

R.P.R.

BIBLIOTECA CENTRALA
A
UNIVERSITAȚII
DIN
BUCUREȘTI

No. Curent 14093 Format.....

No. Inventar 19362 Anul

Secția Raftul

N. C.

EDMUND DE AMICIS

CUORE

CE SIMTE INIMA COPIILOR!

CARTE PENTRU COPII

TRADUSĂ ROMĂNEȘTE DE

CELELIA BRUZZESI

O PRECUVĂNTARE DE

A. I. ODOBESCU

Carte de citire aprobată pentru toate școlile Primare
din Italia, Franța, Spania, Anglia și Germania

BUCUREȘTI

IMPRIMERIA STATULUI

1893

Librăria Socecă și C-nie
7. Calea Victoriei 7.

EDMUND DE AMICIS

Ino. 89649.

Nº 926 / 245 / 9 / 11 / 1902

Aut. 14093.

CUORE

318002

CE SIMTE INIMA COPIILOR!

CARTE PENTRU COPII

TRADUSI COMITENDE DE

CLELIA BRUZZESI

CU O PRECUVËNTARE DE

A. I. ODOBESCU

859-31 (B.032)

Carte de citire aprobată pentru toate Școlile Primare din Italia, Franca, Spania, Elveția și Germania și cu drept cuvânt numită „Comóra copiilor”

XII ILUSTRATIUNI

19362.

BUCURESCI

IMPRIMERIA STATULUI

1893

Librăria Socecū și G-nie
7. Calea Victoriei 7.

85-31 = 59

1941

BIBLIOTECA CENTRALA UNIVERSITARA
BUCURESTI
14093

CONTROL 1955

RC 193 / 05

1956

1961

L

B.C.U. Bucuresti

C19362

PRECUVENTARE

Când a nemerit cine-va să scrie o carte cum este acest *Cuore* al lui De Amicis, el nu numai că a avut parte să compună o operă literară de o minunată gingășie, dar tot de o-dată a săvârșit și o faptă bună, una din acele fapte care, pe nesimțite și fără mult sgomot, folosesc omenirii tot atât, ba poate și mai mult încă, de cât o mare descoperire științifică.

Acela care, printr'o aplicare ingenioasă a aburului său a electricității, dă societății omenesci mijlocele de a se strămuta repede, cu trupul său cu auzul; de la un loc la altul, acela negreșit înlesnesce foarte mult viața materială a oamenilor; și nu e în-

duoială că ast-fel el își câștigă recunoștință mare și renume cu prisos. Ori-ce om cu minte îi mulțumesc pentru că, prin descoperirea lui, i-a deșteptat și mai mult mințile. Timpul nostru poate să se fălască cu multe și prețioase dobândi de felul acesta.

Ceia ce ânsă mai mult ne lipsesc noe, în timpul de față, e tocmai crearea de opere de acelea ce n'au drept scop numai interesele materiale ale viețuirei, ci deșteptarea unor simțiminte cari aru face ca viețuirea în societatea noastră de ađi să fie tot așa de plăcută și priinciosă *inimei*, cât ea este de folositoare *minței* și de înlesnitore *traifului material*.

Cartea ***Cuore*** a lui De Amicis este o vioie și parfumată floristică, răsărită, ca prin minune, pe țarina, ađi pré de tot părăgină, a dulcei vieți de familie, de frăție, de pacinică muncă și de sincer patriotism. Ea are âncă și darul de a'și lăsa răsadul, nu dóră numai în ogórele cam înțelenite ale inimelor ajunse la vârsta când omul se luptă crâncen și oțelit cu greutățile vieței, ci ea

maî cu sémă se póte prinde și înfiripa cu înlesnire în brazdele plăpânde, fragede și roditóre ale inimelor copilăresci. Cu simplele și nefățăritele ei povești, ea se prefiră lin și adânc în cugetele copiilor, le alintă, le mângâie, le încântă și, prin miî de drăgălașe farmece, umple și împodobesce acele inime nevinovate cu cele maî nobile, cele maî demne și cele maî sfinte simțiri.

Ferice de țera în care tânăra generațiune va sci să tragă folos din plăcuta citire a acestui gingaș cap d'operă de literatură morală! Fără înduoiélă, acel tineret se va alege, din acea citire, cu ómenî în ale căror inimî vorú rămâne pururé întipărite și sporitóre în fapte cele maî de laudă cugetări, cele maî vrednice apucături; dragoste și cinstire către părinți, către frați, către concetățeni; jertfire de sineși, tot-d'a-una gata ași servi semenii; îndemn nepregetat la studii și la muncă; iubire temeinică și înfocată către țeră!

Ce putem cere maî mult de la omul cult, de la omul virtuos?

Cât despre mine, adânc inimat de o atare

credință, duc speranța că acestea vor fi foloșele ce au să tragă copiii noștri români, din reproducerea în limba pământénă a acestei bune și frumoșe cărți; îndemnat de așa euget, cu plăcerea cea mai vie, dar pôte și cu ceva pré multă pripă, m'am grăbit și eu să dau cărții românesce «*Ce simte inima copiilor*», ceva îngrijiri, întru ceia ce privesce limba în care ea se află aci tradusă.

Urez ca folosul ce cartea acésta va aduce cititorilor ei, să covêrșescă cu mult silințele ce s'au depus spre a li se presenta aci o-consciințioșă traducere, scrisă într'un grai românesc poporan și lesne de înțeleles pentru copiii din Școlele Primare.

'Mi-e 'n tot-d'a-una drag să pot ajuta, cu ori cât de mărunt seryiciu, pe copiii noștri; căci am statornica credință că dînșii, —dacă noi vom sci bine să 'i îndrumăm — au, într'un viitor apropiat, să facă din nemul românesc un popor lăudat printre poporele lumei!

ODOBESCU.

NOTIȚA TRADUCĂTORII

Absolventă a Școlii Centrale din Craiova, m-am început cariera profesorală la școla Măriei Sale Dómniei Elisaveta Știrbeiu și de la șapte-spre-șepte ani, pêne la vârsta înaintată în care am ajuns, m-am petrecut mereu viața în mijlocul copiilor, iubindu-i și povățuindu-i spre bine.

Dedic lor lucrarea mea nu numai cu scopul de a le procura o citire sănătoasă, dar cu speranța de a veni în ajutorul părinților în creșterea copiilor lor, căci marele autor italian Edmund De Amicis a știut să grămădescă în scrierea sa toate simțimintele cele mai blânde și mai sfinte.

Distinsul nostru scriitor domnul A. Odo-

bescu, director al Școlilor Normale Superioare din Bucuresci, a bine-voit, recunoscând marele merit al acestei cărți, să 'mă înzestreze traducerea cu o precuvântare ce dă lucrării mele o valoare pe care n'aș fi putut spera să o pótă dobândi vre-o-dată.

Ocrotirea acestei precuvântări și bunavoință ce pururé am întâmpinat din copilărie în acéstă țeră ospitalieră, mă facă să sper că cititorii români, luând în considerare mai mult intențiunea'mă de cât slabele mele puteri, nu 'mă vorů judeca traducerea cu pré multă severitate.

CLELIA BRUZZESI.

PREFAȚA AUTORULUI

Acéastă carte e mai cu ~~se~~ ^o semnă închinată copiilor din Șcólele Primare cari sunt în vârstă de la 9 pêne la 13 ani; ea s'ar pute intitula : *Istoria unui an de școlă, scrisă de un școlar, din clasa 3-a a unei școle orășenesci din Italia.*

Când spunem că e scrisă de un școlar din clasa a 3-a, nu voim să dicem că el a scris-o întocmai cum este aci tipărită. Dînsul însemna și cu și într'un caiet, dupe cum se pricepea, tot ce veduse, simțise, cugetase în școlă și afară din școlă ; iar la sfîrșitul anului, tatăl său scrise aceste pa-

gini dupe notele lui, silindu-se a nu schimba nimic din gânduri, ci a păstra, pe cât se pôte, cuvintele fiului său.

Patru ani în urmă, fiind acesta în gimnasiu, el reciti manuscriptul și mai adăose într'însul câte ceva de la sine, folosindu-se de amintirile sale încă vii, despre persoanele și faptele din trecut.

Acum, copii, citiți și voi această carte, și trag nădejde că veți fi mulțumiți, ba chiar cred că vă va fi de folos.

CUORE

CE SIMTE INIMA COPILOR!

OCTOMVRIE

Ântêia ȝi de școlă

Lunĭ, 17

Aȝi e ântêia ȝi de școlă! Ca un vis aũ trecut la țéră cele trei luni de vacanță! Mama m'a dus aȝi diminéță la școlă Baretti ca să mă înscrie în clasa III-a elementară; îmi era gândul tot la țéră și cu inimă rea mă duceam la școlă. Pe tóte ulițele mișuiaũ copii; cele duoé librării erau pline cu părinți, cari cumpérau ghiosdane, caiete, condeie, și în fața școlei se grămădise atâta lume în cât pedelul și gardistul abié puteau să țină orânduială la pórtă. Pe când stam lângă pórtă, simțiiu că 'mi pune cine-va mâna pe umér; era profesorul meũ din clasă II-a, cel cu pèrul roșu și sbârlit, vesel ca dupe obicei. El îmi spuse: „Va să

dică, Petrică, iată-ne despărțiți pentru tot-d'a-una!» Lucrul acesta 'l sciam și eă, dar cuvintele lui tot mă întristară.

Pêtrunserăm cu greă. Domni, dómne, femei din popor, meșteșugari, oficeri, bunici, servitóre, fie-care cu câte un copil de mână și cu certificatele de promoțiune în cealaltă, umpleau sala și scara, făcând atâta sgomot în cât părea că intraă la teatru. Revăduiu cu plăcere sala cea mare din catul de jos, cu ușile celor șapte clase, unde 'mă petrecusem cei d'ântei trei ani de școlă.

Era glótă mare, profesórele treceaă în sus și în jos. Profesóra mea din clasa I superióră mă salută din ușa clasei sale și imi duse: «Petrică, tu mergi acum la catul de sus, n'am să te mai vėd nici măcar trecend!» Și se uită la mine cu întristare.

În jurul directorului se aflaă femei fórte îngrijate, pentru că nu mai eraă locuri pentru copiii lor; băgaiu de sémă că barba lui era mai cărunță de cât în anul trecut. Mi se păru că unii din băieți crescuse, alții se ingrășase.

În catul de jos, unde se și făcuse împărțirile, eraă copilași din clasa I inferióră, cari nu voiaă să intre în clasă și se opinteaă ca nisce măgăruși; trebuia să'i tragă înăuntru cu de a sila. Unii fugeaă, alții vėdend pe părinții lor

că plécă, incepeau să țipe și aceștia erau siliți să se întorcă înapoi ca să'i mângăie sau să'i țiea cu dênșii. Profesóarele nu mai sciau unde să dea cu capul. Pe frățiorul meu îl inscriseră în clasa profesórei Delcati, pe mine în aceea a profesorului Perboni, la catul de sus. La dece ore eram cu toții în clasă, cincí-decí și patru la număr; erau numai vre-o cincí-spre-dece sau șése-spre-dece din camaradii mei din clasa II, între cari Derossi, acela care țiea în tot-d'una premiul I. Ce mică și tristă mi se păru școla pe lângă pădurile și munții unde 'mi petrecusem vara!

Mă gândeam asemenea la profesorul meu din clasa II! Ce bun era și ce micuț! Părea că este un conșcolar de ai noștri; el mereu rídea cu noi. Ce rău imi pare că nu'l mai ved aci cu pèrul lui cel roșu și sbârlit! Profesorul de acum e înalt și n'are barbă, pèrul îi e cărunt și lung, are o dungă adâncă pe frunte. Glasul îi este gros, se uită țintă la noi ca și cum ar vrea să ne ghicéscă gândurile. Nu ríde nici o dată! Eú 'mi diceam în mine: «Asta e abié diua d'ântèiu, mai sunt încă noué luni! Ce de muncă! Câte examene la sfêrșitul lunilor! Ce de ostenélă!» Mare dor 'mi era să găsesc pe mama la eșire și când am vedut'o, am alergat să'i sărut mâna. Ea 'mi-a dis: «N'ai grijă, Pe-

trică, o să învățăm împreună. «Mă întorseiu acasă cu inimă bună. Dar tot nu mai am pe bunul meu profesor, care ne zimbea așa de blând și vesel. Școala nu mi se mai pare așa de frumoasă ca mai înainte!

Profesorul nostru

Marți, 18.

De ađi diminéță imă place și profesorul nostru de acum. Pe când intram în clasă, unde el se și afla pe catedră, scolarii de ai lui, de acum un an, trecend pe la ușa clasei nóstre, se opreaú puțin ca să 'l salute. «Bună ăia, D-le profesor! Bună ăia, D-le Perboni!» Unii chiar intraú, îl stringeaú de mână și fugeaú repede. Se vede că ei îl iubescú și că s'ar întorce bucuros la densus. El le răspundea: «Bună ăia!» Stringea mânila ce i se tindeaú, dar nu se uita la nimeni, și rămânea serios dupe fie-care salutare; dunga de pe frunte i se adâncea și mai tare; sta întors spre feréstră, uítându-se la coperișul casei din fața; în loc de a se bucura de acele salutări, părea că se simțea mâhniț.

Dupé aceea se uítă cu băgare de sémă la fie-care din noi. Se coborí de pe catedră și ne dictă preumblându-se printre bănci. Védend

pe un copil roșu la față și cu chipul plin de bubițe, încetă îndată de a mai dicta, se opri, apucă obrazul băiatului cu mânilor, îl privi adânc, îl întrebă ce are și îi pipăi fruntea ca să vedă dacă arde.

În timpul acesta un băiat care sta la spatele lui se ridică în sus și începu să se strâmbe la el. El se întorse fără de veste, băiatul se opri repede și 'și plecă capul, așteptându-și pedepsa. Profesorul îi puse o mână pe cap și îi duse numai atât: «Să nu mai faci așa!» Apoi se sui iar pe catedră și începu să dicteze. Când sfirși de dictat se uită cât-va la noi fără de a vorbi ș'apoi ne duse încetinel cu glasul lui cel gros, dar blând: «Ascultați copii! O să petrecem un an împreună; să ne silim în toate chipurile ca să 'l petrecem bine. Învęțați și fiți buni! Eă n'am familie! Voi sunteți familia mea! Acum un an trăia încă biată mămă-mea; a murit și ea. Am rămas singur! Vă am numai pe voi pe lumea asta! Nu mai am altă dragoste, alt gând de cât al vostru! Fiți voi copiii mei; eă vă iubesc, iubiți-mă și voi pe mine! N'aș dori să mă ved silit ca să pedepsesc nici măcar pe unul din voi. Arătați-mi că sunteți băieți cu inimă. Școla noastră să fie o familie, voi să fiți mângâierea și fala mea. Nu vă cer să 'mi făgăduiți

acestea prin vorbe ; sunt sigur că în inima voastră fie-care din voi a și răspuns da ; de aceia vă și mulțumesc !»

Tocmai atunci intră pedelul ca să sune sfârșitul clasei. Eșirăm cu toții în liniște. Băiatul care se strâmbase la spatele profesorului se apropie de el și îi dîse cu sfială : «Iertați-mă, d-le profesor !» Profesorul îl sărută pe frunte și îi răspunse : «Du-te, fétul meu !»

O nenorocire

Vineri, 21.

Anul a început cu o nenorocire. Ađi diminețá, pe când mergeam la scólă, spuneam tátalui meu ce ne dîsesse profesorul, când de odatá vedurám o mulțime de lume grámăditá la pórtá șcóléi. Tata dîse îndatá : «Nu cum-va să se fi întemplat vre-o nenorocire ? Apói réu începe anul !»

Abié am putut să intrám ! Sala era pliná cu párinți și cu copii, pe cari profesorii nu isbuteáu să'i bage prin clase. Toți steteáu cu fața întórsá către cancelaria directorului și din tóte părțile se audea dîcendu-se : «Bietul băiat ! Sêracul Robetti !» Chipiul gardistului și capul pleșuv al directorului se zăreaú pe d'a-

supra capetelor în fundul cancelariei. Puțin dupe aceia intră un domn cu pălărie naltă; se aude șoptindu-se: «E doctorul!»

Tata intrăbă pe un profesor ce s'a întâmplat. „O rôtă a trecut peste piciorul unui băiat,” răspunse acela; «și i l'a frânt!» adause un altul.

Un băiat din clasa II, pe când venea la școlă prin ulița Dora-Grossa, vedu că un băiețel din cl. I inferióră, scăpat din mâna mamei sale, căduse în mijlocul stradei tocmai când era să trecă un omnibus. Băiatul alergă cu îndrăznelă, apucă copilul, îl dete la o parte, dar nu avu timp să și tragă piciorul destul de repede și rôtă omnibusului îl călcă. E băiatul unui căpitan de artilerie.

Pe când ni se povesteaú acestea, ne pomenirăm cu o dómna că intră ca o nebună în sală îmbrâncind lumea: era mama lui Robetti. O altă dómna îi eși înainte și se aruncă în brațele ei plângând; era mama copilului scăpat. Amênduoé se repeđiră în odaie și se aude îndată un țipet sfâșietor: «Gheorghită, dragu mamei!» În timpul acela se opri o trăsură la pórtă și directorul eși pe pragul ușei ținând în brațe pe băiatul rănit, care și rezima capul pe umérul lui; era galben la față și cu ochii inchiși. Se făcu o mare tăcere, numai plânsul bieteii mame se mai audea. Directorul,

schimbat la față, se opri puțințel, ridică pe băiat în sus cu amândouă mâinile ca să'l arate mulțimei grămădite. Atunci profesori, profesore, părinți, băieți, toți șoptiră într'un glas: „Să trăiesci Robetti dragă!“ El deschise ochii și întrebă: «Ce mi s'a făcut ghiosdanul?» Mama copilului scăpat de primejdie i-l arată plângând și 'i duse: «Nu te teme, îl duc eu, dragul meu ângerăș!» Tot-de-odată sprijinea pe mama rănitului, care nu mai contenea din plâns. Eșiră, aședară binișor băiatul în trăsură și porniră; iar noi cu toții intrarăm prin clase în tăcere.

Băiatul Calabrez.

Sâmbătă, 22.

Ieri către séră, pe când profesorul ne spunea cum îi mai este bietului Robetti, care va fi silit să umble în cârji, intră și directorul, ținând de mână un scolar înscris chiar acum. Băiatul era foarte ócheș la chip, cu părul negru, cu ochii mari și vii, cu sprâncenile dese și îmbinate. Purta haîne închise și era încins cu o curea négră. Directorul îi spuse ce-va profesorului la ureche și plecă, lăsând pe băiat lângă densus. Băiatul se uită la noi cu

ochii săi cei mari și se părea cam sficios. Profesorul îl luă de mână și ne duse: «Bucurați-vă că intrați în școală un mic italian, născut la Reggio din Calabria, oraș ce se află cu cincisute mile¹⁾ departe de aici. Trebuie să primiți cu drag pe un frate al vostru care vine așa de departe. El e născut pe un pământ glorios, care a dat Italiei ómeni vestiți și îi dă neconținut muncitori vrednici și soldați viteji; într'unul din cele mai frumoase ținuturi ale patriei noastre, unde se află păduri întinse și munți înalți, locuiți de un popor deștept și inimos. Iubiți-l așa ca să nu simtă că e departe de locul său de naștere. Dovediți-i că un băiat italian, în oricare școală italiană ar pune piciorul, găsesce acolo numai frați!»

Dupe aceste cuvinte ne arată pe charta Italiei locul unde se află Reggio din Calabria. Apoi strigă pe Derossi, acela care iewa tot-d'una premiul I. Derossi se sculă. «Vino încó!» îi duse profesorul. Derossi eși din bancă și se duse la catedră în fața Calabrezului. „Tu care ești cel d'ânteu din clasă — îi duse profesorul — dă, în numele clasei întregi, noului vostru camarad sărutarea de bună venire, îmbrățișarea copiilor din Piemont, copilului din

1) O milă are 1000 de pași în lungime.

Calabria.“ Derossi sărută pe Calabrezul, dîcîndu-î cu glasul său cel limpede : « Bine ai venit ! » Calabrezul sărută și el din tótă inima pe Derossi. Toți băieții bătură din palme. „Tăcere ! strigă profesorul — nu se aplaudă în școlă ! “ Totuși se vedea că e mulțumit. Calabrezul era și el voios. Profesorul îi arată un loc și 'l duse la bancă. Apoi adaugă : „Țineți bine minte ceea ce vă dîc. Pentru ca un băiat Calabrez să fie la Turin ca la el acasă și un băiat Turinez așîderea în Calabria, țera noastră s'a luptat cincî-deci de ani și trei-deci de mii de Italiani aũ perit în aceste lupte ! Iubiți-vă unii pe alții și vă respectați ! Acela care ar necăji pe acest conșcolar, pentru că nu s'a născut în provincia noastră, n'ar fi vrednic să ridice ochii de la pămînt cînd trece un stég tricolor.“

Indată ce Calabrezul se aședă la locul său, vecinii îi dăruiră penițe, cadre și un alt școlar din banca din urmă îi trimise un timbru postal din Suedia.

Camarații mei

Martți, 25.

Băiatul care a trimis timbrul postal Calabrezului imi place mai mult de cît toți. Îl

chiamă Garrone, e cel mai mare din clasă, e aproape de 14 ani. Are capul mare, e spătos și foarte bun la suflet; acesta se cunoșce când ride. S'ar dice că cugetă ca un om mare! Acum cunosc mulți din camarășii mei. Imi mai place încă unul, Coretti; pörtă o flanelă cafenie și o căciulă de blană de pisică; e tot-d'a-una vesel! Tatăl său, negustor de lemne, a fost soldat în răsboiul de la 1866, în regimentul principelui Umberto. Se dice că are chiar trei decorații. Mai avem în clasă și un biet băiat cocoșat, micul Nelli, slab, plăpând și galben la chip; este un altul foarte bine îmbrăcat, care 'și curăță mereu fulgiile de pe haină, îl chiamă Votini. În banca din fața mea stă un băiat poreclit zidărașul (muratorino), pentru că tatăl său este zidar, are un obraz rotund ca un măr și nasul mic ca un ghemuleț. E foarte mucalit, scie să imiteze *botul de iepure* și toți îl rugăm mereu să ne facă acea strimbătură ca să rîdem. El pörtă o trénță de pălărie ghemuită, pe care o bagă în buzunar ca o batistă. Lângă densusul în bancă stă Garoffi, un fel de prăjină lungă și uscată, cu nasul ca ciocul de cucuvea și cu ochii mici; acesta face negoț cu penițe, cadre și cutii de chibrituri; el își scrie lecțiile pe unghii ca să le citască pe furiș. Mai este și un domnișor,

Carol Nobis, foarte mândru; el stă între două băieți ce 'mi sunt foarte dragi; unul este fiul unui lăcătuș, îmbrăcat cu o haină lungă de 'i atârnă pene la genunchi (e o haină de ale lui tată-său); bietul băiat e galben ca cера, în cât cređi că e tot bolnav, nu rîde nici o-dată și e foarte sficios. Cel-alt e cu pєrul roșu și cu o mână uscată, pe care o ține legată de gât. Tatăl său a plecat în America și mama lui s'a făcut de nevoie preocupată de zarzavaturi.

Vecinul meu din stînga e un soiu ciudat — Stardi — mic și indesar, mai că n'are gât, posac de nu 'i scoți o vorbă din gură. Pare că pricepe foarte cu greú, căci ascultă cu multă băgare de sémă pe profesor, nici că clipește, stă cu fruntea increșită, cu dinții strinși, și dacă vre-unul din vecinii săi îl intrébă ce-va în timpul când explică profesorul, aंतєia și a dua ora nu rєspunde, dar a treia dată dă cu piciorul.

Lângă dєnsul șede un obraznic rєutacios, numit Franti; a fost dat afară de la o altă școlă. Mai sunt și două frați îmbrăcați la fel, cari sémănă unul cu altul ca două picături de apă; amєnduoi pörtă pălării calabreze cu câte o pană de fazan.

Dar cel mai drăgălaș dintre toți, acela care are mai multă iscusință, care și în anul acesta

va fi de sigur cel d'ânteu din clasă este De-rossi. Profesorul 'i-a și înțeles destoinicia; pe dânsul îl intrébă mereu. Mie însă 'mă-e fórté drag Precossi, băiatul lăcătușului, acela cu haina lungă și bolnăvicios. Se dîce că tatăl său îl bate mereu; par-că imi vine și mie a crede, că pré e sficios; de câte-ori cere vre-o deslușire saú lovesce din nebăgare de sémă pe vre-un băiat, dîce îndată: «Iértă-mé!» Dar tot Garrone e cel maí cu mînte și cel maí bun.

O faptă generósă

Mercuri, 26.

Chiar ađi diminéță Garrone ne dete o dovadă de inima lui cea bună. Ajunsesem cam târđiú la școlă, fiind-că mă oprise profesóra din clasa I-iú superióră ca să mă întrebe la ce oră ar poté să vină la noi acasă.

Profesorul nu venise încă și trei saú patru băieți necăjeau pe bietul Crossi, băiatul cu pèrul roșu și cu mîna legată de gât, a căruí mamă e preocupéță. Il loveau cu liniile, îi asvèrleau coji de castane în ochi și îi dîceaú mereu: «Ciungule! slutule!» Unii îl imitaú în bătaie de joc cum își ținea mîna legată de gât.

Sérmanul băiat sta singur în fundul clasei și

nu dicea nimic ; însă se uita când la unul când la altul, par-că 'i-ar fi rugat să'l lase în pace. Din potrivă ei se îndêrjiră și mai tare. Atunci Crossi începu să se roșescă și să tremure de necaz, dar tot răbda. De-o-dată reütăciosul Franti se sui pe o bancă și imită pe mama lui Crossi cum își pörtă coșurile cu zarzavaturi în mâni, când vine la pórtă șcólei ca să aștepte pe fiul său.

Mulți băieți începură să ridă cu hohote ; Crossi își perdu cumpétul ; apucă o călimară și o asvêrli din tóte puterile în capul lui Franti.

Franti își plecă repede capul, iar călimara lovi drept în piept pe profesorul care tocmai intra în clasă.

Toți școlarii alergară speriați pe la locurile lor. Profesorul îngălbeni și urcându-se pe catedră îi întrebă supêrat : « Cine a aruncat ? » — Nimeni nu răspunse. — Profesorul întrebă iarăși, ridicând glasul : — « Rêspundeți cine a fost ? » — Atunci lui Garrone făcându-i-se milă de bietul Crossi, se sculă repede și dîse hotărît : « Eú ! » — Profesorul se uita la el, se uita și la cei-alți școlari, pe cari îi vêdu că stau minunați, și dîse cu glasul potolit : « Nu e adevêrat ! » El adause : — « Vinovatul n'ó să fie pedepsit, să se scóle în sus ! »

Crossi se sculă și dîse inecat de plâns : „ Mě

bătea și mă batjocorea; de necaz 'mă-am eșit din fire și am asvêrlit cu călimara! «Ședî jos! — țise profesorul, — să se scóle cei cari l'aũ întăritat.» — Patru școlari se sculară în picîore, plecându'și capul.

«Ați necăjit — le țise profesorul — pe un conșcolar care nu vă făcea nimic; ați batjocorit pe un nenorocit; ați bătut pe un nepu-tincîos care nu este în stare să se apere. — Ați făcut una din faptele cele mai mișelescî cari potũ mânji o ființă omenescă! Sunteți nisce nemernici!»

Apoi se coborî printre bănci, luă de bărbie pe Garrone, care sta cu capul în jos și se uită drept în ochii lui, țicîndu'î: — «Tu ești un suflet bun!»

Garrone, folosindu-se de împrejurare, șopti ce-va la urechia profesorului, care, întorcîndu-se către cei patru vinovați, le țise cu asprime: «Vé iert!»

Profesóra mea din clasa I superióră

Joî, 27.

Profesóra mea s'a ținut de cuvînt, a venit ađi pe la noi, tocmai când era să es cu mama

să ducem ce-va rufe unei femeii sêrace, recomandată într'un diar milostivirei publice ¹⁾).

Profesórea mea nu venise de un an pe la noi, deci o primirăm toți cu multă bucurie. Este tot așa de slabă și tot cu vëlul ei verde la pălărie, imbrăcată fôrte simplu și peptenată rău, căci n'are vreme, sărăcuța, să se dichisescă; pare a fi și mai șubredă de cât în anul trecut și are vre-o câte-va fire de pěr alb; tușesce mereu.

Mama o întrebă: «Cum o duci cu sănăta-tea? Mi se pare că nu pré te îngrijesci!» — «Ași! și ce face asta?» — răspunse ea zîmbind, dar cu ochii triști. — «Póte că pré vorbesci tare, — adause mama, — că te ostenesci pré mult cu copii?» Așa și e; glasul ei se aude într'una, și imi aduc aminte de când eram în clasa ei că vorbesce tot mereu; vorbesce ca să țină pe copii atenți și nu șede o clipă jos.

Eram sigur că o să vină pe la noi, ea nu 'și uită nici o-dată școlarii; ține cu anii minte numele tutulor.

În timpul examenelor de sfârșitul lunii alérgă la director ca să'l întrebe ce note au

1) În Italia diariștii obicînuescî să dea adresele familielór sêrace, nevoite a primi bine-facerile ómenilor milostivi.

luat copii, îi așteptă la ușă și le cere caietele de compoziții ca să védă dacă aũ făcut progrese.

Mulți, cari sunt acum in gimnasiũ, cari pórtă pantaloní lungí și aũ césornice, mergũ la dênsa s'o védă.

Ađi venise la noi obosită, căci se întorcea de la *Pinacotecă* unde 'și dusesse școlarií, ca și in anii trecuți, când mergea cu ei in fiecare Joi pe la Musee ca să le explice și să le arate tóte lucrurile.

Biéta profesóre! e și mai prăpădită, dar tot veselă; când vorbesce de școlă îi cresce inima.— Ea ceru să védă patul (care acum este al frate-meũ) in care zăcusem așa de greũ acum duoí aní; se uítă lung la el fără ca să vorbescă.

Rémase puțin la noi, căci avea de gând să mérgă la un scolar al ei, bolnav de pojar. Luase cu ea un pachet cu caiete de corectat. Muncă pentru tótă séra! — Ba încă, înainte de a innopta, trebuia să mai dea și o lecție de aritmetică unei prăvăliașe.

«Ascultă, Petrică, — đise ea la plecare, — mai iubesci tu pe profesóra ta, acum când deslegí probleme grele și faci compoziții lungí?» — Dupe aceia ~~mă sărută~~, plecă și stri-

gă încă din capul de jos al scării: — «Să nu mă uiți, scii! Petrică!»

Nu, buna mea profesora, nu! n'o să te uit nici o-dată? Chiar când m'oiu face mare o să 'mi aduc aminte de tine și o să viū să te ved în mijlocul școlărilor tēi.

De câte ori voiu trece pe d'inaintea unei școli și voiu auđi glasul vre-unei profesore, o să 'mi se pară că te aud pe tine și o să mă gândesc la cei duoī anī petrecuți în clasa ta, unde am învățat atâtea lucruri, unde te-am vedut de atâtea ori bolnavă și ostenită, dar tot-d'a-una sârguitoare, tot-d'a-una bună; mahnită, când unul din noi lua o apucătură rea în ținerea condeiului; tremurând de frică când ne întreba revisorii; veselă când respundeam bine, tot-d'a-una blândă și dragăstosă ca o mamă.

Nu, n'o să te uit nici odată, buna mea profesora!

Intr'un pod de casă

Vineri, 28.

Ne duserăm, ieri sēră, cu mama și cu soru-meă Silvia, ca să dăm ce-va rufe femeii sērăce recomandată în ȓiar. Eū luasem cu mine pachetul și Silvia ținea ȓiarul cu adresa și cu inițialele bieteī femeī.

Ne-am suit pênă sub coperișul unei case înalte și am intrat într'o sală lungă și îngustă în care da mai multe uși.

Mama bătu la cea din urmă. O femeie încă tână, dar foarte șubredă, veni să ne deschidă. Mi se păru că o mai vădusem unde-va, tot cu basmaua cea albastră pe cap.

— «D-ta ești persóna din ȋiarul cutare?» o întrebă mama.

— «Da, Dómnă, eú sunt!»

— «'Ți-am adus nisce rufe.» Femeia începu să ne mulțumescă cu ochii plini de lacrimă.

Văduiu într'un colț al sălei un băiețel ingenuchiat dinaintea unui scaun și întors cu spatele spre noi; 'mi se păru că scrie și adevérat că scria, ținând hârtia pe scaun și călimara pe jos. — «Cum putea el óre să scrie în' acea întunecime?» — imi ȋiceam în mine, — când de o-dată recunoscúiu pěrul roșu și hăinuța de bumbac a lui Crossi, fiul precupeței. Spuseú acésta la ureche mamei, în vreme ce femeia 'și așeȋa rufe. «Tací! — imi răspunse mama, — de unde șcií că nu 'i-ar fi rușine, văȋdend că mi-luiesc pe mumă-sa? Nu 'l striga.» Crossi, însă, se întórse tocmai atunci spre noi; eú mă turburaú; el imi zimbi și mama mă împinse spre el ca să'l sărut. Crossi se sculă și mă luă de mână.

— «Uíte, Dómnă, — ȋise femeia — cum tră-

iesc aici cu băiețelul meu. Bărbatu-meu a plecat de șese ani în America și eu, dupe alte multe nevoi, mai sunt și bolnavă. Nu pot să ved de micul meu negoț, ca să'mi câștig pâinea de toate dăilele. Nu'mi-a rămas nici măcar o mescióră pentru Gheorghită al meu, ca să aibă pe ce să'si scrie temele, bietul băiat! Când aveam teigheaua jos la pörtă, mai scria și el pe ea, dar'mi-a' luat'o și pe aceia. N'are nici măcar destulă lumină ca să învețe fără ca să'si prăpădescă ochii. Slavă Domnului că pot să'l trimit la școlă și că primăria îi dă cărți și caiete. Bietul copil! ce bine ar învăța!»

Mama îi dete tot ce avea în pungă, sărută pe băiat și când eșirăm îi curgeau lăcrimile.

Avu dreptate să'mi dăcă: — «Veđi tu, copilul meu, ce de nevoi întempină bietul băiat pêne să'si învețe lecțiile? Și tu care te bucuri de toate inlesnirile, tot 'ți-e grea cartea. Să știi de la mine, Petrică, că munca lui de o đă are mult mai mare preț de cât munca ta de un an. Așa copii ar trebui să capete premiul I!»

Ș c ó l a

Vineri, 28.

— *Da, dragul meu, Petrică, bine dăcea mama, că 'ți-e grea cartea! Ved că nu mergi la școlă cu totă inima, cum'mi-ar plăcea mie; și'mi pare rău! Nu*

știu cât de urită și lungă ar fi totă ziua dacă n'ar merge la școlă! Dupe o săptămână de lenevie n'ar ști ce să te faci de urit și cum să te mai rogi de noi să te trămitem iar la școlă. Totă lumea învață acum, fătul meu! Uită-te la meseriașii cari se duc la școlă séra, după ce au muncit ziua întregă, uită-te la femeile și la fetele din popor, cari se duc să învețe Dumineca, dupe ce au lucrat totă săptămâna; uită-te la soldații cari și ieaă cărțile și caietele în mână, când se întorc de la exerciții, zdrobiți de ostenelă.

Uită-te la copiii muți, la cei orbi, căci și ei învață. Pușcăriășii chiar sunt siliți să învețe să citească și să scrie.

Inchipuiesce-ți că dimineta, când ești de acasă, aci în orașul tău, alți trei-deci de mi de băieți se duc ca și tine să se închidă, vreme de trei césuri, într'o clasă ca să învețe.

Mai mult! gândește-te la sumedenia de copii cari, aprópe în aceeși oră, merg la școlă în toate țerile din lume. Urmăresce-ți cu inchipuirea cum se duc, străbătând potecile satelor, stradele sgomotose ale orașelor, mergând de-a-lungul mărilor și al lacurilor, când sub arșița unui sóre dogoritor, când prin negură; în bărci prin țerile străbătute de canale, călări prin câmpiile întinse, cu sania prin ținuturile troienite de zăpadă; prin văi și pe deluri; prin păduri și péraie suindu-se pe cărările singuratice ale munților; singuri sau mai mulți împreună, toți cu cărțile în mână, îmbrăcați în mi de feluri, vorbind mi de limbă; din cele din urmă școli ale Rusiei, ca și perdue prin zăpedi, péné la școlile Arabiei umbrite de palmieri.

Mii și milioane, toți mergu să învețe, într'o sută de chipuri deosebite, cam aceleași lucruri. Inchipuesce-ți acel furnicar de copii a o sută de popore, acea nemărginită mișcare din care faci și tu parte și gândește-te că dacă ar înceta acea mișcare, omenirea ar recădea în barbarie, căci această mișcare e însăși progresul, speranța și fala lumii!

Inainté dar! soldățul al armatei celei mari! — Cărțile sunt armile tale, clasa e escadronul tău, câmpul de bătaie e lumea întregă și isbânda e propășirea omenirii. Iea séma, Petrică dragă, să n'ajungi un soldat netrebnic!

TATAI TĂU.

Micul patriot Padovan

(Istorisire lunară)

Sâmbătă, 29.

Nu, n'am să fiu un *soldat netrebnic*; dar m'aș duce cu mai mare poftă la școlă, dacă profesorul ne-ar povesti în fie-care ți câte o istorie ca cea de ađi diminéță. Ne-a făgăduit să ne povestéscă câte una în fie-care lună, să ne-o dea în scris și să fie în tot-d'a-una istoria unei fapte frumoșe și adevérate a vre unui băiat.

Istoria de ađi pórtă titlul de „*micul patriot Padovan*“.

Iată faptul:

Un vapor frances plecă din Barcelona, oraș.

din Spania, către Genova. Erau pe punte francezi, italieni, spanioli, elvețieni și alții. Printre aceștia se afla și un băiat ca de un-spre-zece ani, singur și rău îmbrăcat. El sta tot-d'a-una de o parte ca un sălbatic și se uita posomorit la toți. Cu drept cuvânt era el posomorit, de óre-ce cu două ani înainte de acesta, tatăl și mama-sa, țărani din prejurul Padovei, îl vinduseră unei căpetenii de comedianți, care, dupe ce 'l-a învățat câte-va jocuri, dându'î multe ghionturi, bătăi și răbdări, 'l-a luat cu dânsul prin Francia și prin Spania, bușindu'l mereu și lăsându'l să móră de fóme.

Când ajunseră la Barcelona, băiatul ne mai putând să rabde bătăile și fómea, ajuns fiind într'o stare vrednică de plâns, fugi de la călâul său și alergă la consulul Italiei ca să cêră ocrotire. Acesta, mișcat de nenorocirea lui, porunci să'l imbarce pe acel vapor și 'i dete o scrisóre către prefectul din Genova, pe care îl ruga să trămită pe băiat la părinții săi, la acei părinți cari îl vënduseră ca pe o vită! Bietul băiat era slab și trențeros! Ii deteră un loc într'o cabină de clasa II-a. Toți se uitaū la el cu milă și 'i făceaū tot felul de întrebări asupra stărei lui; dar el nu răspundea nimenui. S'ar fi dis că el pe toți îi ura și îi desprețuia, așa de tare îl înăspriseră bătăile și lipsa.

Cu toate acestea trei călători isbutiră să 'i deslege limba prin multă stăruință și multe întrebări. Băiatul își povesti viața îndrugând câte-va aspre cuvinte, unele venețiane, altele franceze și spaniole.

Călătorii aceia nu erau italieni, totuși îl înțelesesă, și, pe de o parte, coprinși de milă, pe de alta cam chefuiți de vin, glumiră cu el și îndemnându'l să le mai spună câte ce-va, îi deteră bani. Tocmai atunci intrau în salon alți călători, domni și dómne, și ei, ca să se arate și mai darnici, mai scóseră parale și 'i le asvêrliră băiatului pe masă ca să sune, dicându'i: «Mai ia și pe aceștia.» Băiatul băgă banii în buzunar, le mulțumi cu jumătate voce, într'un chip cam stângaciu, zimbînd acum pentru ântêiaș dată.

Apoi se repeși la culcușul său; trase în grabă perdéua și rămase liniștit, gândindu-se la nevoile ce întêmpinase pêne aci și la norocul ce dase peste el. Cu banii aceia putea să cumpere ce-va bun de mîncare, căci de două ani răbda de fôme; ajungênd la Genova ar poté să'si cumpere o haină, cõci de două ani era îmbrăcat numai cu trențe; putea asemenea, ducêndu'i acasă, să fie primit de părinții săi ce-va mai bine de cum ar fi fost dacă venea cu mâna gólă. Acei bani erau pentru dînsul o mică avere; el se

bucura numărându'î pe ascuns, dupe perdelele cabinei.

Cei trei călători așezați la o masă din mijlocul sălei beau și povesteau despre călătoriile lor, despre țările ce străbătuseră, și din vorbă în vorbă ajunseră să povestescă și despre Italia. Unul din ei începu să se plângă de oteluri; un altul de drumurile de fer, și câteși trei, înferbentându-se, începură să vorbească rău despre toate. Unul dicea că 'i-ar plăcea mai bine să călătorască în Laponia; un altul spunea că nu găsisese în Italia de cât hoți și pungăși; un al treilea adăuga că slujbașii italieni nu sciū nici măcar să citescă.

«Un popor ignorant!» dise cel d'ânteu. — «Murdar!» — adause al duoilea, — «De tâl...» strigă cel d'al treilea; voia să dică tâlhari, dar n'apucă să și sfârșescă vorba, și o plóie de gologani și de băncuțe cădu asupra lor, rostogolindu-se de pe masă pe jos cu un sgomot asurđitor. Câteși trei se sculară furioși, se uitară în sus și mai primiră încă un pumn de gologani în obraz.

«Luați-vă banii înapoi! dise micul Padovan cu dispreț, scoțendu-și capul de dupe perdeaua cabinei, — eū nu primesc pomană de la cei cari imi necinstescū țera!»

Micul coșar

Noembre 1.

Ierî, către séră, m'am dus la șcôla de fete, care e lângă a noastră, ca să daŭ povestea băiatului Padovan profesórei surorei mele Silvia, căci dorea s'o citéscă. In acea șcôlă sunt șepte sute de fete. Când sosiŭu acolo li se dase drumul și eșeau vesele, pentru că aveaŭ duoé ȝile de sêrbătóre, ȝiua sfinȝilor și ȝiua morȝilor. Vêduŭu ceva frumos! In faȝa șcôlei, dincolo de uliȝă, sta un biet coșar mititel, rezimat de zid și cu faȝa ascunsă în mâni; era mic, negru, cu sacul și cu razul pe umêr, plângea amarnic, sărăcuȝul!

Duoé saŭ trei fete se apropiară de el și 'l întrebără:— «Ce ai? De ce plângi așa tare?» — El nu le răspundea, plângea într'una.— «Dar spune-ne ce ai, de ce plângi?» — adăuseră alte copile. Atunci el, ridicându'și capul, ne arată obrăjelul lui mic și rotund, cu lacrimile ce 'i curgeau șiróe, și ne spuse că măturase coșurile la mai multe case și perduse banii din buzunar, un leŭ și jumétate; ne arată și ruptura buzunarului. — «Mî-e frică să mă duc acasă fără bani; mă bate stăpânul!» — ȝise el plângând din ce în ce mai tare; apoi, desnădăjduit, își ascunse iarăși faȝa în mâni.

Copilele stau serioase și se uitaă la el.

În vremea aceia se apropiase alte fete, mari și mici, sêrace și bogate, cu ghiosdanele în mână. Una din ele mai măricică, cu o pană albastră la pălărie, scóse din buzunar ștece bani și ăise : — «Eă n'am de cât ștece bani; hai să strîngem mai mulți!» — «Și eă am ștece bani» — ăise alta îmbrăcată cu roșu. — «Sper că vom aduna lesne suma, dacă o da fie-care câte ce-va.» — Atunci începură să strige: — «Lenuțo! — Mario! — Zoico! — Dă și tu ștece bani! — Cine are bani să 'i dea!»

Unele aveau bani ca să cumpere flori sau caiete; îi deteră. Altele mai mici deteră câte două parale. Aceia cu pana albastră strîngea banii și îi număra tare. — «Opt, ștece, cincispreștece! — Ei, dragă, mai va până să strîngem suma!» — Una mai mare de cât tóte, care își da chiar aere de profesoriță, înaintă și dete cincideci de bani. — Tóte cele-alte o lăudară. Mai lipseau șapteșteci și cincideci de bani. — «Să așteptăm pe fetele din clasa a IV-a, ăise una — ele aă parale!»

Numai de cât sosiră și fetele cele-lalte, și într'o clipă suma se împlini.

Tóte se grămădeau în jurul băiatului. Era o priveliște așa de drăgălașă să veđi pe mititelul coșar printre acele rochițe de diferite culori

inconjurat de acea neîncetată fâlfâială de pene, de panglici și de cârlionți! Suma trebuincioasă se împlinise de mult și tot se mai stringeau bani. Fetițele mai mici, cari n'aveau parale, se furișeau și ele printre cele mari ca să dea copilului buchețele de flori; voiau să'i dea și ele ce-va.

De o-dată veni portăreșa strigând: — «Dómna directóre!» — Fetele o luară la fugă, care în dreapta, care în stânga, ca un stol de păserele.

Micul coșar rămase singur lângă zid, ștergându'si ochii, vesel și cu mânușițele pline de bani. Chiotóritele hăinuței, pălăria, buzunarele lui, totul era numai buchețele de flori și altele se mai aflaū multe răsipite pe jos la piclórele lui!

Diua morților

Noembre 2.

Diua acésta é consfințită pentru amintirea morților. Știi tu, Petrică, la cari morți trebuie să te gândesci astăzi? La aceia cari au murit pentru voi, pentru copii. Ce de au murit și ce de mai moru neconținut! Gândindu-te-ai tu vre-o-dată ce de părinți 'și-au scurtat zilele muncind pentru copiii lor; ce de mame s'au coborît în mormânt înainte de vreme, sfârșite de lipsele ce 'și impuneaū ca să susțină pe copiii lor? Știi tu ce de mame au perit, s'au înecat, au înebunit, pentru că le-au murit copii? Gândește-te, Petrică,

la toți acei morți! Gândește-te ce de profesore au murit tinere, mistuite de ostenele școlii, fiind-că iubeau copiii și nu se îndurau să se despartă de ei? Gândește-te la medicii cari au murit de boale molipsitoare, pe cari le au înfruntat cu bărbăție, ca să scape pe copii. Gândește-te la cei cari în înnecuri, în incendii, în timp de fomete, au dat copilului cea din urmă bucățică de pâine, cea din urmă scândură de scăpare, cea din urmă funie ca să 'l scotă din flacări și au murit fericiți de sacrificiul lor, fiind-că au scăpat viața unui mic nevinovat!

Acești morți sunt nenumărați; fie-care cimitir conține sutimi de aceste ființe sfinte, cari, dacă ar pute să se scole un minut măcar din morment, ar ū rosti fiecare numele unui copil, căruia i-au sacrificat plăcerile tinerețelor, liniștea bătrânețelor, dragostea, mintea și viața lor. Neveste de două-deci de ani, bărbați în flórea vârstei, bătrâni de opt-deci de ani, tineri; — toți martiri eroici și necunoscuți ai copilăriei, atât de mari și atât de nobili, în cât pământul nu produce destule flori câte ar trebui să presărăm pe mormintele lor!

Iată cum și cât de mult sunteți iubiți, copiii mei!

Gândește-te, Petrică, cu recunoscință la acei morți și o să te faci mai bun și mai iubitor către toți aceia cari te iubesc și se ostenesc pentru tine, scump și norocos copil al meu, care în ziua morților n'au încă să plângi pe nimeni!

MAMA TA.

NOEMVRIE

Prietenul meu Garrone

Vineri, 4.

Am avut numai două zile de repaus și tot mi s'a părut mult, fiind-că nu mă vedusem pe Garrone. De ce îl cunosc mai bine, de ce îl iubesc mai mult. Tot așa li se întâmplă și celorlalți băieți, afară de cei mândri și îngâmfăți, cari nu o pré ducă bine cu el, căci el nu suferă mândria.

Când un băiat mare vrea să bată pe unul mic, acesta strigă îndată : — «Garrone!» — și cel mare nu 'l mai bate, stă pe loc.

Tatăl lui e mașinist la drumul de fer. Garrone a început târziu să vie la școlă, pentru că a fost două ani bolnav.

Acum el este cel mai înalt și cel mai voi-

nic din tótă clasa. Ridică o bancă numai cu o mână, mănâncă țépăn și ce bun este!

Orî-ce lucru 'i s'ar cere, creion, gumă, hârtie, bricég, el dă cu împrumut saũ dăruiesce totul. Nu ride, nici nu vorbesce în timpul clasei, stă în bancă cu spinarea încovoiată, cu capul virit între umeri, nemișcat în banca ce e pré strimtă pentru densusul. Când mă uit la el, imi zimbescce uitându-se cu códa ochiului la mine par' că 'mî ar dice: «Nu'i așa, Petrică, noi suntem prietenî?»

Câte o-dată 'mî vine să și rid ; este așa de mare și de gros, în cât haînile, mâneca, pantalonii, totul îi e pré strimt pe trup și pré scurt. Pălăria 'i stă pe vârful capului; pantofii 'i sunt mari și groși, iar legătura 'i stă mereu sucită la gât ca o funie.

Bietul Garrone! Cu tóte astea e destul să te uiți la el numai o-dată ca să 'l iubesci! Toți băieții mici arũ voi să stea în bancă lângă dînsul, pentru că 'i apără, știe bine aritmetica și își pórtă cărțile legate cu o curea de piele roșie.

Are un cuțit cu mânerul de sidef, pe care 'l a găsit, acum un an, pe piața armelor. Intr'o di s'a tăiat cu el pêne la os, dar nimeni n'a știut la șcólă, și acasă n'a suflat o vorbă de frică să nu sperie pe părinți. Știe de orî-ce glumă și nu se supără nici o-dată, dar când

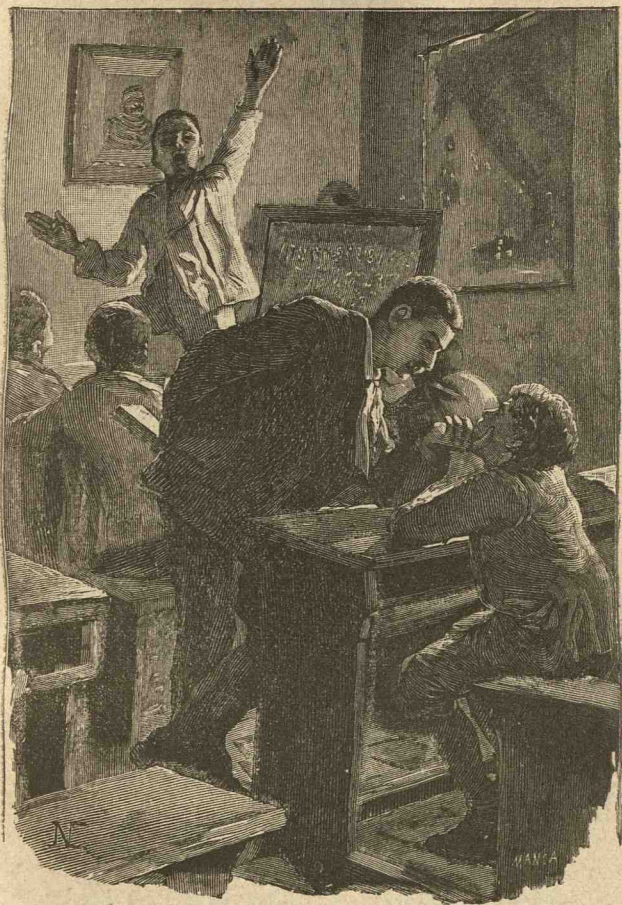
sustine ceva, apoi vai de acela ce 'i-ar dice: — «Nu e adevărat!» — schinteii îi scapără din ochi, și isbesce cu pumnul în bancă de se cutremură totul.

Sâmbăta trecută dete cinci parale unui băiat din clasa I inferioară, care plângea în mijlocul uliței, fiind-că 'i furaseră banii și nu mai avea cu ce să cumpere un caiet. Sunt trei zile de când lucră la o scrisoare de opt pagine, împodobită cu desemnuri făcute cu condeiul pe margini; vrea să o dea mamei sale de ziua ei. Mama lui vine des să 'l ție de la școlă; e înaltă și grosă ca și densusul, dar are un chip plăcut.

Profesorul se uită la el cu blândețe și de câte ori trece pe lângă banca lui, îl bate cu mâna pe umeri ca și cum ar mângâia un puț de taur demolit. Eă îl iubesc foarte mult, sunt vesel când string în mâna mea mâna lui cea grosă; ai crede că e o mână de om mare!

Sunt incredințat că 'și-ar pune viața în primedie ca să scape pe vre-un conșcolar de ai sēi și că bucuros s'ar lăsa să fie ucis ca să apere pe altul.

Lucrul acesta se vede lămurit în ochii lui! — Și măcar că cu glasul lui cel gros pare că tot certy și bonbonesce, totuși se simte că vorba lui iese dintr'un suflet blând și milos.

Apucă obrazul băietului cu mânele, il privi adânc, il întrebă ce are. . . .

Pag. 5.

Cărbunarul și Boierul

Lună, 7.

Nu mă îndoiesc că Garrone nici nu s'ar fi gândit măcar să țină vorbele pe care Carol Nobis le-a spus așî diminéță lui Betti. — Carol Nobis e mândru, fiind-că tatăl său e boier mare : un domn înalt, cu barba neagră, foarte serios ; el vine în fie-care țin să aducă pe fiul său la școlă.

Erî diminéță Nobis se certă cu Betti, unul dintre cei mai mici, fiul unui cărbunar, și ne mai știind ce să 'i țină de necaz, tocmai fiind-că dînsul era de vină, strigă în gura mare : Tatăl tîu este un calic ! — Betti se roși ca focul, îl podidiră lacrimile, dar nu răspunse nimic ; însă ajungînd acasă spuse tatălui său. — Cărbunarul, om mic și înegrit de cărbuni de sus până jos, veni cu copilul de mînă la lecția de dupe amiadî, ca să se plîngă profesorului.

Pe cînd cărbunarul se jăluia profesorului și noi toți tăceam și ascultam, tatăl lui Nobis care, dupe obiceiul său, se oprise pe pragul ușei să scôtă mantaua fiului său, auđind că e vorba de el, intră și ceru deslușiri. — « Uite, domnule, ce s'a întemplat, — răspunse profesorul ; — meseriașul acesta a venit să se plîngă

de fiul d-tale Carol, care a ȃis aȃi dimineta fiului seũ : — „Tatãl teũ este un calic!“

D. Nobis iși increȃi fruntea, se roși puȃin, apoi întrebã pe Carol : — «Aĩ spus tu vorbele acelea?» — Bãiatul sta în piciore, drept în mijlocul clasei cu capul plecat dinaintea micului Betti și nu ȃicea nimic.

Tatãl seũ apucãndu' l de mãna îl împinse spre Betti, ȃicẽdu' i : — «Cere' i iertãciune!»

Cãrbunarul voi sã se împotrivescã, ȃicẽnd : — «Nu, nu Domnule!» — Dar D. Nobis nu voi sã' l asculte și ȃise încã o-datã fiului seũ : — «Cere' i iertãciune!» — N'auȃi? — Spune dupe mine : — «Iertã-mẽ, am ȃis nisce vorbe nesocotite «și nedemne împotriva tatãlui teũ, cãruia tatãl meũ se simte onorat de a' i strãnge mãna!»

Cãrbunarul se împotrivi iarãși, însă D. Nobis stãrui și mãi mult și copilul ȃise încet, de abia i se auȃia glasul : — «Iartã-mẽ, am ȃis nisce vorbe nesocotite și nedemne împotriva tatãlui teũ, cãruia tatãl meũ se simte onorat de a' i strãnge mãna!»

Dupe aceia D. Nobis întiuse mãna cãrbunarului, care ' i-o strinse cu putere și împinse pe fiul seũ în braȃele lui Carol.

Vẽ rog, domnule profesor, sã puneȃi pe acești duoi bãieȃi în bancã unul lângã altul,» ȃise D. Nobis.

Când băieții fură rânduți la locul cuvenit, tatăl lui Carol salută și plecă.

Cărbunarul rămase câte-va minute pe gânduri, uitându-se la cei doi copii, cari stau alături; se apropia de bancă și rămase țintă la Nobis cu o privire iubitore și plină de părere de rău, ca și cum ar fi voit să 'i spună ceva, dar nu dise nimic; întinse mâna ca să 'l mângâie și nu cuteză; îi atinse numai ușor fruntea cu degetele lui cele gróse. Se îndreptă dupe aceea către ușe, se întórse încă o-dată ca să 'l mai vadă și plecă.

— «Aduce-ți-vé bine aminte ce a'ți vedut, dragii mei copii, — dise profesorul, — acésta e cea mai frumósă lecție din timpul anului».

Profesóra fratelui meu

JOY, 10.

Fiul cărbunaruului fúsesse școlarul profesórei Delcati, care a venit ađi să védă pe fratele meu bolnav. Ce de am mai ris, când ne-a spus că mama băiatului acela, acum doi ani, îi adusesse un șorț plin cu cărbuni ca să 'i mulțumescă fiind-că dăduse medalie fiului ei. Sermana mamă stăruia mereu să 'i primescă cărbunii și mai că plângea când se vedu silită

să se întorcă cu povara sa înapoi. Ne mai spuse și despre o altă femeie care 'i-a adus un buchetel de flori foarte greu, pentru că în mijlocul lui pusese un sulisor de gologani.

Am petrecut minunat cu dânsa, și frățiorul meu, care până atunci nu voise cu nici un chip să ție doctoria, de dragul ei a luat-o. Ce de răbdare trebuie să aibă cine-va cu copiii din clasa I-a inferioară, toți știrbi ca nisce uncheși, de nu potú nici măcar să pronunțe curat literile *r* și *s*. — Apoi unul tușesce, altuia îi curge sânge din nas; unul își perde pantofii pe sub bănci, altul plânge fiind-că s'a înțepat cu o peniță, un al treilea se vaietă că a greșit cumpărând un caiet No. 2 în loc de un caiet No. 1. Cinci-șeci de copii într'o clasă, cari nu știu bótă, cu nisce mânușite mițitele și plâpânde cu care trebuie să țină condeiul ca să scrie. Buzunarele lor sunt pline cu stafide, cu năut, cu nasturi, cu dopuri de sticlute, cu pietricele și cu tot felul de mărunțișuri. Profesóarele sunt silite să 'i caute, căci își ascund nimicuri de acelea chiar și prin pantofi. Pe lângă acestea sunt neastempérați și nebăgători de sémă; când intră o muscă sbárnâind pe ferestră, îi vedí pe toți cu ochii în sus.

Vara vinú la școlă cu flori, cu iarbă, cu gândaci cari sbórá prin clasă, cad în călimări, ies

plină de cernélă și se preumblă pe caiete de le măzgălesc peste tot.

Profesóra este silită să fie pentru ei ca o mamă, să 'i ajute ca să se îmbrace și să se desbrace; să 'i lege la deget când se întepă, să le ridice căciulițele de pe jos, să observe să nu'si schimbe paltónele la eșire, căci atunci sbiară și strigă. — Bietele profesóre! Ba mai vin și mamele să se plângă : — «Cum se póte, Domnișórá, băiatul meũ 'și-a pierdut condeiful!» — Alta : «Dar de ce nu învață nimica fiul meũ, D-ră? — De ce n'ai dat mențiune lui Costică al meũ? Învață fórté bine! — De ce nu poruncesci să bată cuiul acela de la bancă? Ionel al meũ 'și-a rupt pantalonii!»

Profesóra fratelui meũ se supără cam réu câte o-dată cu copiii, își perde răbdarea, îi cértă, dar are o inimă așa de bună! Îi pare réu când e silită să 'i certe și, dupe puțin timp, nu o rabdă inima și mângâie pe copilul certat. Chiar pe câte un ștregar îl gonesce din școlă pentru câte-va țile, tot cu inima induoită. Se supără pe părinții cari pedepsesc copiii lăsându'i nemâncăți. Profesóra Delcati e ténéră și înaltă, ócheșă, vióie, se îmbracă bine și este îndemánatecă la tóte. Are o inimă așa de bună; orí și ce nimic o induioșeză!

— «Nu e așa că copiii te iubesc? — 'i-a țis

mama.» — «Unii, da! însă cum sfârșescă clasa, cei mai mulți nici că se mai uită la noi, — răspunse profesóra. — Când trecă la profesori le este rușine că au învățat la noi, la profesóre! Și crede-mă, dupe ce am iubit și am îngrijit așa de mult de un copil, timp de două ani, ne vine greu să ne despărțim de el. Une-oră ȳicem de câte unul: — Sunt încredințată că acesta mă iubescă, n'ó să mă uite! — Trec vacanțiile, venim iarăși la școlă, îl vedem, alergăm dupe densusul, îl chemăm... Ași! el nici că mai întórce capul spre noi!

Aci profesóra se induioșă, se sculă cu ochii plini de lacrimi și sărutând pe frățiorul meu îi ȳise: — «Dar tu, micuțule, n'ó să te porți ast-fel, n'ó să întorci capul când mă vei vedé. Nu-í așa? N'ó să te lepeđi de buna și sërmana ta prietenă!»

M a m a

Joí, 10.

Fiul meu, ađi în fața profesórei fratelui tǔu nu te-ai purtat cu respectul cuvenit mamei tale. Să nu cumva să 'ți se mai întempe ast-fel; cuvântul tǔu m'a atins la inimă. Pe dată 'mă-am adus aminte că mama ta, acum câți-va ani, a stat mai multe nopți de-a-rëndul aplecată spre micul tǔu pat, măsurându'ți suflarea, vǔr-

sând lacrimi amare, gândindu-se cu gróză că ai pute să mori. Imi era témă să nu 'și pèrdă mințile! Amin-tindu' mi acésta' mi a fost necaz pe tine! Tu să mâhnesci ast-fel pe mama ta? — pe mama ta, care ar da un an de fericire ca să'ți cruțe o durere de un cés! — care ar cerși pentru tine! — care s'ar lăsa să o omóre ca să'ți scape viața! — Ascultă, Petrică, întipăresce'ți bine în minte disele mele!

Inchipuiesce'ți că'ți sunt ursite în viață multe ȓile grele, dar cea mai grea, cea mai amară va fi aceea în care veți perde pe mama ta!

Când veți fi bărbat, încercat în tóte nevoile vieței, o veți chiâma de mi de ori, coprins de o dorință nespusă de a auzi măcar un singur moment glasul ei, de a o vedea iarăși cu brațele deschise ca să te arunci în ele, plângând ca un sërman copil fără ocrotire și fără încurajare. — Cum îți veți aduce atunci aminte, nenorocitele, de cea mai mică supărare ce 'i veți fi pricinuit și cu câtă remușcare le veți plăli pe tóte! — Să nu sperî o viață senină, dacă ai mâhnit vre-o dată pe mama ta. Poți să te căiesci, să'i ceri iertare, să te gândesci la dênsa cu cuvioșie! In zadar! consciința nu'ți va da pace, vedenia aceea dulce și duiósă va avea tot-d'a-una pentru tine o expresiune de mâhnire și de înfruntare, care 'ți va chinui sufletul.

Petrică, dragul tatei, feresce-te de un așa chin! — Află, fètul meu, că iubirea către mamă e cea mai sfântă din iubirile omenesci! Vai de acela care o necinstesce! Ucigașului, care își respectă pe mumă-sa, tot îi mai rămâne ce-va cinste în suflet, pe când cel mai glorios dintre bărbați, care o amărasce și o batjocoresce, este o ființă nemernică! Să nu'ți mai iasă vre-o dată

din gură un ast-fel de cuvânt către aceea căreia îi dătoresci lumina zilei și când, din nebagare de seamă, 'ți s'ar mai întâmpla așa ce-va, nu frica de tatăl tău, ci avântul inimii tale să te arunce la picioarele ei, rugându-o să 'ți ștergă cu un dulce sărutat semnul nerecunoștinței de pe frunte.

Te iubesc mult, fiul meu, ești cea mai dulce speranță a vieții mele, cu toate acestea aș voi mai bine să te ved mort de cât nerecunoșcător către mama ta! Fii cu minte și în timp de câte-va zile să nu'mi aduci mângâierile tale, căci n'aș putea să 'ți le întorc cu inima totă!

TATĂL TĂU.

Camaradul meu Coretti

Duminică, 13.

Tata m'a iertat. Eu, însă, tot aveam inima induoită și mama, ca să mă facă să mai uît, mă trimise cu fiul cel mai mare al portarului să mă preambul pe Corso (Bulevardul orașului). Pe la jumătatea drumului, când treceam pe lângă un car cu lemne, ce sta d'inaintea unei prăvălii, auziiu pe cine-va strigându-mă pe nume; era Coretti, camaradul meu, acela cu flaneluța cafenie și cu căciulița de blană de pisică. Sărăcuțul, era asudat și obosit de tot, căci ducea în spinare o sarcină de lemne. Un om ce se afla pe car îi dădea lemnele rënd pe rënd;

el le căra în prăvălia tatălui său și le grămădea cu grabă într'un colț.

— «Ce faci Coretti?» — îl întrebăiu eū.

— «Nu veđi? — imi rēspunse el, întinđend mǎinile ca sǎ mai prindǎ alt rēnd de lemne, — imi repet lectđia!»

Eū riseū. — El, însă, vorbea serios și, ținēnd lemnele cu amēnduoē mǎinile, incepu sǎ rostēscǎ umblānd: «*Verbul variază dupe persōnǎ, numēr și dupe timpul cānd se petrece lucrarea...*» aședǎ lemnele și reincepū: «*și dupe modul cum se face lucrarea....*» — întorcēndu-se de la car cu un alt braț de lemne... «*dupe persōna în care lucrarea este înfǎșisatǎ.*»

Acēsta era lecđiunea nōstrǎ de gramaticǎ pentru a duoa đi.

— «Ce sǎ fac! — 'mǐ đise el, — mē folosesc de timp; ce vreǐ? omul face cum pōte! Tata a plecat cu rāndașul dupē o daravere. Mama e bolnavǎ. Trebuie sǎ descarc eū lemnele și tot-de-o-datǎ imi repet gramatica. — Știi cǎ e grea lecđia de ađi? nu 'mǐ intrǎ în cap cu nici un chip!» Apoi đise către omul cu carul: «Tata a spus cǎ o sǎ se întórcǎ pe la șēpte, vino atunci sǎ 'ți plátēscǎ!» — Carul porni. — «Aide! nu viǐ puțin în prăvălie?» — imi đise el. Intraū: era o odaie mare, plinǎ cu lemne și cu mǎnunchi de surcele; un cāntar era aședat

de o parte. — «Crede-mă că am muncit țapen ađi, — adause Coretti; — sunt silit să 'mi învăț lecția pe apucate. Imi scriam propozițiunile, când intră cine-va ca să cumpere lemne. — M'am așezat iar la scris; iată că vine carul. Am fost nevoit ađi de diminéță să merg de duoë ori la târgul de lemne, tocmai colo pe piața Veneției. Nicı nu 'mi mai simt picıórele, și veđi ce umflate imi sunt mâınile? Ce m'aș face dacă ar trebui să desinez ađi!»

Vorbind ast-fel, mătura frunđele uscate și aschiile carı staũ risipite pe podelă.

— «Ia spune'mı Coretti, unde îți înveți lecțiile?» — il întrebaıu. — «Negreșit că nu aici, — răspuse el; — vino de veđi!» — Mă duse într'o odăiță din dosul prăvăliei, care servește tot de o-dată de bucătărie și de sufragerie, cu o măsuță într'un colț, pe care erau așezate cărțile, caietele și lucrarea începută.

— «Uite, — ăise el, — rămăsesem la răspunsul al duoilea: *cu piele se fac încălțăminte, cingători, chingi...* am să adaug: *gémantane, si-peturi.*» — Luă condeiuł în mână și scrise mai departe cu frumoșa lui caligrafie.

— «E cine-va aici?» — se auđi strigând din prăvălie. Era o femeie, care venea să cumpere mănunchi de surcele. — «Indată!» răspuse Coretti, sărind de pe scaun; apoi cântări mă-

nunchii, luá paralele, alergá la registru ca sá înscrie vindárea și se reîntórse la lucrarea lui dicênd: «Ia sá vedem dacá voiu putea sá sfirșesc periodul!» — și începu sá scrie: *sacî de cãlătorie, ranițe pentru soldați!* — «Aoleo! cafeaua dá în foc!» — strigá el de o-datá și alergá la vatrã sá tragá ibricul la o parte.

— «E cafeaua mamei, — imi díse el, — am fost silit sá invêț cum se face.... Aștéptã-mé puțin sá 'i-o duc! ba vino și tu; mamei 'i-ar párea bine sá te védá. E în pat de șépte díle, biata mama! — Arși! — tot mereú mé ard la deget cu ibricul ásta!»

— «Ce sá maî adaug dupe ranițele soldaților?... Trebuie sá maî gãsesc ceva și nu 'mí vine de loc în minte. — Haî la mama!»

Deschise o ușe și intrarãm într'o odaie tot așa de micã. Mama lui Coretti era culcatã într'un pat mare și legatã cu un tulpan la cap.

— 'Ți am adus cafeaua, mamã! — díse Coretti, dându'í cêșca; bãiatul ásta e un camarad din ai mei.»

— «Bine, domnișorule! — díse buna femeie; Bravo, drãguțule! — vii sá cercetezi pe bolnavi, nu e așa?»

În vremea aceea Coretti dregea perinile pe la spatele mamei sale, trãgea plapoma, ațîța focul, gonea pisica de pe dulap.

— «Îți mai trebuie ce-va, mamă ? — întreabă el, luându'î césca gólă. — Ai luat duoé linguri de sirop ? — Când s'o isprăvi, daũ o fugă până la spițerie. Lemnele sunt descărcate. Pe la patru o să pun carnea la foc, dupe cum m'ai învățat d-ta, și când o trece pe aici femeea cu unt o să 'i daũ 40 de bani. — Nu te îngriji mamă, totul merge strună».

— «Îți mulțumesc, Vasilică, — răspunse femeea, — dragul mamei, la tóte se gândesce!»

Biata bolnavă imi dete o bucățică de zahar. Dupe aceea Coretti imi arată o mică posă ; era portretul tatălui său în uniformă militaréscă ; avea pe piept medalia *Virtuței militare*, câștigată la 1866 în regimentul prințului Umberto.

Sémână la chip cu fiul său, are ochii tot așa de vii, zimbetul tot așa de vesel.

Ne întorserăm în bucătărie. — «Am mai găsit ceva», disse Coretti, — și adause pe caiet : «*se fac și hamuri de caș*. — O să fac diseră ce 'mí-o mai rămâne din lecții, căci am de gând să mă culc târziu. Bine de tine că ai atâta timp ca să înveți și îți mai rămâne și de preumblare!»

Coretti este în tot-d'a-una sprinten și harnic.

Intrând iar în prăvălie, aședă lemnele pe capră și începu să le taie în duoé cu ferestrăul,

dicând : «Iată gimnastică!... mai bună de cât *întinderea brațelor înainte...*»

«Aș vrea când s'o întorçe tata să găsească toate lemnele tăiate; ce mulțumit ar fi!

«Atâta numai că dupe ce taiu lemne fac nisce *t și l* de par' că sunt șerpî; bine dîce profesorul; dar ce să 'î fac? Am să 'î spun curat că am fost silit să muncesc cu mânilc. Dar ce m'ar bucura mai mult ar fi să vîd pe mama sculată. Ađi, slavă Domnului, îî este ceva mai binișor. Gramatica o s'o învîț mâine în zori de đî. — Iacă și carul cu butucî! — la muncă, băiete!»

O cărucioră plină cu butucî se opri dinaintea prăvăliei. Coretti alergă la ușa să vorbescă cu căruțașul. Dupe aceea, întorcîndu-se spre mine, îmi dîse : — «Acum nu mai pot sta de vorbă cu tine, să ne vedem sănătoși, prietene, mâine! Ce bine îmi pare că ai venit să mă veđi! Preumblare bună! Bine de tine!»

Mă strînse de mână și se apucă să care butucî, începînd iarăși să alerge de la car la prăvălie, cu fața rumenă ca un trandafir, sub căciula lui de blană de pisică, voios și sprinten, în cât 'ți era drag să te uîți la el. — «Fericite de tine!» — strigă el încă o-dată. — «Nu, Coretti, nu! Tu ești mai fericit, tu, căci înveți și muncesci mai mult de cât mine; tu,

fiind-că dai ajutor părinților tăi ; tu, dragul meu camarad, pentru că ești mai bun, de mii de ori mai bun de cât mine !»

Directorul

Vineri, 18.

Coretti era vesel ađi de diminéță, fiind-că profesorul lui de clasa II, Coatti, venise să asiste la examenul de sfêrșitul lunei.

Profesorul acesta e un om mare cât un munte, cu pêrul des și creț, cu barba négră, cu ochii crăpuș și cu un glas gros și tare. El amenință neconținut pe copii că are să'i facă mii de fărâme, că are să'i ducă de urechi la secție ; cu tóte acestea nu pedepsește pe nici unul, din contră, zimbesce pe ascuns pe sub mustață.

Profesorii noștri sunt opt cu domnul Coatti, socotind și pe un suplinitor, care n'are încă barbă și e așa de mic în cât pare că e un băiețandru.

Un profesor din clasa IV umblă schiopatând, infășurat tot-d'a-una într'un tartan de lână și coplesit de reumatisme ; bietul om a căpătat acele dureri când era învățător rural, într'o școlă așa de umedă, în cât curgea apa pe păreți. Un altul, tot dintr'a IV-a, e bătrân,

cu părul alb de tot ; acesta a fost profesor la o școlă de copii orbi.

Unul dintre profesori este tot-d'a-una dichisit, pòrtă ochelari și are mustățile bălaie. Acestuia 'i s'a dat porecla de *Advocățelul*, fiind-că își luase bacalaureatul și, fiind învățator, studiase în același timp și dreptul. El a făcut o carte în care arată cum trebuie să se scrie literile.

Profesorul, care ne învață gimnastica, are un chip cu totul soldățesc. A fost în bătălii alături cu Garibaldi și are la gât semnul unei loviturii de sabie, căpătata la bătălia de la Milazzo.

Directorul nostru e un om înalt, pleșuv, cu barba lungă și cărunță, pòrtă ochelari legați cu aur și este îmbrăcat tot-d'a-una în haine negre, încheiate până la gât. Ce bun e cu băieții ! Când îi chiamă în cancelarie ca să 'i dojenescă, el nu 'i cèrtă, îi ia de mână, îi povățuiesce încetinel, ȳicându-le că ar fi mai bine să fie cu minte, că trebuie să se căiască și să făgăduiască că o să fie ascultători. Le vorbesce cu atâta blândețe și cu un glas așa de lin, în cât toți ies de acolo cu ochii plini de lacrimi, impresionați mai tare de cât dacă ar fi fost pedepsiți. Bietul Director ! E tot-d'a-una diminéța cel d'ântèiù la postul seù ca să aș-

tepte pe școlari și să vorbescă cu părinții. La eșire, dupe ce plécă cei-lalți profesori, el tot se mai învêrtesce pe lângă școlă, ca să vadă nu cum-va să trecă vre-o trăsură peste copii, nu cum-va să se opréscă băieții pe uliță să se jóce și să 'și umple ghiosdanele cu nisip și cu pietricele.

Indată ce 'l zăresc la colțul vre-unei strade, copiii fug în tóte părțile, încetând de o-dată de a se mai juca de-a arșicele sau de-a mingea. El îi amenință de departe cu degetul, dar tot cu aceeași privire iubitóre și tristă. Mama spune că nu 'l a mai vèdut nimeni ridênd de când 'i-a murit băiatul, care intrase ca voluntar în armată. Ține portretul său pe masă în cancelaria direcțiunei, ca să 'l aibă tot-d'una dinaintea ochilor.

Dupe acea nenorocire voia să se retragă din slujbă; scrisese chiar petiția prin care cerea primăriei să 'l reguleze la pensie și, fiind-că 'i părea rău să lase pe copii, da și dupe și ca să o trimită. Mai de ună-și se hotărise. Tatăl meu, care sta de vorbă cu dênsul în cancelaria direcțiunei, îi dicea : — «Ce păcat, domnule director, că 'ți ceri retragerea !» — Toc-mai atunci intră în cancelarie un om ca să înscrie pe copilul său la școlă nóstră, fiind-că se mutase în suburbia aceea. Indată ce direc-

torul zări pe băiat, făcu o mișcare de surprindere, se uită bine la el, apoi la portretul fiului său; se mai uită iarăși la copil, trăgându-l lângă dânsul și ridicându-i obrazul, apoi dîse: «Bine!» — Inscrise pe băiat, congediă pe tată și pe fiu și rămase cât-va timp pe gânduri. — «Ce păcat că te retragi!» — dîse încă o-dată tatăl meu. Atunci directorul luă petiția ce conținea cererea sa de retragere, o rîpse în două și dîse: «Rămăiu!»

Soldații

Marți 22.

Fiul directorului era voluntar în armată când a murit; de aceea bietul tată, când eșim de la școlă, merge în tot-d'a-una să vadă soldații trecînd pe Bulevard. Eri trecea un regiment de infanterie.

Vre-o cincî-deci de băieți începură să sară împregiurul muzicei militare, cîntînd și bătînd tactul cu liniile pe ghîosdane și pe caiete. Noi, mai măricei, ședeam la o parte pe trotuar și priveam, adică Garrone care e, strîns în hainele lui cele înguste, mușca dintr'un codru de pîne, Vatini, acela care este tot-d'a-una frumos îmbrăcat, Precossi, băiatul lăcătușu-

lui, ce pörtă costumul tatălui său; calabrezul, zidăraşul, Crossi, răutăciosul Franti şi Robetti, fiul căpitanului de artilerie, acela care a scăpat pe micul copil de sub rótele omnibusului şi care acum se rezimă în cârji.

Franti rise în faţa unui biet soldat, care schiopăta, dar de o-dată simţi o mână grea pe umărul său, se întórse; era directorul. — «Bagă de sémă, îi đise el; când îţi baţi joc de un soldat care este în rând şi nu póte nici să 'ţi răspundă, nici să 'şi răsbune, este toc-mai ca şi cum 'ţi-ai ride de un om legat; e o in-josire şi o mişelie.» — Franti se făcu nevedut. Soldaţii treceaŭ patru câte patru, asudaţi şi plini de praf; iar puscile lor luceaŭ la sóre. Directorul ne đise: — «Să iubiţi pe soldaţi, copiii mei; ei sunt apărătorii noştri, şi dacă mâine o armată străină ne-ar ameninţa ţera, ei arŭ merge bucuros să móră pentru ea! Şi ei sunt încă nisce copii, aŭ numai câţi-va ani mai mult ca voi, se ducŭ şi ei la şcolă; printre dinşii ca şi printre voi, sunt sėraci şi bogaţi, ca şi printre voi se află băieţi din tóte părţile Italiei. Uitaţi-vė la ei, îi putem cunosce dupe chip; trecŭ Sicilieni, Sardinezi, Napolitanı, Lombardı.

Acesta este un regiment vechiu, dintr'acele cari s'aŭ luptat la 1848. Nu sunt tot a-

ceiași soldați, însă stégul e acelaș. Ce de aũ murit pentru patrie în jurul aceluĩ stég cu duoé-deci de ani înaintea nascerei vóstre! — «Uite-l! — strigă Garrone. — În adevér că și vedurãm stégul la o micã depãrtare, înaintând pe d'asupra capetelor. — «Ascultați copii! ȕise directorul, — când va trece stégul tricolor, faceți salutul militar cu mâna la frunte.»

Stégul rupt și decolorat, cu medaliile agățate de mâner, trecu pe d'înaintea nóstrã ținut de un oficier. Noi toți băieții ridicarãm de odatã mâna la frunte; oficierul ne privi suridënd și ne întórse salutarea. — «Sã trăiți băieți!» — strigă un glas la spatele nostru. Ne întórserãm și vedurãm un domn bêtrân cu decorația albastrã a rêsboiului din Crimeea la chiotórea hãineĩ. Era un oficier în retragere. — «Noroc sã vé dea Dumneȕeũ! V'ați purtat cum se cuvine, copiii mei.»

În timpul acesta musica regimentului cotea pe altã stradã, înconjuratã de o mulțime de băieți și o sutã de strigãte vesele însoțeau sunetul trãmbițelor, ca un cântec de rêsboiu. — Dragi băieți! — ȕise încã odatã bêtrânul oficier, uitându-se la noi; — acela care de mic respectézá stégul, va ști sã 'l apere când va fi mare,»

Apărătorul lui Nelli

Nelli cocoșatul cel mic, sta și el cu noi ieri de se uita la soldați. Sărmanul se uita la ei cu mâhnire; ai fi zis că se gândea: «De ce nu pot să mă fac și eu soldat!» — Ce bun e bietul băiat! Invată binișor, dar e așa de galben la față și de șubred! abia poate să resufle!

Muma lui e mărunțică și bălană, se imbracă tot-d'a-una în haine negre. Vine regulat în fie-care zi de îl ia de la școlă, îndată ce se sfârșesc lecțiile, ca să 'l apere de imbulzela ce se face când eșim toți de prin clase. Biéta femeie! Ți se face milă când o vezi cu ce drag îl mângâie mereu. În cele d'ântei zile băleții își băteau joc de el, fiindcă este cocoșat; îl necăjeau, îl băteau cu ghi-osdanele pe spate și el, sărăcuțul, nu se supăra, nu spunea nimic mamei sale, ca să n'o mihnască, aflând că copilul ei este batjocura camarărilor lui.

Câte o-dată, însă, când îl necăjeau pré afară din cale, plângea în tăcere, ređimându-și fruntea de bancă. Sunt acum câte-va săptămâni, Garrone se supără cumplit, sări în sus ca un glonț și strigă: — «Vai de acela care va mai

îndrăsni să'și bată joc de Nelli! — o să 'i trântesc nisce pumni de 'i voru scăpăra fălcile!»

Franti se făcu că nu înțelege și dete o busolă lui Nelli. Garrone se ținu de vorbă și 'i trase o palmă strașnică.

D'atunci nu mai pune nimeni mâna pe Nelli și, ca să fie și mai bine ocrotit de Garrone, profesorul 'l a așezat în bancă lângă el. Îți e mai mare dragul să 'i veđi cum s'aũ împrietinit. Nelli iubesce din tótă inima pe Garrone; cum vine la școlă îl caută din ochi și n'ar pleca, dómne feresce! fără ca să 'și ıea ھیا bună de la el.

Garrone se pörtă tot așa cu Nelli; când îi cade cartea saũ creionul, sciind că bietului băiat îi e greũ să se aplece, se plécă dınsul să 'i le dea. Il ajută să 'și așeze lucrurile în ghiosdan, să se imbrace cu paltonul, în sfērșit îi înlesnesce tóte. Nelli are un adevérat cult pentru Garrone și, când îl laudă profesorul, se bucură mai mult de cât dacă 'l ar lăuda pe el. Mi se pare că Nelli a spus tóte acestea mumei sale, căci ıată ce 'mi s'a întemplat să ved ađi diminéță. Profesorul mă trimesese să duc directorului programa studiilor, cam cu o jumătate de oră înainte să se sune de ıeșire. Eram încă în cancelarie când intră o dómna scundă, bălană și imbrăcată în negru. Recunoscuıu pe

mama lui Nelli. Ea salută pe director și îi dîse : «Domnule director, «te rog să 'mî spui dacă în clasa copilului meu este un băiat pe care 'l chiamă Garrone?»

— «Da, este!» — îi răspunse directorul. — «S'ar putea să trîmiți să 'l cheme? aş dori să 'i spun ceva.» — Directorul trîmise pe pedel dupe Garrone, care sosi îndată și se opri pe pragul uşei coprins de mirare.

Dómna Nelli, cum îl vîdu, alergă la el, îl luă de gât și 'l sîrută de mai multe ori, cu mare dragoste; apoi îi dîse: — «Tu ești Garrone? Tu ești apărătorul și prietenul bietului meu băiețel? Tu ești?» — Apoi căută repede prin buzunare, în pungă și, negăsind nimica, își deslegă de la gât un lînțisor cu o cruciuliță și 'l atîrnă de gâtul lui Garrone, drept sub cravată, dîcîndu'î: — «Primesce'l, te rog, drăguțule, spre amintirea scumpului meu copil, spre amintirea unei mame recunoscătoare, care îți mulțumesc din suflet și te bine-cuvinteză!»

Cel d'ântîiu din clasă

Vineri, 25.

Garrone își atrage iubirea tuturilor, iar Derossi admirațiunea. A căpîtat iarăși cea d'ân-

têiu medalie; va fi neapărat și în anul acesta tot el cel d'ântêiu din clasă.

Nu pôte nimeni să lupte cu el, toți îi recunosc destoinicia în toate materiile. E cel d'ântêiu la compozițiuni, la aritmetică, la gramatică, la desemn și are o ținere de minte uimitoare; pricepe toate fără nici o trudă, ai crede că învățătura pentru dânsul este o jucărie! Profesorul 'i a ȝis ieri: — D-ȝeu te a inzeștrat cu multe daruri; veȝi de nu le răsipi.»

Pe lângă toate acestea, e înalt și frumos, are un pâr auriu și numai cărlionți. Este foarte sprinten, sare peste bănci, proptindu-se numai într'o mână, și are multă îndemânare pentru mânuirea armelor. Derossi e de douăspre-ȝece ani și e fiul unui neguțator. Se pörtă tot-d'a-una curat și bine îmbrăcat, hăinele 'i sunt de postav civit cu nasturi de metal poleit. E vesel la fire, vioiu și drăgălaș, tot-d'a-una cuviincios cu toții. E foarte bun cu băieții, îi ajută la examene și nimeni n'a cutedat până acum să 'l necajască sau să 'i ȝică vre-o vorbă próstă. Nobis, Franti și Votini îl pismuescú grozav, dar el nu 'i bagă în sémă, pôte chiar că nu înȝelege. Când trece printre bănci ca să strîngă caietele de concursuri, toți îi zimbescú și 'l apucă de mână. E foarte darnic, dăruiesce băieților ȝiare ilus-

trate, cadre, penițe, tot ce primesce de pe la rude. A făcut pentru băiatul Calabrez o hartă geografică a Calabriei. Grozav îi place să dea și dăruiesce totul fără părtinire ca un om cu dare de mână, cu zimbetul pe buze.

E peste fire să n'ăi ceva necaz pe dânsul când veđi ce slab ești față cu el la orî-ce materie. Chiar eű îl pismuesc, mă coprinde une-orî un fel de cîudă contra lui, când imi învăț vre-o lecțiune grea și mă gândesc că el o învăță fără nici o greutate. Când mă întorc, însă, la școlă și 'l ved așa de frumos, vesel și zimbînd tutulor; când 'l aud că răspunde cu atâta siguranță la întrebările profesorului, atunci orî-ce necaz său pizmă imi pierе din suflet și 'mă e rușine când mă gândesc că am fost în stare să încerc un simțimânt așa de injositor. Ași vrea să staű tot lângă el și să urmez cu dânsul tóte clasele.

Prezența lui, glasul lui mă îndemnă la învățat și mă înveselesce.

Profesorul 'i-a dat ađi diminéță să copieze povestirea lunară intitulată, «*Băiețelul lombard la pândă*», pe care o să ne o citescă mâine. Vedeam de pe chipul lui că ceea ce scria il mișca fórtе mult. Era aprins la față, avea ochii plini de lacrimi și buzele 'i tremuraű. Cu ce plăcere 'i-ași fi spus drept în față și

din tótă inima : — «Derossi, tu ești cu mult mai presus de cât mine. Ai o minte de om mare, eu sunt un biet copilaș, față cu tine. Te știu și te admir.»

Băiețelul lombard la pândă

Sâmbătă, 26.

La anul 1859, pe timpul răsboiului pentru liberarea Lombardiei, câte-va zile dupe biruințele de la Solferino și St. Martino, câștigate de Francesi și de Italieni în potrive Austriacilor, într'o frumoasă dimineață de Iunie, un mic pluton de cercetași călări, porniți din Saluzzo, mergea la pas pe o cărare singuratică, uitându-se pe câmpie cu multă băgare de seamă.

Plutonul era comandat de un oficer și de un sergent. Nici unul nu spunea măcar o vorbă ; toți mergeau cu ochii țintiți în zare, așteptându-se în orî-ce minut să se ivescă printre arbori uniforme albe ale avant-posturilor vrăjmașe.

Mergând așa ajunseră în préjma unei colibe țărănesci, inconjurată cu frasină. Un băiețel ca de vre-o 12 ani sta d'inaintea casei și tăia cu o custură o ramură de frasin ca să-'și

facă o nuia. La una din ferestrele casei atârna un steag tricolor.

Coliba era părăsită; țărani, dupe ce scosese stégul la feréstră, fugiseră de frica Austriacilor. Băiatul îndată ce vedu soldați de ai noștri, își aruncă nuiaua și 'și scose căciula. Era un băiat frumos și vioiu la chip, cu ochii mari și albaștri, cu pletele bălaie. Din cauza arșiței își scosese hăinuța, aruncând-o în ierbă și rămăsese numai în cămașe și în pantalonii, strins cu o cingătoare la briu.

— «Ce faci tu aici? — îl întrebă ofierul, oprindu'si calul; — de ce n'ai fugit cu părinții tăi?»

«N'am părinți, — răspuse băiatul. — Îmi capet hrana lucrând pentru unii și pentru alții. Am rămas aici ca să ved bătălia.»

— «Ai vedut trecend pe aici Austriaci?»

— «De trei zile încóce n'a mai trecut nici unul.»

Ofierul stătu nițel pe gânduri, apoi sări repede de pe cal, își lăsă soldații gramadă la portiță, intră în colibă și se sui pe coperiș. Coliba nu era naltă și de pe coperișul ei nu se vedea mai nimic din întinderea câmpiei.

«Ar trebui să se suie cine-va în copaci, își dise ofierul și se cobori de pe casă. Chiar în

fața casei se înălța un frasin foarte mare și subțire, care 'și legăna vârful în vîzduh.

Oficierul se gîndi cât-va uitându-se când la copac, când la soldați, apoi întrebă pe băiat:

— «Tu, ai ochi buni, băiete?»

— «Cum de nu! 'mi'ți vîd paserea în zarea cea mai depărtată» răspunse băiatul.

— «Te ai putea urca tu în vârful aceluî copac?»

— «Eû? Intr'o clipă sunt și la vârful!»

— «Și o să'mi spuî tu de cum-va se zărescî într'acolo soldați austriaci, puscî, cai? dacă se ridică mult praf în sus?»

— «Negreșit.»

— «Și ce să'ți daû ca să'mi faci tréba asta?»

— «Ce să'mi dai? — dîse băiatul zîbind, — nimica! Frumos ar fi, dîeu! Pentru austriaci n'aș face-o o dată cu capul! Dar pentru ai noștri! Nu sunt și eû Lombard?»

— «Suie-te, dar!»

— «Stai puțin să'mi scot pantofii.»

Iși scose pantofii, își strînse curéua, își asvêrli căciula în iérbă și se agățá de copac.

— «Stai!» — strigá oficierul, vrînd să'l opréscá coprins de-o-datá de témă.

Băiatul se uitá la el cu nisce ochi mari, parcá 'l ar întreba ce vrea.

— «Nimica! — adause ofițerul, — suie-te?»
 — Băiatul se urcă ca o pisică.

Ofițerul dă poruncă soldaților să se uite drept înaintea lor.

În câte-va minute băiatul ajunsese până în vârful copacului și ținându-se strâns de trunchiu, picioroarele 'i rămăseră ascunse în frunziș, iar corpul de la brâu în sus de abia 'i se zăria din acea înălțime.

— «Uită-te drept și departe,» — îi strigă ofițerul. Băiatul, ca să vedă mai bine se ținu de copac numai cu o mână, pe cea-laltă o puse la ochi ca să nu 'l orbescă rațele sórelui, cari se furișau printre pletele sale bălaie și le făcea ca de aur.

— «Ce veđi?» — întrebă ofițerul.

Băiatul plecă capul în jos și, punându-și mâna la gură ca să 'i se audă glasul, răspunse:

— «Ved două ómeni călări pe șosea.»

— «La ce depărtare de aici?»

— «La o jumătate de milă.»

— «Vinú încóce?»

— «Nu, staú în loc.»

— «Ce mai veđi? — întrebă ofițerul după un minut de tăcere. — Uită-te în drépta!»

Băiatul se uită, apoi dăse: — «Pe lângă cimitir, printre arbori, este ce-va care lucesce la sóre, s'ar dăce nisce baionete.»

— «Ómenî, veđi ?»

— «Nu, trebuie să fie ascunși prin grâu.»
De o-dată se aude șuerătura unui glonț, care
trecu prin aer și se perdu în depărtare către
spatele casei.

— «Dă-te jos! strigă oficerul. — Te-aũ vė-
đut! Dă-te jos, nu vroiu să mai aflu nimica!»

— «Nu 'mî e frică,» — rėspunse băiatul.

— «Dă-te jos! — repetă oficerul, însă luân-
du-și séma, mai întrebă: — Dar la stânga ce
mai veđi ?»

— «La stânga ?»

— «Da, la stânga!»

Băiatul întinse capul spre stânga. O altă
șuerătură și mai apropiată de cât cea d'ântėiu
strėbātu aerul. — Băiatul tremură.

— «Ce Dumneđeũ! — strigă el. — Pare
că Nemții vorũ să'și verse focul pe mine. —
Glonțul trecuse fórte aprópe.

— «Dă-te jos!» — strigă oficerul mâniat
și cu ton poruncitor.

— «Mė cobor îndată, — rėspunse copilul—
dar n'aveți témă, mă adăpostesce frunđișul
copacului,» — «Vrei să știi ce este în stânga ?»

— «Da, dar dă-te jos,» — adause oficerul.

«In stânga, — strigă băiatul lungindu-și
trupul; — spre partea unde este o bisericuță,
parcă vėd.....!»

O a treia șuerătură și mai năprasnică se auzi de o-dată; băiatul alunecă, încercă să se agațe de crăci, și cădu întins la piciorle copacului.

— «Blestemații! 'mă-aū omorit copilul!» strigă oficerul alergând către el.

Băiatul rămăsese lungit la pământ cu brațele întinse. Un șiroiu de sânge curgea din peptul lui. Sergentul și doi soldați săriră repede de pe cai, ca să'i vină în ajutor. Sergentul se aplecă și 'i desfăcu cămașa; glonțul pătrunsese plămânul stâng.

— «A murit? — întrebă oficerul.»

— «Nu, trăiesce încă!» răspunse sergentul.

— «Dragul meu băiat! — duse oficerul aplecându-se pe el; — nu te speria, prinde inimă!»

Pe când, însă, oficerul îl indemna să nu se sperie și 'i apesa batista pe rană ca să'i oprască sângele, băiatul își dete sufletul.

Oficerul rămase mărmurit, galben ca turta de céră și cu ochii ațintiți asupra micului vítéz. În urmă se aplecă, îi aședă frumos capul pe ierbă; se sculă în picioare să'l mai privască încă. Sergentul și cei doi soldați erau și ei mihniți până în fundul inimei.

Plutonul sta întors în partea în care se știa că se află vrăjmașii.

— «Puū de vítéz!» — duse încă o-dată oficie-

rul cu ochii plini de lacrimi, și rostind acestea, se duse spre casă, smulse stégul tricolor de la feréstră și'l întinse ca un giulgiu jalnic peste băiețelul mort, lăsându'î chipul desvelit.

Sergentul puse lângă el căciulița, pantofii și cuțitașul cu care își taiase nuiaoa cu câteva minute mai 'nainte.

El mai priviră cât-va timp în tăcere, apoi oficerul dîse sergentului: — «Voiu trămite ambulanța să'l ridice de aici; a murit soldătesce, soldătesce cată să'l ingropăm.» — Dupe aceea îi mai trămise cu mîna un ultim adio și strigă soldaților: — «Incălecați, băieți! — înainte!»

Toți săriră pe șea și micul pluton, stringându-se, porni.

Curênd după aceea copilul mort primi onorurile militare.

Către apusul sórelui tot șirul avant-posturilor italiene, ducêndu-se întru întempinarea vrăjmașului, trecu pe acelaș drum pe care îl strébătuse, diminéța, micul pluton de călări. Era un batalion întreg de vênători care cu câteva zile mai 'nainte udase cu sânger vitejesc délul San-Martino.

Batalionul înainta despărțit în duoé șiruri. De-alungul drumului curgea un pîrêiaș limpede cu marginile smăltate de flori; casa părăsită era la o mică depărtare.

Vestea despre mórtea vitejéscă a băiatului pētrunsesse repede în tabără, ast-fel că cei d'ântei oficeri ai batalionului, cari zăriră micul cadavru, îl salutară scoțând săbiile. Unul dintr'ênșii se plecă pe marginea pîrēului, rupse câte-va flori și 'i le asvērli. Toți îl imitară. Fie-care oficer saũ soldat, aruncându'ï flori, îi strigă salutându'l milităresce: — «Rēmas bun, puin de vitéz Lombard! — Onóre ție, copile! — Trăiască Italia! — Glorie vitejilor!»

Un oficer îi aruncă medalia sa de Virtute militară. Un altul se duse să'l sărute pe frunte.

Florile se grămădeau mereu pe piciorușele lui góle, pe peptu'ï sângerat, pe micul lui cap bălaiu. Iar el, întins pe iarbă, învéluit în stégul național, dormea liniștitul somn al vecinicieï.

Chipul îi era alb și parcă suridea, ca și cum, sērmanul băiat ar fi auđit acele salutări și ar fi fost vesel că 'și dăduse viața pentru scumpa lui Lombardie.

S e r a c i i

Marțl, 29.

A'și da viața pentru țeră ca micul Lombard, este o bărbăție, o virtute mare!

Tu însă, fiul meu, nu trebuie să nesocotesci pe cele

Camaradii mei
Pag. 10.

mică. Ađi diminéță când eșeam de la școlă și mergeai a lene înaintea mea, trecurăm pe lângă o femeie sĕracă, care ținea pe genuchi un biet copilaș, tras la față și sfērșit cu totul. Iți cerea de milă. Te uitași la ea, dar nu'i dăduși nimic, de și aveași bani în pungă. Ascultă-mă, fĕtul meu, nu te obicinui să treci cu nepăsare pe lângă sĕracii cari iți întindă mâna, și cu atât mai mult pe lângă o mamă care iți cere un ban pentru copilul sĕu. Gândesce-te că aceluși copil trebuie să 'i fie fόμε. Cugetă la durerea sĕrmanei mame! Iți închipuiescî tu ce ar fi pentru mama ta, dacă într'o đi s'ar vedé nevoită să 'i đică : — «Ađi n'am nici măcar pâne să 'i dai!»

Când dai un ban unuși cerșitor, el îmi uréză: «Dumneđeu să 'ți dea sănătate! Să 'ți trăiască copilași!» Tu nu poți să înțelegi cât de dulci îmi sunt acele cuvinte și ce recunoscință simt pentru acel sĕrac.

Imi pare că cu adevĕrat acea urare are să ne țină pe toți sănătoși.

Mă întorc acasă bucuros, cugetând că acel sĕrac 'mă-a întors cu prisos ce 'i-am dat.

Petrică dragă! Fă-mă și pe mine să aud câte odată acea urare stărnită de milostenia ta. Scóte și tu un ban din pungă, ca să 'l dai vre-unuși moșnég fără de sprijin, vre-unei mame lipsite de pâne, vre-unuși copil orfan de mamă.

Sĕracilor le place miluirea copiilor, pentru că nu 'i umilesce. Copiții avĕnd și ei nevoie de alții, își cam aducă cu ei.

N'ai băgat tu de sémă că sunt tot-d'a-una mulți sĕraci în jurul școlilor? Pomana unuși om mare este numai o milostenie; iar pomana unuși copil este în același

timp o milostenie și o mângâiere. Este ca și cum 'i-ar da tot-de-o-dată un ban și o flóre, înțelegi?

Gândesce-te că ție nu'ți lipsesce nimic și că ei sunt lipsiți de tóte. Pe când tu ceri să fii fericit, lor le este destul să nu móră de fóme. Gândesce-te, ce trist e, că pe lângă atâtea palate, în mijlocul atâtor ulițe, strébătute de copii îmbrăcați în catifele, să se afle femei și copilași cari moru de fóme! A peri de fóme! Dumneđeule, ce grozăvie! Băieți tot așa de bună ca și tine, tot așa de deștepti, lipsiți de hrana de tóte dăilele și rătăcind pe ulițele orașelor ca nisce fiare în pustiuri! Așa dar, fétul meu, socotesce bine ce 'ți-am spus și să nu 'ți se întempe să treci vre-o-dată pe dinaintea unei mame care cerșesce, fără sa 'i dai un ban!

TATĂL TĂU.

DECHEMVRIE

Negustorul

Joī, 1.

Tata vrea ca în fie-care zi de sērbătore să chiām la noi acasă pe vre-unul din camaradii mei saū să mă duc eū la dēnșii ca să mă împrietenesc cu toți.

Dumineca viitoare o să mă duc la preumblare cu Votini, acela care își curățā mereū fulgiī de pe haine și care are atāta necaz pe Derossi.

A venit la mine de vre-o cāte-va ori Garoffi, băiatul cel lung și slab, cu ochii mici și vicleni, cari scotocesce pretutindenī. — E fiul unui droghist. — Dómne! Ce ciudat e! Își numărā mereū banii din buzunar. Socotesce fōrte iute pe degete și face ori-ce înmulțire fără să se folosescā de tabla lui Pitagora. E fōrte econom, are și un libret de la casa școlară de

economii. Firesce că are bani strânși, el nu cheltuiesce nici măcar un gologan, și când îi cade câte un bănuț pe sub bancă, este în stare să 'l caute cu săptămânile. Derossi dice că face ca coțofenile. Stringe tot ce găsesce, penițe întrebuintate, ace cu gămălie, mucuri de uminări, timbre vechi. Sunt mai bine de două ani de când adună timbre, are acum mai multe sute din fie-care țără, lipite într'un album, pe care vrea să 'l vîndă librarului, când îl va complecta. El nu 'și plătesce caietele, le capătă pe de gēba de la librar, fiind-că 'i aduce mușterii. La școlă face mereu negoț; pe fie-care ți vinde felurite obiecte, face loterii, schimburi, apoi se căiesce de schimbul făcut și își cere lucrul înapoi. Se jōcā cu arșicele și nu perde nici o-dată; vinde tutungiului țiare vechi. Are un mic caiet plin cu cifre, în care își scrie șocotelile. La școlă nu învétă de cât aritmetica și ar dori să capete medalia, numai pentru că să aibă intrarea liberă la teatrul de marionete (păpuși). Mie îmi place fiind-că mă face să rid. Ne-am jucat de-a negustorul, cu cântare și cu balanțe; cunósce prețul exact al tuturor lucrurilor; cunósce cântarul și face nisce cornete de hârtie cu așa îndemănare, în cât jurī că e băiat de bęcānie. 'Mi a spus că îndată ce va eși din școlă, o să deschidă o pră-

vălie, că are să facă stare cu un comerț nou, născocit de el!

Ce mulțămît a fost că 'i-am dăruit câte-va timbre străine; a știut să'mi spună fără greșelă prețul fie-căruia. Când vine Garoffi pe la noi, tata se preface că citește ziarul și îl ascultă cu mult interes. Buzunarele lui sunt tot-d'a-una pline cu lucruri de vânzare, ce le ascunde sub o manta lungă și négră, pe care o pörtă de obicei. Gândul îi este tot la negustorii. Dar ceea ce îl preocupă mai cu deosebire este colecțiunea sa de timbre. Acésta e comóra lui, de care vorbește necontenit ca și cum ar aștepta să scótă o avere dintr'insa.

Camaradii noștrii îl porecescú sgârcitul, cămătarul. Eú, nu sciú de ce, îl iubesc; căci am învățat multe de la el și îl socotesc ca și cum ar fi un om mare.

Coretti, fiul negustorului de lemne, ȓice că Garoffi nu 'și ar da timbrele nici ca să scape viața mumă-séi. Tata nu 'l crede așa de interesat. — «Mai aștéptă ca să'l judece, — 'mă a spus mai deună-dí; — în adevěr, are patima asta, dar imi vine să cred că are inimă bună.

Deșertăciune

Lună, 5.

Ieri m'am dus să mă preumblu pe calea Rivoli cu Votini și cu tatăl său. Trecând pe strada Dora-Grossa, vedurăm pe Stardi, băiatul acela atât de stăruiitor, stând nemișcat ca un stâlp dinaintea unei librării, cu ochii ațintiți la o chartă geografică. Cine știe de cât timp sta el acolo, căci el învăța și pe uliță. Abia ne întorse salutarea *necioplitul!*

Votini era îmbrăcat bine, ca de obicei, ba chiar și pré bine pentru un copil! Avea cismulițe de piele de marochin cu cusături, o haină cu céprazuri de mătase, o pălărie albă de castor și un césornic la briu. Se fudulea grozav! Dar de astă dată a pățit'o rău cu fudulia lui!

Dupe ce ne preumblarăm cât-va, lăsând în urmă pe D-nul Votini fiind-că mergea încet, ne aședarăm obosiți pe o bancă de piatră lângă un băiat îmbrăcat foarte simplu, care părea a fi ostenit ca noi, și sta cu capul plecat și cu ochii în jos.

Un domn ce mi s'a părut că e tatăl său, se preumbla pe sub copaci, citind într'un țiar. Votini, care ședea între mine și băiatul a-

cela, voină să se fălăscă cu luxul lui, spre a fi admirat și de vecin, întinse piciorul ca să'și arate încălțăminte și îi dîse : — «Ai vădut cismele mele de roșior ?» — Dar vecinul nu 'l luă în sémă.

Atunci își lăsă piciorul în jos și arătându'mi céprazurile de mătase, îmi spuse uîtându-se pe furiș la băiat, că acele céprazuri nu'i plăcea și că voia să le scótă ca să pună nasturi de argint.

Cel-alt băiat nu se uîtă nici la céprazuri. Votini începu să învêrtască între mîni pălăria lui cea frumósă de castor alb. Băiatul par'că făcea inadins, nu aruncă măcar o căutătură nici la pălărie.

Votini, plin de ciudă, își scóse césornicul, îl deschise și 'mi-l arată. — Vecinul tot nu întórse capul. — «Este de argint poleit ?» — îl întreba eu. — «Nu, răspuse el — este de aur.» — «Dar nu este tot de aur, — îi dîseiu, — trebuie să fie și ce-va argint ?» — «Nici de cum !» dîse el, și ca să siléscă pe băiat să se uîte, îi puse césornicul sub ochi, dîcîndu'î : — «Iea uîtă-te și d-ta și spune'mi dacă nu este tot de aur !

— «Nu știu !» — răspuse scurt băiatul.

— «Bre ! — strigă Votini plin de necaz, — ce mândru ești ?»

Pe când rostea acele vorbe sosi și D-nul Votini, care, auđindu-le, se uită cât-va cu atenție la băiat, apoi ți se cu asprime fiului său : — « Tac ! și aplecându-se îi șopti la urechie : — Nu veđi că e orb, sĕracul ! » — Votini spăimântat sări drept în piciorĕ și se uită în ochii băiatului ; luminele îi erau sticlóse fără expresiune, fără privire. Vĕdĕnd acĕsta, el rĕmase mut și umilit, cu ochii în jos, apoi bolborosì : — « Ce rĕu îmi pare.... nu știam ! »

Orbul, care înțelesese tot, ți se cu un suris blând și trist : — « Nu e nimica ! »

Ce să spuĭu ! o fi fudul Votini, dar n'are inimă rea, căci n'a mai ris de loc în tot timpul preumblărei.

Cea d'ântĕiu ninsóre

Sămbătă, 10.

Rĕmas bun preumblărilor de pe calea Rivoli ! A sosit vesela prietenă a copiilor, a sosit zăpada !

De ieri a început să cadă désă, în fulgi mari și albi ca florile de cireș.

Ce veseli eram ađi diminĕța la școlă, când o vedeam cum se lipea de geamuri și se grămădea pe cercevelile ferestrelor ! chiar profesorul se uita bucuros la ea și își freca mâinile.

Toți ne inveseam gândindu-ne ce de bulgări o să facem și cum o să ne batem cu ei; ce o să ne mai dăm pe gheață și ce dulce o să ni se pară dupe aceea căldura d'a casă.

Numai lui Stardi nu'i păsa; sta cu cotele pe bancă și cu fruntea între mâini, ascultând ca de obicei explicația profesorului.

Ce frumusețe! Ce veselie la eșirea din școlă! Toți deterăm năvală pe uliță sărind, strigând, băgându-ne piciorole unde era zăpada mai mare și sumetându-ne mânicele ca să facem bulgări și să asvêrlim unul într'altul.

Umbrelele părinților, cari așteptau pe afară, se făcuseră albe; ghiosdanelé nóstre se înălbiră într'o clipă. Toți eram nebuni de bucurie; însuși Precossi, fiul lăcătușului, băiatul acela palid, serios și trist; Robetti, băiețelul, care scăpase pe un copil de sub róta omnibusului, săria și el, săracuțul, cum putea cu cârjile în subțioare. Calabrezul, fiind-că nu mai văduse zăpadă în viața lui, făcuse un bulgăr și mușca din el ca dintr'o piersică; Crossi, băiatul precupeței, își umpluse ghiosdánul.

Zidărașul ne făcu să ne prăpădim de ris. Tatăl meu îl pofti să vină mâine pe la noi; în minutul acela era cu gura plină de zăpadă și necutezând nici s'o scuipe, nici s'o înghiță,

sta indopat cu ea și se uita la noi zăpăcit, făr'ca să pótă spune un cuvânt.

Chiar profesóarele rídeaŭ și glumeaŭ când eșeaŭ din școlă; până și biata d-ră Delcati alerga prin zăpadă tușind și acoperindu'și fața cu vëlul ei cel verde.

Sutimî de fete de la școlă vecină făceaŭ gălăgie și alergaŭ sprintene pe așternutul cel alb.

Profesorii, pedeliî, ba și gardistul, strigaŭ: «A casă! băieți! a casă!» și inghițiaŭ fulgiî de zăpadă cari le încărunțeaŭ mustățile și barba. Cu tóte acestea se înveseleaŭ și ei de bucuria gălăgiósă a copiilor la vederea ierneî.

Vē inveseleți că vine iarna!... Dar iewa gândiți-vē că sunt copii cari n'aŭ nici haïne, nici încălțăminte, nici foc! că sunt miî de băieți cari se cobórá de la colibele lor din colnicele singuratice pe o cārare lungă și obositóre, cu câte o bucată de lemn în mâinile lor degerate ca să încăldescă școlă; că sunt sutimî de școlî nemețite în zăpadă, góle și întunecóse ca nisce peșteri, unde copiii sunt inecați de fum, saŭ tremurá de frig și se uita cu gróză la fulgiî cei albi, cari cadŭ nepăsători, grămădindu-se nēincetat pe colibele lor depártate, amenințându-le cu troiene.

Voi vē bucurați de sosirea ierneî, nu uitați însă că sunt miî de ființe cărora ierna le aduce sērăcie și adesea chiar mórte!

Zidărașul

Duminecă, II.

Zidărașul a venit ađi la noi; era îmbrăcat cu haîne vechi de ale tatălui său, pline încă de var și de ipsos.

Tata îl aștepta chiar cu mai multă nerăbdare de cât mine. Ce bine ne păru când îl vedurăm! Cum intră pe ușă, își scóse pălăria lui cea trențerosă, udă de zăpadă, o mototoli și o viri în buzunar. Apoi înaintă cu umbletul acela nepăsător al meșteșugarului obosit și se uită în dreapta și în stânga.

Cum ajunse în sufragerie și vedu cadra care înfățișeză pe Rigoletto, un caraghios cocoșat, îi făcu obicînuita lui strâmbătură «botul de iepure». Nu te poți opri de ris, când îl veđi cum se strâmbă.

Incepurăm să ne jucăm cu cuburi de lemn, de-a-casele. Are o îndemănare neobicînuită ca să facă turnuri și poduri; ai crede că se țină în sus ca prin minune; lucréză la ele cu serioșitatea și răbdarea unui om mare; jucându-ne, el imi povesti despre părinții săi. — Eî locuiescú într'o mansardă. Tatăl său merge la școlile de séră ca să invețe să citéscă și să scrie, muma lui e din satul Biela. Ce mult trebuie să'l iubéscă părinții! se și vede. De și e îmbrăcat

ca un băiat sërac, totuși pörtă haïne cari îi ținü de cald, cãrpite cu îngrijire și are la gât o hasma legatã de mâna mamei sale.

Imi spuse cã tatãl sëu este un om înalt și gros, un uriaș de abia pöte sã intre pe ușã, dar cã e tot așã de bun cât e de mare și cã îi ñice lui «bot de iepuraș» când îl mângãie. Bãiatul, însă, e mic la stat.

La 4 césuri ni se aduse gustarea: dulcëta cu pâne, stafide și nucï. Stam pe divan și mâncam. Când ne scularãm, nu știu de ce, tata më opri sã șterg spatele divanului pe care zidãrașul îl murdãrise cu varul de pe haïne. Șterse el mai târziu pe furiș.

Jucãndu-ne, zidãrașul perdu un nasture de la hãinuța. Mama 'i-l cusu la loc; el, sërãcutul, se roșise de tot și 'și ținea suflarea uitàndu-se la mama cum cosea.

Maï târziu îi arãtaiu un album cu caricaturi și el, fõrã sã'și dea séma, imita așã de bine strimbãturile acelor chipuri caraghiose în cât rise și tata.

Nu mai putea de mulțumit ce era când plecã de la noi; uitàse sã'și punã pãlãria, și, când ajunse la capëtul de jos al scãrei, ca sã'mi arate mulțumirea lui, ridicã capul și 'mi făcu încă o-datã botul de iepure.

Pe el îl chïamã Antoniu Rabucco și e de vre-o noë ani.

— Știi, fătul meu, de ce nu te-am lăsat să ștergi divanul? Fiind-că dacă îl ștergeai și te-ar fi văzut camaradul tău, poate s'ar fi rușinat că 'l murdărise și n'ar fi fost frumos să'l umilești : mai întâiu fiind-că n'a făcut'o înadins, și apoi murdărise cu hainele talăului său, care și el, la rândul său, le umpluse la muncă. Munca nu murdăresce! Te umple de pulbere, de var, de tot ce poftesci, dar acesta nu e murdărie.

Să nu ții nici o-dată de vre-un meșteșugar care vine de la lucru : — „Este murdar!“ — Trebuie să ții : — „Are pe haine semne și urme de muncă“.

Aduți bine aminte! Iubesce pe zidaraș, mai întâiu fiind-că 'ți este camarad și apoi pentru că este fiu de meșteșugar.

TATAL TĂU.

Un bulgăr de zăpadă

Vineri, 16.

Ninge într'una!

S'a întemplat ce-va trist ađi diminéță cu zăpada, când am eșit din școlă. Un cărd de băieți, cum ajunseră pe Corso, începură să se bată cu bulgări făcuți cu zăpadă de aceea jilavă, care, când o stringi în mâni, se face tare ca piatra. Trecea multă lume pe trotuare. Un domn le strigă : — «Astempérați-vé, băieți!» — În minutul acela se auđi un valet ingrozitor ce venea din partea cea-altă a trotuarului și un

biet bătrân, căruia îi căduse pălăria, șovăi și își acoperi ochii cu amândouă mâinile, iar un băiețel care sta lângă densusul strigă din toate puterile: «Ajutor, ajutor!» Un bulgăre de zăpadă lovise pe bietul bătrân drept în ochi.

Băieții se împrăștiaseră într'o clipă. Eu mă aflam la ușa librăriei, unde intrase tata, și veduim că vin mulți dintre camarazi mei, cari se viraă printre mulțime și se prefăceau că se uită pe la galantare. Printre ei era Garrone, cu vecinica lui bucată de pâine în mână, Coretti, zidărașul și Garoffi, băiatul care stringe timbre postale.

În jurul bătrânului se adunase multă lume. Un gardist amenința și întreba în dreapta și în stânga. — «Cine a asvêrlit? Spuneți care din voi?» — Și pipăia mâinile băieților ca să vedă care din ei le avea ude.

Garoffi sta lângă mine galben ca turta de cêră și tremura ca varga.

— «Nu vreți să spuneți cine a asvêrlit?» — strigă iar gardistul?

Atunci auziu pe Garrone dicend încet lui Garoffi: — «Haide, dute de te mărturisesce! N'ar fi păcat să lași pe altul să fie prins în locul tău?»

— «N'am făcut inadins!» — răspunse Garoffi tremurând ca frunța.

— «Nu e nimica, fă-ți datoria!» — adăose Garrone.

— «Mă e frică, nu îndrăsnesc!»

— «Fă-ți inimă! Aïde, că viú și eú cu tine».

Gardistul și multe alte persoane întrebău mereú : — «Cine a fost? Cine a putut sėvirși o ast-fel de faptă? Bietul bėtrán! Sticla de la ochelări 'i-a intrat în ochi, 'l a orbit!— Ștren-garilor! Mișeilor!»

Sėracul Garoffi era așa de aïurit, că d'abia se putea ține pe picióre.

— «Vino! — îi duse Garrone cu glas hotărit, aïde! nu te teme, lasă că te apėr-eú!» — și apucându'l de braț îl împinse înainte, susținėndu'l ca pe un bólnav.

Lumea pricepu îndată și mai mulți ridicară pumniș asupra lui Garoffi; dar Garrone, apărându'l, strigă : — «Nu cum-va ați vrea să săriți de ce ómení mari asupra unui biet copil!» Toți se retraseră și gardistul luând pe Garoffi de mână îl duse la o cofetărie unde se afla rănitul.

Recunoscuiú îndată pe bietul bėtrán. Este un amploiat care locuiesce cu un nepoțel al sėú în al patrulea cat din casa nóstră.

Il aședăseră pe un jeț și 'i puseseră com-prese la ochiu.

— «N'am făcut înadins!» — spunea gardistu-

lui bietul Garoffi, plângând și pe jumătate mort de frică.

Vre-o două ómenii îl îmbrânciră în cofetărie, strigându'î: — «In genunchi! ștregarule! cere'î iertare în genunchi!» — Alții îl și trântiră în genunchi.

In minutul acela două brațe sdravene îl ridicară de jos și un glas puternic strigă: — «Nu, Dómnilor!»

Era directorul nostru, ce văduse și audise tot.

— «Pe dată ce băiatul a avut curagiul să'și mărturisescă greșéla, — adause el, — nimeni nu mai are dreptul să'l umiléscă!»

Se făcu o tăcere generală.

— «Acum, — duse directorul lui Garoffi, — cere'î iertare!»

Garoffi, plângând cu hohot, îmbrățișă genunchiile bétrânului, care 'i puse mâna pe frunte și'l mângâie cu blândețe.

De o-dată toți cei de față, induioșați, strigară: — «Scólă-te, copile! scólă-te și plécă îiniștit; du-te a-casă!»

Tata mă scóse din glótă și, când ajunserăm in uliță, imi duse: — «Spune'mi Petrică, ce ai face tu intr'o ast-fel de împrejurare: 'ți-ai mărturisi și tu greșéla ca Garoffi?»

— «Da tatá!» — îi răspunseiu.

— «Jură'mi că ai face așa!»

— «'Ți o jur, iubite tatá!»

Profesórele

Sâmbătă, 17.

Garoffi era ađi fórte îngrijat, fiind-că se aştepta să fie aspru dojenit de profesorul Perboni.

Profesorul, însă, n'a venit, și fiind-că lipsea și suplinitorul, a venit D-na Cromi de ne-a făcut lecția. Dómna acésta e cea mai bătrână dintre tóte profesórele. — La ea aú învățat să scrie și să citéscă mai tóte dómnele cari își aducú acum copiii la șcóla nóstră. Ađi era cam tristă, fiind-că unul din fiii ei este bolnav.

Cum o vedură băieții că intră în clasă, începură să facă larmă, pentru că nu o pré știu de frică.

Dénsa, fără să se arăte supérată, le duse cu o voce liniștită și blândă:

— «Vé rog, copii, respectați pěrul meú cel alb; eú vé sunt mai mult mamă de cât profesórá, și am crescut pe o mare parte din mamele vóstre.»

Nicí unul din băieți nu mai cuteză să ridice glasul; până și îndrăznețul Franti se mulțumi să'și bată joc de dénsa pe furiș.

Dómna Cromi fusese înlocuită în clasa ei cu D-ra Delcati, profesóra fratelui meú. Iar

in clasa D-rei Delcati făcea lecție o domnișoră pe care băieții o poreclise «măicuța călugăriță!» Ea se pórtă îmbrăcată tot in haîne închise și cu un șorț negru; pėrul îi e bine netedit pe tēple; are ochi albaștri ca vioréua, o față albă și străvedie și o voce așa de lina în cât s'ar dice că șoptesce o rugăciune.

Mama dice ea că nici nu se aude, și in adevér este fórte blândă și timidă; nu strigă, nu se supără și cu tóte acestea ține pe copii tot-d'a-una in tăcere; până și cei mai isteți își plécă capul când ea îi amenință cu degetul. In clasă la dēnsa e ca la biserică, de aceea aũ și poreclit'o măicuța «călugăriță.»

Mai imi place și mica profesóră din divisia 3-a a clasei I elementară; domnișóra aceea cu chipul ca un trandafir și cu duoė gropițe pe obraji.

Ea pórtă o pană albastră la pălărie și o cruciuliță de aur la gât. Este in veci veselă, zimbescce mereũ, vorbesce cu o voce așa de limpede, ai crede că tot cântă, și bate din palme ca să facă tăcere.

Când iesũ copiii, ea alérgă când dupe unul, când dupe altul ca să'i țină la rēnd, apoi indreptéză gulerul unuia, incheiă pe un altul la haină ca să nu rēcască; îi insoțesce până pe uliță ca să nu se iea la bătaie; se rógă de părinți

să nu 'i pedepséscă acasă; dá bombóne celor cari tuşescú; dá manşonul ei vre-unuia căruia îi e frig. Copiil cei mai mici se agaţă mereú de ea, o sărută, o mângâie, o tragú de rochie, de vél şi ea le rabdă tóte, îi sărută ridénd şi in fie-care ãi se întórcé acasă cíufulită, cu gulerul strâmb, obosită dar tot veselă.

Acéstá drăguţă de profesóra dá şi lecţiil de desemn la o şcolă de fete şi susţine cu munca ei pe mumă-sa şi pe frate-séú.

Casa rănitului

Duminică, 18.

Nepoţelul bêtrânului amploiat, pe care 'l a lovit Garoffi, urméză in divisiunea acestei profesóre. 'L am vèđut ađi acasă la unchiul séú, care îl iubése ca şi când 'i-ar fi copil.

Tocmai sfêrşisem de scris istorisirea lunară «*Scriitoraşul florentin*», pe care profesorul 'mí o dedese s'o copiez, când tata imi đise:— «Vino cu mine sus, să vedem cum îi mai este la ochi bietului bêtrân.»

Intrarăm intr'o odaie fórte intunecósă, in care se afla bolnavul culcat cu capul ridicat pe mai multe perini. Nevasta lui sta lângă dinsel şi nepoţelul se juca intr'un colţ.

Ce bine 'i păru bîetului om că ne am dus să'l vedem! Ne spuse că se simte mult mai bine, că ochiul nu'i era de loc perdut și că avea speranța de a fi cu desevirșire vindecat peste câte-va zile.

— «De! ce să'i faci! a fost într'un cés rău! — adause el; — imi pare rău, mai cu sémă de spaîma bîetului băiat.»

Tocmai ne vorbea de doctorul care îl căuta cu multă îngrijire, când se auđi sunând clopoșelul de la ușă. — «Trebue să fie chiar el!» — ăise nevasta bolnavului.

Ușa se deschise și ne a fost mirarea mare când recunoscurăm pe Garoffi, ce rămăsese pe prag cu capul plecat, necutezând să intre.

— «Cine e?» — întrebă bolnavul.

— «Este băiatul care te-a lovit,» — ăise tata.

— «Vino 'ncóce, băiete! — îi strigă bêtrânul. — Aí venit să mă veđi, nu e așa? Liniștește-te, mă simț mai bine, sunt aprópe vindecat! Vino încóce!»

Garoffi, d'abia stăpênindu-și lacrimile, se apropiè de pat; era așa de turburat că nici nu putea să vorbescă.

Bêtrânul îl mângâie și'i ăise: — «Iți mulțumesc, dragul meu, că aí venit; du-te de spune mamei și tatii să nu mai aibă nici o grijă, că eú merg spre bine.»

Garoffi, însă, nu se mișca, par'că ar fi voit să spună ce-va, dar se sfia.

— «Vrei să'mi mai spui ce-va? — întrébă bătrânul. — Ce vrei? spune drăguțule!»

— «Eă? Nu, nu voesc nimica!...

— «Așa dar, du-te, băiete! du-te cu sufletul liniștit.»

Garoffi merse până la ușă și acolo se opri, se uită la nepoțelul bătrânului, care privea cu curiositate la el.

În sfârșit scóse un obiect de sub mantaua lui cea lungă, îl puse repede în mână băiețelului dîcîndu'î: — «Ține, acésta e pentru tine!» Și o luă la picior.

Băiețelul alérgă la patul bătrânului și îi dete pachetul, pe hârtia ce'l învăluia era scris: *Ți'l dăruiesc ție!*

Deschiserăm, ne uitarăm și mare ne fu mirarea când vedurăm albumul de timbre postale; albumul acela despre care vorbea necontenit, asupra căruia clădise atâtea speranțe și care 'l costase atâtea osteneți. Iși dedea comóra jumătate din viața sa, ca să capete iertare.

Scriitoraşul florentin

(Istorisire lunară)

Radu urma în clasa IV-a primară. Era un băiat drăguţ ca de două-spre-dece ani, alb la faţă şi cu părul negru. Era fiul cel mai mare al unui slujbaş de la drumurile de fer, care, având copii mulţi şi lăfă puţină, trăia în nevoie şi în lipsă.

Tatăl său îl iubia şi era foarte bun cu el, dar era cât se poate de straşnic în privinţa învăţătorei, căci dorea ca fiul său să fie curând în stare să 'i vină în ajutor pentru întreţinerea familiei, şi, cu toate că băiatul învăţa bine, tot îl îndemna să înveţe şi mai bine.

Bietul om era cam în vârstă şi, munca silită ce 'şi impusese, îl îmbetrânise înainte de vreme. Măcar că se simţea sleit de puteri, totuşi lucra şi în orele ce 'i rămânea libere de la obositorul lui serviciu, pentru ca familia să nu fie lipsită de nimic. De aceea işi petrecea o parte din noapte scriind.

Un editor de ziare, de cărţi şi de fascicule îi dedese să scrie adresele abonaţilor pe nisce făşii de hârtie. Bietul om câştiga la acea lucrare trei lei de câte cinci sute de adrese scrise frumos şi regulat.

Munca acésta îl obosea și ast lucru îl spunea el adese-orî când se aședea la masă.

— «Mi se ducú ochii!—dicea cu mâhnire bietul bétrân; —scrisul nóptea mă prăpădesce!»

Radu îi dîse într'o dî: — «Tată, dragă, lasă-mé să 'ți ajut; scii că pot să scriu întocmai ca D-ta!»

— Nu, drăguțule, tu ai de învățat; scóla ta este ce-va cu mult mai serios de cât adresele mele; ași avé o adevărată muștrare de cuget, daca 'ți aș lua un singur cés de la învățatură. Nu, fétul méu, îți mulțumesc.»

Băiatul scia bine că n'ar fi putut indupleca nici o dată pe tatăl său, de aceea nu mai stărui de loc, dar iată ce plănuse. Băgase de sémă că tatăl său înceta de a scrie punct la međiul nopței; îl audea cum își împingea scaunul când se ducea să se culce.

Intr'o nópte îl lăsă să plece, apoi se sculă, se îmbracă binișor, merse în odaia de lucru dibuind prin întuneric, aprinse lampa, se aședea la mesciórá, luă din fășiile ce staū gră-mădite la o parte, se uită pe lista de adrese și începu să scrie prefăcend minunat caligrafia tatălui său. Scria din tótă inima, bietul băiat, vesel că putea să vie în ajutorul familiei, însă îi cam bătea inima de frică să nu'l prindă tatăl său. Încetul cu încetul adresele scrise se făcură

ténc. Din când în când se oprea, își freca mâinile, întindea urechea, zimbea și reîncepea cu mai multă poftă. Scrise o sută șese-deci de adrese. Câștigase un leu! Atunci puse condeiul la loc, stinse lampa și se întorse în odăița sa pe vârful piciorilor.

A doua zi tatăl veni vesel la masă. Nu pricepuse nimica, căci își făcea lucrarea fără să 'și dea séma, gândindu-se cu totul la alt-ceva și abié a doua zi își numéra fășiile scrise.

Se aședă la masă zimbînd, și bătînd cu mâna pe umărul fiului său, îi dîse: — «Știi tu, Radule, că tatăl tîu este încă un bun muncitor? Ieri séră am scris cu a treia parte mai mult ca de obicei! Mîna nu 'mi tremură și ochii tot își mai făcū datoria!»

Radu plin de bucurie își dîse: — Bietul tata! scriind în locul lui, nu 'i daū numai un ajutor bănesc, îi aduc și mîngâierea de a se crede întinerit. Așa dar înainte, băiete!»

Imbărbătat prin acéstă bună reușită, în nóp-tea următoare îndată ce bătură duoé-spre-dece, el merse înainte cu lucrarea tatălui său. Merse ast-fel mai multe nopți de-a-rîndul. Tatăl nu înțelegea de loc, numai atât că într'o séră dîse: — «Ciudat! de vre-o câtă-va vreme ardem mai mult petrol.» — Radu o sfecli, dar tatăl său

nu mai stărui asupra acestui lucru și băiatul merse înainte cu scrierea adreselor.

Perderea somnului din fie-care noapte începu, însă, să obosescă pe bietul băiat și séra când învăța saș scriea pentru scólă 'i se inchideaș ochii. Intr'o séra pentru prima órá adormi pe caiet. — «Fiș harnic! — îi strigă tatál seș, bătându'l pe umeri, — nu te lenevi, copile, învăța!»

Radu se desmetici și reincepu să scrie, dar în serile urmátóre o duse și mai rău, moșaia pe cãrți, diminéta se scula târșiu, își învăța lecșiile cu greș, par-că 'i se urise cu învățatura.

De o cam datá tatál seș bágá de sémá și tăcu, apoi începu să se îngrijescá și, în cele din urmă, pentru ántéia datá il dojeni, șicându'i : — «Radule, nu te mai cunosc, te ai șchimbát cu totul, te ai făcut îndérétnic și nepásátor ; adu'ți aminte că tótá nádejdea familiei e în tine! Purtarea ta mă máhnesce fórte mult.

La acéstá muștrare, cea d'ántéiș mai asprá ce el primea, băiatul se turburá și își șise în sine : — «Nu mai merge! trebuie să márturisesc totul tati! — Dar chiar în séra aceea, la masá, tatál șise cu bucurie : — «Știți că în luna acéstá am căștigát trei-șeci și doi de lei mai mult de cât în luna trecutá?» — Șicend acestea, scóse din buzunar un cornet cu bombóne ca să sérbátóreșcă cu copiiș seș acest neășteptat

câștig. Copiii de bucurie bătură din palme. Lui Radu, vădând pe tatăl său așa de vesel, îi veni inima la loc și se gândi: — «Nu, dragul meu tată, o să te ajut și de aci înainte și o să mă silesc din toate puterile ca să învăț ziua pentru școală, iar noaptea să lucrez pentru d-ta și pentru toți ai mei». — Tatăl urmându'și vorba, dispuse: — «Un prisos de trei-șeci și două de lei, e ce-va! Imi pare foarte bine! Numai d-lui mă mâhnesce,» — și arată pe Radu. — Bietul copil primi mustrarea în tăcere și își reținu lacrimile care stău să 'i curgă pe obraji; în fundul inimei, însă, simți o mare mângâiere.

El continuă să lucreze din totă inima; însă, grămădindu-se oboselă peste oboselă, îi fu din ce în ce mai greu să lupte.

Lucrurile mergeau ast-fel de două luni; tatăl dojenind mereu și uitându-se mânios la el, iar fiul suferind dojenile și chinându-se ca să pótă să le birue pe toate.

Intr'o zi tatăl se duse la școală ca să întrebe pe profesor cum merge fiul său; acesta îi răspunse: — «Da, înveță pentru că este inteligent, dar nu mai înveță cu poftă cum înveță mai nainte. Este somnoros, zăpăcit, cască. Face nisce compozițiuni scurte, scrise urit și aruncate fără de rost pe hârtie. Ar puté să facă mult mai mult și mult mai bine».

În acea s^{er}ă tatăl își luă băiatul la o parte și 'l muștră și mai aspru : — «Radule, tu veđi bine cât muncesc, veđi că 'mi scurtez ȓilele pentru voi toți și ție nu 'ți-e milă nici de mine, nici de mama, nici de frați!» — «Nu, tată, nu vorbi așa!» — strigă copilul plâng^{er}nd cu hohot, și fu cât p'aci să mărturisescă totul, dar tatăl adause : — «Știi starea în care ne aflăm, veđi cât trebuie să muncim cu toții și câte trebuie să răbdăm ca să ne putem susține. Nădăjduiam o gratificație de o sută de lei de la administrația căilor ferate și 'mi s'a spus că nu'mi se va da nimic, așa că sunt nevoit să lucrez și mai mult.»

Auđind ac^{es}ta, Radu opri pe s^{em}ă și mărturisirea ce sta să 'i i^{es}ă din gură și 'și ȓise : — «Nu, dragă tată, n'am să 'ți spun nimic; voi^u să păstrez taina ca să mai lucrez pentru tine. Prin muncă te voi^u resplăti de suferința ce'ți pricinui^{es}c. Cât pentru școlă, tot o să învăț destul ca să 'mⁱ trec bine examenele; ceea ce vo^{iesc} înainte de t^ote este ca să 'ți ajut la agonisirea traiului și să 'ți ușurez munca care te dob^orá.» — Merse ast-fel încă duo^e luni, lucrând nóptea, iar ȓiua lánceȓind și răbdând dojenile părintelui s^{eu}. Ceea ce era mai rău, e că tatăl devenea din ce în ce mai nepăsător față de el, vorbea f^orte rar cu dⁱⁿsul,

ca și cum 'l ar fi privit ca pe un fiu retăcit de la care nu mai spera nimic; se ferea chiar să 'i întelnască privirea. Radu înțelegea totul și suferia fără să cârtască.

Trudirea neîncetată și întristarea sdruncinată din ȃi în ȃi mai mult sănătatea băiatului; el slăbea și îngălbenea neîncetat și învăța din ce în ce mai rău. Înțelegea foarte bine că nu putea s'o mai ducă mult, și în fie-care ȃi își ȃicea : «La nópte n'o să mă mai scol!» — Așa! îndată ce audea sunând ora duoé-spredece, tocmai când ar fi trebuit să se țină de hotărîre, simțea un fel de remușcare, 'i se părea că ședînd în pat ar lipsi de la o datorie, că ar fura un leu tatălui și familiei sale. Atunci se scula și începea să scrie cu speranța că tatăl său ar puté să 'l prindă lucrînd, sau că 'și-ar fi numérat adresele și că întemplantarea 'i-ar fi descoperit totul, fără ca el să fie nevoit să 'i destăinuiască ce-va, căci nu îndrăznea.

Ast-fel mergea înainte.

Intr'o séră, la masă, tatăl ȃise o vorbă care fu hotărîtoare pentru dînsul. Mamă-sa uîtîndu-se la dînsul îi păru că 'l vede și mai galben și mai ofilit și îi ȃise : — «'Ți-e rău, Radule? — Apoi adaose către soțul său : — Mi se pare că e bolnav Radu, nu veȃi ce galben e? Spune, dragul mamei, ce ai?»

Tatăl-său se uită la dînsul cu nepăsare și dîse: — «Mustrarea de cuget aduce cu sine o sănătate rea. Aduți aminte ce sănătos erai, când erai școlar bun și inimos!» — «Dar nu veți că e bolnav?» — strigă muma. — «Nu 'mi pasă!» — răspunse tatăl.

Acest cuvînt atinse drept la inimă pe bietul băiat — Așa? — Tatălui său nu 'i mai păsa de dînsul! Tatăl care mai 'nainte tremura numai auzindu'l că tușese! Așa dar nu'l mai iubea! fără nici o induoială, era cu totul oropsit din inima lui. — «Nu, tată! — dîse el în sine cu inima zdrobită, — nu pot trăi fără de iubirea ta; voi s'o redobîndesc pe deplin, voi să 'ți mărturisesc totul și să învăț ca mai 'nainte! De astă dată m'am hotărit».

Totuși el se sculă și în noaptea aceea ca în cele-alte nopți, dar mai mult din obicei. Când se dete jos din pat, voi să mîergă în odaia de scris, ca să se uite în liniștea nopții pentru cea din urmă oră la acea odăiță, unde lucrase așa de mult în taină, cu inima plină de mulțumire și de iubire. Când se revădu lângă mescióră, cu lampa aprinsă, când vădu fâșiile albe pe cari el nu mai era să scrie adresele ce le învățase acum pe din afară, fu coprins de părere de rău și apucă condeïul ca să începă lucrarea obicînită.

Intinđend mâna, dete jos o carte. Tot sângele 'i se sui la cap. Dacă s'o fi deșteptat tatăl său! Neapărat că nu 'lar fi prins făcând vre-un fapt rău; el însuși se hotărise să 'i spună.

Cu toate acestea îi era frică când se gândea să 'l vedă de o-dată dinaintea lui. Să fie surprins la acea oră, în liniștea aceea! — Muma lui s'ar fi deșteptat și s'ar fi speriat. Ideea, care până atunci nu 'i venise, că tatăl său s'ar simți poate rușinat descoperind adevărul... Toate acestea îl înfiorău. Intinse urechia, ținându'și suflarea. Nu auzi nici un sgomot. Ascultă la ușă; nimic! Toți dormeau în casă; tatăl nu auzise. Se liniști și reîncepu să scrie, Fâșiile se grămădea. Audea pe drum pasul regulat al gardiștilor de noapte; apoi un sgomot de trăsuri care încetă de o-dată, mai târziu sgomotul mai multor care ce trecu încetinel, și în sfârșit o adâncă liniște întreruptă din când în când de lătratul depărtat al vreunui câne.

Dar tatăl său, pe care îl credea că dorme, sta la spatele lui. Auzise sgomotul pricinuit de căderea cărții și așteptase momentul favorabil ca să intre; sgomotul carilor acoperise ușorul sgomot al ușei și al pașilor săi.

El sta drept la spatele băiatului, cu capul

său cel alb d'asupra micului cap negru al fiului său; vedea condeiul cum aluneca pe fășii. Într'o clipă ghicise și înțelesese tot. O mare mastrare de cuget, o înduioșire nespusă îi prinsese sufletul și îl ținea pe loc înăbușit de emoțiune la spatele fiului său. De odată Radu scose un țipăt, două mâni nervoase îl apucase de cap. — «Tată! Tată! iartă-mă! iartă-mă!» — strigă Radu recunoscând pe tatăl său. — «Tu să mă ierți pe mine! — răspunse tatăl plângând și sărutând pe fiul său pe frunte; — am înțeles tot, știu tot, eu îți cer iertare, dragul meu copil! Aïde, vino cu mine!» — și 'l împinse său mai bine și îl duse pe mâini până la patul mamei sale, care se deșteptase, și 'l aruncă în brațe, ținându'i: — «Sărută pe acest ânger, care nu dorme de trei luni ca să lucreze pentru mine și eu îi amăram sufletul cu dojenile mele; lui care 'mă câștiga pânea!» — Muma îl strinse la pept, apoi și se: — «Du-te de te culcă, fiul meu, du-te îndată de te odihnesce. — Du-l tu în patul său!» — și se ea bărbatului. Tatăl îl luă în brațe, îl duse în odăița lui și 'l culcă, mângâindu'l mereu, apoi îi aședă perinele și 'i trase plapoma pe el. — «Mulțumim, tăticele! — și cea băiatul; — acum du-te și D-ta de te culcă, sunt așa de mulțumit!»

Dar tatăl voia să 'l vedă adormit; se aședă

lângă patul băiatului, îl luă de mână și îi duse :— «Dormi, dormi, copilul meu !» — Radu obosit adormi îndată și dormi somn dulce, bucurându-se pentru prima óră, dupe atáté luni, de un somn liniștit, înveselit cu visuri suridétóre.

Când se deșteptă a doua zi, sórele se înălțase de mult. Își frecă ochii și vrënd să'și tragă plapoma, simți că ce-va greú o reține; se uită și vedu capul alb al tatálui său proptit de marginea patului. Bietul bétrân petrecuse nóptea aci, fericit de a vedé pe fiul său odihnindu-se, apoi adormise și el cu o adâncă mulțumire în suflet.

Stăruința

Mercuri, 28.

Sunt incredințat că și Stardi din clasa mea ar fi în stare să facă ceea ce a făcut micul scriitor Florentin.

Ađi diminéță două băieți aú fost cât se póte de fericiți la școlă; cel d'ântéiu, Garoffi, pentru că bétrânul funcționar îi dase îndérăt albumul, inavuțit cu trei timbre din republica Guatemalei, pe cari el le căuta de mult; cel d'al duoilea Stardi, fiind-că luase a doua me-

Atunci lui Garrouse, făcându-l-se milă de bietul Crossi, se aculă repede și țișe hotărât: «Ei!»—Pag. 14.

dalie, adică era cel d'ântëiu din clasă după Derossi.

Toți am fost uimiți. Cine ar fi ținut ca asta în luna lui Octombrie, când tatăl lui Stardi, aducându-l la școală, spusese profesorului: — «Te rog, Domnule profesor, să ai multă răbdare cu fiul meu, căci este foarte greu de cap».

În zilele d'ântei, băieții îl porecliseră «cap de dovléc». Dar el era din aceia cari își țin: «Sau mor sau isbutesc!» și se pusesse strașnic pe învățatură. Învăța și noaptea, acasă, la școală, pe stradă, învăța mereu. Era răbdător ca un bou și încăpăținat ca un măgar, așa că, nepăsător de glumele îndrăznețe ale camaradilor săi, împărțind la pumni și dând chiar cu piciorul în cei cari îl necăjeau, acel cap de dovléc ne întrecuse pe toți.

Când a venit la școală nu înțelegea bôcă din aritmetică, compozițiile îi erau un șir de neroșii, nu putea să-și aducă aminte de loc de vre-o epocă sau de vre-un lét; acum deslégă probleme, scrie corect și își știe lecția ca apa. Când îl vede mic și indelat, cu capul mare și înghesuit între umeri; când îi observi mâinile scurte și gróse și îi aude glasul lui cel aspru, pricepi îndată că trebuie să aibă o voință de fer.

El găsesce materie de studiu chiar prin diare și afișe de teatru. Când are ce-va bani își cumpără câte o carte. Și-a alcătuit chiar o mică bibliotecă. Intr'o zi, când era mai cu voie bună, îi eși din gură făgăduiala că mé va duce la el ca să'mi-o arate.

El nu vorbește cu nimeni, nu se jôcă cu nimeni, stă mereu în bancă cu fruntea între mâni, nemișcat ca o stâncă și ascultând pe profesor.

Ce de a trebuit să muncescă, bietul Stardi, ca să ajungă la așa isbândă! Profesorul, de și era cam supărăcios ađi diminéță, când a împărțit medaliile, totuși 'i a spus: — «Bravo Stardi! Bravo băiete! Cine stăruie isbutesce!» — El însă nu se mândri de loc, nici nu zîmbi măcar; abia se întôrse la locul lui cu medalia la pîept, își cufundă iarăși capul între mâni și stetu mai nemișcat și mai atent de cât ori-când.

Dar nostim lucru fu la eșirea din școlă. Tatăl său, om scurt și îndesat ca și dinsul, îl aștepta la pörtă și vedându'î medalia nu voi să credă cu nici un chip că dinsul o câștigase. Trebui să'l incredințeze profesorul. Atunci începu să ridă cu poftă; lovi pe cefă pe fiul său strigându'î cu o voce grósă: «Bravo! — bine deú, băiete! bine de tot, dovlecelul meu!»

Țicând acestea, se uită la el plin de mirare și cu zimbetul pe buze, căci tot nu' i venea să credă adevărul.

Băieții toți rideau, numai Stardi nu ridea ; el de sigur și începuse să rumege în mintea sa lecția de a doua zi.

Recunoștința

Sâmbătă, 31.

Nu mă îndoiesc că Stardi nu se plânge nici o-dată de profesorul său ca tine. Ai zis că profesorul vostru era erî cam supărăcios. Chipul cu care ai spus acésta arăta că 'ți este cam ciudă. Ia gîndesce-te de câte ori ești tu supărăcios, și cu cine? cu tatăl tău, cu mama ta ; supărare care față cu ei devine o crimă. Și cu drept cuvînt pôte fi câte-o dată supărăcios sormanul vostru profesor, căci ia gîndesce-te de câți ani se obosesc cu băieții. O fi avut, nu zic, mulți băieți buni și iubitori, dar câți voru fi fost nerecunoscători, câți voru fi abusat de bunătatea lui și nu voru fi ținut sémă de îngrijirile sale ! Un adevăr foarte trist este acela că voi mai mult îl amăriți de cât îl mulțumiți !

Gîndesce-te că cel mai sfânt om din lume, dacă ar fi în locul lui, tot s'ar necăji une-orî. Și apoi știi tu de câte ori profesorul, de și bolnav, își face lecția, numai pentru-că nu 'i e tocmai așa de rău ca să se pôtă scuza. Și atunci de sigur că este supărăcios, pentru-că suferă, sau pentru-că voi nu'l înțelegeți și vă folosiți de indispozițiunea lui ca să faceți nebunii.

Respectă și iubesc pe profesorul tău, copile! Iubesc'el, pentru că tatăl tău îl iubesc și 'l respecteză; iubesc'el, pentru că 'și consacră viața pentru binele alător copii cari îl voru uita; iubesc'el pentru-că îți luminează mintea și îți formeză inima; iubesc'el, pentru că într'o di, când vei fi bărbat și nici eu, nici el nu vom mai fi pe lume, el se va înfățișa minții tale alătura cu mine. Și atunci, fața lui obosită, pe care ați tu nu o ieși în seamă, 'ți o vei aminti și te va mâhni chiar după trei-deci de ani. Te vei căi că nu 'l-ai iubit, te vei rușina că te-ai purtat rău cu dânsul; iubesc'ți profesorul, pentru-că el face parte din numeroasa familie a celor cincî-deci de mii de învățători elementari, răspândiți prin totă Italia, cari sunt ca nisce părinți intelectuali ai miliónelor de băieți ce crescú odată cu tine. Ei sunt muncitorii puțin resplătiți, cari pregătescú țereii noastre un popor mai bun de cât cel de acum.

Eú nu mă mulțumesc cu iubirea ta, pre cât tu nu vei iubi și pe toți aceia cari îți voiesc binele, și printre aceștia profesorul tău este cel d'ântéiu după părinții tăi. Iubesc'el așa precum ai iubi pe un frate al meu, iubesc'el și când te mângâie și când te dojenesc, când este drept și chiar când îți pare că e nedrept; iubesc'el când e vesel și blând, iubesc'el și mai mult când e mâhnit.

Iubesc'el în tot-d'a-una. Prônunță cu smerenie numele de «profesor», căci după numele de «tată» acela este cel mai nobil, cel mai dulce, pe care un om îl poate da unui alt om.

TATĂL TĂU

IANUARIE

Profesorul suplinitor

Mercuri, 4.

Bine dicea tata! Profesorul era supărăcios, fiind-că nu' i era bine.

Suplinitorul vine de trei zile să'l înlocuiască. Suplinitorul despre care am mai vorbit, un tîner mic și fără barbă, care sémănă mai mult a școlar.

Chiar din ziua d'ântîiu când a venit suplinitorul s'a făcut mare larmă în clasă, fiind-că este pré blând și are o răbdare nespusă.

Bîetul om strigă mereu la băieți: — «Tăcere! Tăcere! Vă rog faceți tăcere!» — dar nu'l ascultă nimeni. Ađi dimin_ăță băieții 'și-au eșit din măsură; sgomotul era așa de asurđitor în cât nu 'i se mai audea glasul de loc. El dojenea, se ruga; zadarnic! Directorul se ivi de două ori pe pragul ușei și se uită înăuntru, dar cum plecă, sgomotul inceptu și mai tare;

s'ar fi cređut că eram la bálci. Garrone și De-rossi făceaũ mereũ semne camarađilor lor să tacă, să se astêmpere; de géba, nici că îi băgaũ în sémă. Singurul Stardi sta nemișcat la locul sêu, cu fruntea strinsă în mână, gândindu-se, póte, saũ la frumósa lui bibliotecă saũ la temele de a doua đi. Garoffi, micul negustor și strîngătorul de timbre postale, era și el asemenea fórte ocupat cu alcătuirea unei liste de loterie câte două bani biletul, pentru că vrea să pună la lot o călimară de buzunar. Toți ceilalți rideaũ, strigaũ, înfigeaũ penițe prin bănci și apoi sbârniaũ cu ele ca cu drêmbul; își asvêrleaũ cocolóșe de hârtie cu fire de elastic scóse de prin ghete.

Suplinitorul apuca de mână pe unul, sguiduia pe altul; pe un al treilea îl și pedepsi; — vreme perdută! Nu știa sêrmanul la ce sfânt să se mai închine. Le đicea : — «De ce sunteți așa de neastêmperați? Voiți să primesc un avertisment din cauza d-vóstră!

Apoi bătea cu pumnul în catedră și striga cu glasul supêrat, ca și înecat de lacrămi : — «Tăcere, tăcere! — Tăcere o dată!» — 'Ți era mai mare milă de dênsul; cu tóte acestea, larma creșcea și mai mare. Franti îi asvêrli un cocoloș de hârtie. Unii miorlăiaũ ca pisicile, alții se încăieraũ, era o invălmășală de nespus.

Ușa se deschise și pedelul intră și spuse suplinatorului că 'l cheamă directorul. Profesorul se sculă și eși repede, cu totul turburat. Atunci sgomotul deveni și mai mare. De o-dată Garrone sări în sus, roșu la față, cu pumnii încheștați și strigă cu un glas amenințător : — «Astempărați-vé o-dată, măgarilor! Nu vé e rușine să vé rideți de suplinitor, fiind-că este bun? Dacă v'ar sdreli ósele, ați fi smeriți ca nisce câini; dróie de nemernici ce sunteți! Vé spun curat că cine o îndrăzni să 'și mai bată joc de densusul, il aștept la pórtă și îi rup fál-cile. Și dëu că o fac, chiar față cu tatál seú.» — Băieții tăcură toți de astă dată. Ah! Ce frumos era Garrone în momentul acela!

Ochii îi străluceau ca duoé schinteí, par'că era un puú de leú întăritat. El se uită drept în fața celor mai îndrăzneți; toți plecară capul.

Când se întórse suplinitorul, rămase uimit de acea tăcere, dar vedënd pe Garrone aprins la față și tremurând, înțelese; il privi cu dragoste și îi díse cu glasul seú cel blând, parcá ar fi díis unuí frate : — «Iti mulțumesc, Garrone!»

Biblioteca lui Stardi

M'am dus ieri la Stardi ; casa lui este aprópe, peste drum de școlă. 'Mă e cam rușine s'o spun, dar trebuie să mărturisesc că 'mă-a fost necaz pe el când 'i am vădut cărțile. Ce bine 'și le păstrează ! N'a prăpădit nici una măcar din cărțile pe cari a învățat ; le are pe tóte și eú nu mai am nici una ! Ce răú imi pare că le-am rupt ! Tóți banii ce îi capătă de pe la rude, el îi dá pe cărți.

Tatál sėú, prindėnd de veste că 'i placú cărțile, a dat să 'i le lege după placul lui și 'i-a cumpėrat un dulăpior frumos de nuc.

Dulapul are nisce perdeluțe verđi ; când tragi de un șnur, ele se deschidú și 'ți se infățiszază de o-dată trei rėndurı de cărți de diferite culorı, bine aședate, curate și cu titlurile scrise cu litere poleite. Are povești, călėtoriı, poesii, are și cărți cu gravurı și ce bine știe să potrivėscă fețele ! A aședat volumele albe lângă cele albastre, pe cele roșii lângă cele negre și lângă acestea pe cele galbene, ast-fel că se deosibescú de departe și aú o infățiszare cât se póte de frumósă. Adese-orı el își petrece timpul rinduindu-le în alt chip. — 'Și a făcut un catalog de cărți, tocmaı ca un bibliotecar. Cum

'și le îngrijesce! le șterge de praf, le resfoiesce și cu ce băgare de sémă le deschide ca să nu le mânjescă cu degetele lui cele gróse; s'ar dice că sunt noi. Pecat, dēu, că n'am știut și eú să 'mi le păstrez pe ale mele! Ce bucurie e pe el când își cumpără câte o carte! O mângâie, îi face loc în bibliotecă, o iewa iarăși în mână; o învêrtesce și se uită la ea ca la un odor. Intr'un rënd începuse să'l dóră ochii de mult ce citise.

Tatăl său veni la noi în odaie, și bătând cu palma pe céfa fiului său, imi dise cu vocea sa puternică: — «Iea spune'mi, Domnișorule, ce dici d-ta de al meu cap de dovléc? Te incredințez că în căpățina asta e atâta străduință în cât are să isbutescă în tóte.» — Mângâierea acea grosolană a tatălui său îl făcea să închidă ochii de plăcere, întocmai ca cățelușii când îi mângâie stăpênul.

N'aș putea să spun de ce, dar nu'mi vine să glumesc cu Stardi ca cu cei-lalți camaradi ai mei și nici nu'mi vine să cred că este numai cu un an mai mare de cât mine.

Când am plecat, el m'a însoțit până la pragul ușei și 'mi-a dis «la revedere» cu multă seriozitate; parcă avea chipul posomorit; era cât p'aci să 'i răspund ca la un om mare: «Vê salut, Domnule!»

Indată ce mă 'ntorseîu acasă, spuseîu acésta tati și adăuseîu: — «Nu înțeleg un lucru, tătă; Stardi n'are nici un talent, nu este deștept, e cu totul necioplît, are un chip pocit și cu tóte acestea el îmi impune. — Tata îmi răspunse: — «Să'ți spun eũ, fiul meũ, de ce îți impune; pentru că are tãrie de caracter.» — «Și apoi să 'ți mai spun âncã ce-va ciudat, — mai điseîu eũ; — am stat o oră la el acasă și nu cred să'mi fi spus cincî-đeci de cuvinte; nu'mi-a arãtat nici o jucãrie, n'a ris, nici n'a zimbit măcar o-datã și tot nu'mi-a fost urit și am rēmas bucuros la el». — Tata îmi răspunse: «Pentru că'l stimezi».

Fiul lãcãtușului

Da, nu đic, așa o fi, dar eũ stimez cu mult mai mult pe Precossi și nu'mi inspirã acelaș simțimēnt ca Stardi. Precossi e fiul lãcãtușului, e un bãiețel mic și plãpând, cu privirea tristã și blândã; e sficioșul acela, care cere mereũ iertare tuturor și care, de și bolnãvicios, totuși învėțã fórte bine.

Tatãl seũ a cãđut la darul beției, se întórcea-casă bėt mort, îl bate fără milã și, fără să

aibă vre-o vină, îi asvêrle cărțile și caietele. Bietul băiat vine adese la școlă cu vênătaie pe obraz, cu ochii roșii și umflați de plâns, și cu tóte acestea n'ar spune, Dómne feresce! că 'l bate tatăl său. — «Te-a bătut tata!» — îi dicu câte o-dată băieții. — El răspunde repede: — «Nici de cum! nu e adevérat» — ca să nu'l facă de rușine pe părintele său. — «N'ai ars tu foile acestui caiet!» — îi dise într'o ți profesorul, arătându'i foile cu lucrarea arsă pe jumătate. — «Ba da! — răspuse el tremurând,» 'mí-a căđut caietul în foc din nebăgare de sémă.» — Noi știam cu toții că tatăl său, venind bét acasă, dăduse cu piciorul în masă și o résturnase cu lampă cu tot, pe când băiatul își făcea lucrarea.

Ei ținú cu chirie o cămăruță în podul casei nóstre, se suie acolo pe scara din dos și por-tărésa ne spune tot ce se petrece la ei. Într'o ți sora mea Silvia, stând pe terață, îl auzi țipând și află că tatăl său îl imbrâncise pe scări așa de tare, în cât bietul băiat căđuse rostogolindu-se din tréptă în tréptă pâna jos, și acésta numai fiind-că îi ceruse parale ca să'și cumpere o gramatică.

Netrebnicul acela nu lucréză nimic, se imbată mereú și familia îi pîere de fóme. De câte-orí nu vine bietul Precossi la școlă fără

să fi îmbucată ce-va și mușcă pe furiș dintr'o bucățică de pâine ce 'i o dă Garrone saŭ dintr'un măr adus de mica profesóre la care 'și-a făcut el clasa întâia inferióră ! — El nu 'ți ar dice : «'Mă e fόμε, tata nu'mă dă să mănânc.»

Câte o-dată, când tatăl său trece din întemplantare pe d'inainté școlei, vine să'l iea. Dumneșeule ! cât e de gróznic ! Cu chipul sêrbéd și întunecat, cu pêrul pe ochi, cu căciula într'o parte și se clatină mereŭ pe picioré. Precossi tremură de frică când îl vede, dar tot alérgă la el suridêndu'î ; însă el nici nu'l bagă în sémă, atât e de amêtit.

Bietul băiat e nevoit să'si cósă caietele rupte, să céră cărți la băieți ca să'si învețe lectiile, să'si prindă rupturile de la cămașe și de la haîne cu ace cu gămălie.

Ți-e mai mare milă de el când îl veđi cum face gimnastică cu nisce pantofi grei și mari de îi jócă picioréle într'ênșii, cu nisce pantaloni de 'i atêrnă la pământ și cu surtucul de douăe ori cât el, așa în cât e silit să 'și suméță mânicile până la cote ; cu tóte acestea el învétă cu multă stăruință și ar fi unul din cei d'ântei, dacă ar putea să învețe liniștit acasă. Ađi diminéță a venit la școlă cu obrazul sgâriat. — Băieții 'i aŭ dis : — «Nu mai tăgădui ; tată-teŭ te-a sgâriat. Spune directorului să'l

chieme la secție.» — El se sculă repede, tremurând de necaz și strigă: — «Nu, nu este adevărat! Tata nu mă bate nici o-dată!» — Dar mai târziu, în timpul lecției, lacrimile îi curgeau pe bancă și când bagă de seamă că ne uităm la el, se sili să zîmbescă ca să-și ascundă întristarea. Bietul Precossi!

Măine aș să vină la mine Derossi, Coretti și Nelli; o să-i spun și lui să vie. Am să-l potesc la gustare, să-i dăruiesc cărți și să restorn casa cu susul în jos ca să petrecă bine. O să-i umplu buzunarele cu pome ca să-l ved și eu o-dată cel puțin mulțumit și vesel! Săracul Precossi! cât e de bun, de răbdător și de harnic!

O vizită plăcută

Jouï, 12.

Jouia¹⁾ acesta a fost pentru mine cea mai frumoasă din tot anul. — Derossi, Coretti și micul cocoșat Nelli sosiră la mine la două dupe amiazi; pe Precossi nu l a lăsat tată-său să vină.

Derossi și Coretti veneau rîdînd fiind-că

1) Școlile primare în Italia nu țin clasă Jouia dupe amiazi.

întelniseră pe bietul Crossi, băiatul precupe-
ței, cu o varză mare în brațe. Bietul băiat se
ducea s'o vindă ca să 'și cumpere penițe. Imi
spuseră că Crossi primise o scrisóre de la ta-
tăl său prin care îi vestea întórcerea lui din
America; de aceea séracul copil nu mai putea
de bucurie.

Derossi și Coretti sunt băieții cei mai ve-
seli din clasă. Ce bine am petrecut în cele
duoë ore cât am stat împreună. Coretti ve-
nise tot cu flaneluța cafenie și cu căciulița de
blană de pisică¹⁾ El e un drăculeț care sco-
tocesce pretutindenă și care vrea să se afle
mereu în trebă. De diminéță cărase lemne;
cu tóte acestea alerga prin tótă casa, obser-
vând tot, vorbind mereu, voios și sprinten ca
o veveriță. Trecând pe la bucătărie, întrebă pe
bucătărăsă cum a plătit lemnele și spuse că
tatăl său vinde dece kilograme pe patru-deci
și cincă de bani.

El povestese mereu din timpul pe când ta-
tăl său fusese soldat în al 49-lea regiment, la
bătălia de la Custozza, sub comanda principe-

1) Acésta o repetă autorul ca să înțelégă copiii că nu tre-
buțe să se îngrijască pré mult de a avé haïne frumoșe și noui; —
bun și cu minte să fie mai ântei de tóte.

lui Umberto. Ce drăguț și ce cum se cade este ! Bine ȃdice tata : — «Ce e dacă s'a născut și a crescut printre lemne, de ore ce în vinele lui curge un sânge onest și generos !» — Derossi a fost și el forte drăgălaș. Știe geografia ca și un profesor.

Inchidea ochii și ȃdicea : «Iată, eu ved tótă Italia : Apeninii cari se prelungescu pâna la marea Ionică, fluviile cari curgu de amendoe partile, sinurile și strimtorile albastre, insulele verdi; le spunea pe tóte pe nume, pe de rost și iute fără nici o greșélă; s'ar fi ȃdis că le citește pe hartă.

Când il vei cu capul tot în sus, cu carlionii lui aurii, cu hainutele civite și curate, stând drept și frumos ca o statuie, 'i-e drag să te uii la el.

Invetase pe din afară numai într'un ces trei pagine pe cari trebuie să le recite poimâne pentru aniversarea înmormentarei regelui Victor Emanuel.

Nelli, resucindu'și colul șorțului, il privea și el cu drag.

Visita camarailor mei 'mi-a pricinuit o mare plăcere; pare că 'mi-a luminat mintea. Când plecară, așa de bine ce 'mi păru vedend pe băietul Nelli, mic și schilod, între cei duoi baieti mari și sdraveni, cari il duceau de braț

glumind cu el și făcându'l să ridă cum nu 'l vădusem nici o-dată rîdînd.

Cînd intrau în sufragerie băgaîu de sémă că lipsea cadra ce representă pe Rigoletto, caraghiosul cocoșat. O ascunsese tata ca să nu o vedă sërmanul Nelli.

Inmormântarea regelui Victor Emanuel

Marți, 17.

Cum intră în clasă profesorul, ađi la orele duoë, chemă pe Derossi și 'i ڊise să recite cuvîntarea. Acesta stătu în picióre lângă catedră cu fața către noi și începu să rostéscă cuvîntarea roșindu-se la față și ridicând din ce în ce glasul său cel limpede și răsunător :

«Sunt acum patru ani de cînd, în ڊiua și «în ora acésta sosea în fața Panteonului carul «mortuar cu rămășițele lui Victor Emanuel, «cel d'ântêiu rege al Italiei unite.

«El a murit dupe duoë-đeci și noué de ani de domnie, în cursul căroră scumpă nóstră patrie, sdrobită și ruptă în șépte State, apăsată de străini și de tiranî, reinviè într'un singur Stat liber și neatêrnat, dupe o domnie pe care El a știut s'o măréscă prin facerî de bine

și prin vitejie, prin lealitate și bărbăție în primejdie, prin chibzuială în isbândi și prin statornicie în nenorociri. Carul funebru sosea sub o povară de corone dupe ce străbătuse ulițele Romei sub o plóie de flori, în mijlocul unei nenumărate mulțimi jalnice și tăcute, care sosise din toate unghiurile Italiei, precedat de o armată de generali, de o grămadă de principii și de miniștri, urmat de un cortegiú întreg de veterani, de o pădure de stéguri, de reprezentanții a trei sute de orașe, de tot ce înfățișeză puterea și gloria unui popor. Carul sosea la pórta marelui templu, unde îl aștepta mormântul.

Duoí-spre-đece soldați cuirasieri ridicară sicriul de pe dric. Italia dádea ultimul adio regelui său mort, bătránului său rege, care o iubise așa de mult, ultimul adio soldatului, tatălui ei, precum și celor duoé-đeci și noé ani, cei mai frumoși și mai bine-cuvântați din istoria sa. Minutul acela fu măreț și solemn! Toți tremuraú de emoțiune și privirea tuturor mergea de la car la stégurile cernite ale celor opt-đeci de regimente din armata italiană, stéguri purtate de opt-đeci de oficiali înșirați pe drumul său. Italia întrégă era aci de față, reprezentată prin acele stéguri cari aminteaú nenumărații morți, valurile de sânge,

gloriile noastre cele mai sacre, jertfele cele mai sfinte și durerile cele mai schingiuitoare. Sicriul dus de soldați trecu; de o-dată se plecară toate stégurile, în semn de închinare. Vechile stéguri trențuite în bătăliile de la Goito, de la Pastrengo, de la Santa Lucia, de la Novara, de la Palestro, din Crimeea, de la San-Martino, de la Castelfidardo; opt-zeci de véluri negre se plecară, sute de medaliî isbiră sicriul și sgomotul acela înăbușit, care turbură sângele tuturilor, fu ca răsunetul a o mie de voci omenesci, cari cu toate strigaū de o-dată : — «Adio, bun, vitéz și binecuvântat al nostru rege! Ai să viețuiesci în inima poporului tău sórele va lumina pre cât Italia!

Stégurile se ridicară cu mândrie către cer și regele Victor intră în gloria neperitoare a mormântului.

Franti gonit din scólă

Sâmbătă, 21.

Numai unul singur dintre noi era în stare să ridă când Derossi rostea cuvântarea asupra inmormântărei regelui Victor Emanuel, și Franti rise.

Nu pot să 'l sufer, pentru că este un rêu-tăcios. Când vre-un părinte vine la scólă ca

să se plângă de fiul său și cere ca să fie pedep-
sit, el se bucură. Când unul din noi plânge, el
rîde. Tremură de frica lui Garrone și bate pe
zidărașul, pentru că este mic; necăjesce pe
Crossi pentru că are o mână uscată, și cutéză
chiar să 'și rîdă de bietul Robetti, pentru că
umblă în cărji, și își bate joc de sermanul Pre-
cossi pe care toți îl respectă. Intérită mereu
pe cei mai slabi de cât densul și când se bate
cu ei, se îndêrjesce și dă fără milă. Are frun-
tea îngustă și mică, ochii turburi și infundați,
de abia se vedu de sub cozorocul șepcei, în
sfêrșit are o înfățișare respingătoare.

Lui nu 'i pasă de nimeni, nu se teme de ni-
mica, rîde în fața profesorului, fură cât pôte
și tăgăduiesce fără să clipescă măcar. Se cêrtă
mereu cu câte cine-va, vine la scólă cu un-
drele ca să înțepe pe vecini, își rupe nasturii
de la hăinuță și îi rupe și pe ai altora, ca să 'i
jóce în arșici. Cărțile, caietele, ghîosdanul, to-
tul îi este murdar și rupt, linia ciocârtită, con-
deele róse, unghiile mîncate, haînele unse și
numai rupturî făcute în bătăile cu băieții.

Am auđit că muma lui este bolnavă din
causa supêrărilor ce 'i aduce și că tatăl său 'l
ar fi gonit de trei ori de acasă.

Biata mamă vine din când în când să în-
trebe de purtarea fiului său și plécă plângend.

El urasce scóla, urasce pe camaradi și pe profesor. Profesorul se face câte o-dată că nu 'i vede mișeliile și atunci e și mai rău. A încercat să 'l ıea cu binișorul; géba! el își bate joc de dēnsul. 'I-a vorbit cu asprime; el 'și a acoperit ochii cu mânilé, prefăcēndu-se că plānge și rıdea. A fost alungat din scóla pe trei dıle, drept pedépsă, dar s'a întors și mai réutácıos și mai obraznic. Derossi ıı dıse o-dată : — «Ci ca astēmpără-te, frate, nu veđi că mihnescı pe profesor!» — El il amenință că 'l împunge cu o undrea in pāntece. In sfērșit ađı diminéță a fost gonit din scóla ca un căine.

Pe când profesorul ıı da lui Garrone să copieze narațiunea lunară din Ianuarie «*Micul toboșar Sard*», el asvērli pe scāndurı o plesnitóre, care spārgēndu-se resună ca o detunătură de pușcă. Toți tresārırām. Profesorul sări in picıóre și strigă : — «Franti, ıeși din scóla!» — El răspunse : — «N'am aruncat eú!» — Și rıdea. Profesorul repetă : — «Eși afară!» — «Ba nu mé mișc de loc!» — răspunse Franti obrāznicesce. Atunci profesorul își perdu cumpētul, se repeđi la el, il apucă de brațe și il scóse din bancă. El se svērcolea, scrișnea din dinți, ınsă profesorul isbuti să 'l tırască până la Director, apoi se întórse in clasă și se sui pe catedră, apucāndu-și capul inre mâini. Era așa de o-

bosit și de trist, în cât ne era milă când ne uita-m la dânsul. — «De trei-șeci de ani de când dau lecții nu 'mi s'a întemplat așa ceva!» — șise el cu întristare. Mâinile îi tremura-ă de mânie și dunga de pe frunte se părea și mai adâncă; s'ar fi șis că e o rană.

Bietul profesor! tuturor ne părea rău de turburarea lui!

Derossi se sculă în sus și șise : — «Să nu vă intristați, domnule Profesor, noi vă iubim!» — Atunci fața 'i se însenină puțin și ne șise : — «Să urmăm lecțiunea, copii!»

Micul toboșar Sard

(Istorisire lunară)

În șioa de 21 Iulie 1848, cea d'ântei-ă și a bătăliei de la Custozza, vre-o șese-șeci de soldați dintr'un regiment de infanterie din armata noastră fură tramiși să ocupe o casă părăsită de pe un dél.

De abia sosiți, se vedură de o-dată atacați de duo-ă companii de Austriaci, cari năvăliseră pe neașteptate din mai multe părți.

O plôie de glônțe îi sili să se adăpostescă și să se baricadeze cât mai curând în casa părăsită, dupe ce lăsară pe câmpie câți-va morți și răniți.

Indată ce înțepeniră bine ușile cu drugi de fer, soldații alergară pe la ferestre la amândouă caturile și începură un foc des și bine îndreptat înotriva asaltatorilor; aceștia se apropiau încetul cu încetul, rânduși în semicerc, răspundând și ei tot cu aceeași tărie.

Acei șese-deci de soldați Italieni erau comandați de două oficeri inferiori și de un căpitan, om foarte strașnic, înalt, slab, cu mustața și cu părul cărunt.

Printre acei soldați se afla și un mic toboșar din Sardinia, băiat ca de patru-spre-dece ani, care de pipernicit ce era, nu 'i se putea ghici vârsta; 'i-ai fi dat cel mult două-spre-dece ani. Era ócheș la față și avea nisce ochi negri în fundul capului, de strălucea ca două schinteie.

Căpitanul comanda apărarea de la o feréstră din catul de sus și poruncile eșiau din guralui ca nisce dătături de pușcă. Pe chipul său nu se zărea cea mai mică turburare.

Micul toboșar, galben la față, se suise pe o mescióră și întindea gâtul cât putea ca să védă cum mergu lucrurile p'afară. El zărea printr'un nor de fum uniformele albe ale Austriacilor înaintând puțin câte puțin.

Casa era aședată pe malul unui povèrniș spre care da o singură feréstră de la pod, iar tóte

cele-lalte ferestre daŭ spre culmea délului ; de aceea Austriacii atacaŭ fața și laturile casei, iar povêrnișul din dos rămăsese cu totul liber.

Lupta era crâncenă, glónțele cădeaŭ ca grindina, găureaŭ și crăpaŭ zidurile, sfărâmaŭ olanele pe din afară, și pe din năuntru, prăpădeaŭ tot ; sdrobeaŭ oblóne, oglinđi, mobile, asvêrleaŭ așchii de lemn, răspândeaŭ un nor de moloz, dêrîmaŭ tavanele, aruncaŭ în tóte părțile cïoburî de farfurii, de pahare, de gémurî sparte ; tóte acestea sburaŭ șuerând prin casă și făceaŭ un sgomot asurđitor.

Din când in când cădea câte un soldat ; tovarășii il trăgeaŭ la o parte. Alții mergeaŭ șovăind prin odăi, ținêndu-și rănile cu mâinile.

In bucătărie se și afla un mort întins la pământ, cu capul sdrobit de glónțe ; afară, brîul vrăjmașilor se strângea mereŭ.

Căpitanul, care până atunci avea aerul nepesător, se turbură puțin și eși repede din odaie, urmat de un sergent. După câte-va minute sergentul se întorse și chiămă pe micul toboșar. Băiatul veni tot de-a-fuga, urcându-se după el pe o scăricică mică și intră in podul casei, unde vêđu pe căpitañ, proptit de ferestră și scriind repede cu creionul pe o bucățică de hârtie.

Căpitanul induoî hârtia, se uită drept in

ochii băiatului, cu acea privire adâncă și rece dinaintea căreia fie-care soldat tremura, și țise cu asprime :

— «Toboșe!»

Toboșarul puse mâna la chipiú.

— «Ești îndrăzneț, băiete?» — îl întrebă căpitanul. Ochiș băiatului schinteiară.

— «Da, domnule căpitan.»

— «Uită-te într'acolo, — îi țise căpitanul, împingându'l spre feréstră, — în vale, lângă casele din Villafranca, acolo unde veđi lucind baionete, se află regimentul nostru. Iea acest bilet, agață-te de frânghie, cobórá-te jos pe feréstră, íea-o la fugă pe povérniș, strébate valea, sosesc la aí noștri și dá biletul celui d'ântéiu ofier ce'l vei întâlni. Mai ántéiú lepádă-ți ranița și cingétórea!

Băiatul lepádă ranița și cingétórea, ascunse biletul în sin. Sergentul asvérli funia pe feréstră, ințepeni un căpétéiu în drugii de fer, iar căpitanul ajută pe băiat să íesă pe ferestruíe.

— «Aduți aminte că scăparea nóstră atérná de bərbăția ta și de íuțéla picíórelor tale,» — îi țise căpitanul.

— «Fii pe pace, Domnule căpitan! — rěspunse băiatul, lásându-se în jos pe frânghie, — nu vė temeți!»

— «Dumne-de-ă să'ți ajute!»

Băiatul ajunsese jos în câte-va minute, sergentul trase în sus frânghia și plecă. Căpitanul se apropiè repede de feréstră, ca să urmărească cu privirea pe băiat, care părea că zboră pe povârniș.

Căpitanului 'i se părea chiar că toboșarul isbutise să fugă neobservat de vrăjmași, când cincî sa-ă șése micî norî de pulbere se ridicară în jurul băiatului și îl vestiră că fusese descoperit de dușmani; căci norii aceia nu erau alt ce-va de cât țărîna scormonită și ridicată în sus de glónțe.

Cu tóte acestea micul toboșar alerga mereu. De o-dată cădu. — «'L-a-ă ucis!» — răcni căpitanul, mușcându'și pumnul.

Abia strigase ast-fel și zări pe micul toboșar ridicându-se. — «A fost numai o cădétură!» — își di-se căpitanul și resuflă. Băiatul începu iar să alerge, dar schiopătând. — «Și-a scrântit piciorul;» — gândi căpitanul. — Se mai ridicară încă câte-va virtejuri de pulbere în urma băiatului, dar tot mai depărtate. Căpitanul scóse un strigăt de isbândă; băiatul scăpase. Totuși el mai rămase aci să se uite la toboșar; era cu inima înduoită, căci de n'ar ajunge la vreme cu biletul prin care cerea un ajutor imediat, orî toți soldații lui cădea-ă uciși,

orî era silit să se dea prizonier împreună cu dênşii.

Băiatul alerga cât-va, apoi umbla mai încet schiopătând, se repeşia iarăşi şi iarăşi se oprea şi se împedica.

— «Nu cum-va 'l a atins vre-un glonţ la picior?» — îşi dicea căpitanul îngrijat, uitându-se la toate mişcărilor băiatului; şi de la acea depărtare îi vorbea, îl aţâţa, îl îndemna să se grăbescă ca şi cum ar fi putut să 'l audă. El măsura necontenit, cu ochii aprinşi de nerăbdare, spaţiul dintre băiatul care alerga şi dintre licurirea baionetelor din vale.

Auădea tot-de-o-dată şi şueratul glonţelor de la catul de jos, strigătele poruncitoare ale ofi-cierilor şi ale sergenţilor, vaietele răniţilor şi sgomotul dărămăturilor.

— «Haide! înainte!» — striga el micului toboşar, urmându'l cu privirea.

— «Inainte! mergi! alérgă! — Dómne! se opresce! Nu, nu, iată-l reincepe să alerge.» —

Un ofi-cier veni să 'i spună că de şi vrăjmaşii nu încetaseră focul, totuşî ridicau un stég alb ca să le impună capitularea.

— «Să nu răspundeţi!» — strigă căpitanul, fără ca să ridice ochii de la copilul ce ajunsese în vale; el însă nu mai alerga, ci părea că abia se tîrasce.

— «Ci du-te! — mergi mai iute, alérgă! — striga căpitanul scrișnind din dinți și ridicând pumnii. Omórá-te, mori ticălosule, dar alérgă, du-te! — Apoi răcni ca o fiară: «Ah! nemernicul, nesocotitul a ședut jos.»

Și, în adevăr, până aci văduse capul băiatului lunecând pe de-asupra grâului; în acel moment dispăruse că și cum s'ar fi aședat jos sau ar fi cădut.

Dupe câte-va minute capul se ivi iarăși și în sfârșit se perdu pe din dosul gardurilor. Căpitanul ne mai zărindu'l, se cobori repede. Glonțele se năpusteaă și mai tare; odăile erau pline de răniți; unii din ei șovăiaă ca bețivii și se agătaă de mobile. Păreții, pardoséla, totul era stropit cu sânge; câte-va cadavre zăceaă întinse pe pragul ușilor. Un glonț rupsese brațul drept al locotenentului. Fumul și pulberea învăluiaă totul. — «Curagiu! băieți! — strigă căpitanul. — Stați nemișcați la locul vostru! Ne vine ajutor! Incă un avânt de ce-va bărbăție și de răbdare și suntem mântuiți.

Austriacii se aprăpiară și mai tare. Chipurile lor se zăreaă printre norii de fum, iar sgomotul puscilor era covârșit de strigătele lor sêlbaticе. Injuraă și poruncaă să capituleze și amenințaă cu omorul. Câte unii din

soldați infricoșați se retrăgeau de la ferestre; sergenții îi goneau înapoi. Dar focul slăbea, descuragiarea se vedea pe toate chipurile, nu mai era cu putință să susțină multă vreme apărarea.

Austriacii încetară focul și o voce poruncitoare strigă mai întâiu în limba germană, apoi în cea italiană: — «Predați-vă!» — «Nu!» — urlă căpitanul de la o ferestră. Lupta începu mai crâncenă din amândouă părțile. Cădură încă câți-va soldați; multe ferestre rămaseră goale. Momentul fatal amenința.

Căpitanul bolborosea între dinți: — Suntem perduți! — Nu ne vine ajutor! nu mai sosește!» — și alerga ca un nebun prin odăi, furios, învârtind sabia între mâni, hotărît să moră.

De o-dată un sergent coborându-se repede din podul casei strigă: — «Ne vine ajutor!» — «Vine!» — repetă căpitanul nebun de bucurie.

La acel strigăt, atât sdraveni cât și răniți, sergenți și oficiali, toți năvăliră la ferestre și împotrivirea se întee din nou.

Dupe câte-va minute băgară de seamă că începuse ca un fel de neorânduială printre vrăjmași. Atunci căpitanul adună în grabă soldații într'o odaie din catul de jos ca să dea năvală cu baionetele. Apoi se suî sus ca să

se încredințeze dacă vine ajutor, când de o-dată auzi un sgomot de pași grăbiți, însoțit de un *hurra!* puternic și vedu mai ânteiú, printre norii de fum, pâlăriile cu duoé colțuri ale carabinierilor italieni, apoi un escadron ce venea în góna mare cu săbiile scânteind d'asupra capetelor și umerilor vrăjmașilor.

Atunci căpitanul, împreună cu soldații, se repeđi cu baioneta înainte.

Înemicii se clătiră, eșiră din rënduri și o luară la fugă. Locul rămase liber, casa mântuită și puțin dupe aceea duoé bataliône de infanterie italiene și duoé tunuri erau postate pe acea înălțime.

Căpitanul eșind cu soldații ce 'i rămăsese teferi intru întêmpinarea regimentului său, în góna dată vrăjmașilor, fusese ușor rănit la mâna stângă.

În acea ți izbânda fu pentru ai noștri; însă a duoa ți lupta reîncepând, cu tótă împotrivirea lor vitejescă, Italienii fură biruiți de numărul covârșitor al Austriacilor, și în diminéța de 26 se vedură siliți să apuce cu intristare drumul spre Mincio.

Căpitanul, de și rănit, făcu drumul pe jos cu soldații săi, osteniți și tăcuți; ajungând către séră la Goito, pe Mincio, el cercetă îndată despre locotenentul său, care fusese ri-

dicat de ambulanță cu brațul sdrobot, și care trebuia să fi ajuns acolo înaintea lui.

Îi arătară o biserică unde instalaseră în grabă spitalul ostășesc. Căpitanul, sosind acolo, vădu biserica plină de răniți așezați pe două rânduri de paturi și pe saltele întinse pe jos. Două doctori și două infirmieri mergeau de la un rănit la altul. Se auzeau gemete și strigăte înăbușite.

Căpitanul își îndrepta privirile în toate părțile căutând pe oficerul său, când auzi un glas apropiat și foarte slab care îl chema: — «Domnule căpitan!»

El se întorse: era micul toboșar. Băiatul sta întins pe un pat și era învelit cu o pânză grosă de perdele vârgată cu roșu. Bietul băiat era foarte palid și slab, dar ochii lui nu perderă nimica din strălucirea lor; păreau două diamante negre.

Căpitanul, plin de mirare, îi duse cu glasul său cel aspru: — «Aici ești tu? apoi adaugă: — Bravo, băiete! Ți ai făcut datoria.»

— «Am făcut și eu tot ce am putut,» — răspuse micul toboșar.

— «Ești ranit?» — îl întrebă căpitanul căutând cu ochii pe oficerul său în paturile de alături.

— «De! ce să ți faci!» — zise băiatul mândru

de a fi rănit, căci alt-fel n'ar fi cutezat să deschidă gura în fața asprului căpitan; — «m'am ținut pitit cât am putut, dar tot m'aŭ zărit vrăjmașii pré curend. Soseam cu duoë-đeci de minute mai 'nainte dacă nu m'ar fi atins. Am avut noroc că am găsit îndată pe un căpitan de Stat-major căruia am dat biletul d-vóstră. Drept să'ti spun, greu 'mi a fost să alerg, după ce m'a mângâiat glonțul vrăjmașilor. După alte tóte, eram fript de sete și mă temém să nu 'mi rămâie destulă putere ca să ajung la ai noștri; plângeam de gróza ce'mi pricinúia gândirea că fie-care minut de întârđiere trimitea pe câți-va din tovarășii mei pe lumea cea-laltă. În sfērșit Dumneđeú 'mi a venit în ajutor și eú am făcut ce am putut; sunt mulțumit. Dar vai, Domnule căpitan, îți curge sânge din rană! Vrei să te mai strîng cu legătura? Apropie-te, te rog și întindeți-mi mâna.»

Căpitanul îi întinse mâna stângă și cu cea dréptă voia să ajute pe băiat să deslege bandagiul, dar nici n'apucă biletul băiat să se ridice bine dupe perini și fu nevoit să se lase iar jos; îngălbenise ca turta de céră.

— «Lasă, lasă;—îi đise căpitanul uitându-se la el și retregêndu'și mâna din mâinile lui: — Veđi mai ânteiú de tine și apoi de alții; bagă de sémă, băiete, o rană ușórá póte să a-

jungă periculósă dacă nu o îngrijesci la vreme. « Micul toboşar dete din cap.

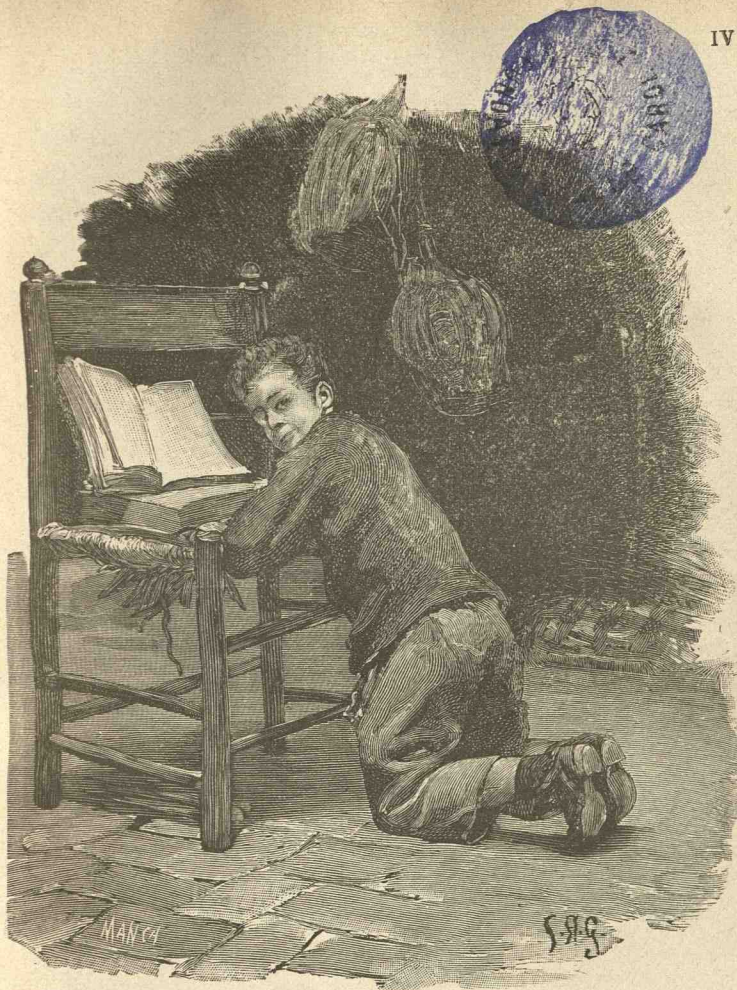
— «Trebuie să fi perdut tu mult sânge ca să fii așa de prăpădit,» — îi duse căpitanul uitându-se de astă-dată la el mai cu băgare de seamă.

Băiatul zimbi și îi răspunse : — «Am perdut mult sânge ? Bine ar fi, Domnule căpitan, de ar fi numai atât. Ia uită-te.» — Și 'și dete plapoma la o parte.

Căpitanul îngrozit se retrase înapoi. Băiatul nu mai avea de cât un picior. Piciorul stâng îi fusese tăiat mai sus de genunchi : trunchiul era legat și bandajul era încă sângerat.

În acel moment trecu un chirurg militar scurt și gros, cu mânecile sumese.

— «Ah ! Domnule căpitan, — îi duse arătându-i băiatul, — iată un cas nenorocit ; acest picior ar fi putut să scape dacă nu 'l ar fi obosit nebunesce ; ce inflamație gândești că avea ? am fost nevoit să 'l taiu la minut ca să 'i scap viața. Te asigur eu, Domnule căpitan, că este un băiat cu multă inimă ; nu 'i-a curs nici măcar o lacrimă, n'a scos nici un țipet. Pe onórea mea mă fălesc că acest băiat este italian. Trebuie să fie viță de viteji.» Apoi salută pe căpitan și se duse la patul unui alt rănit.

Crossi, ânsă, se întorce tocmăi atunci spre noi ;...

Pag. 19.

Căpitanul rămăsese uimit, se uită țintă la băiet cu fruntea încrețită; în urmă îi trase plapoma și încetinel, fără măcar a ști ce face, ațintind mereu privirea pe dînsul, puse mîna la cap și scóse chipiul.

— «Domnule căpitan! — strigă băietul surprins. — Ce faci, domnule căpitan? La mine scoți chipiul?»

Și acel soldat atît de dârz și posac, care nu dîduse în viața lui o vorbă dulce vre-unui inferior, rîspunse cu un glas blând și plin de iubire: — «Da, la tine! căci eú sunt numai un căpitan, și tu ești un eroú!»

Apoi se aplecă spre dînsul și 'l sărută de mai multe ori, părintesce.

Iubirea de patrie

Marț, 24.

Fîind-că istoria micului toboșar Sard te-a mișcat așa de mult, trebuie să 'ți fi fost lesne ađi dimineța a 'ți face compoziția, de vreme ce avea drept subiect: De ce îți iubesc țera?

De ce îți iubesc țera? — Nu 'ți s'aú infățîșat îndată în minte sute de rîspunsuri? Imi iubesc țera, pentru că mama s'a născut pe pămîntul ei, pentru că sîngele ce curge în vinele mele este italian; pentru că aici sunt îngropați morții pe cari mama îi plînge și tata îi onorează; pentru că aci m'am născut; pentru

că limba pe care o vorbesc, cărțile pe care învăț; pentru că fratele meu, sora mea, camaradii mei de școală, marele popor în mijlocul căruia trăiesc, frumoasa natură care mă înconjoară, tot ce ved, tot ce iubesc, tot ce învăț, tot ce admir, este italian! Dar tu nu poți încă, fătul meu, să simți pe deplin iubirea de țară.

O vei simți când vei fi mare, când te vei întorce dintr'o călătorie lungă, și, rezemându-te într'o diminăță de parapetul vaporului, vei zări departe la orizont munții albaștri și măreți ai țerei tale. Acea priveliște îți va turbura mintea, sângele, și îți va scote un țipet de bucurie. O vei simți acea iubire atunci când, aflându-te într'un oraș depărtat, avântul inimei te va împinge printre mulțimea necunoscută, către vre-un lucrător necunoscut, pe care îl vei fi auzit, trecând pe lângă dînsul, că vorbește limba ta. O vei simți în mânia mândră și durcrosă care îți va urca sângele în obraji, când vei auzi pe un străin că îți necinstesce țera.

Vei simți acea iubire și mai tare și mai mândră în ziua când amenințarea unui popor vrăjmaș va ridica o furtună de foc asupra patriei tale și vei auzi zăngănind armele în toate părțile și vei vedé adunându-se legiuni de voinicî și pe părinți, strigând către fiii lor: „Luptați-vé cu bărbăție!“ iar pe mame luându-și adio de la copiii lor dicéndu-le: „Fiți biruitori!“

Vei mai simți iarăși cu fală acea iubire dacă vei avea norocul să vedé întorcéndu-se în țară soldații înpuținați, oboșiți, trențuiți, însă dirji, cu schînteia biruinței în ochi, purtând stégurile lor găurite de glonțele vrăjmașe, urmați de un șir nesfêrșit de viteji ținénd sus capetele lor cu rănî oblojite; pășind semeți în mijlocul unei mulțimi nebune de bucurie, care îi aco-

peră cu flori și cu bine-cuvântări. Numai atunci o să înțelegi ce va să zică iubirea de patrie, atunci o să simți ce este Patria, Petrică. E un lucru așa de mare, așa de sfânt, în cât dacă într'o zi te-aș vedé că te întorci neatins de la o bătălie susținută pentru ea, tu, care ești sângele meu, dacă aș ști că ți-ai cruțat viața de frica morței, eă, tatăl tĂu, eă, carele te primesc cu o bucurie nespusă de câte ori te întorci de la școlă, te-aș primi cu un suspin de jale, n'aș mai puté să te iubesc, aș muri cu gróznică durere în inimă.

TATĂL TĂU.

Invidie

Mercuri, 25.

Tot Derossi a făcut cea mai bună compoziție desprea iubire de țeră. Săracul Votini era ca și sigur că va capeta el prima medalie.

Eă 'l-aș iubi pe Votini, dacă nu s'ar dichisi așa de mult și dacă n'ar fi așa de îngâmfat. Și apoi de când stă în banca de alături, 'mă e ciudă să ved ce necaz are pe Derossi. Ar voi să'l intrécă; invétă, sërăcuțul, dar ce să'î faci? nu póte să'l biruțe. Derossi îi dá o mie înainte la ori ce materie, și Votini își mușcă limba de necaz. Carlo Nobis il pizmuiesce și el pe Derossi, dar e pré fãlos ca să se arate. Votini se dá de gol și se plãnge la părinți că profesorii sunt nedreți cu el. Când profesorii în-

trébă pe Derossi, și el răspunde ca de obicei pe dată și bine, Votini se posomorăsce, lasă ochii în jos, se prefăce că n'aude și se silesce să ridă; dar vai de risul lui! numai el scie cum rîde.

Noi toți îi scim patima, și când profesorul laudă pe Derossi, ne uităm țintă la el; zidărașul îi face botul de iepure și el inghite în sec de necaz. Ađi diminéță 'și a dat rău în petic. Profesorul intră în clasă și ne spuse rezultatul examenului lunar.

— «Derossi, media 10 cu prima medalie!»

Votini se prefăcu că strănută. Profesorul se uită la el; era lesne de înțeles.

— «Votini — îi dîse — să nu lași șerpele invidiei să pătrundă în inima ta, căci el róde creerii și strică inima.» — Toți băieții se uitară la el, numai Derossi nu. Votini voi să răspundă, dar nu putu. Rămăsese încremenit pe loc, galben de ciudă, și pe când profesorul explica lecția, el începu să scrie pe o cólă de hârtie, cu litere mari: — «Eú nu invidiez p'acea cari câștigă prima medalie numai prin protecții și nedreptăți!» — Voia să trămită biletul acela lui Derossi.

Vecinii lui Derossi plănuiaú ceva; îi vedeam cum își vorbeau la ureche; unul din ei tăia o medalie mare de hârtie și făcu pe ea cu con-

deîul un șérpe negru. Votini băgă și el de sémă. Profesorul plecă puțin afară din clasă. Veciniî lui Derossi eșiră îndată din bancă ca să dea medalia lui Votini. Tótă clasa s'aștepta la o cértă, iar Votini tremura ca frunđa, de necaz.

Derossi strigă: — «Dați'mi-o mie!»

— «Da, da, așa e, — strigarăm toți — tu să 'i o dai.»

Derossi luă medalia și o rupse în bucățele. Profesorul se întórse în clasă și reîncepu lecția. Eú nu perduiu din ochi pe Votini; era roșu ca jăratecul. El luă biletul ce scrisese, îl ghemui încetinel, făcu din el un cocoloș, îl băgă în gură, îl amestică puțin, apoi îl aruncă sub bancă. Eșind din școlă, Votini, fiind-că era cam zăpăcit, își perdu hârtia sugétore. Derossi, îndatoritor din firea lui, o ridică de jos, 'i o puse în ghiosdan și 'l ajută să 'și lege curéua. Votini nu cuteză nici măcar să ridice ochii.

Muma lui Franti

Sâmbătă, 25.

Cu tótă blândețea lui Derossi, Votini tot nu se îndreptéază de loc.

Erî la lecția de religie, în fața directorului,

profesorul întrebă pe Derossi dacă ține minte cele două strofe din cartea de citire : *Orî unde îmi îndreptez privirea, pré înalte Dumneđeule, eă pe tine te vėd !*

Derossi ție se că nu. — Votini se sculă repede suriđend și strigă : — « Le sciű eű ! » — Era vesel, credend că face în necaz lui Derossi. Dar nu isbuti ; tot el a rămas păcălit, căci nu putu să recite poesia din causă că muma lui Franti intră ca un fulger în clasă, imbrâncind dinaintea eî pe fiul-sėű, ce fusese eliminat pentru opt đile din scólă. Mě înfiorez gândindu-mě la trista scenă ce vėđurăm.

Biéta femeie ! era desperată ! venise cu capul gol ; era plină de zăpadă ! Vai de ea, sėraca ! Se aruncă la picíoarele Directorului și îi ție cu glasul înecat în lacrimi : — « Domnule Director ! fie-ți milă de mine, primesce iar pe băiėtul meű la scólă ! De trei đile de când e acasă, il țin ascuns de tată-sėű, căci, ferescă Dumneđeű ! dacă ar afla adevėrul, 'l ar omori ! Fie-ți milă, căci nu sciű ce să me mă fac ! Te rog din tot sufletul, Domnule Director ! »

Directorul încercă să o scótă afară din clasă, dar nu putu, căci ea se împotrivea plângend și rugându-se mereű : — « De ați ști ce de suferințe, ce de necazuri 'mă-a pricinuit copilul

acesta, v'ar fi milă de mine. Domnule Director, nu'mi respinge acéstă cerere, te rog; cine scie, pôte că s'o îndrepta! Vêd bine că n'o să trăiesc mult, simt că'mi s'apropie césul și înainte de a închide ochiî, aş dori să'l vèd îndreptat... căci de! ce să'î fac?...» — și începu să plângă cu hohot... — «este copilul meu, măcar că e rău, tot îl iubesc; aş muri desperată!... Mai iertați'l și de astă-dată, domnule Director, numai ca să nu se întemple vre-o nenorocire; iertați'l de mila unei sërmane mame!» Și își acoperi obrajiî cu mânilé suspinând.

Franti ședea cu capul plecat, nepăsător. Directorul se uită la el, rămase cât-va pe gânduri, dupe aceia îi dîse: — «Franti, du-te la locul têu!»

Atunci mamă-sa se sculă, mulțumi de mai multe ori Directorului, fără să'î lase timpul de a dîce ce-va, și se îndreptă spre ușă ștergêndu'ș iochiî; apoi adresându-se către Franti, îi dîse cu o voce sfâșietóre :

— «Fiî bun, copilul meu! Vê rog pe toți să aveți puțină răbdare cu dênsul».

«Mulțumim, Domnule Director, de bunétatea ce aî avut. Fiî cu minte, copile, te rog! Bună dîua, băieți! — Mulțămim, Domnule profesor, te rog, iertați cu toțiî pe o sërmană mamă». — Se uită încă o-dată la fiul séu par'că s'ar ruga

de dinsul și plecă, trăgându'și colțul șalului care se târa pe jos.

Chipul ei era palid ca turta de cêră, capul îi tremura și spinarea îi era încovoiată; o audirăm cum tușea când se cobora pe scări.

Directorul se uită drept în ochii lui Franti și îi dîse cu un ton care, în acea tăcere, te făcea să tremuri: — «Franti, îți omori pe muma ta!» Toți ne uitarăm la el infiorați. Ticălosul zîmbi!

S p e r a n ța

Duminecă, 29.

Frumos a fost, Petrică, avântul cu care te-ai aruncat în brațele mamei tale, când te-ai întors de la școlă dupe lecția de religie.

Profesorul 'ți-a destăinuit lucruri mari și mîngăietore.

Da, Dumnezeu, care ne-a aruncat pe unul în brațele celui-lalt, nu ne va despărți pe veci; când vom muri nu ne vom dice înfiorătorele și desnădejduitorele cuvinte: Mamă, tată, Petrică, n'o să ne mai vedem nici o-dată! Nu, căci ne vom revede într'o a duoa viață, în care cel ce a suferit mult într'acêta va fi rêsplătit și va regăsi pe iubiții săi, într'o lume fără păcate, fără lacrimi și fără morțe. Dar trebuie să ne silim să fim toți vrednici de acea viață.

Ascultă-mă, copile! fie-care faptă bună, fie-care avânt de dragoste către acei ce te iubesc, fie-care îndatorire

către camarazi tui, ori-ce gând bun este o pornire către acea lume!

Spre lumea aceea te îndrepteză asemenea ori-ce nenorocire, ori-ce durere, căci fie-care durere este ispășirea unei vine, fie-care lacrimă șterge o greșelă. Hotărăște-te, fătul meu, să fii în fie-care di mai supus, mai bun, mai iubitor de cât în ajun. Spune-ți ție în fie-care diminută : ați voiesc să mă port așa, în cât cugetul meu să fie împăcat și tatăl meu mulțumit; voiesc să 'mi câștig iubirea tuturilor camarazilor mei, a profesorului, a fratelui meu, a tuturilor; în fine, rogă-te la Dumneșeu să 'ți dă putere ca să 'ți îndeplinesci hotărîrea. Di așa : Ajută-mă tu, Dómne, ca să fiu bun, cinstit, curajos, blând și sincer; dă, Dómne, ca în fie-care séră când mama mă sărută și 'mi uréză nópte bună, să 'i pot dice : Mamă, tu săruți ați pe un copil mult mai bun și mai vrednic de sărulara ta, de cât pe cel ce 'l ai sărutat ieri.

Vești, copilul meu, să aibi tot-d'a-una întipărit în mintea ta pe celălalt Petrică fericit, care vei puté să fii tu în a duoa viață, purtându-te bine în acesta, și rogă-te la Dumneșeu să 'ți îndeplinescă dorințele.

Tu nu poți să 'ți închipuiesci mângâierea unei mame, când vede pe fiul său închinându-se; ea simte atunci că și ea se face mai bună.

Când tu te închini, eu cred cu mai multă tărie în bunătatea nemărginită a lui Dumneșeu, te iubesc mai mult, muncesc cu mai multă putere, sufer cu mai multă răbdare, iert din tot sufletul și mă gândesc la mórte cu cuget senin.

O Dumneșeule, atât de mare și atât de bun! Să mai aud dupe mórte vocea mamei mele, să regăsesc pe

copilașii mei, să revăd pe Petrică al meu, să 'l revăd bine-cuvântat și nemuritor, să 'l strâng în brațe pentru tot-d'a-una!

Rogă-te la Dumnezeu, copile! să ne rugăm cu toții, să ne iubim ca să putem păstra în fundul inimei această cerescă speranță!

MAMA TA.

FEVRUARIE

0 medalie dată pe drept

Sâmbătă, 4.

Inspectorul școlar a venit ađi dimineța la școlă ca să impartă medaliile. — E un domn bătrân, cu barba albă și îmbrăcat în negre. El intră în clasă la noi cu directorul, puțin mai 'nainte de a se suna pentru ieșire și se aședă lângă profesor.

Făcu câtor-va băieți, câte-va întrebări, apoi dete prima medalie lui Derossi și înainte de a da pe a doua, vorbi ceva încet cu profesorul și cu Directorul.

Fie-care ne întrebam : «Cui o să dea el pe a doua ?» Inspectorul, uítându-se la noi, dișe ridicând glasul : «Medalia a doua a fost meritată șeptemâna acésta de școlarul Petre Precossi, pentru purtare bună și pentru silința la învățatură».

Toți ne uitarăm cu bucurie la bietul Precossi; el se sculă de la locul lui, așa de turburat în cât nici nu mai știa unde este.

— «Vino aici!» — îimise inspectorul. — Precossi eși din bancă și se duse lângă catedră. Inspectorul se uită cu atențiune la micul lui obraz, galben ca cêra, la trupșorul lui înbăierat în nisce haîne pré lungi și pré largi pentru densus, la ochișorii lui triști a căror privire nu cuteza să se ridice spre el, dar în cari se citea o lungă poveste de suferințe; apoi îimise cu vocea plină, aninându’i medalia pe pept: — «Precossi, îți dau medalia; nimeni nu e mai vrednic s’o pörte de cât tine! Nu ’ți-o dau numai pentru inteligența și hărnicia ta, ci ’ți-o dau și pentru curagiul têu, pentru inima ta de copil bun. — Nu e așa, — adause el, adresându-se către noi, — că o merită și pentru acêsta?» — «Da, da!» — răspunserăm noi toți de o-dată. — Precossi făcu o mișcare cu gâtul ca și cum ar fi înghițit ce-va și întörse către noi o privire blândă, în care zăreai cea mai adâncă mulțumire.

— «Du-te, bunul meu copil! — îimise inspectorul, — Dumneđeü să te ție!»

Pedelul sună de eșire, noi plecarăm în grabă și abia ajunserăm în sală, când vêdurăm pe pragul ușei pe tatăl lui Precossi, palid ca de

obiceiū, cu chipul turburat, cu părul ciufulit  i lăsat pe ochi, cu căciula la o parte  i cl tin ndu-se pe picior e.

Profesorul il zări  i spuse câte-va cuvinte incet inspectorului. Acesta căută in grabă pe Precossi  i luându'l de mână il duse la tatăl său. B i etul tremura ca frunza de frică ce 'i era.

Directorul  i profesorul se apropiară  i ei; mulţi b i eţi ii urmară.

— «D-ta e ti tatăl acestui băiét? —  ntreb  inspectorul pe l c tu  cu o voce veselă ca  i cum ar fi vorbit cu un cunoscut,  i fără să a tepte răspunsul, adaoase: — Te fericesc! Uită-te, a câstigat medalia a duoa  i  tii că s nt cincideci  i patru de b i eţi in clasa lui! El a meritat'o pentru silinţa la  nv ţatur   i purtare bună! Este un băiét inteligent  i plin de zel. Prin bl ndeţea sa i i c stig  iubirea tuturor; are să ajung  departe, i i spun eu; poţi să te f lesc  cu d nsul!» — L c tu ul il asculta  i se uita la el cu gura căscată, apoi se uita la director  i in urmă la fiul său, care sta dinaintea lui cu ochii plecaţi  i tremur nd. Părea că înţelege pentru  nt ia  r  t te suferinţele ce impusese s rmanului băiét  i t t  bun tatea, t t  starornicia cu care le răbdase pe t te. De o-dată se zări pe chipul său o

uimire năucă, apoi o durere adâncă și, în fine, o duioșie dulce și tristă; el apucă repede capul copilului său, îl sărută pe frunte și 'l strinse la pept.

Noi îi trecurăm toți pe dinainte; eu poftiiu pe Precossi să vină Joī la mine cu Garrone și cu Crossi; cei-l'alți il salutară; unul il mângâia, altul punea mâna pe medalia lui, fie-care îi dicea câte ce-va.

Tatăl înmărmurit se uită la noi strângend mereu la pept pe fiul său; acesta plângea de bucurie.

O bună hotărîre

Duminică, 5.

Medalia dată lui Precossi a deșteptat în mine o mare mustrare de cuget. Până ađi n'am meritat nici una! De vre-o cât-va timp nu mă învăț bine. Profesorul, tata și mama sunt nemulțumiți, eu insu'mi sunt nemulțumit, și nici că mă mai joc cu aceiași plăcere ca mai nainte. Când mă sileam și învățam cu poftă, pe dată ce 'mī sfirșeam lecțiile, saream în sus și alergam la jucăriile mele plin de veselie; s'ar fi ăis că nu mă mai jucasem de o lună. Acum nici la masă nu mă mai duc cu

plăcerea de altă-dată. Mi se pare că am o povară pe suflet, că aud un glas în mine care îmi dice neconținut:— «Nu mergi de loc bine, băiete! nu mergi bine!»

Séra ved cum trecu pe dinaintea casei noastre o mulțime de băieți cari se întorcă de la lucru dimpreună cu cete de meseriași, toți osteniți și cu toate astea veseli; ei grăbescă pasul, nerăbdători să ajungă mai iute a casă ca să mănânce.

Vorbescă tare, ridă și glumescă, bătându-se pe umăr cu mânil negrite de cărbuni, saă albite de varși mă gândesc cât aă muncit acei ómenī și acei copii din dorī de ăi până séra! apoi câți alții nu staă tótă ăiulica pe coperișul caselor saă pe la usine, printre mașini, în apă, orī sub pământ în mine, mănând pe apucate câte o bucată de pâne! Mărturisesc că'mī e rușine de mine însumī, care în tot timpul acela n'am făcut alt-ceva decât să măsgălesc a lene vre-o trei saă patru pagini de hârtie. Da! sunt nemulțumit, de miī de orī nemulțumit! Bag de sémă că tata e necăjit, că ar voi să mă dojenéscă, dar că 'ī e milă să mă întristeze, și mai așteptă cu nădejdea că mă voiu îndrepta. Dragul meă tată, tu care muncesci atât de mult! care imī procurī tot ce ved în jurul meă, toate lucrurile pe care pun mâna,

hainele mele, mâncarea ce mănânc, cărțile pe care învăț, jucăriile, tot, da, tot este rodul muncii tale și eu nu sunt vrednic să fac nimic pentru tine! Tóte acestea îți pricinuiesc griji, supărări, osteneți și eu să nu mă ostenesc de loc! Nu, e pré nedrept, și mă căiesc! Am să încep de ađi să studiez ca Stardi, să fiú ca el neclintit la muncă, să învăț cu tótă rivna inimei mele! Voiu să biruiesc somnul séra, să mă scol de vreme diminéța, să'mi frământ mintea fără preget; voiu să mă ostenesc, chiar să sufer și să mă bolnăvesc, dar să încetez de a mai duce o viață próstă și leneșă, care mă înjosesce pe mine și mânănesce pe cei-lalți! Inainte dar, la muncă! La lucru cu tótă inima și din tóte puterile! La munca aceea care 'mí va reda dulcea odihnă și plăcerea jocului; la acea muncă care 'mí va reda bunul suris al profesorului și bine-cuvântata sărutare a părinților mei!

Micul drum de fer

Vineri, 10.

Precossi a venit ieri a casă la mine cu Garrone. De ar fi fost copii de rege, nu cred că li s'ar fi gătit mai frumósă sərbătóre!

Garrone nu venise nicî o-dată; de felul lui e cam sêlbăticos, și apoi cînd se vede așa de mare îi e rușine că e în clasa III-a. Cînd au-đirăm clopoșelul, alergarăm cu toții să le deschidem ușa, Crossi n'a venit, fiind-că tatăl sêu a sosit în sfirșit din America după o lipsă de șese ani.

Mama sărută pe Precossi; tata îi presentă pe Garrone đicêndu'î: — «Băiatul acesta nu este numai un băiat bun, el e tot de o-dată cinstit și mărinimos». — Garrone își plecă capul, suri-đêndu'mî pe furiș.

Precossi venise cu medalia la pept și era vesel, fiind-că tatăl sêu s'a apucat iar de muncă și nu s'a mai îmbătat de cincî đile. Acum de cînd lucrêză, chîamă mereu pe fiul sêu să stea cu dênsul în ferărie. S'a schimbat cu totul!

Scoseiu tôte jucăriile. Precossi rêmase în-mărmurit, cînd vêđu drumul de fer cu locomotivă, și cum tot trenul umblă singur cînd îi învêrtescî cheița de lângă rôte; nu vêduse nicî o-dată așa jucărie. Nu 'și lua ochii de la micile vagoné albe și roșii. Îi dăduiu cheița; el ingenuchie și cînd locomotiva se oprea, o întorcea iarăși cu cheia, nu se putea despărți de ea, nicî nu ridică capul. Nu'l vêdusem nicî o-dată așa de mulțumit. Ne đicea mereu: — «Dați-vê puțin înlături, vê rog! — și ne da la o parte cu mînile

ca să nu împedicăm mersul locomotivei; apoi lua în mână vagónele, le așeđa iarăși la rënd cu mare băgare de sémă, ca și cum ar fi fost de sticlă.

Îi era frică să nu le aburésacă cu suflarea lui și le ștergea uítându-se la ele pe de-asupra și pe dedesubt, zîmbind mereű de plăcere.

Noi stam cu toții în picióre și ne uítam la el; ne uítam la gâtul lui așa de subțire, la bietele urechiúșe pe cari le vedúsem într'un rënd pline de sânge, la surtucul lui cel mare cu mânecile resfrânte din cari eșeau două mâni lungi și slabe, mâni ce adesea sérăcutul le ridicase ca să 'și apere capul de lovituri! În momentul acela 'i-aș fi aruncat la picióre tóte jucăriile mele și tóte cărțile, 'mi-aș fi scos din gură cea din urmă bucățică de pâne ca să 'i-o daű, m'aș fi desbrăcat ca să 'l imbrac. — «'I-aș da trenul cu tótă inima! — 'mi duseű. — Dar trebuie să cer ânteu voie tati». — De o-dată simții că cine-va îmi furișeză o bucățică de hârtie în mână; mă uítaű și citiű aceste rënduri scrise cu creionul de tatăl meu: — «*Lui Precossi îi place mult trenul têu, el n'are nici o jucărie! Inima ta nu te îndémná la nimic?*» — Luaű pe dată vagónele și locomotiva și le dáduű camaradului meu, dícându'í; — «Îți daű ție jucăria asta!» — El

se uită la mine cu mirare, nu înțelegea. — «Ți-o dau ție! îi dăseu, — 'ți-o dăruiesc». — Atunci el ridică ochii la tatăl meu și la mama mea, coprins de mirare și întrebă: — «Pentru ce 'mi-o dă?» — Tatăl meu îi răspunse: — «Petrică 'ți-o dăruiesce pentru că sunteți prieteni, că te iubesc și tot-de-o-dată ca să serbăm cu toții medalia ta». — Precossi întrebă cu sfială: — «Pot să o iaș cu mine acasă?» — «Neapărat! — răspunserăm toți». Sta încă pe pragul ușei și nu cuteza să plece. Cerea mereu iertare tremurând din buze și zîmbea. Ce fericit era! Garrone îi ajută săși învelască jucăria în batistă!

— «Să vii și tu o-dată la ferăria tati, ca să'l veđi cum lucră de bine: — imi dăse Precossi. — O să 'ți dau cuie!»

Mama prinse de hăinuța lui Garrone un buchet de flori, ca să'l dea mamei sale, din partea ei. Garrone îi dăse cu glasul lui cel gros și fără săși ridice bărbia de pe pept: — «Mulțămim!» — iar în ochi îi strălucea sufletul lui cel bun și mărinimos.

I n g â m f a r e

Sâmbătă, 11.

Carlo Nobis e de o îngâmfare nepomenită. Se șterge pe mânecă cu dispreț când Precossi îl atinge în trecét!

E îngâmfat, fiind-că tatăl său e foarte bogat; dar ce! tatăl lui Derossi nu e și el bogat?

Ar vrea să aibă o bancă numai pentru densusul; îi e tot frică că toți îl murdăresc, se uită la toți de sus până jos; mereu 'i se jôcă pe buze un zimbet desprețuitor. Vai de acela care, eșind din bancă, 'l ar atinge măcar cu piciorul! Pentru un lucru de nimic îți aruncă o înfruntare în obraz, sau te amenință că o să chiâme la școlă pe tată-său.

Nu 'și mai aduce aminte de buna lecție ce 'i-a dat tată-său, când 'l a silit să 'și céră iertare de la băiétul cărbunarului. N'am vădut nici o-dată așa mare trufie! Și nici că 'l iubim; nimeni nu vorbește cu el, nimeni nu 'și iewa iewa bună de la densusul, nimeni nu 'i suflă lecția când n'o știe. Nici el nu pôte suferi pe nimeni și se preface că ne desprețuiesce, mai ales pe Derossi, fiind-că este cel d'ânteu, și pe Garrone, fiind-că 'l iubim toți.

Derossi nu 'l iewa în sémă și Garrone, când îi

spune cine-va că Nobis a vorbit de rău de el, răspunde:— «Carlo are o îngâmfare atât de prostă, în cât nu merită nici calcavurile mele».

Coretti îi dîse într'o dî, vedîndu'l că ride de căciulița lui de blană de pisică : — «Fă bine și du-te la Derossi ca să înveți cum trebuie să se pórte un boier mare!»

Ieri, prostul, s'a plîns profesorului că Calabrezul îl atinsese cu piciorul. Profesorul întrebă pe Calabrez dacă a făcut înadins.— «Nu, Domnule!» — răspuse sincer Calabrezul. Atunci profesorul certă pe Carlo, dîcîndu'i că e prea supărăcios, prea neprietenos. Nobis murmură cu aerul lui desprețuitor : — «O să te spun tati». — Atunci profesorul se supără și îi strigă : — «Tatăl d-tale n'o să 'ți dea mai multă dreptate de cât mai de ună-dî, și apoi în școlă numai profesorul pôte să judece și să pedepsască!» — În urmă adăose cu blîndețe : «Aide, Nobis, schimbă'ți purtarea, fii bun și politicos cu camaradii d-tale. Vedî bine că aici copiii sêraci și cei bogați, fiul meșteșugarului și al boierului, toți se iubescă ca nisce frați, precum și sunt. De ce nu faci și d-ta ca cei-lalți ? Te-ar costa așa de puțin ca să dobîndescă iubirea tuturilor și cu cât ai fi d-ta însu'ți mai mulțumit ! Nu 'mi răspundî nimica?» — Nobis, care ascultase cu obicinuitul sêu zim-

bet desprețuitor, răspunse foarte rece :— «Nu, Domnule!» — «Ședî! — îi dîse profesorul. — Te plîng, ești un băiat fără de inimă!»

Totul părea sfîrșit, când zidărașul, care sta în banca întăiu, se întorse spre Nobis, carele se afla în banca din urmă, și 'i făcu *botul de iepure*, așa de nemerit, în cât tótă clasa pufni de ris.

Profesorul îl certă, dar fu silit să 'și pună mîna la gură ca să 'și ascundă risul. Nobis se prefăcu și el că rîde, dar înverđise de cîndă.

Nenorocirile ce le aduce munca

Luni, 13.

Nobis și Franti ară face o bună părechie! Priveliștea înfiorătoare ce avurăm ađi dimineță nu mișcă nici pe unul, nici pe altul.

Eșind din scólă, stam cu tata și ne uitam la nisce ștregăruși din clasa II-a, cari își scosera paltónele și căciulițele și frecau ghiața cu ele ca s'o facă mai luciosă, mai alunecósă, mai bună de dat pe ea, când vedurăm sosind din spre capétul stradei o mulțime de ómeni speriați, grăbind pașii și șoptind între ei. În mijlocul lor se aflaú trei gardiști, în urma cărora veneaú duoi ómeni cari duceaú o targă.

Băieții alergară din toate părțile. Mulțimea venea în spre noi. Pe targă sta întins un om galben ca un mort, cu capul lăsat pe umăr, cu përul sbirlit și sângerat ; îi curgea sânge și din gură și din urechi.

Pe lângă targă mergea o femeie tënëră cu un copil în brațe, care, ca și nebună de durere, striga din timp în timp : — «A murit ! a murit ! Dumneđeule, ce să mă fac eű !» — Un băiețel cu ghiosdanul pe spate mergea alături de ea, plângënd cu hohote.

— «Ce s'a întemplat ?» — întrebă tata.

Un trecător îi spuse că rănitul era un zidar care căduse de la al IV-lea cat pe când lucra.

Ómenii, cari duceau targă, se opriră ca să mai resufle puținel. Cei mai mulți întórseră capul îngroziți. Věđuiu la câți-va pași de noi pe profesorița cu pană albastră la pălărie că susține pe domnișóra Delcati ce sta gata să leșine.

În acelaș timp mă apucă cine-va de mână ; era bietul zidăraș galben și tremurând ca varga. Sërăcuțul se gândea neapërat la tată-sěu ; mă gândiu și eű la al meű ! Slavă Domnului ! cel puțin eű sunt tot-d'a-una cu sufletul liniștit când mă aflu în scólă, știű că tata e acasă și scrie, scutit de orï-ce primejdie ; dar ce de camaradı de ai mei se gândescű îngrijați la

părinții lor, dintre cari unii lucră la vre-un pod înalt, alții la vre-o mașină, unde o mișcare nesocotită, un pas necalculat ar putea să le coste viața. Sunt intocmai ca copiii de soldați, ai căror părinți se află la războiu. Zidărașul se uita, se uita lung și tremura tot mai tare; tată-meu băgă de seamă și îi zise: — «Du-te, băiete, du-te acasă la tată-tău, că te așteaptă; fii liniștit, el este sănătos, du-te!»

Zidărașul plecă, dar la fie-care pas se uita îndărăt. Ómenii ridicară targa, mulțimea se puse iarăși în mișcare și biata femeie țipa într'una de ții se rupea inima: — «A murit! a murit!» — «Nu, nu, n'a murit!» — 'i se răspundea din toate părțile; dar ea nici că 'i asculta și, desperată, își smulgea părul. Eram îngrozit de ceea-ce vădusem, când auđiiu un glas mâniaț, care striga: — «Ce, riđi?» — și întorcându-mă repede, văduiu un om bărbos, care se uita țintă în ochii lui Franti, vădendu'l că ride. Atunci omul îi trase o palmă strașnică de 'i sări căciula cât colo: — Scóteți căciula, netrebnicule, când trece un om rănit din cauza muncii».

Glóta trecuse tótă, iar de-alungul uliței deșerte rămăsese un șiroiu de sânge.

A r e s t a n t u l

Vineri, 17.

Intemplantarea pe care o voiŃu povesti acuma este, fără indoiială, cea mai curiosă din tot anul! Tata m'a luat cu el ieri dimineț  in împrejurimile de la Moncalieri ca să vedem o vilă de inchiriat pentru vara viitoare, fiind-că in anul acesta nu ne mai ducem la băi.

Acolo găsirăm pe un fost profesor, care acum este secretarul stăp nului casei. Ne arată toate odăile, apoi ne pofti la el, unde ne dete câte o dulc ț .

Pe masa lui se afla o călimară de lemn, de formă conică sculptată intr'un mod ciudat. Ved nd pe tata că se uită cu curiositate la ea, acel domn ii duse:— «Ti  f rte mult la călimara ac sta și să vă spun de ce». Sunt acum c țiva ani, eram institutor public la Turin. Intr'o iernă am fost tr mis să dau lecții arestaților din pușcăria de la marginea orașului. Imi făceam lecțiile in biserica pușcăriei, clădire de formă rotundă, av nd jur imprejur in zid mici ferestrui pătrate, inchise cu duoi drugi de fer incruciați și fie-care fere-truie răspundea in câte-o chilie.

Imi dam lecția preumblându-m  prin bise-

rica rece și întunecósă; scolarii mei staū pe la ferestruī cu caietele sprijinite de drugī. În întunericul acela abia se vedeau chipurile lor, nisce chipuri galbene, cu bārbi lungi și cu pērul sbārilit și cārunt, cu niște ochi sticloși de hoți și de ucigași.

La numărul 78 se afla unul mult mai silitor de cât cei-alți, carele învăța bine și se uita la mine cu respect și recunoștință. Era frumos, tēner, cu barba nēgră, sērmanul, mai mult nenorocit de cât vinovat. Meseria lui era tēmplăria de lux. O-dată infuriat că stăpānu-sēū îl injurase pe nedrept, îi asvirli cu rēndēua în cap, și, dānd într'un cēs rēū, îl ucise. Pentru acest omor fu osāndit la mai mulți ani de închisóre.

Bietul om, în trei luni, învățase să scrie și să citēscă; citea mereū și de ce mergea înainte cu învățătura, se făcea tot mai simțitor și se căia mai amarnic de crima ce o sēvirșise fără voie.

Intr'o di, pe la sfērșitul lecției, imi făcu semn să mă apropiu de ferestruia lui și 'mī spuse cu părere de rēū că a duoā di plēcă de la Turin, fiind-că 'l trāmitū să'si sfērșēscă anii de osāndă în închisorile din Venezia.

Iși luă rēmas bun de la mine, rugāndu-mē cu vocea umilită și înduioșată să fac bine să'i dau

mâna. Eă 'i o întinseiu și el 'mî-o sărută dîcîndu'mî: — «Vă mulțumesc din tótă inima!» — și dispăru, iar eă imî retrăseiu mîna scăldată cu lacrimî.

Sunt șese ani de atunci și nu 'l am mai vădu. Nicî că mă măi gândeam la acel nenocit, când alaltăieri de diminéță vėd că vine la mine un necunoscut, rėu îmbrăcat, cu o barbă lungă și négră, în care se zăreaă câțî-va perî albî. El mă întrebă: — «Dumnea-vóstră sunteți domnul profesor Vespucci?»

— Eă! — îi rėspunseiu, — dar d-ta cine ești?» — «Eă sunt arestatul cu No. 78, — dîse el — d-vóstră m'ați învățat să scriu și să citesc acum șese ani, vė aduceți aminte? La cea din urmă lecție 'mî-ați făcut cinstea de a'mî da mîna! Acum 'mî-am ispășit vina și iată-mė! Am venit să vė rog să nu refusați de a primi acest mic obiect lucrat de mine în închisóre pentru d-vóstră. Domnule profesor, vė rog din suflet să nu'l refusați!»

Eă rėmăseiu uimit, fără graiu. El credu că nu voiesc să 'l primesc și se uita la mine ca și cum ar fi dîs: — «Óre șese ani de suferința n'aă fost în de ajuns ca să 'mî spele mî-nile?» — «și se uita la mine cu așa mare durere, în cât întinseiu îndată mîna și luaiu obiectul. Iată-l!»

Ne uitarăm cu băgare de sémă la călimară ; s'ar crede că e săpată cu vârful unui cuiu ; ce lucru de o răbdare nespūsă ! Călimara înfățișeză o pană de scris culcată pe un caiet, pe care se află săpate următóarele cuvinte : — « *Profesorului meũ. — Amintiri din partea numărului 78. — șese ani* ». — Și mai jos cu litere mai mici : — « *Muncă și speranță !* » —

Ne mai uitarăm puțin cu băgare de sémă la călimară, ne luarăm diua bună de la profesor și plecarăm.

Cât ținu drumul de la Moncalieri la Turin, eũ nu 'mı putuiu scóte din minte pe arestantul cum sta la ferestruia sa, nici rēmasul bun ce 'și 'l a luat de la profesor, nici călimara lucrată cu atâta răbdare în închisóre care părea că spune atâtea suferințe. Visaiu tótă nóptea pe prisonier și ađi diminéță tot mă mai gândeam la el..., nu sciam ce mare surprindere mă aștepta la șólá !

Mă aședasem la locul meũ lângă Derossi și abia imi sfērșisem problema de aritmetică pentru concursul lunar și incepuiu să povestesc amicului meũ tótă istoria arestantului, a călimăreĩ, cum era lucrată și inscripțiunea de pe ea : — Șese ani ! — în fine tot. Derossi tresări și incepu să se uite la Crossi, fiul precupeței, care stă într'o bancă mai în față, cu spatele întors

spre noi, cu totul cufundat în deslegarea problemei sale.

— «Taci! — imi diise Derossi încet, luându-mă de mână. — Ascultă; Crossi 'mi-a spus altă-ieri că a zărit în mâna tatălui său, care s'a întors din America, o călimară de lemn, lucrată cu mâna și reprezentând o pană culcată pe un caiet. Sigur că e aceea. Șése ani! — așa trebuie să și fie. Da; Crossi credea că tatăl său e în America, pe când el, sërmanul, era în pușcărie. Băiatul era mic pe când tatăl său a sévirșit crima și nu'și aduce aminte. Mama-sa 'l a amăgit și el, sërăcuțul, nu scie nimic; să nu spunem niménuî o vorbă despre acésta!»

Eú rêmăseiu mut și cu ochii ațintiți asupra lui Crossi; Derossi deslegă problema și o trecu pe sub bancă lui Crossi; îi dete o cólă de hârtie și îi luă din mână «*Infirmierul tatei*», istorisire lunară pe care profesorul 'i-o dăduse de copiat, ca să 'i-o scrie el. Îi dărui penițe, îl mângâie și mă făcu să făgăduiesc pe onórea mea că n'am să spun niménuî nimic despre cele aflate.

Când am eșit din clasă 'mi-a dis repede: — «Ieri, tată-séu a venit să 'l iea de la șcólă: sigur trebuie să fi venit și acum; să faci și tu ce voiu face eú».

Eșirăm pe stradă; tatăl lui Crossi era aci,

sta cam la o parte; e prost îmbrăcat, barba îi e négră și fața palidă și îngrijată. Derossi strinse pe Crossi de mână și îi duse tare ca să'l audă tată-séu:— «La revedere, Crossi!»— apoi îi trecu mâna pe sub bărbie.

Făcuîu și eû tot ca el, dar amênduoî devenirăm roșii ca focul. Tatăl lui Crossi se uită adânc la noi cu o privire blândă, în care însă se zărea óre-care neliniște și induoială: ne înghieță inima.

Infirmerul tatei

(Istorisire lunară)

În dimineța unei zile ploioase din Martie, un băiețel îmbrăcat țărănesce, ud până la piele și stropit de noroiu, cu o legătură cu rufe la subțioră, bătu la pórta unui spital din Neapole; el dete portarului, care îi deschise, o scrisóre și 'l întrebă de tată-séu. Avea un chip frumos oval și ócheș, niște ochi negri gânditori și, printre buzele lui gróse și puțin despărțite una de alta, se zăreaû duoë rënduri de dinți albi ca laptele.

Venea dintr'un sat din împrejurimile Neapolelui. Tată-séu, care plecase de acasă cu un an mai 'nainte ca să caute de lucru în Francia, se

întorsese în Italia, debarcase de cûrînd la Neapole și se bolnăvise îndată fôrte greû; abia putuse să înștiințeze familia despre întôrcerea și intrarea lui în spital. Nevastă-sa, desperată la primirea unei ast-fel de știri, neputînd să se miște d'a casă, pentru că avea o copilă bolnavă și că da să sugă unui băiețel, trămisese la Neapole pe băiețelul cel mai mare, dîcîndu'î să îngrijescă el de *tata*, cum dîce poporul napolitan, întocmai ca și noi Români.

Portarul, uitîndu-se în trecît la scrisóre, chîmă pe un infirmier și'î dîse să ducă pe băiețel la tată-séu.

— «Ce tată?» — întrebă infirmierul. — Băiețelul, de frică să nu'î spună vre-o veste rea, dete numele tatălui séu. Infirmierul nu'și aducea aminte de nume.

— «Un bătrîn lucrător care a venit din străinătate?» — întrebă el.

— «Da, un lucrător, — dîse băiețelul îngrijat; — nu tocmai bătrîn. Venit din străinătate, da».

— «Cînd a intrat în spital?» — întrebă infirmierul.

Băiețelul aruncă o căutătură pe scrisóre. — «Sunt vre-o cincî dîle, 'mi se pare».

Infirmierul stătu puțin pe gânduri; pe urmă, ca și cum 'și ar fi amintit, așa de o-dată duse: «A! — da, da, e în al patrulea salon; patul din fund».

— «E rău bolnav? cum îi e?» — întreabă îngrijat băietul.

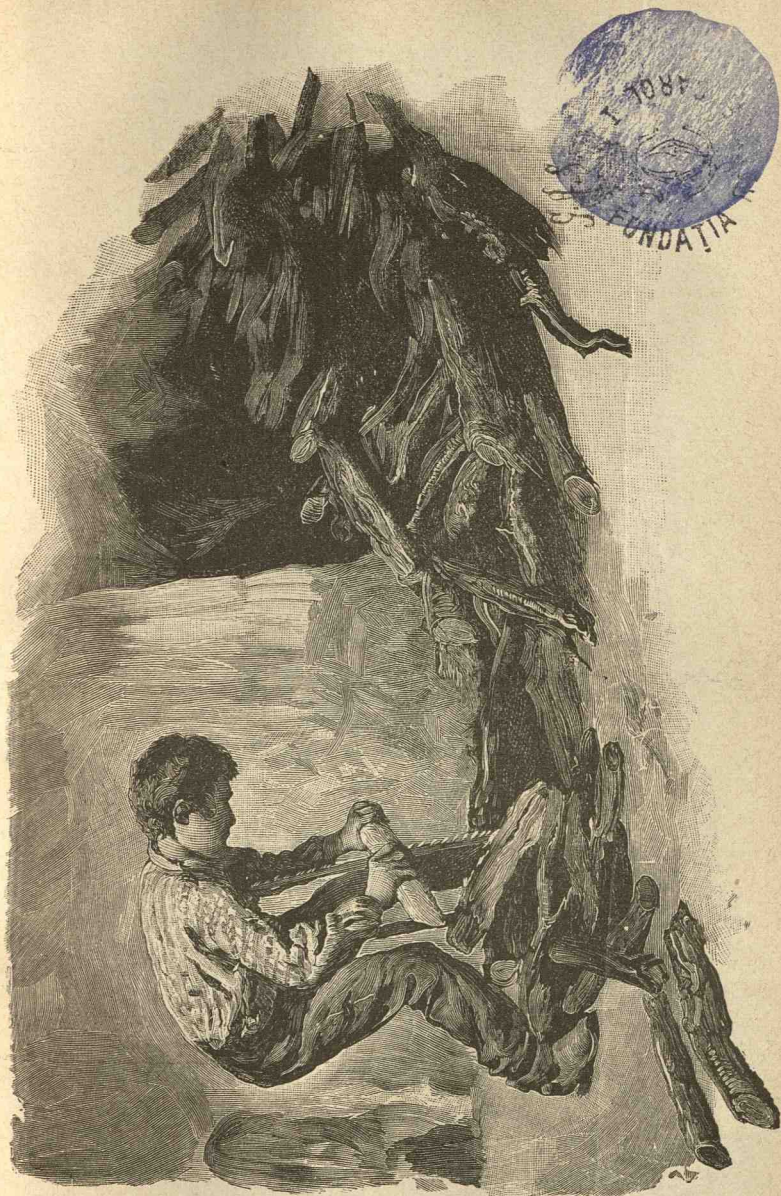
Infirmierul se uită la el fără să 'i răspundă. Pe urmă îi duse: «Vino cu mine».

Suiră două scări, trecură printr'un coridor lung și intrară într'un salon în care se aflau două rânduri de paturi.

— «Vino!» — îi duse infirmierul intrând. Băietul prinse inimă și intră, uitându-se cu sfială la bolnavii paliți și ofliți. Unii din ei țineau ochii închiși, parcă ar fi fost și morți; alții priveau în sus cu nisce ochi mari deschiși, ca aiuriți; mulți din ei se văietau ca copiii. Odaia era întunecată și aerul încărcat cu miróse tari de doctorii. Două surori de caritate umblau printre paturi cu sticlute în mâni.

Când ajunse în fundul odăiei, infirmierul se opri la căpătaiul unui pat, deschise perdelele și duse: — «Uite, aici e tatăl tău».

Băietul isbucni în plâns și lăsând jos legătura ce o avea la subțioră, plecă capul pe umărul bolnavului și 'l luă de mâna ce sta întinsă și nemișcată peste plapomă. Bolnavul nu se mișcă de loc. Băietul se ridică,

Intrând în prăvălie, așază lemnele pe capră și încep să le tate în două cu ferestrăul. — Page 44.

se uită la tată-său și începu să plângă cu hohot. Atunci bolnavul deschise ochii și 'l privi lung ca și cum 'l ar fi recunoscut, dar buzele sale nu se mișcară.

Bietul *tata*, cē mult se schimbase! copilul nu 'l ar fi recunoscut nici o-dată.

Părul 'i se albise, barba îi crescuse, obrazul îi era umflat și roșu ca ficatul, pielea întinsă și lucioasă, ochii mici și buzele gróse, în fine un chip de tot schimonosit. Nu mai rămăsese din obrazul său de cât fruntea și arcul sprâncenelor. Resufla greu. — «Tată! dragă tată! — îi dize băiatul; — eú sunt, nu mă mai cunosci? Eú sunt, Francisco, băiatul d-tale; am venit de la țeră, mama m'a trămis ca să îngrijesc de d-ta. Uită-te bine la mine, nu mă mai cunosci? Spune-mi măcar o vorbă». — Bolnavul închise iar ochii.

— «Tată! Tată! Ce ai? Sunt Francisco, fiul d-tale».

Bolnavul nu se mișcă de loc și resufla greu de tot. Atunci băietul plângend luă un scaun, se aședă în fața bolnavului și nu 'și mai ridică ochii de pe chipul tatălui său.

El se gândea: — «Trebuie să vină doctorul la vizită, o să 'l întreb ce are tata, dór 'mí-o spune ce-va». — Și rămase pe gânduri, fórte

trist, aducându'si aminte o mulțime de lucruri despre bunul său tată.

Iși aminti ziua plecării lui spre Franția, cea din urmă sărutare pe vapor, speranțele ce totă familia pusese în acea călătorie, desperarea mamei sale la sosirea scrisorei. Se gândi la mărte, își închipui că vede pe tată-său mort, pe mamă-sa îmbrăcată în negre, familia totă ajunsă la sărăcie.... Era de mult timp cufundat în acele gânduri, când o mână ușoră îl atinse pe umăr; el tresări : era o soră de caritate.

— «Ce are tata?» — întrebă el pe dată.

— «Este tatăl d-tale?» — îi duse sora cu blândețe.

— «Da, este tată-meu, dar spune'mi te rog, ce are?»

— «Prinde inimă», copile! o să vină acum doctorul»; — îi răspunse sora, care se depărtă fără să mai adoage ce-va.

Dupe o jumătate de oră auzi sunetul unui clopoțel.

Doctorul intră îndată, însoțit de un asistent; sora și un infirmier umblău în urma lor.

Incepură visita, oprindu-se la fie-care pat. Așteptarea aceia 'i se părea vecinică băiatului și la fie-care oprire suferința lui creștea.

În fine ajunse la patul vecin. Doctorul era

un om bătrân, înalt și cam gârbovit și cu chipul serios. Cum plecă de la patul vecin, băietul se sculă în picioare și când medicul se apropie, el începu să plângă.

Medicul se uită la el.

— «Este băiatul bolnavului, — disse sora, — a sosit ađi diminéță de la țără.»

Medicul îi puse o mână pe umăr, apoi se plecă spre bolnav, îi pipăi pulsul, fruntea și făcu mai multe întrebări sorei, care răspunse : — «Nici o schimbare, tot așa!»

Medicul rămase cât-va timp pe gânduri, apoi disse : — «Urméză cu aceleași doctorii.»

Atunci băiatul cuteză să 'l întrebe cu vocea inecată în lacrimi.

— «Mă rog, domnule doctor, ce are tata?»

— «Fii cu inimă, băiete! — îi răspunse doctorul, punându'í iarăși mâna pe umăr — are brâncă la cap; e greu bolnav, dar tot mai e speranță. Ingrijesce de dinsul, prezența ta póte să 'í aducă ceva ajutor.»

— «Dar nu mă mai cunósce!» — strigă băiatul desperat.

— «O să te cunósce! póte chiar mâne; să sperăm că o să mérgă spre bine; aide băiete, fii cu curagiu!»

Băiatul ar fi vrut să mai întrebe ce-va, dar nu îndrăzni; doctorul trecu la alt pat. D'a-

tunci el își începu viața de infirmier. Nepu-
tând să facă alt-ceva, trăgea plapoma bine
peste bolnav, îi pipăia mâna din când în când,
îi gonia muscele; de câte-ori îl aușia gemând,
se apleca spre el și când sora îi aducea de
băut, îi lua din mână paharul său - lingura și
da el doctoria bolnavului în locul ei.

Bolnavul se uita câte o-dată la dânsul, fără
să dea semne că'l cunoșce.

Privirea lui se oprea din ce în ce mai mult
asupra'î, mai ales când băiatul își punea ba-
tista la ochi.

Ast-fel trecu cea d'ântéiu zi. Nóptea, băia-
tul dormi pe duoë scaune într'un colț al odăiei,
și dimineța își luă iarăși slujba lui de infir-
mier.

În ziua acésta ochii bolnavului arătară un
început de cunoșcință.

La vocea mângâietóre a copilului părea că
îi licăresce în ochi o rađă de recunoșcință; și
într'un rënd își mișcă puțin buzele, ca și cum
ar fi vrut să dică ce-va.

După o scurtă ațipire, când redeschidea o-
chiî, căuta pe micul infirmier.

Medicul, în amênduoë vizitele ce'î făcu, găsi
o mică îmbunătățire. Către séră apropiându'î
paharul de buze, băiatul cređu că'l vede zim-
bind; atunci începu și el sérăcuțul să mai

prindă inimă, și cu speranța de a fi cătuși de puțin înțeles, începu să'i povestescă despre mama, despre surori, despre întorcerea acasă și îl îndemna prin cuvinte pline de iubire să se încredă în Dumnezeu.

Cu toate că nu era sigur că tata îl înțelege, totuși 'i vorbea, căci 'i se părea că de și nu'l pricepe, cel puțin tot avea plăcerea să'i audă glasul trist și mângâios.

Ast-fel trecu a doua, a treia și a patra zi, când mai bine, când mai rău.

Băiatul era atât de ocupat cu îngrijirile pe care 'i le dădea, în cât abia îmbuca pe ici pe colea câte o bucățică de pâine și de brânză, ce'i aducea sora, și mai că nu vedea ce se petrece în jurul lui; nu audea plânsetele jalnice ale persónelor care plecau de la patul vre-unui bolnav pe mórte, nici gemetele și suspinele celor de prin prejur; nu se îngrijea de loc de toate scenele dureróse și triste ale vieței de spital, care, într'alt timp, 'l aru fi îngrozit.

Treceau ore, zile și el era aci nedeslipit, lângă tată-său, băgător de sémă, plin de îngrijiri, tresărind la fie-care suspin, la fie-care căutătură a bolnavului, îngrijat, turburat fără încetare de o mică rađă de speranță, care îi înveselea inima, sau de o descurăgiare ce'i o înghieta.

În ziua a cincea bolnavului îi merse de o-dată mai rău.

Doctorul dete din cap, ca și cum ar fi ținut că s'a sfârșit și băietul cădu pe scaun, plângând cu desperare. Cu toate astea, bietul copil avea în sufletul lui o mică mângâiere; 'i se părea că de și 'i era mai rău, bolnavul își cam venise în simțiri, căci se uita la el cu mai mare atențiune și cu o expresiune de blândete și de înduioșare.

Nu mai bea apă nici doctorie, da din mână și se silea mereu să vorbescă, căci buzele 'i se mișcau necontentit. După plecarea doctorului, băiatului 'i se și păru că aude vre-o câte-va cuvinte bolborosite de bonav; încurajat și plin de bucurie îi ținse: — «Fiți pe pace, tată! o să te faci bine, o să plecăm, o să ne întorcem a casă la mama; mai rabdă puțin, tată dragă!» — Era cam pe la 4 césuri după amiazi, când se redeșteptase în inima băiatului acea rață de speranță. El sta încă aplecat pe patul bolnavului, uitându-se la el cu iubire, când de o-dată auzi din spre o ușă alăturată un sgomot de pași și un glas tare, ținând: — «Rămas bun, soră dragă!»

Băiatul tresări la sunetul aceluși glas, se întorse repede spre ușă și scóse un țipet înăbușit. În aceeași clipă intră în odaie un om,

ținând în mână o legătură; sora îl urma.

Băiatul rămase impietrit la locul său. Omul se uită un minut la el; apoi strigă: — «Francisco!» și se repeși cu brațele deschise către dânsul.

Băiatul cădu fără suflare în brațele tatălui său. Sora, infirmierul, internul, toți alergară acolo și rămaseră uimiți.

Băiatul nu putea să vorbească. — «Dragul meu copil!» — strigă în fine tatăl, sărutându-l de o mie de ori. În același timp aruncă o privire spre bolnav: — «Francisco al meu, cum de te-aū adus la patul unui alt bolnav? Și eū eram desperat că nu veniaī, căci mama ta imi scrisese: — 'Ți-am trāmis pe Francisco. Mē temeam să nu 'ți se fi întemplat ce-va. — Bietul meu băiețel! — Și cum s'a făcut acēstā incurcātură? Eū, din mila Domnului, am scăpat lesne, acum sunt bine, bine de tot, chiar ies din spital. — Mama e bine? dar Marióra și amēnduoī micuții sunt sănētoși? Hai să plecām! Mare ești Dōmne! cine 'și-ar mai fi inchipuit una ca asta?»

Băiatul abia incurcă câte-va cuvinte despre familie; mintea îi era buimăcită. — «Tată dragă! ce fericire! Dacă ai ști ce dīle îngrijate am petrecut!» — și săruta pe tată-sēu într'una; însă nu se mișca.

— «Haide acum! — îi duse iarăși tată-său. — Dacă plecăm numai de cât, tot putem să ajungem a-casă până desêră. Haide!» — și îl luă de mână.

Băiatul se întorse spre patul bolnavului. — «Viî orî nu viî?» — îl mai întrebă tatăl.

Băiatul se uîtă la bolnav, care tocmai atunci deschisese ochiî și'l privea cu blândețe.

— «Ascultă, tată, — îi duse copilul cî inima înduoită, — vedî, nu pot! cum să las pe bietul bêtrân? Am îngrijit de dinsul cincî dîle, cre-dînd că îngrijesc de d-ta; îl iubiam chiar; — îl vedî cum se uîtă la mine? Sêrmanul s'a obicî-nuit cu mine, voiesce să staû mereû lângă el. Doctorul a spus că nu mai scapă; nu, tată, nu mă rabdă inima să'l las. Du-te d-ta, eû mă întorc mâine, lasă-mă aici. Dîeû că ar fi fôrte urit din partea mea să'l părăsesc așa. Nu sciû cine este, dar se vede că ține la mine, sêracul ar muri aci, singur de tot! Lasă-mă, tată, te rog, să mai staû cu el!»

— «Bravo, micuțule!» — strigă internul.

Tatăl era încurcat, se uîta când la băiat, când la bolnav, în sfêrșit întreba :

— «Cine este?»

— «Un țêran ca d-ta, — rîspunse internul; — a venit de la țêră și a intrat în spital tot în aceeași dî. Când 'l aû adus aci, îșî perduse

cunoscința și nu a putut să ne spună nimic. Cine știe, poate că are și el, sêracul, familie, copii, și 'și inchipuesce că fiul d-tale e vre-un copil de ai sêi».

Bolnavul se uita mereu la băiat. Tatăl ȝise atunci copilului: — «Rêmâi!» — «Nu te teme, n'are să stea mult aici!» — șopti internul.

— «Rêmâi aici, drăguțule! — repetă tatăl. — Mă bucur foarte mult că ai o inimă așa de bună. Rêmâi, drăguțule, eă mă duc a-casă ca să liniștesc pe muma-ta. Iacă, îți dau cincî lei ca să ai de cheltuială. La revedere!» — îl sărută pe frunte, se uita cu iubire la el, îl mai sêrută încă o-dată și plecă.

Băiatul se întorse lângă patul bolnavului, care păru că se liniștesce. Francisco îi luă iarăși slujba de infirmier, îngrijind de bolnav cu aceeași iubire și răbdare; atât că nu mai plângea.

Îi da de bêt, îi ridica plapoma, îl mângâia cu mâna și îi vorbea încet îndemnându'l să aibă speranță. Il păzi tótă ȝiua și tótă nóptea. A dua ȝi bolnavul incepu să mérgă și mai réu; obrazul 'i se făcuse roșu vișiniu, rêsufierea 'i se îngreuna, neliniștea îi crescea din ce în ce; îi eșiau din gură cuvinte neînțelese. Umflătura devenise îngrozitoare.

Când doctorul veni la visita de séră, ȝise că n'o s'oducă până la ȝiua. Francisco nu se mai depărtă de el și nu'l slăbi din ochi un minut.

Bolnavul se uita mereu la el și își mișca puțin buzele, parc'ar fi vrut să 'i dică ce-va. In ochii lui, care din ce în ce se întuneacă, se afla o înduioșare nespusă. In acea noapte băiatul nu se culcă până ce nu începură să se ivescă dorile. Sora de caritate veni să vadă ce face bolnavul; se uită la el și plecă repede.

După câte-va minute se întorse cu internul și cu infirmierul; acesta ținea în mână o luminare. — «Móre!» — dise internul.

Băiatul speriat apucă mâna bolnavului. Sermanul deschise ochii, se uită lung la el și 'i închise iarăși.

Băiatului 'i se păru că 'l strînge de mână.

— «M'a strîns de mână!» — strigă el. — Internul se plecă spre bolnav, ascultă puțin și se ridică fără să dică o vorbă.

Sora de caritate luă de pe părete o iconiță și o aședă pe peptul mortului.

— «A murit?» — strigă copilul.

— «Du-te, copile! — îi dise internul, — slujba ta cea sfântă s'a îndeplinit. Du-te și fii fericit, căci o meriți. Dumneđeū să te păzescă! Umblă sănētos.»

Sora, care se depărtase un moment, se întorse ținēnd în mână un buchețel de micșunele, ce 'l luase dintr'un pahar de pe ferēs-

tră; îl dete băiatului, ȳicându'î : — «N'am nimic alt să 'ȳi daŭ. Primesce floricelele acestea drept amintire de la spital.»

— «Mulțumim! — ȳise băiatul, luând buchetul cu o mână și cu cea-altă ștergându'și ochii; — am un drum așa lung de făcut pe jos!... s'ar vesteji!»

După aceste cuvinte deslegă buchețelul și împrăștie micșunelele pe patul mortului ȳicând : — «Le las ca amintire sërmanului meu mort. Mulțumim, bună soră! Mulțumim, d-le doctor».

Pe urmă întorcându-se spre mort : — «Dumnezeu să te odihnescă!» — și pe când căuta ce nume să 'î dea, amintindu'și de numele dulce ce'î dedese în decurs de cincî ȳile :

— «Adio tată!» îi ȳise cu mâhnire. Apoi își luă pachetul în mână și plecă încetinel, sdorbit de ostenelă.

Abia se lumina de ȳiuă.

Fierăria

Sâmbătă, 18.

Precossi a venit erî séra la mine ca să 'mî aducă aminte făgăduiala ce 'î dădusem, să mă duc să'î vëd fierăria. Aȳi diminéȳă, când am eșit cu tata, 'l am rugat să mă ducă puțin

pe aolo. Pe când ne apropiam de fierărie, vedurăm pe Garoffi eșind d'acolo repede și ținând ce-va în mână. Mantaua lui cea lungă, cu care își acoperă mărfurile de prin buzunare, sbura în sus. Știu acum unde merge să piléscă fier ruginit pe care îl dă în schimb pentru jurnale vechi!

Când ajunserăm în pragul ușei vedurăm pe Precossi stând pe un morman de cărâmiți; își învăța lecția cu cartea deschisă pe genunchi.

Se sculă repede îndată ce ne vedu și ne pofti înăuntru; era o odaie foarte mare plină cu praf de cărbuni; de păreți erau rezimați drugi de fier și atârinate ciocane, clește și tot felul de unelte de diferite forme trebuincioase pentru fierărie. Intr'un colț era vatra cu focul aprins și un băiețel ațîța focul cu folele. Precossi tatăl sta lângă nicovală, un ucenic ținea un drug de fier în foc.

— «Ah! bine ai venit, — dise lăcătușul scotându'si căciula, îndată ce ne zări. — Dumnéta ești drăguțul băiat care ai dăruit un drum de fier fiului meu? Ai venit să vezi cum se lucrăză fierul, așa e? Iată o să 'ți fac plăcerea, îndată». — Dicând acestea suridea, și băgaiu de sémă că nu mai are, ca mai 'nainte, chipul posomorit și privirea întunecată. Ucenicul îi aduse drugul roșit la un capăt și lăcătușul îl aședă pe nicovală.

Făcea un grilaj pentru o margine de terață. Ridică un ciocan mare și gros și începu să bată drugul roșit, când pe o parte, când pe alta, întorcându'l în diferite feluri; era ce-va interesant de vădut cum se îndoia fierul sub loviturile repezi și sigure ale ciocanului, cum se încovoia și lua cu încetul forma grațioasă a unei frunze; s'ar fi ȳis că era o bucată de aluat frământată cu mâna. Băiatul lui se uita la noi cu mândrie, părea că ȳice: — «Vedeți ce bine lucrăză tata!»

— «Ai vădut, domnișorule, cum se lucrăză fierul?» — mă întrebă lăcătușul după ce sfirși, arătându'mi drugul, care acum părea o cârje episcopală. Apoi o dete la o parte și puse alta în foc.

— «Adevărat că lucređi fórte bine», — îi ȳise tatăl meũ. Apoi adaose: — «Așa dar acum lucređi mereũ... 'ți s'a redeșteptat pofta de lucru».

— «Da, domnule, — răspunse meșteșugarul, cam mișcat, ștergându'și nădușiala de pe frunte. — Și știți, domnule, cine 'mă-a redeșteptat-o?» — Tata se prefăcu că nu înțelege.

— «Bunul meũ copil, — adăogă lăcătușul, arătându'și băiatul, — da, copilul meũ, care invēta bine și făcea cinste tatălui seũ, pe când tatăl seũ.... făcea la chefuri și se purta cu el

dobitocesce. Ce să spun.... când am văzut medalia! Vino, băiete dragă, vino la mine, tu care nu ești mai mare de o schiôpă, vino încoace să mă uît bine la botișorul tău».

Copilul alergă îndată, lăcătușul îl sui pe nicovală ținându'l de subțioară, și îi dîse : — «Ia șterge puțin fruntea acestui dobitoc de tată». — Precossi sărută de mai multe ori chipul negru al tatălui său până ce se înegri și el de tot.

— «Ei, acum ajunge» — îi dîse tatăl său.

— «Veđi, așa 'mă place, Precossi!» — îi dîse tatăl meu foarte mulțumit, și luându'și diua bună de la amênduoî, mă apucă de mână și plecarăm. Pe când eșeam pe ușe, micul Precossi imi dîse : — «Iartă-mă, și imi viri în buzunar un pachetel cu câteva cuie. Eú 'l am poftit să vină la mine ca să privescă la carnaval dupe ferestrele nóstre. — «Tu 'i-ai dăruit drumulețul de fer, — imi dîse tata, mergênd spre casă; — de ar fi fost chiar de aur tot ar fi fost un dar foarte mic pentru acest sfânt copil, care a însuflețit inima tatălui său».

Micul paiață

Luni, 20.

Carnavalul fiind pe sfârșite, tot orașul e pus în mișcare; în toate părțile se ridică cor-turi de comedianți și de acrobați; sub feres-trele noastre avem un circ făcut tot din pânză în care dau reprezentații nisce comedianți venețianî; sërmanii n'aũ de cât cinci cai. Circul este aședat către mijlocul pieței și mai la o parte sunt trei căruțe mari în cari comedian-ții dormũ și se îmbracă pentru reprezentații. Aceste căruțe sunt întocmai ca nisce căsuțe pe rôtă, aũ ferestre și un coș de unde iese me-reũ fum. Când ferestrele lor sunt deschise, se vedũ scutice de copil mic intinsé. O femeie din trupă dá să sugă unui copilaș, face bucate și jócă și pe frânghie. Vai de ei, bieții ómenî!

Credém că un comedianț este un om de ni-mic, și cu toate acestea el își câștigă pânea cinstit, făcënd lumea să petrécă, și ce de muncă pe el, sëracul, ce de ostenélă! Tótă diulica, a-cești nenorociți alérgă de la circ la căruțele lor, numai în tricoũ pe frigul acesta! și imbucă de-a-în-picioarele ce-va în grabă între o repre-sentație și cea-l'altă. Și de câte ori li se mai în-têmplă că tocmai atunci când circul este plin de lume și staũ gata să începă, se ridică un

vânt furios, care desface pânzele, stinge lămpile, și... s'a dus representația! În asemenea cazuri ei sunt siliți să înapoieze banii și să lucreze până târziu noaptea ca să repare stricăciunile și să ridice din nou cocioaba.

Sunt și doi băieți cari jocă; tatăl meu, pe când străbătea piața, recunosc pe cel mai mic; este fiul directorului de circ. E tot acela pe care l'am văzut anul trecut sărind pe cal într'un circ dupe piața Victor Emanuel. A crescut, mititelul; acum trebuie să fie de opt ani; e frumusețel, sărăcuțel, are un obraz rotunjior și nisce ochi negri și șireți. Părul său negru și călionțat iese de sub pălăria-i țuguiată.

Are nisce haine de pânză grosă albă cu negru, parc'ar fi băgat într'un sac; și pantofii îi sunt tot de pânză. Este un drăculeț care place tuturilor și face de toate.

Dimineța îl vedem venind învelit într'un tartan aducând lapte la căsuța lor ambulantă, pe urmă merge dupe cai în strada Bertola; bietul băiat ține adesea în brațe pe copilașul cel mic; cară cercurile, barierele, funiile, spală căruțele, aprinde focul și în momentele de odihnă stă mereu lângă mumă-sa. Tatăl meu se uită la el de la ferăstră și vorbește mereu de dânsul și de ai lui; îi pară a fi oameni buni, căci își iubesc copiii.

Ne-am dus și noi într'o sérá la circulo; nenerisem o sérá fórté frigurósá și nu era mai nimeni, cu tóte acestea micul paiată își da tótá silința ca să inveselescă pe puținii spectatori: se da peste cap, se agăța de códa cailor, mergea cu picíórele în sus, cânta, rí-dea, și mica sa mutrá ócheșă îi atrágea dragostea tutulor.

Tatál sěu, îmbrăcat cu un surtuc roșu, cu pantalonii albi și cu cisme înalte, sta cu biciul în mână și se uita la el cu întristare.

Tatí 'i se făcu milă și a dua ađi vorbi despre ei cu pictorul Delis, care venise la noi. — «Bieții ómeni se prăpădescú muncind și le merge fórté réu,—đise tata.—Mai ales băiețelul este așa de drăgălaș! Ce am puté să facem ca să le venim în ajutor». — Pictorului îi veni o idee:

— «Știi ce? — đise el. — Publică un articol frumos într'un điar descriind minunile micului paiată, și eú o să'í fac portretul. Să veđi cum o să mai alerge lumea».

Așa se și făcu; tată-meú scrisé un articol frumos, plin de haz, în care spusé tot ce observase de la feréstră, dând ást-fel tutulor dorința de a vedé și de a mângăia pe micul artist. Pictorul schiță un mic portret al băiatului fórté frumușel și articolul fu publicat pentru representația de sâmbătă séra. În

adevăr nu se înșelără, căci lumea alergă plină de curiositate. Se anunțase că reprezentația era în beneficiul micului paiată.

Țiarul era lipit la intrarea circului.

Tata luă biletele de locul I-ii. Mulți din privitori țineau jurnalul în mână, arătau micului clown portretul lui și el alerga râdând de la unul la altul, plin de bucurie. Directorul era și el foarte mulțumit. Și cum nu! nici un țiar nu 'i făcuse vre-o dată atâta cinste; pe lângă asta avea și teșgheaoa plină de gologani și de franci.

Stam lângă tata. Printre spectatori se aflau persoane cunoscute. La intrarea circului sta profesorul de gimnastică (acela care stătuse la război alături cu Garibaldi), și în fața noastră, la locul al doilea, veduim pe micul zidăraș lângă uriașul său de tată; îndată ce mă zări imi făcu *botul de iepure*. Puțin mai departe veduim pe Garoffi care număra spectatorii și calcula pe degete câștigul ce se putea scote din acea reprezentație. Nu departe de noi, la locul I-ii se afla sermanul Robetti, cu cârjele lângă el, și tatăl-său, căpitan de artilerie, care îl ținea de mână.

Reprezentația începu. Micul paiată făcu minuni pe cal, pe trapez, pe frânghie și de câte ori isprăvea un joc, toți băteau din palme cu

entusiasm. Unii îl apucau de cărlionți, alții îi aruncau bombóne și portocale. Dupe aceea urmară alte jocuri, scamatorii și altele; bieții comedianți erau îmbrăcați în trențe acoperite cu fluturi scânteitori. Însă când lipsea micul paiață lumea nu mai rîdea.

Mé uitaíu din întemplantare la ușa unde sta profesorul de gimnastică și vedúiu că vorbesce încet cu stăpânul circului; acesta își întorse îndată privirea spre spectatori, părea că caută pe cine-va. Privirea lui se opri asupra noastră. Tata înțelese că profesorul îi destăinuise că el era autorul articolului și ca să se scape de mulțumirile lui, plecá dicendu'mi: — «Rémâi tu, Petrică, eú te aștept afară».

Micul paiață, dupe ce vorbi cât-va cu tatăl seú, inceptu iarăși jocurile sale. Stând în picioóre pe un cal care mergea în gónă, își schimbă de patru ori hăinele.

Lepadă mai ântêiu pe cele de pelerin, apoi pe cele de marinar, de soldat și rémase cu cele de acrobat. De câte ori trecea pe dinaintea mea se uita la mine. Când se dete jos dupe cal inceptu să colinde circul ținênd în mână pălăria sa de paiață; toți îi aruncau bani și bombóne. Eú imi și pregătisem banii ca să'i dau, dar el ajungênd la mine în loc să'mi întindă pălăria o trase înderăt, mă privi zim-

bind și trecu înainte. Eă rămăseiu rușinat. De ce óre 'mă o fi făcut el afrontul acela ?

Representația se sfirși, stăpânul cercului mulțumi publicului, și tótă lumea începu să plece grămădindu-se la ușe. Mă pierdusem prin glótă și voiam să ies când simțiiú că cine-va mă apucă de mână. Mă întorseiu : era micul paiața care se uita la mine cu frumoșii și șireții sėi ochi și 'mă suridea. Era cu mâinile pline de bombóne. Înțeleseiu.

— «Vrei — imă díse el în dialectul sėu venețian — să primesci de la micul paiața câte-va bombóne?» — Ii făcuiú semn că da, și luaiú vre-o douė.

— «Dacă este așa, — adăogă el, — dá'mă și o gurița.» — «Na și douė!» — îi răspunseiu întinđendu'i obrazul.

El își șterse cu mâneca făina de pe obraz, mă luă de gât și mă sărută de douė ori, dicėndu'mă : — «Dă o sărutare și tatálui tėú.»

Cea din urmă di de carnaval

Marți, 21.

Astăzi am fost față la o scenă fórte tristă când treceau măscile. Din norocire s'a sfěrșit

cu bine, căci putea să se întemple ce-va îngrozitor.

Pe piața San Carlo, împodobită cu ghirlante roșii, albe, galbene și cu stéguri, se grămadise o lume nebună. Prin glótă se preumblaū măști de tot felul; treceaū carre aurite, încărcate cu flori și stéguri cari închipuiaū, unul un pavilion, altul un teatru, bărci, vapóre și tóte acestea înșesate cu actori, marinari, soldați, paiațe, păstorite, bucătari și alții. Era o învălmășelă așa de mare în cât nu sciaī incotro să te uiți mai întēiu. Un sgomot de trâmbițe, de cornuri de vênătóre, de tobe turcesci, te asurdea. Măscile de prin carre beaū și cântaū vorbind cu trecătorii și cu cei ce priveaū dupe la ferestre; aceștia le răspundeaū strigând cât puteaū, asvêrlindu-le portocale și bombóne.

Pe d'asupra trásurilor și a glótei, până unde puteaī să ajungī cu ochiul, se vedeaū fâlfâind stéguri, strălucind casce, panașe tremurând de vânt, capete mari de carton mișcându-se încó și 'ncolo, arme caraghíose, tobe egipțiane, căciulițe roșii, în sfêrșit s'ar fi đis că năvălise o cétă de nebuni.

Când intră trásura nóstră pe piață, ne mergea înainte un car de tótă frumusețea împodobit cu ghirlante de trandafirī artificiali, tras de patru cai acoperiți cu valtrapuri cu-

sute cu fir. În el se afla patru-spre-dece sau cinci-spre-dece domni deghisați în costum de nobili de la curtea Franței¹⁾; erau îmbrăcați numai în mătase, purtau peruci albe și țineau la subțioară pălăria cu trei colțuri; sabia le atârna la o parte și pe piept le fâlfâia un jaboă numai panglice și horbote. Erau foarte frumoși și foarte bine costumați. Cântau toți d'împreună un cântecel francez și aruncau bombone poporului care bătea din palme și îi aclama.

De o dată vedem un om la stânga noastră ridicând în sus o copilă ca de 5 sau 6 ani, care plângea grozav și da din mâini și din picioare; părea apucată de spasme. Omul își deschise un drum până la carul acelor domni; unul din ei se plecă spre el și omul îi duse: — «Fiți buni, vă rog, și luați p'acastă copilă care s'a rătăcit de muma sa; țineți-o în brațe, nu cred să fie departe muma-sa și ar vedea-o mai lesne ținută în sus; nu cred să fie vre-un mijloc mai bun de cât acesta».

Domnul luă copila în brațe; toți cei-l'alți încetară de a cânta. Fetița țipa cât putea și

1) În Italia aceste carre făcute pentru petrecerile carnavalului aparțin mai tot-d'a-una tinerilor nobili. Ei le fac cu cheltuiala lor ca să petrecă, plimbându-se costumați pe strade.

se svârcolea ca un șérpe. Domnul își scóse masca ca să nu o sperie, și carul merse iarăși încet înainte.

În acelaș timp, după cum 'mi s'a spus, la capétul celă-lalt al pieței, o sërmană femeie, pe jumătate nebună, împingea glóta cu cótele strigând : — «Marișo! Marișico! 'mă am perdut copila! 'mă-a furat'o cine-va! 'mă-a năbușit'o!»

De un sfert de cés biata femeie se desperă în chipul acesta, alergând când în drépta când în stânga, îmbulzită în mijlocul glótei care cu greu putea să'î facă drum.

Domnul ținea mereu fetița în brațe strângând-o la piept; micul cap al copilei se perdea printre panglicele și horbotele jaboului. El se uita pretutindenă în jurul pieței cu nădejdea să zărească pe muma ei, și încerca tot de o-dată să o liniștească. Mititica neputând să înțelégă unde se afla, își pusese mâinele pe ochi și plângea de 'ți se rupea inima.

Domnul era mișcat adânc; cei-l'alți dedeaū fetiței bombóne și portocale, dar ea îi respingea și plângea și mai tare.

— «Căutați muma copilei! — strigă domnul către popor. — Căutați pe mama ei!»

Toți începură să se uite în drépta și în stânga, dar mama nu se ivea pe nicăieri. În

sfârșit, la o mică depărtare de strada Romei, o femeie se repeși spre car. . . . Ah! n'am s'ouit nici o-dată! Nu mai părea o ființă omenească; përul îi căduse pe spate, chipul îi era galben și hainele rupte. Vëdëndu'si fata, ea scöse un țipët care nu se putea înțelege dacă era de bucurie, de spaimă sau de mânie; și voind să'si apuce îndată copila, întinse nisce mâini cari în nervositatea lor păreaü ghiare.

Carul se opri. — «Iat'o!» — îi dïse domnul, întindëndu'ï fetița, dupe ce o sărută. Mama o strinse la piept cu o dragoste nespusă. . . . Una din mânușitele fetiței rămase câte-va momente în mâna domnului, care scoțëndu'si din deget un inel de aur cu un frumos și mare brillant, îl puse repede în degetul copilei și îi dïse: — «Ține, fie acest inel zestrea ta!»

Muma rămase înmărmurită, dar glóta izbucni în aplause. Domnul își puse masca pe ochi, tovarășii începură iarăși să cânte și carul porni încetinel în mijlocul strigătelor: Bravo! vivat! trăiască generositatea!»

Copiii orbi

Joï, 24.

Profesorul este bolnav și îl înlocuesce cel dintr'a patra, care a fost profesor la institutul de copii orbi.

Profesorul acesta este cel mai bătrân dintre toți ; are părul alb ca lâna de ôie, iar glasul e ca un viers duios și fôrte plăcut. Ce de mai știe !

Abia a intrat în clasă și vedënd pe un băiat legat la ochi, se apropie de bancă și'l întrebă ce are.

— «Păstréză'ți ochiî, copile ;» — îi dîse. — Derossi îl întrebă : — «Adevérat e, domnule, că ai fost profesor la scóla copiilor orbi ?»

— «Da, și în curs de mai mulți ani,» — rês-punse el.

Derossi îl rugă fôrte mult să ne povestéscă ceva despre copiii orbi.

Profesorul se întórse la catedră.

Coretti întrebă : — «Institutul orbilor nu e în strada Nizza ?»

— Voi, dîceți, *orbilor*, — dîse profesorul — așa cum ați dîce bolnavilor saũ séracilor. Dar pricepeți voi bine înțelesul aceluî gróznic cuvânt ? Ia gândiți-vé puțin. Orb ! să nu veđi nici o-dată nimic ! să nu deosibești dîua de nópte, să nu veđi nici cerul, nici sórele, nici pe părinții tîi, nimica din tot ce ne înconjóră și pe ce punem mâna ! Să fii necontentit cu-fundat într'un întuneric vecînic și ca îngropat în fundul pămîntului ! Ia încercați să inchi-

deți ochii și gândiți-vă ce ar fi dacă v'ar osândi cine-va să rămâneți tot așa? ați fi îndată cuprinși de spaime și vi s'ar părea cu neputință să răbdați această stare; ați începe să strigați crezând că nebuniți sau muriți.

«Și cu toate acestea. . . bieții copii! Când intri pentru prima dată în institutul orbilor, în timpul recreațiunii, și îi auzi cântând din vioară, din flaut, vorbind tare și râzând; când îi vezi urcând și scoborând scările sprinteni și tot de a fuga, ocolind dormitoarele singuri și fără a fi călăuziți, n'ai crede nici odată că acei nenorociți nu vedă. Trebuie să-i observi bine. Sunt printre ei tineri de șese-spre-zece, chiar de opt-spre-zece ani, voionici și veseli, cari rabdă orbenia cu oarecare ușurință, ba chiar și cu sumeție. Dar se înțelege din expresia severă și mândră a chipurilor lor cât au suferit înainte de a se fi deprins cu o atare nenorocire. Sunt alții cu chipurile palide și blânde în cari se vede o răbdare foarte măhnită, și se înțelege că trebuie să plângă foarte mult în taină. Ah! gândiți-vă că poate mulți din ei și au pierdut vederea în câte-va zile; că alții au pierdut-o după mulți ani de suferințe, după multe operațiuni chirurgicale foarte dureroase, că mulți s'au născut așa, într'o noapte care n'a

avut nici o-dată dorî de ȕi, cã au intrat in lume ca intr'o prãpastie nemãrginitã și cã nu sciũ nici mãcar cum este fãcut chipul ome-nesc ! Gãndiți-vẽ la ceea ce trebuie sã fi suferit și sã sufere comparãndu-se cu aceia cari vẽdũ, întrebãndu-se pe ei inșiși : — « N'avem nici o vinã, de ce óre atãta deosebire între noi ? »

« Eũ care am stat mai mulți ani printre ei, cãnd imi aduc aminte de acea clasã, de toți acei ochi inchiși pentru tot-d'a-una, de tóte acele lumini stinse fãrã de privire și fãrã de viețã... și mẽ uit apoi la voi... imi pare cu neputințã sã nu vẽ credeți fericiți. Gãndiți-vẽ : sunt aprópe duoẽ-deci și șese de miĩ de orbĩ in Italia. Duoẽ-deci și șese de miĩ de ómeni cari nu vẽdũ lumina ȕilei. Ințelegeti ? O armatã cãreia 'i-ar trebui patru cėsuri ca sã trecã pe sub ferestrele nóstre ! »

Profesorul emoționat tãcu. Nu se auȕea nici o suflare in tótã clasa. Derossi intrãbã dacã este adevãrat cã orbii au pipãitul mai fin, mai simțitor de cãt noi.

Profesorul rãspunse : — « Da, așã e ! Tóte cele-lalte simțuri se desẽvirșescũ la ei, tocmai pentru cã, fiind siliți sã inlocuiascã simțul vederei, cele-alte sunt mai mult și mai bine dezvoltate de cãt simțurile acelora cari vẽd. — Diminãta prin dormitóre, unul intrãbã pe celũ-

lalt : — A răsărit sórele ? — Și cel ce este mai sprinten, alérgă iute în curte și 'și ridică mâinile în sus ca să simtă dacă rațele sórelui încăldescă aerul și alérgă îndérét ca să aducă vesela știre că : — A răsărit sórele !

«Ei își inchipuiescú statura unui om dupe sunetul glasului. Noi judecăm despre inima cui-va dupe privire, ei dupe glas. Iși amintescú vocea unui om dupe mulți ani. Ei pricepú că se află mai mulți într'o odaie, chiar când vorbesce numai unul. Cu pipăitul, ei înțelegú dacă o lingură este de tot curată, saú nu pré. Fetele deosibescú lâna vâpsită de cea nevâpsită. Tre-cend pe uliță ei cunoscú mai tóte prăvăliile dupe miros, chiar pe cele unde noé ni s'ar páré că nu este níci un miros. Ei aruncă sfir-léza și dupe víjiit se ducú drept la ea ca să o ridice, fără să greșescă.

«Alérgă dupe cercuri, se jócă cu popice, sarú pe frânghie, ca și copiii cari védú. Culegú chiar micșunele, facú rogojiní și coșulețe, împletescú paie și potrivescú mai multe fețe fórté iute și bine, atât de fin este pipăitul lor. Pipăitul este védul lor; cea mai mare plăcere a lor este să ghicescă fáptura lucrurilor dupe pipăit.

«Orí cine se simte mișcat când îi vede la muséul industrial; acolo li se permite să pună mâna pe orí-ce; cu ce plăcere apucă ei în mână

corpurile geometrice, mici modele de căsuțe, instrumente și altele! cu ce plăcere pipăie, frecă, învârtesc în mână lucrurile ca să vadă din ce sunt făcute! Ei numesc pipăitul *vedere*.»

Garoffi intrerupse pe profesor ca să 'l întrebe dacă este adevărat că bieții orbi învață să socotască mai lesne de cât cei-lalți.

Profesorul răspunse: — «Da, așa e; ei învață să socotască și să citească. Aș cărți făcute dinadins, cu litere scóse afară; ei le pipăie, le cunosc și ajung de citesc destul de iute. E curios lucru să 'i veđi cum se roșesc când fac câte o greșelă. Invață chiar să scrie, dar scriu fără cernelă, pe o hârtie grosă și tare cu o mică sulă cu care fac mici înțepături adânci, mai mult sau mai puțin grămădite, dupe un alfabet deosebit al lor. Acele înțepături cu vârful sulei reesă pe partea cea-laltă, așa că întorcând fóia și trecând ușor degetele peste acele vârfuluri, ei pot să citească ce au scris, și chiar ce le scriu alții. In acest chip ei își fac compozițiunile și 'și scriu scrisori. Tot așa scriu și numerile; ei socotesc din gând lesne și repede, căci nu sunt distrați ca noi prin vederea lucrurilor ce ne inconjoră.

«Nu puteți să vă inchipuiți cum le place să asculte când le citește cine-va, cum bagă de

sémă și cum își amintescă de tóte; cum discută între ei, chîiar cei mici, cestiuni de istorie și de limbă; sedă câte patru sau cincî pe aceeași bancă, fără ca să se întórcă unul către altul, cel d'ântéiu vorbesce cu cel de al treilea, cel d'al duoilea cu cel de al patrulea, tare, și toți de o-dată fără ca să pérdá un singur cuvênt, așa este de subtil auđul lor. Eî daú examenelor maî multă importantă de cât noi, vé asigur, și iubescă mult maî mult pe profesorii lor ca voi. Recunoscă pe profesor dupe pas. Înțelegă dacă este vesel sau mánios, sănêtos sau bolnav, număi din auđul unui singur cuvênt. Eî ținú fórte mult ca profesorul să 'i iewa de mână, când le face câte o laudă, ca să póta și eî la rêndul lor să 'i arate recunoscînță stringêndu'l de mână.

«Se iubescă între ei și sunt bunî camaradı. In timpul recreațiunei se stringú in grupuri, tot-d'a-una aceeași. In șcôla de fete grupele se forméză maî ales din acelea cari învață acelaș instrument, adică pianistele, vioristele, staú între ele și nu se despartú nici o-dată.

«Orbii sunt fórte statornici in iubirea lor: pentru eî prietenia este o mare mângâiere. Eî se judecă între sine cu multă dreptate, căci aú o adâncă pricepere despre réu și bine, și nimeni nu se simte maî mișcat de cât eî când

li se povestesc vre-un fapt generos și măreț.»

— «Le place musica ? cântă bine ?» — întrebă Votini.

— «Musica le place cu deosebire și au mult talent — răspuse profesorul.

«Musica este bucuria, viața lor.

«Copilașii orbi, cari intră în institut, sunt în stare să stea nemișcați în picioare césuri întregi ca să asculte la musică. O învață foarte lesne și cântă cu patimă. Când un profesor ȳdice unuia din ei că n'are aplecare pentru musică, se umilește și totuși se pune pe o învățatură strașnică.

«Dacă ați auzi voi ce musică frumoasă se face la ei ! Dacă 'i-ați vedé cum cântă cu fruntea ridicată, cu zîmbetul pe buze, aprinși la față, tremurând de emoțiune, uimiți la auzul acelei armonii care luminéază intunericul ce'i înconjóră, ați înțelege că musica este o dulce mângâiere, o mângâiere ceréscă pentru ei. Ce bucurie pe ei séracii când le ȳdice profesorul : — Tu ai să te faci un artist. Acela dintre ieii care are mai mult talent pentru musică, care este cel d'ântéiu la clavier sau la vióră, este privit de cei-l'alți ca un rege și toți au pentru el un fel de respect. Când se ivesce vre-o neînțelegere între duoii, se ducú la el ca să 'i judece. Când duoii prietenii se strică, el îi

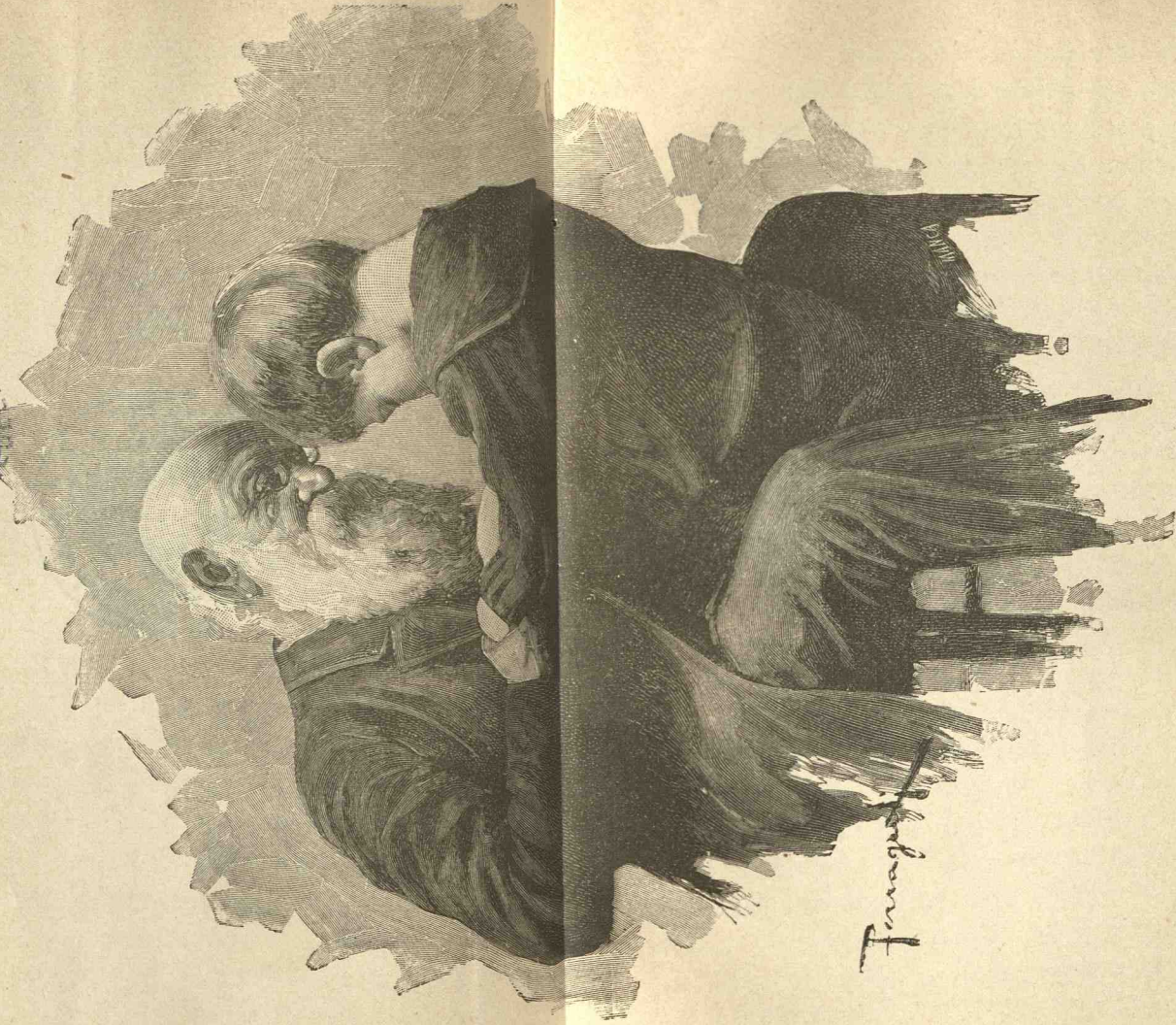
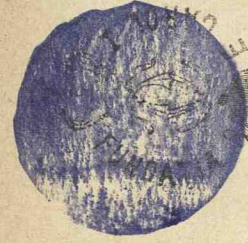
împacă. Cei mai mici, cărora el dă lecții de muzică, îl cinstesc ca pe un tată. Înainte de a se culca, toți se duc să i ureze noapte bună.

«Cea mai mare plăcere a lor este să vorbească despre muzică. Chiar în pat, târziu, cât de somnoroși ar fi, ei tot mai vorbesc de orchestre, de opere, de partițiuni.

«Nici o pedepsă nu poate să fie mai aspră pentru ei de cât aceea de a i opri să facă lecția de muzică și să citească; această pedepsă îi mâhnește așa de adânc, în cât nimeni n'are cruțimea să le-o împună; putem să dicem că muzica este pentru inima lor ceea ce lumina zilei este pentru ochii noștri».

— «Are voie să mergă cine-va să i vadă?» — întreabă Derossi pe profesor.

— «Da, are, — răspunse profesorul; — însă nu vă povățuiesc să mergeți acuma la ei; mai târziu când veți fi mai mari, când veți fi în stare să puteți pricepe grozava lor nenorocire și să simțiți totă compătimirea ce ei merită! Este o priveliște foarte tristă! Inchipuiți-vă niște copii cari stau cu fața nemișcată la o ferăstră deschisă ca să se bucure de aerul curat ca și cum ar fi să privească livezile verzi și frumoșii munți albaștri pe cari îi vedeți voi..., și când te gândești că nu vedu nimica! că nu voru vedea nici o-dată acea nemărginită întindere,

Le vorbește cu atîtă blîndețe și cu un glas așa de lîn, în cît: toți iesu de acolo cu ochii plini de lacrimi...
Pag. 47.

vi se stringe inima. Cel puțin orbiî din naștere, cari n'aũ vędut nici o-dată lumea, nu aceia n'aũ nici o părere de rău, căci nu'și pot închipui lucrurile cum sunt; de aceia n'ai așa mare milă. Dar se află copii orbi de curęnd, cari 'și amintescũ însă totul, cari înțelegũ bine tot ce aũ perdut și aceștia aũ inducita durere de a simți că li se întunecă în minte încetul cu încetul, pe ți ce merge, închipuirile cele mai scumpe, de a simți că pierũ în amintirea lor ființele cele mai dragi! Unul din copiii aceștia 'mi ȃicea într'o ȃi cu o nespusă întristare:

— «Aș dori să capët numai un minut vędul de odinioară ca să mai vęd o-dată chipul mamei, pe care nu 'mi'l mai amintesc!» — Și când mamele lor se ducũ să'i vadă, ei le pipăie obrazul cu mâinile, le pipăie bine pe frunte, pe bărbie, pe urechi ca să'și închipuiască cum sunt; le strigă pe nume de mai multe ori, ca și cum le-ar ruga să li se arate încă o-dată.

De acolo iesũ plângęnd, chiar și ómeni haini la suflet. Când ieșim de acolo, ni se pare că suntem o excepție, și că vędęnd casele, cerul și lumea, ne folosim de o favóre ca și ne merită! Sunt incredințat că ori-care dintre voi, eșind d'acolo, ar da bucuros o mică raȃă din lumina ochilor sęi ca să strălucescă în ochii acelor sęrmani copii, pentru cari sórele n'are lumina și muma lor n'are chip.

Profesorul bolnav

Sâmbătă, 25.

Ieri sêră, dupe ce am eșit de la scólă, m'am dus să vêd pe profesorul meû care e bolnav. S'a bolnăvit de pré multă muncă. Cinci cêsuri de lecții pe ñi, o oră de lecții de gimnastică și âncă duoé cêsuri de lecții sêra la meșteșugari; ceea ce va să ñică să dormi puțin, să mănânci pe apucate și să te frămênți de diminêță pênê sêra. 'Și-a prăpădit sãnêtatea. Bine ñice mama.

Măma mē aștepta sub gang; eû urcaiu scările sîngur și întelniiu pe profesorul cu barba négră, Coatti, cel care sperie pe toți și nu pedepsește pe nici unul; el se uîtă la mine cu ochiî mari și se repeđi ca un leû, în glumă, dar fără să riđă; eû însă mai rîdeam âncă pe când sunam clopoșelul, la al patrulea cat, dar imi trecu pofta de ris când servitorea mē introduse într'o odaie sêrăcăciósă, întunecósă, unde zăcea profesorul meû. Sta într'un pătuț de fer; îi crescuse barba. Iși puse mâna la frunte ca să vadă mai bine și ñise cu glasul lui cel blând! — «Tu ești, Petrică? — Eû mē apropiaiu de pat, el imi puse mâna pe umăr și 'mî ñise: — «Bravo, băiete! Bine ai făcut că

ai venit să veđi pe bietul tĂu profesor; uite in ce stare am ajuns! Dar cum merge cu șcôla? Ce facĂ camarađii tĂi?

— «Ia spune'mi, nu e așã cĂ tĂte mergĂ bine și fĂrĂ de mine? Nu simțiți lipsa mea de loc? ori ați și uitat pe bĂtrĂnul vostru profesor?» EĂ voiam sĂ 'i rĂspund, — «Nu!» — dar el mĂ opri đicĂndu'mi: — «LasĂ, drĂgușule, știĂ eĂ cĂ voi mĂ iubiți!» — și suspinĂ.

MĂ uitaĂu la nisce fotografii ce erau a-tĂrnate in pĂrete. — «Veđi! — imi đise el — sunt portretele elevilor mei de duoĂ-đeci de ani incĂce. Acești bunii bĂieți sunt singura mea mĂngĂiere; cĂnd voiu muri, lor am sĂ le daĂ cea din urmĂ cĂutĂturĂ a mea; lor, cĂci cu ei 'mi-am petrecĂt viața. O sĂ 'mi dai și tu portretul cĂnd vei sfĂrși clasele, nu e așã?» — Apoi luĂnd o portocalĂ de pe mes-cĂrĂ, 'mi-o dete, đicĂndu'mi: — «E un dar de bolnav.»

MĂ uitam la el și simțeam cĂ 'mi se stringe inima; n'aș putĂ sĂ spun de ce. — «BagĂ de sĂmĂ, PetricĂ! — reluĂ el, — cred cĂ o sĂ scap, dar dacĂ voiu muri, te sfĂtuiesc sĂ inveci cu luare aminte aritmetica, cĂci ești cam slĂbuț la acea materie; silesce-te, cĂsnesce-te puțin; totul este sĂ biruiesci cele d'ĂntĂiĂ greutĂți; adese-ori nu este lipsĂ de aplecare, e mai

mult o inchipuire, o idee fixă; 'ți se pare că nu poți; te înșeli; omul poate multe când voiesce». — Se opri obosit de atâta vorbă.

— «M'aŭ prins frigurile — șopti el incetinel, — sunt aproape dus pe jumătate, știi! — aduți aminte de aritmetică, silesce-te; de nu reușesci ântâia dată, încercă iarăși, și astfel mereu, incetul cu incetul, cu răbdare și fără să 'ți frământâi capul, înainte cu bărbăție și veși isbuți; 'ți-o spun eu. Acum du-te, drăguțule! — Salută pe mama. Cu voia lui Dumnezeu ne vom revedea la școlă, și de nu, aduți aminte câte o dată de profesorul tău de clasa III-a».

La acele cuvinte 'mă veni să plâng. — «Aplacăți capul», — îmi dișe.

Mă aplecaiu pe căpătâiul lui; el mă sărută pe frunte și adăose: — Du-te, fătul meu, și Dumnezeu să te țină! — Dupe aceea se întorse cu fața spre părete iar eu, înecat de emoțiune, mă repeziiu jos pe scări, căci simțeam lipsa de a îmbrățișa pe muma-mea.

P e s t r a d ă

A-sără mă uitam la tine de pe feréstră când te întorceai de la profesorul tău. Te ai lovit de o femeia.

Bagă de sémă cum mergi pe uliță. Și acolo sunt datorii de îndeplinit. Dacă îți măsori pașii și mișcările într-o ca-ă particulară, de ce n'ui fi ce tot așa și pe stradă, care e casa tuturor? Adu'ți aminte, Petrică! De câte ori întâlnești vr'un moșneg, vr'un sêrac, vre-o femeie cu un copil în brațe, vre-un o'og cu cârjele la subțioră, pe un om încovoiat sub o povară, o familie în negre, dă-le pasul cu respect. Trebuie să respectăm bătrânețea, sêrăcia, dragostea de mumă, bôla, infirmitatea, obosela și mórtea. De câte ori veđi pe cine va în primejdie de a fi călcat de o trăsură, dă'l la o parte dacă e un copil; însciințé:ă'l dacă e un om mare.

Când veđi pe un copil singur și plângénd, întrebă'l îndată ce are? Ridică toi'ngul bătrânului, dacă îi cade. De veđi două copii băténdu-se, desparte'i; iar de sunt ómenî mari depărté:ă-te, ca să nu fii de față la priveliștea unei furii dobitocesci, care înăspresce și supără inima. Când trece un om în lanțuri între două gendarmî, nu adănga curiositatea ta crudei curiosități a poporului, căci s'ar puté ca acel nenorocit să fie nevinovat. Când trece un pat de ambulanță care duce pe un bolnav sau póte chiar pe un om ce móre, când întâlnești un convoiu funcbru, nu mai rîde și nu mai vorbi cu tovarășul têu, gândește-te că ar pu'é să iêsă mâne unul din casa ta. Uită-te cu respect la toi' copii de prin institute, când trecú două câte două: orbi, surdomuți, rachiticoși, orfanî; gândește că o-dată cu ei trece restriștea și milostenia omenéscă. Prefă-te că nu veđi vre-o slujenie desgustătore a altora. Stinge tot-d'a-una chibritul aprins ce 'l găsești în drumul têu, căci ar puté să primejduiască viața cui-va. Răspunde tot-

d'a-una cu voie bună trecătorului, care 'ți cere să'i a-răzi calea. Să nu riăzi nici o-dată în fața nimănuî, să nu alergi și să nu strigi fără trebuință; respectază drumul.

Crescerea unui popor se judecă mai 'nainte de toate din purtarea sa pe uliță. Unde vei găsi mojieie pe strade, o vei găsi și în case. Observă cu băgare de sémă stradele orașului în care trăiesci. Dacă mâne ai fi asvêrlit departe de orașul tēu, ai fi fôrte voios dacă 'l ai avé bine înfățișat în minte, ca să'l poți străbate cu gândul.

Iubitul tēu oraș, mica ta patrie, légănul copilăriei tale, acela care a fost atâția ani singura 'ți lume, unde ai făcut cei d'ântēiū pași alături cu mama ta, unde ai avut cele d'ântēiū impresiuni, unde 'ți-ai deschis mintea la cele d'ântēiū cugetări, unde ai găsit cei d'ântēiū prietini.

Iubesc'e'l, căci el te-a învățat, te-a desfătat, te-a oco-tit. Iubesc'e'l și, când vei auđi că'l calomniază, apară'l.

TATĂL TĒU.

Școlile de sêră

Tata m'a luat ieri cu el ca să véd cum se predaū lecțiile meșteșugarilor cari învață sêra.

Când ajunserăm clasele erau luminate și meșteșugarii veniaū din toate părțile. Când intrarăm, găsirăm pe directorul și pe profesori supêrați, pentru că cine-va aruncase cu o pé-tră într'un geam și 'l spârsese. Pedelul alergase afară și luase de pěr pe un biet băiat ce

trecea pe drum, dar Stardi, care locuiesce în fața școlei, veni repede și duse: — «Nu, acest băiat nu este vinovat, n'a asvêrlit el cu pétra. Franti a spart gémul, 'l am vêdut cu ochii mei. El 'mî-a și spus: — Vai de tine de veî scóte o vorbă! — Dar mie nu'mî e frică.»

Directorul s'a și hotărit să'l gonéscă de tot din școlă; pe când sta de vorbă cu noi se uită la meseriașii cari soseaū mereū; veniseră mai bine de duoë sute.

Nu'mî inchipuîam ce frumósă este școlă de séra! Nu o vêdusem nicî o-dată. Eraū băieți de la duoî-spre-đece anî în sus, și bărbați cu barbă cari veniaū de la muncă cu cărți și caiete. Vedeai acolo tēmplari, fochiști, cu chipul negru, zidari cu mâinile pline de var, băieți de pe la brutării cu pērul alb de făină. Se împăraștiasă mîróse de lac de tábăcărie, de cleiu, de unt-de-lemn; se vedea că eraū tóte meseriile adunate la o laltă.

Intrară și tunari îmbrăcați în uniformă; printre ei era și un caporal.

Intraū repede în bănci, ridicau scândurica pe care puneam noi picíóarele și plecaū capul pe carte. Uniî din ei mergeaū la profesori cu caietele deschise să céră câte o deslușire. Vêduiu pe profesorul cel tēnēr, care este tot-d'a-una bine îmbrăcat, cel poreclit: «advocățelul», cu

vre-o patru meșteșugari în jurul mesei sale; le corecta caietele. Era și profesorul șchiop care ridea și arăta unui vöpsitor că și murdărise caietul cu vöpsa roșie și albastră. Mai vöduiu și pe profesorul meu; s'a făcut bine, și o să și începă iar mâine lecțiile cu noi.

Ușile claselor erau deschise. Mă prinse mirarea vödend cu câtă băgare de sémă ascultau toți lecția și se uitaü la profesor.

Directorul ne spusë că cea mai mare parte din ei, ca să nu ajungă pré târđiú la școlă, nici că se mai duceau pe acasă să îmbuce câte ceva; veneau flámânđi.

Băieții cădeaü de somn, uni din ei chiar adormeau cu capul pe bancă și profesorul îi deștepta gädilindu'i pe la urechi cu condeiul. Ómenii mari ascultau cu gura căscată, nici că clipeau. Să spun drept, cïudat 'mi se părea să vöd că ședü pe băncile nóstre ómeni mari cu barbă. Ne suirăm și la catul de sus; mă duseü repede la ușa clasei mele și vöduiu că șede în locul meu un om cu nisce mustăți mari și legat la o mână. Trebuie să se fi rănit lucrând la vre-o mașină; cu tóte acestea el se căsnea să crie incetinel, așa cum putea. Dar ce 'mi se păru și mai hazliú fu să vöd în banca zidărașului, chiar în locul lui, pe tată-sëü; zidarul acela 'nalt cât un munte; el sta ghemuit

în bancă, cu bărbia în mâini și cu ochii pe carte; nici că resufla de mult ce băgă de sēmă.

Nu întemplărea 'l a dus acolo; el însuși s'a rugat de profesor să 'i dea locul «*botișorului de iepure*», cum chiamă el pe fiul său.

Am stat acolo cu tata pënë la sfērșitul lecțiilor; când eșirăm, ulița era înțesată de femei cu copii în brațe cari își așteptaū bărbații. Când aceștia eșiră din școlă, făcură schimb; femeiele luară cărțile și caietele, iar bărbații luară copiii și ast-fel plecară cu toții spre casă. Era atâta invălmășelă în cât nu te mai înțelegeai de sgomot; apoi totul se potoli și numai vėduiu de cât pe bietul director, slab și obosit, depărtându-se incetinel.

MARTIE

Părinții copiilor

Luni, 6.

Mulți părinți își așteptau copiii în intrarea școlii, ați diminéță; între alții negustorul de lemne, tatăl lui Coretti : leit fiul său, sprinten, voios, cu mustățile răsucite și cu panglica de corație la încheietórea haínei. Am ajuns să cunosc aprópe pe toți părinții copiilor, vėđėndu'í așa de des. Vine o bunică cu o scufă albă, cocoșată de bėtrână ce e; de o ploua, de o ninge, de o tuna, ea tot vine de patru orí pe đí să áducă și să íea pe nepoțelul care este în clasa I inferióră. Íí scóte paltonul, 'í'l pune, íí potrivesce legătura, íl scutură de praf, íl neteđesce, íí ține caíetele. Se vede că n'are alt gánd și că pentru ea nu e nimic mai frumos pe lume.

Adesé vine și căpitanul de artilerie, tatăl

lui Robetti, băiatul care umblă în cărji. Și fiind-că toți copiii, cari trecu pe dinaintea lui, mângâie pe băiețel, tatăl întorce mângâierile și salutările; nu se întemplă ca să uite pe vre-unul și cu cât sunt mai sêraci și mai rău îmbrăcați, cu atât îi mângâie mai cu blândețe.

Câte o-dată vedem și lucruri triste. Un domn, care nu mai venea la școlă de o lună, pentru că 'i murise un copilaș, trâmitea pe servitóre să ıea pe celăl'alt. A venit ieri pentru ântêia dată și revêdend clasa și camaradii băiețelului său mort, isbucni în lacrimi; directorul il luă de braț și 'l duse în cancelarie.

Mulți din părinți știu pe nume mai pe toți camaradii copiilor lor. Sunt fete de la școlă vecină și școlari din gimnasiu, cari vinu să aștepte pe frățiori.

Mai e și un domn bêtrân, care a fost colonel, și dacã îi cade vre-unu copil un caiet sau un condeiu pe stradă, el il ridică. Dómne, bine îmbrăcate, discută cestiuni de școlă cu femeii din popor, legate la cap și cu coșul de braț; ele spunu: — «Era grea problema de astă-dată! — Dér mult 'i a ținut ađi profesorul la lecția de gramatică!»

Când se întemplă să fie vre-unul bolnav dintr'o clasă, toți știu, și când îi e mai bine, toți se bucură.

Chiar ađi diminéťă vr'o opt saű ęece dómne ŝi câte-va lucrátore înconjuraseră pe muma lui Crossi ca să o întrebe despre un copilaŝ din clasa fratelui meű, care locuiesce în aceiaŝi curte cu ea, ŝi e pe mórte. S'ar ęice că ŝcólă îi face pe tođi prietení ŝi de o-potrivă.

Numėrul 78

Mercurí, 8.

Am vėđut ieri séră ce-va întristător. De la o vreme încóce, de câte ori preocupéťa de zarzavaturí, muma lui Crossi, trece pe lângă Derossi, se uítă mereű la el cu drag. De când Derossi a aflat istoria călimareí ŝi a arestan-tului cu No. 78, el íubescce ŝi mai mult pe Crossi, băiatul cu pėrul roŝcat ŝi cu braťul uscat. Il ajută să 'ŝi facă exerciđiile, să deslege problemele la ŝcólă, îi dă hărtie, penițe ŝi creióne, în sfėrŝit il ajută ca pe un frate; s'ar ęice că voiesce să 'l despăgubescă de nenorocirea ce căđuse pe tată-sėű ŝi de care el nicí că aveaű ideie. Preocupéťa, femeie vrednică, care trăiesce numai pentru copilaŝul ei, ŝtiind că, mulťămită lui Derossi, băiatul ei merge bine ŝi capėtă note bune, Derossi, bogat ŝi cel d'antėiu din clasă, e un rege pentru ea, un sfânt la care se inchină.

Nu 'și ridica privirile de pe el, par'că ar fi avut să 'i spună ce-va și nu îndrăsnea.

În sfârșit ȋeri de diminéță prinse inimă și îl opri dinaintea porței, ȋicându'î : — «Lértă-mé, domnișorule, pentru că ești așa de bun și ȋubesci pe copilașul méu, fă-mi plăcerea de a primi acest mic dar de la o biată mamă».

Apoi scóse din coșul cu zarzavaturi o cutie de carton albă și poleită.

Derossi se roși, nu primi cu nici un chip și răspunse cu hotărîre : — «Dă-o copilului d-tale, eú nu primesc nimic».

Femeia rămase rușinată și ceru ȋertare bolborosind : — «Nu credeam că o să te supér; sùnt numai nisce bombóne».

Dar Derossi refuză iarăși; atunci biata femeie scóse cu sfială din coș o legătură de ridichi și ȋise : — «Primesce cel puțin aceste ridichi, sùnt próspete, să le dai mami».

Derossi zîmbi și răspunse : — «Nu, mulțumesc, nu voiu nimic; o să fac tot-d'a-una ce voiu poté pentru Crossi, dar nu pot primi nimic; totuși ȋȋ mulțumesc».

— «Nu te-am supérat?» — întrebă femeia îngrijată.

Derossi ȋise zîbind iarăși ! — «Nu, nu!» și plecă, pe când femeia veselă striga :

— «Ce drăguț băiat! Nici c'am mai vădut vre-o-dată un copil așa frumos și bun».

Ai fi ȃis cĂ lucrurile aŭ sĂ rĂmĂnĂ ast-fel; ași, de unde? CĂtre sĂrĂ, pe la 4 cĂsurĂ, in loc sĂ vinĂ mamĂ-sa sĂ ȃea pe Crossi, a venit tatĂ-sĂŭ, tot șubred și trist!

El opri pe Derossi și, dupe felul cu care il privi, pricepuu indata bĂnuiala ce aveĂ cĂ'i aflase taĭna. Se uitĂ fix la el și ȃi ȃise cu un glas duĭos și trist : — «IubescĂ pe fiul meŭ? — de ce il iubescĂ așA de mult?»

Derossi se fĂcu roșu ca focul, ar fi vrut sĂ rĂspundĂ ? — «Il iubesc pentru cĂ e nefericit, pentru cĂ D-ta chĂr aĭ fost mai mult nefericit de cĂt vinovat, pentru cĂ 'ȃi-aĭ ispĂșit vina cu eroism și sciŭ cĂ ești un om de trĂbĂ».

Cu tĂte astea nu cutezĂ, pentru cĂ in fundul inimei ȃi era cam fricĂ de el și simȃea un fel de desgust sĂ vorbĂscĂ cu un om care vĂrsase sĂngele altuia și care stĂtuse șĂse anĂ la inchisĂre.

Dar bietul om inȃleuse tot și șopti tremurĂnd la urechĂa lui Derossi ! — «IubescĂ pe copil, dar nu urĂscĂ, nu disprețuĂescĂ pe tatĂl, nu e așA?»

— «Nu, nu! din contrĂ!» — strigĂ Derossi din tĂtĂ inima!

AtuncĂ omul, cu un avĂnt de bucurie ne-

spusă, întinse brațele ca să 'l țiea de gât, dar nu îndrăsni și se mulțumi să 'i apuce cu mâna un cârlionț bălăiu, apoi lăsându'l, duse mâna la gură și 'și-o sărută uitându-se la Derossi, cu ochii lăcrămoși, ca și cum ar fi voit să 'i spună că sărutarea aceea era pentru el.

Dupe aceea își luă copilul de mână și se depărtă încetinel.

Copilașul mort

Lună, 13.

Copilașul care locuia în curtea precupeței a murit. Profesóra Delcati veni Sâmbătă spre séră foarte mâhnită, pentru ca să înștiințeze pe profesorul nostru, și îndată Garrone și Coretti propuseră să ducă ei cosciugul. Era un copil drăgălaș și sârguitor, săptămâna trecută obținuse medalia.

Iubea mult pe frate-meu, care era într'o clasă cu el; îi dăruise o pușculiță spartă. Mama îl mângâia tot-d'a-una când îl întâlnea. El purta o căciuliță vėrgată cu roșu. Tată-sėu e hamal la gară. Ieri séră, Duminică, la 4 $\frac{1}{2}$ ore, ne-am dus la el acasă ca să 'l însoțim pենă la biserică. Familia lui locuiesce în catul de jos. Mulți copii din clasa

lui veniseră cu mamele lor și așteptaă în curte și vr'o cincî profesóre, câlî-va vecinî, toți cu luminările aprinse în mână. D-șóra Delcati și o altă profesóre intraseră în casă, le vedeam de pe feréstră cum plângeaă. Auđiam și pe mama copilului, cum plângea cu hohote. Mumele a mai multor camarađi de școlă ai micului mort aduseseră câte o corónă de flori. La cincî punct pornirăm. Înainte mergea un băiat care ducea crucea, dupe el preotul, apoi cosciugul, un cosciug mititel, sērăcuțul! acoperit cu postav negru, care abia se zărea sub coróne și flori.

Agățaseră pe de o parte a cosciugului medalia și trei mențiuni onorabile, pe cari copilul le obținuse în anul trecut.

Garrone, Coretti și alți duoî băieți din curtea lui duceaă cosciugul. D-șóra Delcati urma convoiul, plângend ca și cum copilul ar fi fost al ei.

În urma ei veneaă cele-l'alte profesóre, apoi școlarii; unii dintre aceștia, fórte mici, erau duși de mână de mamele lor, iar în mâna cea-l'altă aveaă buchete de micșunele; mititeii se uitaă nedumeriți la cosciug! Auđiu pe unul đicend : — «Mamă, dragă, n'o să mai vină acum la școlă?»

Când cosciugul eși pe pórtă, un țipet sfă-

șietor se auđi de la feréstră! era mama copilașului; dar pe dată prietenii o traseră înăuntru.

Cum eșirăm pe uliță intêlnirăm nisce școlari de la un gimnasiu, cari treceaũ duoi câte duoi, și îndată ce zăriră cosciugul și pe profesóre își scóseră căciulele.

Mititelul s'a dus să dórmă pe veci cu medalia lui; n'o să 'l mai vedem nici o-dată cũ căciulița lui vërgată cũ roșu, care îi ședea așa de bine!

Era sánétos; in patru ȓile se bolnăvi și muri! In ȓiua din urmă se încercă să se scóle ca să 'și facă lecția de intuiție și vrea să țină medalia pe pat, de frică să nu 'i-o ȓea cine-va.

Nu te teme, drag copil, n'o să 'ȓi-o mai ȓea nimeni! Adio, drăguțule. O să ne aducem tot d'a-una aminte de tine la școlă. Dormi in pace, micuțule!

Ajunul lui 14 Martie

Ađi am avut o ȓi mai veselă de cât cea de ieri! 13 Martie, ajunul împărȓirei premiilor la teatrul Victor-Emanuel, serbarea cea mai mare și cea mai frumósă din fie-care an. De astădată băietii, cari trebuie să mérgă pe scenă ca să dea lista de premii domnilor cari le împartũ, n'aũ fost trași la sorti, cã aũ fost aleși.

Directorul intră ađi în școlă după rugăciune și ne duse : — «Băieți, vé aduc o veste bună!» pe urmă strigă : «Coraci!»

Calabrezul se sculă.

— «Vrei să fii tu mâine unul dintre acei cari dau lista de premii autorităților, la teatru?»

Calabrezul respuse că da!

— «Förte bine! — duse directorul : — astfel o să avem și un reprezentant al Calabriei. Ce frumos o să fie! Primăria a voit ca acei deuce sau două-spre-deuce băieți, cari presentă cărțile și corónele, să fie băieți din tóte unghiurile Italiei, adunați din tóte școlile publice din Turin. Avem două-deci de școle primare cu cinci divisionare : 7.000 de școlari. Intr'un număr așa de mare n'a fost greu de găsit câte un băiat din fie-care provincie a Italiei. In școlă «Torquato Tasso» s'au aflat două reprezentanți ai insulilor italiene, un Sard și un Sicilian. Școlă «Buoncompagni» ne-a dat un mic Florentin, fiul unui sculptor. In școlă «Tommaseo» s'a aflat un roman, născut chiar in Roma, pe urmă ne-a fost lesue să găsim Venețieni, Lombardi și Romanioli. In școlă «Monviso» am găsit un Napolitan, fiul unui ofcier, și de aici dăm un sdravén și bun Calabrez, pe tine Coraci. Adăogând pe Piemontezul, se implinește numărul de două-spre-deuce.

«E frumos, nu e așa ? Veți primi premiile din mâna fraților voștri din toate părțile Italiei. Băgați de seamă ! o să apară pe scenă toți de odată, primiți-i cu aplause. Sunt copii, dar își reprezintă țera ca și cum ar fi bărbați : un mic stég tricolor e tot simbolul Italiei ca și unul mare ! Înțelegeți ! Așa dar aplaudați-i din inimă. Arătați că și inimioarele vóstre se aprindú, se inflăcăreză în fața mândrei infățișări a Patriei!».

Dupe ce ne rosti acestea, directorul plecă și profesorul ȡise zimbînd :

— «Așa dar, Coraci, iată-te deputatul Calabriei !» — Toți băturăm din palme rîdînd și când ajunserăm în ulița înconjurarăm pe Coraci și'l ridicarăm pe sus în triumf strigând : — «Trăiască deputatul Calabriei !» — negreșit în glumă, nu în bătaie de joc ; mai mult ca să'l sərbătorim, căci e un băiat de inimă pe care toți îl iubim. El rîdea. Il duserăm așa pînă la colțul stradei, unde ne întelnirăm cu un domn óchies, care incepu și el să rîdă. Calabrezul strigă : — «Tata !»

Atunci școlarii deteră pe copil în brațele tatălui său și toți se respîndiră, fie-care încotro îi era drumul.

Impărțirea premiilor

Martie, 14.

Pe la duoă césuri, teatrul cel mare era înțesat de lume : stalurile, lojile, galeria și scena. Se vedeaŭ o mulțime de capete : copii, dómne, profesori, meșteșugari, femeï din popor, copilași. Era o mișcare continuă de capete și de mâni ; o fâlfăitură de pene, de panglici, de cărlionți ; un murmur sgomotos și neîntrerupt care te înveselea.

Tot teatrul era împodobit cu draperii de postav, în culorile naționale. Se făcuse duoă scări la scenă : una în drépta ca să se urce premianții și una în stânga ca să se cobóre. În fața sceneï era un șir de jețuri roșii și de spatele celui din mijloc era atârnată o cunună de foi de laur. Fundul sceneï era împodobit cu un trofeŭ de stéguri naționale. De o parte era aședată o masă, acoperită cu postav verde, pe care erau rânduite tóte cărțile de premii, legate cu panglici tricolore.

Musica militară se afla la locul orchestrei.

Profesorilor și profesórelor li se oprise galeria de pe scenă din drépta. Bâncile din parter erau înțesate de o sumedenie de copii, cari trebuiaŭ să cânte și țineaŭ cațetele de musică

în mână. În fundul parterului și jur împrejur erau profesori și profesore, cari rânduiau pe premianții, pe cari părinții îi rețineau încă ca să le potrivească cravata și să le netedescă părul.

Abia intrau cu părinții mei în loje și veduiau pe profesorița cu pana albastră, veselă ca tot-d'a-una; alături de ea profesora frățiorului meu și *măicuța călugărița*, imbrăcată tot în negre, precum și buna mea profesora de cl. I inferioară. Era așa de palidă, blata femeie, și tușea așa de tare încât răsuna în tot teatrul.

În parter zării îndată chipul cel plăcut al lui Garrone, și lângă el căpșorul blond al lui Nelli, care se lipea cât putea de el. Ceva mai departe veduiau pe Garoffi cu nasul lui de cucuvea, el se silea să stringă listele de premianți tipărite și și făcuse chiar un pachet mare. Cine știe ce negoț vrea să facă cu ele? O să aflu eu mâine. Lângă ușă era negustorul de lemne cu nevastă-sa, amânduoși imbrăcați de sărbători; ei stau lângă fiul lor Coretti, care era să capete premiul al treilea; mă cruciiu când veduiau că nu mai avea căciulița de blană de pisică și flaneluța cafenie; de astă-dată era imbrăcat ca un domnișor.

Zării și pe Votini cu un guler mare de horbotă, dar se făcu curând nevedut. Într'o avantscenă, plină de lume, era și căpitanul de arti-

lerie, tatal lui Robetti, băiatul acela care umblă în cărji și care a scăpat pe un copilaș de sub rótele omnibusului.

La două punct, musica începu să cânte, și pe scărița din dreapta se suiră primarul, prefectul, inspectorul, revisorul scolar și alți mulți domni, toți îmbrăcați în negru; ei se aședară pe jețurile din fața scenei. Musica încetă de a cânta. Dirigiorul corurilor înaintă către scenă cu o vergelușe în mână și, la un semn al său, toți copiii din parter săriră în picioro; la un al doilea semn începură să cânte. Erau 700 cari cântau un cântec frumos; 700 de glasuri de copii cântând împreună, ce frumos e! Toți ascultau nemișcați: era un cântec dulce și lin, care semăna cu un cântec bisericesc.

Când încetară de a cânta, lumea aplaudă; apoi se făcu tăcere.

Impărțirea premiilor era să începă; profesorul meu din clasa II, cel cu părul roșu, ciufulit și cu ochii vii, înaintă ca să strige numele premianților.

Se aștepta cu neastempăr să sosescă cei două-spre-dece băieți, cari erau să dea cărțile de premii primarului ca să le impartă.

Diarele publicase încă din ajun că o să fie reprezentanți ai tuturor provinciilor Italiene; de aceea lumea era nerăbdătoare și se

uïta mereu spre partea pe unde era să intre; pêne și primarul și cei-lalți dōmni se uïtau neclintit într'acolo. Tot teatrul tăcea...

De o-dată sosiră micii deputați cu pași grăbiți pêne la scenă; aci rămaseră înșirați câteși două-spre-dece, privind publicul cu chipuri vesele.

Trei mii de ómenī sārīră în sus într'un avēnt și isbucniră în aplause, cari resunară ca bubuitul tunetului. Băieții rămaseră o clipă uïmiți.

Recunoscuïu îndată pe Calabrezul, îmbrăcat în negre ca tot-d'a-una. Un membru din consiliul municipal, care era în loja nóstră, îi cunoscea pe toți și îi arată mamei.

— «Bălăiorul acela e reprezentantul Veneției; Romanul e acela înalt, cu pērul cārliionțat.»

Vre-o două trei erau îmbrăcați ca copii de ómenī avuți, cei-l-alți erau copiii de meșteșugari, însă toți erau îmbrăcați cu îngrijire și curați. Florentinul era cel mai mic din toți și purta un briu albastru. Trecură toți pe dinaintea primarului, care îi sărută pe frunte, pe când un domn care se afla lângă dinsul enumera provinciile: Florența, Neapol, Bolonia, Palermo. . . .

Și de câte ori trecea vre-unul, tot teatrul bătea din palme. Pe urmă se îndreptară cu

toții spre masa cea verde ca să ia premiile; iar profesorul începu să citească lista, școlile, clasele și numele. Premianții începură să se suie pe scară și să treacă. D'abia se urcaseră cei d'ânteu și se auzi dintre culise o musică de violine foarte ușoră și dulce, care nu încetă cât ținu defilarea. Era un vîers lin și egal, așa de plăcut în cât părea o șoptă de glasuri blânde, glasurile tuturor mumelor, ale profesorilor și ale profesórelor, cari împreună dau sfaturi și dojeni drăgăstóse.

Premianții treceau unul după altul pe dinaintea domnilor cari le împărțeau premiile; aceștia spuneau câte o vorbă bună fie-căruia și pe cei mai mici îi mângăiau.

Băieții din parter și din galerie băteau din palme de câte ori trecea unul mititel de tot, sau care se vedea dupe haine că e sêrac.

Treceau de cei din clasa I inferióră, care pe dată ce ajungeau acolo rămăneau încremeniți, nesciind în cotro să apuce. Atunci tótă lumea ridea cu poftă. Trecu unul abia de trei palme cu zuluții legați cu o panglică roză; de mic ce era abia putea să umble sêrăcuțul; se împedică de covor și cădu, prefectul îl ridică și toți aplaudară ridênd. Un altul cădu de a berbelécul pe scări când se cobora cu mâinile încărcate de cărți; plânse puțin, dar nu se lo-

vise nicăieri. Treceau de toate felurile; chipuri de ștregăruși, fețe speriate, alții roșii ca vișinile, mititei bucălați cari rideau la toți. Cum se întorceau în parter, părinții îi îmbrățișau și plecau cu ei.

Dar îmi plăcu și mai mult când veni rândul școlii noastre; trecură mulți pecari îi cunoșeam.

Mai întâi vedui pe Coretti vesel și îmbrăcat din cap până în picioare cu haine noi. Zimbând își arată dinții lui cei frumoși, albi ca laptele, și cu toate acestea cine știe câte kilograme de lemne cărase dimineta! Primarul, dându-i premiul, îi puse mâna pe umăr și îl întrebă ce era semnul roșu de pe frunte. Eu mă uitaiu în parter să ved pe tata-său și pe mamă-sa și băgaiu de seamă că și pusese ră mâna la gură și rideau. Apoi trecu Derossi îmbrăcat ca de obicei în haine albastre cu nasturi poleiți, cu părul său bălaiu cârlionțat, sprinten, desghețat, cu fruntea sus, așa de frumos, așa de dragălaș în cât 'l aș fi sărutat.

Toți domni vrură să vorbescă cu el și 'l strinseră de mână.

Profesorul chîamă : — « *Iuliu Robetti!* »

Atunci vedurăm înaintând cu cârjile sale pe micul băiat al căpitanului de artilerie.

Sutimi de școlari sciau eroica sa faptă; vestea se răspândi în sală într'o clipă și un tunet

de aplause și de strigăte isbucni de se cutremură tot teatrul; bărbații se sculară în picioare, dómnele ridicău batistele și bietul băiat se opri în mijlocul scenei zăpăcit și tremurând.

Primarul îl luă de mână, îl sărută, îi dete premiul, scóse coróna de lauri care era atârnată la spatele jețului seú și 'i-o agățá de cârje; apoi îl însoți péné la avant-scenă, unde se afla căpitanul și acesta îl ridică în loje, în mijlocul unui strigăt de nedescris de «Bravo!» și de: «Să trăiască!»

Musica cânta într'una și lin, iar băieții defilaú mereú. Cei de la șcóla «Consolata», mai toți fi de neguțători; cei din șcóla Vanchiglia, copii de meșteșugari; cei din șcóla Buoncompagni, mai toți băieți de țéraní și în sfêrșit cei de la șcóla Raynezi, care fu cea din urmă.

Cum se isprávi, cei 700 băieți din parter cântară iarăși un cântec frumos. Apoi primarul ținu o cuvântare; dupe el vorbi inspectorul și își sfêrși discursul prin următoarele cuvinte:

— «Copii, să nu eșiți de aici fără să mulțumiți acelora cari se ostenescú așa de mult pentru voi, cari v'aú închinat tótă inteligența, tótă inima și tótă activitatea lor; ei trăiescú și morú pentru voi; iată'í!» — și le arată galeeria profesorilor. Atunci se sculară toți băieții

de prin galerii, din bănci și idin parter și, strigând, întinseră brațele către profesori și profesóre. Aceștia le răspunseră ridicându'și pălăriile fălfiind batistele, toți in picioré și fórte mișcați de acéstă spontanee dovadă de iubire a școlarilor.

Musica militară cântă un marș; publicul aclamă încă o-dată pe cei duoî-spre-dece reprezentanți ai Italiei, cari se înșiruiră în fața scenei ținându-se de mână subt o plóie de flori.

O cértă

Luni, 20.

Nu, nu m'am certat ađi cu Coretti de ne-
caz că el a luat premiú și eú nu.

N'am avut necaz pe el, dar nici dreptate
n'am avut.

Profesorul il pusese lângă mine; eú scriam
la caligrafie; Coretti mă împinse cu cotul, mă
făcu să scriú o lițeră pocită și să și pătez cu
cernélă istorisirea lunară : *Sânge de Romaniol*,
pe care trebuia s'o copiezi in locul zidărașului
bolnav.

Mă supăraiu și 'l certaú. Coretti imi răs-
punse ridënd : — «N'am făcut inadins!»

Ar fi trebuit să 'l cred, fiind-că il știú câte

de bun, dar nu 'mi veni la socotélă că a ris și mă gândiū : — Acum, fiind-că a luat premiū s'a mândrit!»

Puțin dupe aceea, ca să 'mi rēsbun, il impinseū și eū așa de tare încât își strică fōia pe care scria.

Atunci, mâniat și aprinđēndu-se la față, imi dīse : — «Tu nu poți tăgădui că ai făcut cu dinadinsul!» — și ridică mâna ca să dea in mine. Profesorul il vēdu; el se astēmpēră, dar adause : — «Te aștept la eșire!»

Mie nu 'mi veni bine; imi trecuse necazul și 'mi păru răū. Coretti nu făcuse dinadins, o știam fōrte bine.

Îmi aduseū aminte, când il vēdusem la el acasă, cum muncea, cum îngrijea de mumă-sa bolnavă; și apoi ce mult il sērbătorisem la mine acasă și ce mult plăcuse el tatei. Ce n'aș fi dat să nu fi rostit cuvintele supērătōre, să nu 'i fi făcut mojiția aceia.

Mē gāndeam la povața ce 'mi-ar fi dat tata : — «N'ai avut dreptate! — Nu. — cere'i iertare.»

Să 'i cer iertare? nu îndrăzneam, 'mi era témă să nu mă înjosesc.

Mē uītam pe sub ochi la Coretti, și îi vedeam flaneluța descusută pe umeri; cărase pe semne multe lemne.

Simțeam că 'l iubesc și 'mă diceam : — «Aide, aibi curagiu!» — dar vorba : Iértă-mé! imi sta în gât. El se uita pieđis la mine din timp în timp, seména mai mult a fi máhnit de cât mániat.

Cu tóte acestea mé uitam și eú la el pieđis ca să nu crédă că 'mă-e frică.

El imi ție încă o-dată : «Te aștept afară»,
Și eú : «Fórté bine!»

Imi aminteam însă ceea ce 'mă țiese odineóră tata : «De ești viňovat, apărá-te, dar nu bate!» — Și 'mă țieam în mine : «O să mé apar, dar n'o să 'l bat». Eram nemulțumit, trist, nici nu mái auđeam ce spunea profesorul. In fine sună de eșire.

Când rămăseú singur pe uliță, véđuú pe Coretti că se ținea dupe mine.

Mé opriú și 'l așteptam cu linia în mână. El s'apropie de mine, eú ridicáú linia.

— «Petrică dragă, — imi ție el suriđénd și apucáú 'mă linia cu mâna, — să rămánem prietení ca mái 'nainte!»

Rămăseú o clipă inmármurit; 'mi se páru că o mână mé împinge spre el și cáđuú în brațele lui.

El mé sárută și 'mă ție : — «Să nu ne mái certám nici o-dată, nu așa, Petrică?»

— «Nu, nici o-dată!» — răspunseú.

Ne despărțirăm mulțumiți. Dar când sosiu acasă și spusei tot tatălui meu, crezând că o să 'i fac plăcere, el mă dojeni și 'mi duse:

— «Trebuia să 'i întinzi tu ântâiu mâna, căci vina era a ta! Și apoi nu trebuia să ameninți cu linia pe un tovarăș mai bun de cât tine, pe fiul unui soldat!»

Și smulgându'mi linia din mână, o făcu bucăți și o asvêrli.

Soră-mea

Vineri, 24.

Petrică dragă, de ce 'mi-ai făcut și mie o mojiție; mai ales că tata te dojenise că te-ai purtat rău cu Coretti?

Nu poți să îți inchipuiești ce rău 'mi-ai făcut! Nu scii cum te îngrijam când erai copil, cum stam cu césurile lângă lăganul tău în loc de a mă duce să mă joc cu prietinile mele? Și când erai bolnav, de câte-oră mă dam jos din pat, ca să ved dacă îți arde fruntea! Tu superi pe soră-ta și nu știi că dacă ne-ar isbi vre-o nenorocire, eu aș ține locul mamei și te aș iubi ca pe un copil al meu?

Nu 'ți dai séma că atunci când nu va mai fi mama și tata, eu o să 'ți fiu cea mai credincioasă prietină, singura cu care o să poți să vorbești de morții noștri, de copilăria ta; și la cas de nevoie eu aș munci pentru tine, ca să 'ți agonisesc pânea și să 'ți înlesnesc studiul; eu o să te iubesc tot-d'a-una și când vei fi mare; o să

mă gândesc la tine când vei fi departe, fiind-că am crescut împreună și că acelaș sânge curge în vinele noastre! Incredințază-te, Petrică dragă, că de 'ți se va întempla vre-o nenorocire chiar când vei fi bărbat în totă firea, de vei rămâne singur, o să mă cauți, o să vii la mine și o să'mi zici: — «Silvio, drăguța mea suriōră, lasă-mă să stau cu tine, să vorbim puțin de vremurile bune de odiniōră; îți aduci aminte? Să vorbim de mama noastră, de casă, de zilele acelea așa de frumoșe și așa de depărtate!»

Petrică dragă, află că vei găsi tot-d'a-una pe suriōra ta cu brațele deschise. Da, dragul meu Petrică, și iertă'mă mustrarea care 'ți-o fac acum.

N'o să'mi aduc aminte nici o-dată de vre-o greșelă a ta, și chiar de'mi-ai pricinui alte supărări, ce'mi pasă! tu ești și vei rămâne tot frățiorul meu; n'o să'mi amintesc alta de cât că te am purtat în brațe când erai micuț, că am iubit pe tata și pe mama d'impreună cu tine, că te-am vădut mărindu-te, că am fost atâția ani cea mai credincioasă prietină a ta. Scrie'mă și tu o vorbă bună pe acest caiet; o să mă întorc către sēră ca s'o citească; și ca să'ți arăt că nu sunt supărată pe tine, vădend că ești ostenit, am copiat în locul tēu povestirea lunară: **Sânge de Romaniol**, pe care tu făgăduiseși s'o copiezi în locul zidărașului bolnav. Caut-o în cutia din stânga de la mesciōra ta; am scris-o ađi nōpte pe când tu dormiași dus. Te rog, Petrică, scrie'mă și tu o vorbă bună.

SORA TA SILVIA.

Nu sunt vrednic să'ți sărut mările,

PETRICĂ.

Sânge de Romaniol

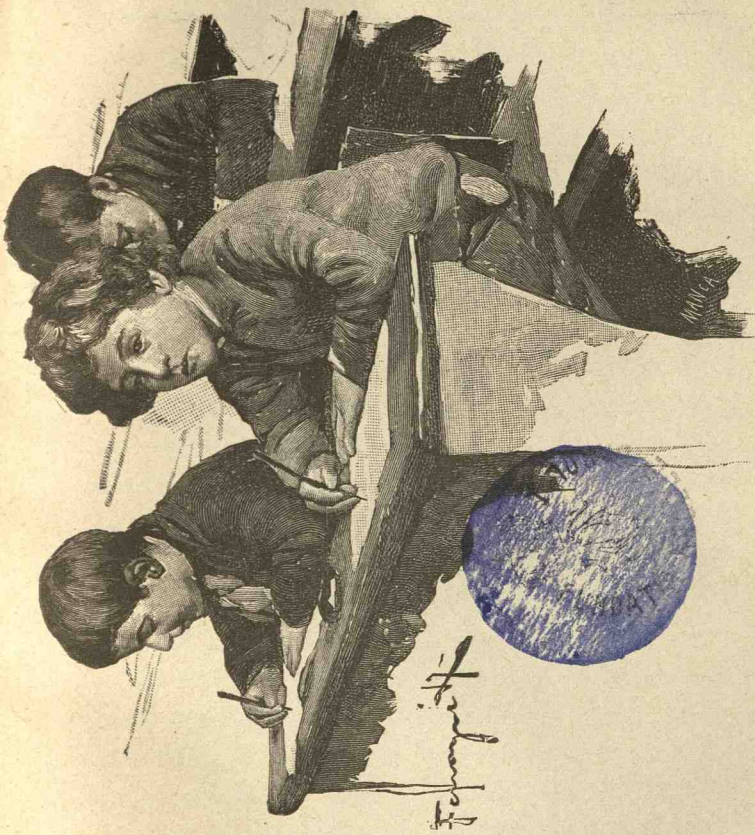
(Povestire lunară)

Intr'o sérá casa lui Ferruccio era mai liniștită ca de obicei. Tată-séu, care ținea o prăvălióră de mărunțișuri, se dusesse la Forli ca să aducă mărfuri și luase și pe nevasta sa și pe copila cea mai mică Lizica ca s'o arate la un doctor, fiind-că suferea de ochi. Lăsase vorbă că o să se întórcă tocmai a doua-đi. Era aprópe de duoé-spre-dece și femeia care venea să slujéscă cu diua plecase de cu sérá; nu rămăsese acasă de cât bunica paralisată la picioare și Ferruccio, un băiat ca de trei-spre-dece ani.

Casa era numai cu un cat și da în drumul cel mare, la o pușcătură de un sat aprópe de Forli, orășel din Romania. Alături era o casă părăsită din caúsă că arsese cu duoé luni mai înainte și pe ușa ei se mai zărea încă firma unui han.

În dosul căsuței era o grădiniță de zarzavaturí împrejmuită cu un gard, care avea o portiță derăpanată. Ușa prăvăliei, care servea și de intrare, da la drum. Jur împrejur se întindea câmpie singuratică și liveđi de duđi.

Bătea mieđul nopței. Ploua și sufla un vânt

Pe lângă toate acestea, e înalt și frumos; are un păr auriu și o nămaț cărlioușă. — Pag. 55.

straşnic. Ferruccio şi bunică-sa nu se culcaseră încă, rămăseseră în sufragerie, care da într'o odăiţă nelocuită, plină cu mobile vechi pe unde eşeai în grădiniţă. Ferruccio venise acasă la un-spre-zece, dupe câte-va césuri de ştrengării, şi bunică-sa îl aşteptase îngrijată, şedënd nemişcată pe un jeţ în care işi petrecea dîlele şi adese-orî nopţi întregi, din causă că suferea de necăciune.

Ploua mereu şi apa isbea gémurile în picături late. Nóptea era întunecósă; Ferruccio venise obosit, plin de noroiu, cu hăinuţa ruptă şi cu un cucuiu în frunte. Se jucase cu prietiniî, bătëndu-se cu pietrile şi încăierându-se ca dupě obicei; dar, şi mai mult, jucase şi perduse toţi banii, ba şi căciuliţa îi căduse într'un şanţ.

Cu tóte că în sufragerie ardea numai o candelă, aşedată pe un colţ de masă, lângă jeţul bétranei, totuşî biata bunică băgase indată de sémă halul nespus în care se afla nepotu-séu şi înţelesese în cât-va cam ce ştrengării făcuse. Mărturisise şi el ceva, şi pentru că biata bétrână iubea din tótă inima pe Ferruccio, ea incepu să plângă.

— «Deu, tu nu iubeşti pe sërmana bunică, dîse ea dupe o tăcere indelungată. — Cum te rabdă inima să te folosesci ast-fel de lipsa

părinților tăi ca să mă mâhnesci! nu 'ți-a fost milă să mă lași singură totă ȕiulica? Bagă de sémă Ferruccio, mergi pe o cale rea, care o să te ducă la un trist sfêrșit. Am vêdut mulți copii, cari aũ început ca tine și aũ sfêrșit rêu. Incepi prin a fugi d'a casă, prin a te bate cu alți băleți, prin a perde banii în joc, prin a da cu pietre; pe urmă, puțin câte puțin ajungi de la pietre la cuțit, de la joc la alte patimi și de la patimi la hoție!» — Ferruccio asculta stând drept în picioare la câți-va pași de bunică-sa, rezimat de un dulap, cu capul în jos, cu sprincenile încruntate; era încă infierbentat de mânia luptei. Un cărlionț din pêrul sêu castaniũ îi cădea pe frunte și ochii lui albaștri nu clipeaũ. — «De la joc la hoție! — ȕise încă o-dată bunica plângend mereũ. — Gândește-te bine, Ferruccio, gândesce la ticălosul de aici din sat, la Victor Mozzoni, care acum face pe pungașul și care pêne la vârsta de 24 de ani a fost de duoë ori în pușcărie. Nu știi că a pricinuit mórtea bieteii sale mame, pe care am cunoscut'o, și că tată-sêu desperat a fugit în Elveția? Gândesce-te la acel miserabil, căruia tată-sêu îi e rușine să 'i dea «bună ȕiua», fiind-că e mereũ întovărășit de tâlhari de soiul lui pêne ce va sosi ȕiua în care va porni la ocne. 'L am cunoscut de

mic copil pe acest Mozzoni, și crede-mă că a început ca tine! Veđi să nu faci și tu pe tată-těu și pe mumă-ta să ajungă la același sfěrșit».

Ferruccio tăcea. N'avea inima de fel rea; din potrivă, ștregăriile lui veneau mai mult din pré multă viociune și din îndrăznělă de cât din réutate.

Tată-sěu îl resfățase pré tare, și tocmai pentru că 'l credea că are inimă bună și că era vrednic de a îndeplini o faptă generósă la cas de trebuință, îl lăsa în voie și aștepta să se îndrepteze de sineși; negreșit, era bun, dar înděrătnic; și chiar atunci când în fundul sufletului se căia, tot îi eșeau cu greú din gură cuvintele cari ne înduioșeză așa de mult: — «Da, am greșit, iértă-mě!... făgăduesc că n'o să mai fac!»

Une-orí sufletul îi era plin de dragoste, dar trufia nu 'l lăsa să o dea pe față.

— «Of! băiete! — urmă bunica, veděndu'l că tace. — Nu se simte la tine nici o căință? Nu mă veđi în ce stare am ajuns, că m'ar puté îngropa de vie? Așa inimă ai tu să nu 'ți pară réu când veđi plângěnd pe mama mamei tale, pe biéta bėtrână, care e cu un picior în grópă? Sěrmană bunică, care te-a iubit tot-d'a-una, care te-a legănat nopți întregi când erai miti-

tel, care sta și nemâncată ca să te ducă în brațe; nu le știi tu acestea? Îmi ȳicem adese: — Băiatul ăsta o să fie mângăierea mea! — Și tu mă faci să mor de durere! Aș da bucuros puținele ȳile ce 'mă rămân, ca să te vȳd bun și supus ca mai înainte. 'ȳi-aduci aminte, Ferruccio, când te duceam la biserică? Pe drum tu 'mă umpleai buzunarele cu pietricele, cu buruieni și adese te aduceam acasă în brațe adormit? Atunci iubeai tu pe bunică-ta! Și acum când sunt ológă și am trebuința de îngrijirea ta ca de aerul ce 'l rȳsflu, pentru că nu mai am nimic alt pe lume, tu mă părăsesci, sȳrmana de mine!»

Ferruccio, coprins de induioșare, era să se arunce în brațele bunicei, când 'i se păru că aude un mic sgomot, o trosnitură de scânduri în odăița de alături, ce da în grădină. Dar nu înțelese dacă acel sgomot era pricinuit de oblónele ferestrelor, sguduite de vȳnt, sau de alt-ceva.

El trase cu urechia.

Ploua cu gáléta. Sgomotul se repetă; de astă-dată îl auȳi și bunica.

— «Ce o fi?» — întrebă ea speriată.

— «Nimic, plóia!» — ȳise încetișor băiatul.

— «Iea spune'mi, Ferruccio, — ȳise bȳtrâna ștergȳndu'și ochii, — îmi fȳgăduiesci că ai să

fii bun și că n'o să mai faci să plângă pe sërmana ta bunică ?»

O nouă trosnitură o intrerupse. — «Dar nu e ploia! — disse ea îngălbenind: — Du-te de veđi!...» Pe urmă adause: — Nu, nu, rămâi aici,» — și'l luă de mână.

Amênduoi rămaseră nemișcați, ținendu'si suflarea; nu se mai auđea de cât sgomotul ploiei.

De o-dată tresăriră amênduoi, căci și unul și altul auđiseră un sgomot de pași în odăiță.

— «Cine e acolo?» — strigă Ferruccio tremurând. Nimeni nu răspunse.

— «Cine e acolo?» — întrebă iarăși Ferruccio înghețat de frică.

Dar abia pronunțase aceste cuvinte și amênduoi scóseră un țipet de gróză.

Duoi ómenii intraseră în odaie. Unul apucă pe băiat și îi astupă gura cu pumnul; cel-l'alt apucă de gât pe bêtrână.

Cel d'ântêiu disse: — «Taci, de nu vrei să mori!» — Cel d'al duoilea scóse un cuțit. Amênduoi purtau o mască négră pe ochi. Câteva minute nu se auđi alt de cât gâfuitul celor patru persóne și vuietul ploiei.

Bêtrâna gema și holbase ochii.

Acela care apucase pe băiét îi disse la urechie: — «Unde ține tată-têu banii? — Băia-

tul răspunse cu glasul sfârșit și clănțănind din dinți: — «Dincolo... în dulap.»

— «Vino cu mine! — țise omul și'l târi în odaie ținându'l de gât.

Pe jos sta un felinar acoperit. — «In care dulap?» — întrebă hoțul.

Băiatul năbușit îl arătă cu degetul. Atunci tilharul ca să fie sigur de copil, îl aruncă dinaintea dulapului și îi strinse capul între genuchi, ca să'l pótă sugruma la cel d'ântéiu țipét. Scóse din buzunar un cârlig de fer pe care 'l băgă în brósca, îl învêrti, îl suci, îl împinse, rupse brósca, deschise dulapul, răscoli repede tot, își umplu buzunarele, închise, apoi redeschise ca să mai caute; pe urmă apucă iarăși pe copil de gât și'l împinse în odaia cealaltă, unde cel-l'alt mișel tot mai ținea încă de gât pe bêtrâna năbușită, cu capul pe spate și cu gura căscată. Acesta întrebă încet: — «Ai găsit ceva?»

— «Am găsit! — răspunse tovarășul și adaose: — uită-te la ușă!»

Acela care ținea pe bêtrână, alergă la ușă grădinei ca să vadă dacă nu era nimeni și strigă cu un glas care părea o șuerătură: — «Vino!»

Cel care rămăsese în odaie și tot mai ținea pe Ferruccio, arătă cuțitul băiatului și bêtrâ-

nei care abia incepea să deschidă ochii; și le duse:

— «Nici o vorbă! de unde nu mă întorc și vă omor.»

Și se uită reu un minut la amândouă. De odată se auziră mai multe glasuri cântând pe drum.

Hoțul întorse repede capul spre ușă și în acea mișcare îi cădu masca.

Bétrâna scóse un strigăt: — «Mozzoni!» — «Afurisit-o, — răcni tâlharul recunoscut, — acum trebuie să mori!»

Și năvăli cu cuțitul asupra bétrânei, care leșină. Asasinul înfipse cuțitul.

Dar printr'o mișcare repede, scoțând un țipăt desperat, Ferruccio se aruncase pe peptul bétrânei și o acoperise cu trupșorul său.

Asasinul fugind isbi masa, lampa se returnă și se stinse.

Băiatul alunecă încetișor de pe trupul bunei și rămase în genunchi, înconjurându'i mijlocul cu brațele, iar capul îi era proptit pe pieptul ei.

Trecură câte-va minute. Era întuneric beznă în casă; cântecul țeranilor se depărta din ce în ce. Bétrâna își veni în fire.

— «Ferruccio!» strigă ea cu un glas abia înțeles și clănțănind din dinți.

— «Bunico!» — răspuse băiatul.

Bêtrâna se căzni să'î vorbescă, dar frica îi paralizase limba.

Tăcu încă câtă-va vreme tremurând ca frunđa, apoi putu să rostescă:

— «Aũ plecatũ?»

— «Da».

— «Nu m'aũ omorit!» dise bêtrâna ca glasul năbușit.

— «Nu.... tu ai scăpat, — șopti băiatul — ești mântuită, dragă bunică; aũ furat banii; dar tata luase mai tot la el».

Bêtrâna prinse inimă.

— «Mamă mare, — dise Ferruccio, tot în genunchi și strîngend-o de mijloc, — dragă mamă-mare, mă iubesci mult, nu e așa?»

— «Ferruccio! drăguțule!» răspuse ea punendu'î mâna pe cap, — ce frică trebuie să'ți fi fost! Ah! milostive Dumneșeule! — Aprinde nițel lampa. Ba nu, să rămânem mai bine prin întuneric, tot mai 'mă e frică».

— «Bunică dragă, — răspuse băiatul, — mult te am supărat!»

— «Nu, dragă copile, nu mai vorbi așa; am și uitat; te iubesc foarte mult!»

— «Te am supărat, mereu, — urmă Ferruccio, vorbind încet și cu vocea tremurândă; — dar te

am iubit tot-d'a-una mult; mă ierți? Iértă-mă, bunico dragă!»

— «Da, copile, te iert din tótă inima. Cum să nu te iert! Scólă-te; n'o să te mai cert nici o-dată! Ești bun, știu că ești bun! Ai să aprindem lumînarea, să ne mai vie inima la loc. Scólă-te.»

— «Mulțumesc, bunico, — di-se copilul cu glasul tot mai slab — acu... sunt mulțumit, o să'ți aduci aminte de mine, nu e așa... de bietul Ferruccio al d-tale».

— «Ferruccio!» — strigă bătrâna spăimântată și îngrijată, punându'i-mâna pe umăr și plecând capul ca să se uite la el.

— «Aduți aminte de mine, — șopti băiatul cu o voce sfârșită. — Sărută pe mama, pe tata... pe Lizica... adio... bunico».

— «Pentru numele lui Dumnezeu, ce ai?» — strigă bunica pipăind cu spaimă capul băiatului, care căduse pe genunchii ei. Apoi chîmă cu disperare.

— «Ferruccio! Ferruccio! Ferruccio! — copilul meu! Sufletul meu! Ajută-mă Dómne!»

Dar Ferruccio nu mai răspunse. Micul eroú, mântuitorul bunicei sale, isbit cu cuțitul în spate, își dăduse lui Dumnezeu sufletul său plin de iubire și de curagiú.

Zidărașul pe mörte

Marți, 18.

Bietul zidăraș e așa de rău bolnav! — Profesorul ne ȑise să ne ducem să'l vedem și ne învoirăm să mergem împreună, Garrone, Derossi și cu mine. Stardi ar fi venit și el, dar pentru că profesorul ne-a dat drept compozițiune descrierea monumentului lui Cavour, ne spuse că trebuia să se ducă să vedă monumentul ca să facă descrierea mai exactă. Chiămarăm și pe Nobis, numai așa de încercare; dar îngâmfatul acela ne răspunse:— «Nu!» — fără să mai adauge ceva. Nicî Votini nu voi să vie cu noi; pöte că 'i era témă să nu'și umple de var haîna lui cea frumösă.

Merserăm la patru césuri îndată ce eșirăm din școlă. Ploua cu găléta. Pe uliță Garrone se opri și ne ȑise cu gura plină de pâine, scoțend două gologani din buzunar: «Ce să'i cumpărăm?» — Dați și voi câte două gologani să 'i luăm trei portocale mari.

Ne urcarăm în camera din pod. Când stam să intrăm, Derossi își scöse medalia și 'și o puse în buzunar; îl întrebaîu pentru ce:— «Nu știü,— răspunse el—'mi se pare mai de cuviință să nu mă arăt așa, și să intru fără medalie! Bătu-

râm la ușă; ne deschise tatăl; omul acela uriaș era de tot turburat.

— «Cine sunteți?» — ne întrébă el. — Garrone răspunse: — Suntem camaradi de școlă de ai lui Gheorghe; îi aducem trei portocale. — «Bietul Gheorghită! — strigă zidarul clătinând din cap; — témă 'mă e că n'o să apuce să mănânce din portocalele vóstre!» — și își șterse ochii cu dosul mânei. Apoi ne chîamă înăuntru. Intrarăm într'o odaie cu tavanul de grindî, unde vedurăm pe zidăraș dormind într'un pătuc de fer; mumă-sa era în genunchi rezimată de pat, cu capul între mâni; d'abia se uita la noi când intrarăm.

De zid erau atârinate periî, un tîrnăcop, o mistrie și un cîur de var. Pe picîóarele bolnavului se afla întinsă haîna zidarului, albă de var. Bietul băiat slăbise, era alb ca hârtia, cu nasul subțiat și resufla greu...

Drăguțul Gheorghită, așa de drăgălaș și sprinten, mititelul meu camarad; ce rău îmi pare! ce n'aș fi dat să 'l ved făcînd «*botul de iepure!*»

Garrone îi puse o portocală sub perină, lângă obrăjelul lui; mirosul îl deșteptă. Luă portocala, dar îi cădu din mâni și se uită drept la Garrone. — «Eú sunt, Garrone, mă cunoscî?» — El zîmbi ușor, și 'și puse cu greu mâna

sa cea micuță în mânele lui Garrone, care 'i-o sărută ȃicȃndu'ї : — «Nu te speria, zidărașule, o să te faci bine, o să vii iar la școlă și profesorul o să te pună lângă mine; iți pare bine ?»

Zidărașul însă nu răspunse.

Mamă-sa isbucni în plânsete. — «Sărăcuțul meu Gheorghită ! Dragul mami, așa de blând și de bun, și Dumneȃeu vrea să mi'l ıea !»

— Tacı ! — strigă zidarul desperat, — tacı pentru Dumneȃeu ! imı perd mințile !»

Pe urmă ne ȃise : — «Duceți-vȃ, duceți-vȃ, băieți ; mulțumim ; duceți-vȃ, ce vreți să faceți aci ? — Duceți-vȃ acasă !»

Zidărașul reınchisese ochii, par'că era mort !

— «N'aveți trebuință de nici un ajutor ?» — ıntrebă Garrone.

— «Nu, băiete dragă, iți mulțumesc, — răspunse zidarul ; — duceți-vȃ acasă». — ȃicȃnd ast-fel ne deschise ușa și ne depărtarăm...

Coborısem numai câte-va trepte când aȃdım strigând : — «Garrone ! Garrone !»

Ne urcarăm pe fugă câteși-trei.

«Garrone ! — strigă zidarul cu fața veselă, — te-a chiămat pe nume de duoȃ orı ; vrea să vii ; aıde iute. De duoȃ ȃile nu mai vorbea. Dă Dómne să fie semn bun !»

— «Să ne vedem cu bine ! — ne ȃise Garrone,

— eă r m iu!» —  i intră repede in casă cu zidarul.

Lui Derossi 'i se umpluse ochii de lacrimi.

— «Pl ngi pe zid ra ul? — il intrebaiu, — a vorbit, o să se facă bine!»

— «A a cred  i e , — r spunse Derossi; — dar nu mă g ndeam la el... Mă g ndeam ce bun e Garrone, ce suflet nobil are!»

Comitele Cavour

Mercuri, 29.

V'a dat să face i descrierea monumentului  n l at comitelui Cavour. Po i s'o faci. Dar nu po i să pricepi acum cine a fost comitele Cavour. De o cam dată află numai at t : a fost an   ndelunga i primul ministru al Piemontelui. El a tr mis armata piemontes  in Crimeea ca să  nalte prin victoria de la Cernaia gloria n str  militară c dut  prin  nfr ngerea de la Novara. El a ob tinut ca 50.000 Francesi să trec  Alpii ca să alunge pe Austriaci din Lombardia. El a guvernat Italia in epoca cea mai solemnă a revoluțiunii nóstre; el a dat in acei an  cel mai puternic av nt sfinteii unit i a patriei; da, el cu str lucitorea lui inteligen  , cu st ruin a 'i neinvins   i cu o muncă titanică.

Mul i generali au petrecut c sur  îngrozitoare pe c mpul de bătaie; el însă a petrecut  i mai îngrozitoare in cabinetul s u, c nd uria a lui operă putea să se d rime dintr'un moment intr'altul, ca o casă zidită pe nisip, la cel mai mic cutremur de p m nt.

El a petrecut césuri, zile și nopți întregi cu morțea în suflet, frământându'și inima și creierii, perdându'și aproape mințile. Acéstă uriașă și furtunosă muncă îi răpi două-deci de ani din vieță. Cu tóte că era chinuit de bóla ce era să 'l culce în mormént, totuși lupta fără preget pentru propășirea țerei sale.

— « Curios lucru! — dicea el cu mâhnire pe patul său de morțe, — nu știu să mai citesc, nu pot să mai citesc! — și strigă: — Tămăduiți-mă! mintea 'mi se întunecă, și am nevoie de tóte mințile mele ca să mă ocup de lucrări seriose. »

Când era pe morțe și tot orașul era turburat și Regele sta la căpătâiul său, el tot mai dicea cu durere: — « Aș avé multe lucruri să vè spun, Majestate! multe de deslușit; dar sunt bolnav, nu pot, nu pot! » — Și se despera.

Cugetul său înferbântat se îndreptă către Stat, către provinciile cari se uniseră de curênd cu Piemontul, către atâtea lucruri ce mai rămâneaū de făcut.

Chiar când fu coprins de aiurélă, el tot mai striga — Cresceți bine tinerimea, aveți grije de ea... Cărmuiți cu libertate! » — Delirul creșcea, morțea sta gata, și el chiăma prin cuvinte ardătoare pe generalul Garibaldi cu care avusese neînțelegeri, și vorbea despre Roma și Veneția cari nu erau încă libere.

Avea vedenii mărețe pentru viitorul Italiei și al Europei.

Visa despre o năvalire străină, și întreba unde se găsea armata și generali; tot se mai îngrija încă de noi, de poporul său.

Pricepi copile? pe el nu 'l chinuia perderea vieței, ci părăsirea patriei care avea încă trebuință de dînsul;

părăsirea țerei, pentru care își sleise în câți-va ani puterile nemăsurate ale minunatei sale constituțiuni. El muri cu strigătul de resbel în gură și mórtea îi fu măréfă ca și viéta.

Acum gândesce-te puțin, Petrică; ce e munca noastră, care cù tóte acestea ne pare așa de grea; ce sunt durerile noastre; mórtea noastră însăși, față cu ostene-lile, cu sbuciumările uriașe, cu chinurile îngrozitóre ale acelor ómenî pe a căror minte și inimă se sprî-jinescú atâtea popóre!

Gândesce-te la tóte acestea, băiete, când treci dina-intea aceluî chip de marmoră și strigă'i în fundul inimei tale : «Glorie ție, Cavur!»

TATAL TĂU.

APRILIE

Primă - vara

Sâmbătă, 1.

Ânteiū Aprilie! Mai avem numai trei luni. Astăzi a fost cea mai frumoasă dimineță din tot anul. Eram vesel la școlă, pentru că Corretti mă poftise să mergem poimâne să vedem sosirea Regelui, împreună cu tatăl său care îl cunoșce, și pe lângă acesta mama 'mi făgăduise să mă ducă în aceeași zi să vizitez orfelinatul din strada Valdocco. Mai eram mulțămit și pentru că aflasem că zidărașului îi este mai bine. Aseră profesorul nostru țisese tatei în trecet :

— «E mai bine, e mai bine!»

Apoi era și o dimineță așa de frumoasă, de 'ți crescea inima. De pe ferestra clasei noastre vedeam cerul albastru, pomi din grădină plini de muguri și toate ferestrele caselor deschise și impodobite cu glastre de flori.

Profesorul nu rîdea, pentru că nu rîde nici o-dată, dar vedea că era vesel; mai că 'i perise dunga de pe frunte. Explica o problemă pe tablă glumind.

Se vedea că r suffl  cu plăcere aerul curat ce intra din grădină pe fer stra deschisă; un aer a a parfumat, de te făcea să cugeţi la plimbările de la t r .

Pe c nd explica, auđiam in strada vecin  un ferar care bătea in n oval , iar in casa din faţă c nta o femeie ca să şĭ adórmă copilul. In dep rtare, in casarma de la Cernaia, c ntau tr mbiţele. Toţi păreau mulţumiţi, p n  ş  Stardi. Dupe c t-va timp, ferarul incepu să isb sc  mai cu putere ş  femeia să c nte mai tare.

Profesorul se opri ş  ascultă; pe urmă  ise, uit ndu-se pe fer str  : — «Cerul zimbesce, o mamă cântă, un om harnic muncesce, băieţii invaţ ... Ce frumoșe lucruri!» — C nd e ir m din clasă, b gar m de s m  că ş  cei-lalţi şcolari erau veseli; toţi umbla  la r nd b t nd tare din picior e ş  c nt nd ca in ajunul unei vacanţă de patru  ile. Profesorele glumeau; cea cu pana albastră alerga dupe copii ca o şcolariţ . Părinţii copiilor vorbeau inre ei r d nd, ş  mama lui Crossi, preocup ta, avea in coşuleţ  o mulţime de micşunele; umpluseră t t  sala cu plăcutul lor miros!

Nici o-dată nu 'mă-a părut așa de bine ca ađi, când am văđut pe mama că m'aștepta pe stradă. 'I-am și spus'o întempinând-o:— «Mamă, sunt fórte vesel; ce m'o fi inveselind așa de mult astăđi?» — Mama imi răspunse suriđend: — «Vremea frumósă și cugetul curat!»

Regele Umberto

Luni, 3.

Pe la 10 césuri tata văđu de pe feréstră pe Coretti și pe tată-séu, cari mă așteptaü in uliță, și 'mă đise: — «Iată'i, Petrică: du-te de veđi pe Regele téu!»

Mé coborâiu repede ca glonțul, tatăl și fiul erau și mai veseli ca de obicei. Nici o-dată nu băgasem de sémă așa de bine ce mult sémená unul cu altul.

Tatăl își prinsese de piept medalia de virtute militară și alte duoé medalii comemorative.

Ne îndreptarăm indata către gară, unde Regele era să soséscă la đece ore și jumétate.

Tatăl lui Coretti trăgea din lulea și 'și freca mâinile.— «Sciți că nu 'l-am mai văđut de la resboiul din 1866? Puțin đéu! — cincispređece anı și șése luni; o viață de om! am stat

mai ântêiu trei ani în Francia, apoi la Mondovi, și aici unde 'mî-ar fi fost mai lesne să'l vîd, nu 'mi s'a întemplat nici o-dată să mă aflu în oraș când a venit la Turin. Ce va să dîcă întemplarea!»

El vorbea despre Rege dîcîndu'î Umberto, pe nume, ca și cum ar fi vorbit de un tovarăș.

«Umberto comanda divisiunea a 16-a, Umberto era de 22 ani și atâtea dîle, Umberto cîlîrea pe un cal așă și așă.»

— «Cinci-spre-dece ani! — striga el iuțînd mersul. — 'Mî e dor să'l vîd. 'L am lîsat prinț și 'l revîd Rege!»

— «Dar eũ nu m'am schimbat ore? — din soldat m'am fîcut negustor de lemne;» — și rîdea.

Fiu-sîũ il întrebă: — «Tată, dacă te o vedea, cređi că o să te cunóscă?»

Incepu iar să rîdă.

— «Ești nebun! — rîspunse. — Atât ar mai lipsi! El, Umberto, era unul; iar noi eram ca muscele. Cređi că se uita în parte la fiecare dintre noi?»

Ajunserăm pe bulevardul Victor Emanuel; multă lume se ducea spre gară.

Trecu o companie de Alpiniști cu trîmbițele.

Trecură gendarmii în góna cailor.

Timpul era frumos și sórele așa de strălucitor de 'ți lua ochii.

— «Da! — strigă bătrânul Coretti, însuflețindu-se; — nici nu pot să spun cât sunt de fericit că 'mi vęd pe generalul meü de divisie. Ce curënd am îmbetrânit! Mi se pare ieri, când purtam ranița pe spinare și pușca la umër, în mijlocul acelei ferberii, în diminéta de 24 Iunie, gata să începem lupta. Pe când tunurile bubuiaü în depärtare, Umberto se ducea și venea cu adjutanții săi, iar noi toți ne uítam la dinsul și đicém : — Numai să nu fie vre-o ghiulea și pentru el! — Nici că 'mi trecea prin gând că puțin dupe aceea era să fiü așa de aprópe de el, în fața baionetelor austriace; da, numai la patru pași unul de altul, știți băieți! Cerul era tot așa de limpede ca și adí; dar ce căldură, Dómne! Ia să vedem, putem pętrunde».

Ajunsesem la gară. Dumneđeule, ce glótă era acolo : trásuri, gardiști, gendarmii, societăți cu stégurile! Musica regimentului cânta.

Bătrânul Coretti încercă să intre într'o galerie deschisă, dar nu 'l lăsară. Atunci se gândi să se furișeze în rëndul cel d'ântéiu prin mulțimea care făcea códá la eșire, și deschidendu'si drum cu cótele, isbuti să ne împingă

înainte și pe noi. Glóta undulând ne împingea când încóce, când încolo.

Neguțătorul de lemne ochia cel d'ântéiu stêlp al galeriei, unde gardiștii nu lásau pe nimeni să ajungă.

— «Veniți dupe mine,» — duse el de o-dată; și apucându-ne de mână, în duoi pași strébātu pêne acolo și se rezimă de zid.

Veni îndată un gendarm și 'i strigă :

— «Aci nu e voie să stea nimeni !»

— «Sunt din batalionul al 49-lea», — răspunse Coretti arătându'si medaliile.

Gendarmul se uită la el și 'i duse: — «Rëmâi !»

— Nu vă spuneam eú ! — «strigă Coretti vesel; — că e cuvênt magic acela de batalionul 49 ! Ce, n'am eú óre dreptul să 'mí vêd de aprópe pe generalul meú ! n'am fost eú în divisiunea lui ? Dacă 'l am vêdut atunci de aprópe, 'mi se pare că e drept să 'l vêd și acum. Dîc general, dar 'mî-a fost comandant timp de o jumétate de cés, căci în ferberea aceea el comanda batalionul, iar nu maiorul Ubrich».

În vremea aceea în salonul de primire și pe afară se vedea o mare învâlmășelă de domni, de oficieri și înaintea scărei se înșirau trăsurile cu livrelele roșii.

Coretti întrebă pe tatăl seú dacă prințul Umberto ținea sabia în mână când comanda divisiunea.

— «Negreșit că o fi avut-o ca să se apere de vre-o lovitură de baionetă, care ar fi putut să 'l atingă pe el ca și pe altul. Ah! par'că'i ved pe acei draci împelițați! năvăliseră asupra noastră ca mânia lui Dumneșeu! Se învertea printre companii, regimente, tunuri, par'că ar fi fost împinși de o vijelie, doborând totul în calea lor. Era o învălmășală de fantasiși din Alexandria, de lănceri din Foggia, de pedestrași, de călărași, de vânători; un iad în care nu mai vedeaș nimic.

«De o-dată aușiiu strigând:— Măria ta! Măria ta! — și vedușiiu sosind baionete îndreptate spre noi. Descărcarăm puscele; un nor de fum ascunse totul. Dupe aceea fumul se împrăștie.... Pământul rămase acoperit de caș și de soldați morți și răniți.

«Mă uitaiu înderēt și vedușiiu în mijlocul nostru pe Umberto călare, uitându-se liniștit în jurul seș, părea că intrébă: — Nu s'a rănit nici unul din băieții mei? — Noi îi strigarăm în față ca nisce nebuni: — Să trăiesci, Măria Ta! — Sfinte Dómne! ce moment mai fu și acela!»

— «Iată, sosesc trenul!»

Musica începu să cânte, oficerii se înșirară, mulțimea se ridică în vârful piciorilor. — «Stați, frate! — strigă un gardist; — nu iese îndată; o să 'i țină o cuvântare.»

Bêtrânuł Coretti nu mai încãpea în piele sa.

— «Când mă gândesc, — țise el;—parcă 'l vëd tot acolo. Nu e vorbã, îți trebuie multã inimã ca sã mergi prin spitalele molipsite de holerã și prin orașele bãntuite de cutremur, dar il am tot-d'a-una în minte cum 'l am vëdut atunci, între noi, în focul luptei, cu fața așa de liniștitã! Sunt sigur cã și el 'și aduce aminte de batalionul 49, chïar acum când e Rege, și cã 'i ar face plăcere sã ne aibã la masã pe toți la o laltã, pe aceia pe cari 'i a vëdut în acele momente lângã dînsul.

Acum e inconjurat de generali și de domni, atunci nu eram de cât nisce bieți soldați.

«Daca aș puté sã 'i spun numai vre-o două vorbe între patru ochi! Generalul nostru de 22 de ani, prințul nostru incredințat baionetelor nóstre... Cinci-spre-țece ani de când nu 'l am mai vëdut pe Umbertul nostru!

«Musica asta, țeu, imi răscolesce sângele!»

O izbucnire de strigãte îl intrerupse; miș de pãlãrii se ridicarã în aer, patru domni îmbrãcați în negru se urcarã în cea d'ânteu trãsura.

— «El e! — strigã Coretti, și rãmase fermecat. Apoi țise încetinel: — Ce Dumnețeu! cum a încãrunțit!» — Cãteși trei ne scóserãm pãlãriile.

Trăsura înainta încetinel printre glóta care striga și ridica pălăriile în sus.

Eú mă uitaíu la bêtránul Coretti. Mi se părea că e altul; părea mai înalt, mai serios; puțin cam palid; sta drept, lipit de stêlp.

Trăsura ajunsese în dreptul nostru, la un pas de stêlp. — «Urra!» — strigară mií de glasuri.

— «Urra!» — strigă Coretti în urma celorlalți.

Regele se uită la el și 'și opri o clipă privirea asupra medaliilor sale.

Atunci Coretti își perdu cumpêtul și strigă: — «*Batalionul 49!*»

Regele, care 'și și întorsese capul, se uită iar la el și ațintindu'l îi întinse mâna. Coretti sări și 'i-o strinse. Trăsura trecu, mulțimea se despărți. Perdurăm din vedere pe bêtránul Coretti. Dar numai un minut; îl regăsim, emoționat, cu ochii plini de lacrimi. Strigă pe fiul său ținând mâna în sus; copilul se apropie și el îi duse: — «Vino încoa, băiete, 'mí e mâna încă caldă de strîngerea ce a primit!» — Și mângâindu'i obrazul îi duse: — «Asta e o mângâiere de rege!»

Rëmase acolo buimăcit, cu ochii ațintiți spre trăsura care se depărta, zîbind, cu lúleoa în mână, în mijlocul câtor-va persóne,

carî se uitaă curioși la el și diceaă : «Este unul din batalionul 49. E un soldat care cunosce pe Rege. Chiar Regele 'l a recunoscut! 'i-a întins mâna!»

Unul strigă tare : — «A dat o petiție Regelui!...»

— «Nu! — răspuse Coretti, întorcându-se repede; — nu 'i-am dat nici o petiție, dar știu eu ce 'i aș da, dacă 'm-ar cere...»

Toți se uitară la el cu mirare, iar el adause ca și cum ar fi spus lucrul cel mai simplu : — «Sângele meu!»

Asilul de copii

Mama, după cum îmi promisese, mă luă ieri cu dînsa la asilul de copii de pe bulevardul Valdocco; voia să rîge pe directore să primescă pe suriîra cea mică a lui Precossi.

Nu vedusem nici o-dată un asil. 'Mî plăcu foarte mult.

Eraă 200 de copii, și băieței și fetețe, așa de mititei în cât băieții noștri din clasa I-a pară a fi ómenî mari pe lângă dînșii.

Sosirăm tocmai când intraă duoi câte duoi în sala de mîncare. Acolo eraă duoē mese foarte lungi, cu o mulțime de scobituri rotunde, și în fie-care scobitură se afla câte un castronaș

negru, plin cu supă de orez și fasole cu o linguriță de cositor lângă castronaș.

Câte unii se împedicaū de prag, cădeaū și rămâneaū întinși pêne ce venea vre-o profesóre să'i ridice de jos.

Alții se opreaū la câte un castronaș, creșënd că acolo e locul lor și imbucaū repede câte o linguriță de supă; profesórea le striga: — «Inainte!» — Se porneaū dar la trei pași mai departe, imbucaū iar o altă lingură și ciuguleaū așa mereū în trecēt jumătate din ciorba altora pêne ce ajungeaū la a lor.

În fine, după multă trudă și după strigăte neîncetate de: — Aideți! înainte! — îi rânduira pe toți și rugăciunea începu.

Dar cei din fund, cari, ca să se róge, trebuia să stea cu spatele spre blid, își frângeaū gâtul uitându-se cu códa ochiului, ca nu cum-va să le ia altul din mâncare, și se rugaū așa cu mâinele încrucișate, cu ochii când spre cer, când spre masă, iar cu gândul tot la papă.

În sfârșit începura să mănânce. Ce haz aveաū! Unul mânca cu duoē lingurițe, altul se îndopa cu mâinile; mulți scoteaū fasolea bob cu bob și o băgaū în buzunar, alții din potrivă o infășuraū într'un colț al șorțului și o strângea între mâni ca să o facă cocă.

Eraū și câte unii cari nu mâncaū ca să se

uite după mușce; unii tușiau și stropeau cu orez jur împrejur.

Parcă ar fi fost un coteț de pui de găină.

Dar era drăgălaș lucru să vezi două șiruri de obrăjele rumene, mai ales fetițele cu perișorul lor legat pe vârful capului cu panglicuțe roșii, verzi sau albastre.

O profesore intră pe vre-o opt fetițe: — «Unde crește orezul?» — Câteși opt deschiseră gura plină de ciorbă și răspunseră cântând: — «Crește în apă.»

Profesora strigă: — «Măinile sus!» — Ce frumos fu atunci să vezi atâtea brațe mititele ridicând în sus nisce mânușițe albe și rose, cari acum vre-o câte-va luni erau încă în fașe; păreau nisce fluturași!

Li se dete apoi recreație și își luară toți coșulețele în cari mamele lor le pusese câte ceva. Eșiră în grădină și se împrăștiară, scoțând din coș merindele lor: pâine, prune opărite, nițică brânză, un ou răscopt, mere, năut, un artan de puu. Intr'o clipă totă grădina se umplu de fărămituri, ca și cum s'ar fi dat de mâncare păsérilor.

Mâncau care de care mai ciudat. Unii semănau a fi nisce iepurași, alții șoriceii, pisici cari rodă, lingă și sugă. Un băiețel avea în mână o bucățică de franzelă și o freca cu o moș-

mónă. Fetițele strungeau în mâni fărămituri de brânză móle, cari țîșneau printre degete ca laptele și le curgea pe mâneci; ele nici că băgau de sémă. Alergau și se întreceau cu coșurile în dinți, ca nisce cățeluși. Unele sco-beau un ou răscopt cu o nuielușe, parcă ar fi vrut să găsească în el vre-o comóră; răspân-deau jumătate din ou pe jos. apoi culegeau fărămiță cu fărămiță cu o răbdare de ai fi dis că sunt mărgăritare. Pe lângă cei cari aveau câte o mâncare mai alésă se strungeau câte dece și staū cu nasul în jos, uitându-se la coșuleț parcă ar fi vedut luna în puț.

Eraū vre-o duoă-deci în jurul unui băiețel d'abia săltaț de la pământ, care ținea în mână o acadea și toți se rugau de el să 'i lase să 'și frece pânea de acadea; dar el îi lăsa pe uniī, iar celor-l'alți le da numai degetul să 'l sugă.

Venise și mama în grădină și mângâia când pe unul când pe altul. Mulți se grămădiră pe lângă dinsa și staū cu ochii în sus, cu buzele întinse, cerendu'ī o sărutare; părea că se uită la catul al treilea.

Unul din ei vru să 'i dea o felie de portocală din care mușcase, altul o cojiță de pâne. O fetică îi dete o frunză. O altă fetiță îi arată fórte serios vârful degetului unde 'și

făcuse la luminare o arsură care de abia se vedea. Îi arătau nisce gângăni așa de mici, în cât nu sciū cum putuse să le adune, bucățele de dopuri, năsturei de pe la cămăși, floricele smulse de prin glastre și altele.

În timpul acesta se întempla o mulțime de incurcături, cari făcea pe profesore să alerge îngrijate de la unul la altul. Fetițe cari plângeau pentru că nu puteau să desfacă un nod de la batistă, altele cari se băteau și se sgâriau cu unghiile pentru două seminte de măr. Un băiețel căduse cu fața în jos pe un scaunel răsturnat și țipa pentru că nu mai putea să se ridice. Înainte de a pleca, mama luă în brațe pe câte unul, și atunci alergară toți din toate părțile ca să 'i ia și pe ei; erau plini pe obraz cu gălbenuș de ouă, cu zaharicale, cu zémă de portocale. Care mai de care s'o apuce de degete ca să se uite la inele, să 'i scótă lanțul, să 'i vedă césornicul; altul voia s'o apuce de pěr.

— «Băgați de sémă! O să vă murdărescă rochia,» — îi diceau profesorele.

Dar mami puțin îi pasă de haïne, îi săruta pe toți și ei se grămădea cu brațele întinse, strigându'i : — «Adio! adio!»

— Isbutirăm cu greū să eșim din grădină.

Ei alergară toți și puseră obrajii la grilaj

ca să o védă trecënd ! Îi întindeau mânușițele printre drugi, voind să 'i mai dea cojițe de pâine, bucățele de brânză, moșmóne, și strigaă cu toții : — « Mai vino și mâine ! »

Mama trecënd puse încă mâna pe acele sute de mâini întinse ca pe o corónă de trandafiri și ajunse în uliță plină de fărămituri, cu rochia pătată, mototolită, ciufulită, cu mâinile pline de flori și cu ochii plini de lacrimi, mulțumită ca și cum ar fi eșit de la o sərbare. Eram departe și tot se mai audea încă ca un ciripit de paseri : « Adio ! Adio ! Vino și mâine ! »

La gimnastică

Mercuri, 5.

Timpul urmând a fi frumos, ni s'a dat voie să facem gimnastică în grădină.

Garrone era ieri în cabinetul directorului, când veni mama lui Nelli ca să cêră pentru băiatul ei să 'l scutêscă de gimnastică.

Fie-care cuvânt o costa mult și vorbea ținând mâna pe capul băiatului ei : — « Nu póte să facă gimnastică ; » — și se ea directorului.

Dar Nelli se arăta fórte trist de a fi scutit de gimnastică ; să mai infrunte și umilința asta !...

— «O să veđi mamă, — ȃicea el — să veđi cã o să fac și eũ ca și cei-lalți.»

Mama se uita la el induioșată și tăcea, apoi ȃise cu induoință : — «'Mĩ-e témã de camaradiĩ lui». — Ar fi vrut sã adaoge, — «sã nu'și batã joc de el». — Dar Nelli rãspunse : — «Nu'mĩ pasã, și apoi n'am pe Garrone? mie 'mĩ ajunge sã nu ridã el.»

Atunci il lãsarã sã vinã cu noi la gimnasticã. Profesorul ne duse la barele verticale, cari sũnt fõrte ñalte; trebuia sã ne urcãm pẽnã ñn vërf și sã ne ținem drept pe scãndura transversalã. Derossi și Coretti ajunserã sus ca duoë maĩmuțe; și chĩar micul Precossi se sui repede, mãcar cã era ñmpedecat de haina care ñi atërna pẽnẽ la genuchi.

Stardi sufla greũ, se roșea ca un curcan și strĩngea din dinți ca un cãine turbat; vrea sã ajungã sus cu orĩ-ce preț, chĩar și de ar fi crãpat. Nobis cãnd ajunse sus, ñși luã un aer de ñmpërat. Votini, ñnsã, alunecã de douë orĩ, mãcar cã avea o hainã vãrgatã alb cu albastru, fãcutã ñnadians pentru gimnasticã. Ca sã ne urcãm maĩ lesne ne unsesem toți mãinile cu colofon. Bine ñnțeles cã'l adusesese negustorul nostru Garoffi; ne ñea 5 parale de pachețel, ca sã'ĩ rãmãie și lui ceva cãștig.

Veni rëndul lui Garrone; el se urcã mes-

tecând la pâine, n'avea habar, par'că n'ar fi fost nimic; ba cred chiar că ar mai fi dus în spinare și pe unul din noi, așa de tare e acel puțu de taur.

Dupe Garrone iată și Nelli. De abia îl vedură agățându-se de stîlp cu mâinile lui lungi și subțiri, și unii începură să ridă și să'l țiea în batjocură, dar Garrone își încrucișă brațele și aruncă în jurul său o privire care făgăduia lămurit așa de multe calcavuri, măcar că era profesorul de față, în cât toți tăcură ca prin farmec. Nelli începu să se suie; îi era greu, sērăcuțul; se făcuse roșu la obraz și respira tare; îi curgea nădușela de pe frunte.

Profesul diise: — «Dă-te jos!» — Dar el nu vrea, se căznea, se încăpățîna; mă așteptam dintr'un minut într'altul să'l ved cădënd grămadă pe jumătate mort. Sērăcuțul!

Mă gândeam că de aș fi fost eă ca el și de m'ar fi vedut mama, ce greu 'i ar fi venit! Acéstă gândire mă făcu să'l iubesc și mai mult, și nu sciũ ce n'aș fi dat ca să isbutescă să ajungă pêne sus; aș fi voit să'l pot împinge sus fără ca să ne vadă nimeni. În timpul ăsta Garrone, Derossi și Coretti strigaũ: — «Sus, sus Nelli! încă o opintelă, aide!»

Nelli se opinti fôrte tare, scóse din pept un gemet și ajunse la duoë palme de scândură.

BIBLIOTECA
UNIVERSITARA
BUCURESTI

„Ved două ómeni cãlãri pe șosé.”
Pag. 60.

— «Bravo! — strigau cei-lalți. — Aide! încă o opintire!»

Și iată pe Nelli ajuns pene la scândură. Toți bătură din palme.

— «Bravo! — dise profesorul, — dar de o cam dată ajunge; dă-te jos!»

Nelli nu ascultă și vru să ajungă pene în vârf ca cei-lalți. După câte-va silințe isbuti să-și proptescă cotele pe scândură, apoi genunchii și în sfârșit piciorole, după aceea se ridică drept în sus și se uită la noi gâfăind și zîbind. Noi băturăm iarăși din palme, iar el se uită spre uliță. Mă uitaiu și eu și, printre copacii cari încongiură grilajul grădinei, veduiu pe mamă-sa preumblându-se pe trotuar fără să îndrăznescă să se uite în sus.

Nelli se cobori și toți îl felicitaram; era aprins la față, ochii îi străluceau, par'că n'ar mai fi fost el.

La eșire, când mamă-sa îl întâmpină și'l sărută îngrijată întrebându'l: — «Cum a mers, draguțule?» toți răspunserăm de o dată: — «Minunat! S'a suit ca și noi; e destul de țepăn, știți! e sprinten, face ca și cei-lalți.»

Să fi vădut bucuria bieteii mame! Vrea să ne mulțumescă pe toți și nu putea. Luă de mână pe vre-o trei patru, mângâia pe Garrone și plecă luându-și și băiatul de mână. Îi

vădurăm depărtându-se iute, vorbind și gesticulând, mulțumiți cum nu'î mai văduse nimeni.

Profesorul tatălui meu

Martți, 11.

Ce preumblare frumoasă făcuîu ieri cu tata! Iată cu ce împrejurare :

Ieri séra, la cină, când își citea ziarul, tata strigă de o-dată cu bucurie și ne dîse :

— «Și eî care 'l credeam mort de duoé-deci de ani! Știți, profesorul meu din clasele primare, bietul Vincenzo Crosetti, iată'l că trăiesce încă! E de opt-deci și patru de ani! Citesc aici că ministrul 'i-a acordat medalia «Bene-Merenti» pentru șei-deci de ani de dăscălie. Șei-deci de ani, înțelegeți voi? Și numai de duoî ani nu mai dă lecțiuni! Bietul Crosetti! Locuiesce la Condova, satul grădinaresei nóstre de la villa din Chieri.

«Apoi adaose : — O să mergem să'l vedem, Petrică!»

Tótă séra tata vorbi numai de profesorul lui. Numele profesorului său de clasele primare îi aducea aminte o mulțime de lucruri de când era băiat; de camaradii lui, de biétă mamă-sa! — «Crosetti!—dîcea el,—pare că 'l vîd și acum.

«Era de 40 de ani când imi da mie lectĩi. Un omuleț, cu spinarea încovoietă, cu ochii vii; nu purta barbă. Infățișarea îi era aspră, purtarea însă îi era blândă; ne iubea ca un tată, dar nu ne trecea nici o greșelă.

«Din țeran ajunsese profesor dupe multă muncă și lipsuri; sdravăn om! Mama îl iubea foarte mult, tata îl privea ca pe un prieten. Dar, nu 'mă daș séma cum de la Turin a ajuns el la Condova. Nu o să mă mai cunoscă, neapărat; și ce e cu asta? o să 'l cunosc eu. Aș trecut patru-șeci și patru de ani, Petrică, patru-șeci și patru de ani d'atunci! Să ne ducem mâine negreșit să 'l vedem».

Eri dimineta către césurile noué eram la gară. Aș fi vrut să mérgă și Garrone cu noi, dar nu a putut pentru că mumă-sa e bolnavă.

Era o frumósă și de primă-véră. Trenul trecea prin câmpiile înverđite; gardurile erau îmbrăcate numai în flori. Te îmbăta mirosul lor răspândit prin aer. Tata era foarte vesel privind câmpia, și din când în când mă lua de gât și vorbea cu mine ca și cu un prieten. «Bietul Crosétti—dicea el.—Dupe tatăl meu, el m'a iubit mai mult și 'mă-a făcut mai mult bine. N'am uitat nici o-dată sfaturile lui cele bune, precum nici dojenile aspre și drepte, cari 'mă umpleau ochii de lacrimi. Pare că îl ved și

acum când intra în clasă, cum își puneă bastonul într'un colț și își atârna paltonul în cuier, tot-d'a-una într'acelaș chip. Cum în toate zilele venea cu aceeași voie bună, tot-d'auna liniștit și consciincios, stăruitor și băgător de seamă, în fie-care zi ai fi zis că 'și face lecții pentru întâiaș dată. Imi aduc aminte de el ca și cum 'l aș vedé acum, când imi striga: — Bottini! Ei, Bottini! Arătătorul și degetul mijlociū pe condeiu. — Mult s'o fi schimbat de 40 de ani!»

Indată ce ajunserăm la Condova, ne duserăm la grădinăreă de la vila din Chieri. Ea ține o prăvălióră în cătunul acela. O găsim îngrijindu'și de copii; ne priimi cu tótă inimă și ne spuse că bărbatul său trebuie să se întorcă cât de curênd din Grecia, unde a plecat de trei ani pentru o lucrare; ne vorbi și de fetișóra ei care e în Institutul surdo-mușilor din Turin, apoi ne arătă calea ca să mergem la profesor, căci e cunoscut de toți. Eșirăm din sat și apucarăm pe o cărare ce trece printr'o livadă smălțuită cu floricele.

Tata nu mai rostea nici un cuvânt, părea cufundat în amintirile sale; zimbea din când în când și une ori clătina din cap.

De o-dată se opri și zise: — „Iată'l! Nu sciū ce aș dice dacă n'ar fi el“. — Venea în spre noi pe

cărare un moșneg mic de stat, cu barba albă, cu o pălărie cu marginile mari și se sprijinea de un toiag. Picioroalele îi se clătinau și mâinile îi tremurau.

— «El e!» — duse tata grăbindu'și pașii. Când ajunserăm în dreptul lui, ne oprirăm. Moșneagul se opri și el și se uită lung la tata. Fața îi era încă ténără și ochii vii îi străluceau în cap.

— «Domniã-ta ești profesorul Vincenzo Crosetti?» — întrebă tata scoțându'și pălăria.

Moșnegul își scose și el pălăria și răspuse cu glas tremurat dar sigur: — «Eú sunt!»

— «Așa dar — duse tata luându'l de mână — dá voie vechiului d-tale scolar să 'ți stringă mâna și să te întrebe ce mai faci. Am venit inadins din Turin ca să te ved».

Bétrânul, cu mirare, se uită cât-va la dînsul, apoi îi duse: — Îmi faci pré multă cinste... Nu știú... Când ai fost scolarul meu? Te rog... Numele d-tale?»

Tata își spuse numele, Alberto Bottini, precum și anul în care a urmat la scólă la dînsul și unde. Apoi adause: — D-ta nu mai îți aduci aminte de mine și e fórte firesc, dar eú te țin așa de bine minte!»

Profesorul își plecă capul. Se uită la pământ, cugetă și rosti de vre-o trei ori numele

tati, care în acel timp se uita la densusul zimbind.

De o dată bătrânul își ridică capul și duse încet: — «Alberto Bottini? Fiul inginerului Bottini? Acela care locuia în piața Consolata?» — «Tocmai așa»; — răspunse tata, întinzându-și mâinile. — «Așa dar — duse moșneagul — îmi dai voie, nu e așa, îmi dai voie... domnul meu»; — și înălțându-se îmbrățișă pe tata. Capul său cel alb de abia ajungea la umărul tati, care își plecă obrazul pe fruntea lui.

— «Te rog, vino cu mine»; — duse profesorul, apucând drumul spre casa lui fără ca să mai țină ceva.

În câte-va minute ajunserăm la o curte ce se întindea în fața unei căsuțe cu două uși.

Profesorul deschise o ușă și ne pofti într'odăie. Odaia avea pereții văruiți; într'un colț se afla un pat de lemn, învelit cu un macat alb cadrilat cu albastru; în alt colț lângă ferăstră era o măsuță și o poliță cu cărți, patru scaune, o chartă geografică atârnată de un perete.

În casă mirosea a mere. Ne aședarăm câteși trei. Tata și profesorul se uitară cât-va unul la altul în tăcere.

— «Bottini! — duse încet profesorul, uitându-se jos la pardoséla de cărămidă pătrată a odăiei,

din care sórele făcea ca un joc de șah. — «Da, îmi aduc aminte fórte bine. Mama d-tale era o dómna fórte bună! D-ta în cel d'ântéiu an de învățatură ai stat câtă-va vreme în banca d'ântéiu din stânga lângă feréstră. Veđi ce bine 'mă aduc aminte! Par'că am și acum dinaintea ochilor pěrul d-tale cār lionțat.» — Dupe aceea rămase puțin pe gânduri. — «Eraí un băiat vioiu! ba chiar cam pré vioiu! În al douilea an ai fost bolnav rău de gușter. 'Mă aduc aminte când ai venit iar la scólă, slab și învelit într'un tartan. Sunt patru-đeci de ani de atunci, nu e așa? íți mulțumesc din tótă inima că 'ți ai adus aminte de profesorul d-tale; aú mai venit mulți din foștii mei scolarí să mă vadă, mai anii trecuți: un colonel, preoți, o mulțime de domni.»

Întrebă pe tata ce ocupațiune are. Dupe ce 'ispuse tata, el đise: — «Mă bucur, mă bucur din suflet. Íți mulțumesc. De vre-o câtă-va vreme nu mai véd pe nimeni și 'mă e témă să nu fii d-ta cel din urmă mosafir al meu.»

— «Ce spuí d-ta! — đise tata. — Ești bine de tot, încă verde. Nu trebuie să vorbesci ast-fel.»

— «Nu, nu! — răspuse profesorul. — Uíte! — și 'i arată cum 'i tremuraú mâinile. — Este un semn rău, crede-mă. Sunt trei ani de

când m'a apucat acéastă infirmitate; dedeam încă lecții. La început n'am ținut semă, credeam că o să fie ceva trecător. Din potrivă răul se ținea una; merse tot crescând, și veni ziua când nu mai putui să scriu. Ce ți, Dómnne! întâia dată când făcuți o pată pe caietul unui scolar, fu o lovitură cumplită pentru mine. Stăruiți încă cât-va timp, în sfârșit nu o mai putui duce. Dupe șéi-deci de ani de profesorat, fui silit să părăsesc scóla, scolarii și munca. A fost un trist lucru pentru mine, fórté trist. In ziua când dáduți cea din urmă lecție mé însoțiră toți pêne acasă, me sərbătoriră, dar eți eram fórté trist, pricepeam că viéta mea era pe sfârșit. Cu un an înainte imi perdusem soția și pe scumpul méu fiu, singurul ce aveam. Nu 'mi mai rămâne de cât două nepoți sătení. Acum trăiesc din câte-va sute de lei pensiune. Nu mai fac nimic. ȶilele imi parú nesfârșite. Singura mea îndeletnicire e să răsfoiesc cărțile de șcólă, nisce culegeri de prin ȶiarele didactice și câte-va volume cari 'mi aú fost dăruite. Iată-le aici, — ȶise el arătând tóttă mica lui bibliotecă — aici sunt amintirile mele, tot trecutul méu Nu 'mi a mai rămas alt ce-va pe lume.»

Pe urmă adăogă cu o voce de o-dată înveselită: — «Aí să te minunezi, d-le Bottini.» —

Se sculă și apropiindu-se de masă, deschise un sertar în care erau o mulțime de pachete mici, toate legate cu câte o sfornicică și pe fiecare pachetel era scris un nume și un lét. Dupe ce căută puțin luă unul, îl desfăcu, resfoi mai multe hârtii și scose o fôie îngălbenită de timp pe care o dete tatei. Era o deprindere de clasă de patru-șeci de ani. Pe plic era scris: — *Albert Bottini, Dictando, 3 Aprilie 1838.* Tata își cunoscă pe dată scriitura lui apăsată de când era copil și incepă să citescă zimbînd.

Dar de o-dată ochii 'i se umplură de lacrimi. Mă sculaiu și îl întrebaiu ce are. El mă apucă de umeri și 'mă dîse: — «Uită-te la pagina asta. Veđi? Sunt îndreptări făcute de biata mama. Imi îngroșă în tot-d'a-una pe *l* și pe *t*. Cele din urmă rînduri sunt toate scrise de ea. Prefăcea fôrte bine scrisul meu, ast-fel că dacă eram obosit și 'mă era somn sfêrșia dînsa pagina în locul meu. Sfânta mea măicuță!» — Ridică caietul și sărută pagina.

— «Iată! — dîse profesorul, arătând alte pachete, — iată amintirile mele. În fie-care an am pus de o parte câte o deprindere de a fie-căruia din școlarii mei și toate sunt regulate dupe număr. Tot-d'a-una le rêsfoiesc așa și citesc un rënd de aci și de colé, și ast-fel

imi trecu pe d'inainte atatea si atatea lucruri! pare ca traiesc din trecut. Cati scolari am mai avut si eu! Inchid ochii si ii ved pe rënd, clasä dupe clasä, sutimi de sutimi de bäeti, si cine stie cati dintre ei n'au si murit! De multii imi aduc aminte forte bine. Imi aduc aminte de cei mai buni si de cei mai rei; de cei cari 'mi au pricinuit multe multumiri si de cei cari m'au necajit reu; caci de! am avut si serpi, bine inteles in asa de mare numar de bäeti! Acum, intelegi, este ca si cum as fi din alta lume, de aceea ii iubesc pe toti de o potrivä.»

Se aseedä iar pe un scaun si 'mi luä mäna între ale sale.

— «De mine nu 'ti aduci aminte sä fi făcut veri-o strengärie?» — Il întrebä tata zimbind.

— «De d-ta? — răspunse moşneagul zimbind si el; — nu, de o cam datä, nu. Dar asta nu însemnezä cä n'ai făcut nici una. D-ta judecai bine, erai destul de serios pentru vârsta ce aveai. 'Mi aduc aminte ce mult te iubea mama d-tale... Dar ce bun eşti cä ai venit sä më veđi. Cum 'ti ai putut läsa afacerile ca sä vii la sërmanul d-tale profesor?» — «Sä 'ti spun d-le Crosetti! — răspunse tata — Imi aduc aminte de äntëia datä când biata mama m'a adus

la școlă la d-ta. Biata mama se despărțea pentru întâia dată de mine; era să mă lase două ore dus d'acasă, lăsat pe alte mâini de cât ale tatei; pe mâinile unei persoane necunoscute. Pentru acea ființă dulce intrarea mea în școlă era ca și intrarea în lume, un lung șir de despărțiri trebuincioase dar dureroase; era societatea care îi răpea pe fiul ei pentru întâia oară, ca să nu 'i-l mai înapoieze de a întregul. Era emoționată și eu asemenea. Când mă îndreptam d-tale, vocea îi tremura și 'mi făcu semn din cap încă o dată de pe pragul ușei cu ochii plini de lacrimi. D-ta, tocmai în acel minut îi făcuși semn, punându'ți mâna la pept, pare că ai fi voit să 'i dici: — Dómnă, ai încredere în mine.

«Acel semn, acea privire prin care eu băgaiu de seamă că d-ta înțelegesi totul, nu le-am uitat nici o dată, 'mi-au rămas tot-d'a-una întipărite în inimă. Acea amintire m'a făcut să plec din Turin, și iată-mă dicându'ți dupe patru-zeci și patru de ani: — Mulțumesc scumpul meu profesor!»

Profesorul nu răspunse, imi mângâia când përul, când fruntea cu mâna lui care tremurã; și par'că tremura din ce în ce mai tare.

Tata se uita lung la pãreții goi, la patul acela sërac; o bucată de pâne și o sticlă cu unt-de-lemn se aflaũ pe feréstrã; vedeam că și

dice : — «Bietul om ! dupe șei-șeci de ani de muncă, asta îi e răsplata ?» — Dar bietul bătrân părea mulțumit, el reîncepu a vorbi cu viociune de familia noastră, de alți profesori din timpul acela și de camaradii de clasă ai tati, care de unii își aducea aminte, iar de alții nu.

Tatăl îi intrerupse vorba și 'l rugă să se cobóre în sat ca să prândească cu noi. El răspunse : — «Mulțumesc, mulțumesc !» — însă părea nehotărit.

Tata îl luă de mână și îl rugă iarăși.

— «Dar cum o să mănânc, — ăise profesorul — cu mâinile astea care tremură ca frunța ? E o pedepsă și pentru mine și pentru cei-lalți !» — «O să te ajutăm noi, domnule», — răspunse tata. Atunci primi dând din cap și zimbînd.

— «Frumósă ăi e ađi, — ăise bătrânul închidend ușa, — frumósă ăi, domnule Bottini ! Te încredințez că o să 'mă-o aduc aminte cât voiu mai trăi».

Tata dete brațul profesorului, acesta mē luă de mână și ne coborîrăm pe cărare. În-telnirăm duoē fetițe desculțe cari mânău vitele și un băiețel care trecu alergând cu o sarcină de paie în spinare. Profesorul ne spuse că erau duoē școlărițe și un școlar din clasa II-a, cari diminéța mânău vitele la pășune și

lucrau câmpul desculți, iar spre sérá își puneau cismele și se duceau la școlă. Era pe la amieđi. Nu mai întâlneam pe nimeni. În câteva minute ajunserăm la birt, ne aședarăm în jurul unei mese mari, puserăm pe profesor între noi și începurăm pe dată să mâncăm. Birtul era tăcut ca o mănăstire. Profesorul era foarte vesel, și bucuria îi mărea tremuratul mâinilor; de abie putea să mănânce.

Tata îi tăia carnea, îi rupea pâinea, îi pune sare pe taler. Ca să bea, trebuia să și țină paharul cu amândouă mâinile și și lovea dinții de buza paharului. Dar vorbea mereu cu căldură de cărțile de citire de pe când fusese ténér, de programele de pe atunci, de laudele ce îi aduceau inspectorii, de regulamentele din anii cei din urmă și toate le dicea cu fața senină, ceva mai roșită, dar cu glas voios ca de ténér. Și tata îl privea, îl privea, cu aceeași privire cu care se uita une-oră la mine.

Profesorul își vărsă vin pe pept, tata se ridică și 'l șterse cu șervetul.

— «Dar, Domnule, nu 'ți dau voie»; — și se el ridând. — Spunea cuvinte latinesci. În cele din urmă ridică paharul ce 'i juca în mână și și se fôrte serios: — «În sănătatea d-tale, domnule inginer, în a copiilor și în memoria duióșei d-tale mume!» — «În sănă-

tatea d-tale, bunul meu profesor!» — răspuse tata stringându'i mâna.

În fundul odăiei era birtaşul și câți-va străini, cari se uitaŭ suriđend ca și cum ar fi fost mulțumiți de sərbătórea ce se făcea învățătorului din comuna lor.

Pe la duoë césuri și mai bine eșirăm și profesorul vru să ne însoțescă pêne la stația drumului de fer.

Tăta îi dădu iarăși brațul și el mă luă de mână, eŭ îi duceam bastonul.

Ómenii se opreaŭ în drum ca să se uite, pentru că toți îl cunosceaŭ; uni il și salutară. Pe la jumătatea drumului auđirăm de la o feréstră mai multe glasuri de copii cari citeaŭ împreună cu glas tare silabisind. — Bétrânul se opri, par'că se întristase.

— «Iată, d-le Bottini, — đise el — ceea ce mă mâhnesce. Să auđ voci de băieți în școlă, și eŭ să nu mai fiŭ cu ei, să știŭ că este un altul în locul meu! Am auđit șei-đeci de ani de-a-rëndul musica acésta și 'mă intrase în fire. Acum sunt fără familie, nu mai am copii!» — «Nu, domnule, — đise tata, reluându'și drumul — d-ta ai mulți copii imprăștiați prin lume, cari își aducŭ aminte de d-ta, cum 'mă am adus aminte eŭ tot-d'a-una».

— «Nu, nu, — răspunse profesorul cu întristare; — nu mai am școlă, nu mai am copii. Și fără copii nu o să mai pot trăi. O să'mi vie în curând césul.»

— «Nu mai spune asta, domnule, nu te mai gândi așa.—răspunse tata.—Orî cum, D-ta ai făcut mult bine! 'ți ai întrebuintat viața într'un chip așa de nobil!»

Bêtrânul profesor își plecă un moment capul său cel alb pe umerii tatii și mă strinse de mână. Intrasem în gară. Trenul era gata să plece.

— «Rămas bun, domnule!» — îi dîse tata sărutându'l pe amînduoi obrajii.

— «Adio, mulțumesc!» —răspunse profesorul stringînd tare mîna tatei.

Pe urmă îl sărutaiu și eu și simțiiu că obrazul îi era ud în lacrimi. Tata mă împinse în vagon, și, în momentul când se urca, smulse repede din mîinile profesorului bastonul lui cel ros și îi dete în loc pe al său cu mînerul de argint, cu slovele sale săpate, strigîndu'î :
— «Ține'l ca să'ți aduci aminte de mine.»

Bêtrânul se încercă să 'i-l inapoieze și să'si îea inapoî pe al său, dar tata intrase în vagon și închisese ușa.

— «Adio, bunul meu profesor!»

— «Adio, fêtul meu» —răspunse profesorul

în momentul când trenul se punea în mișcare, — «Dumnezeu să te bine-cuvinteze pentru mângâierea ce ai adus unui sorman bătrân».

— «La revedere!» — strigă tata cu vocea înăbușită de emoțiune.

Profesorul clătină din cap ca și cum ar fi dispis, nu o să ne mai vedem.

— «Da, da, — repetă tata — la revedere»!

El respunse ridicând mâna spre cer: — «Acolo sus»!

Și dispăru din ochii noștri cu mâna ridicată și cu privirea spre cer.

Reînsănătoșire

Joși, 20.

Cine 'mă ar fi spus, când mă întorceam cu tată-meu așa voios de la acea frumoasă preumblare, că de ce țile n'o să mai ved nici verdță, nici cer! Am fost foarte greu bolnav, pe mórte. Audeam pe mama plângend, vedeam pe tata galben, cu fața perdută, când se uita lung la mine. Surióra mea Sylvia vorbea încet cu frate-meu, doctorul era vecinic lângă mine și 'mă spunea lucruri pe cari nu le pricepeam.

Era cât p'aci să'mă țieă diua bună de la

toți. Vai, biată mama! De vre-o câte-va zile, cele mai grele din bóla mea, nici că 'mă mai aduc aminte de ceva; a fost ca un vis încurcat și făr'de șir.

Mi se pare că am vădut lângă patul meu pe profesóra mea cea bună din clasa I-a primară, care se silea să'și năbușescă tusea cu batista, ca să nu mă supere. Ca prin vis 'mă aduc aminte de profesorul meu când se plecă să mă sărute și mă cam înțepă pe obraz cu barba. Am vădut trecând ca printr'o negură capul roșu al lui Crossi, cârlionții bălai ai lui Derossi, pe Calabrezul îmbrăcat în negre, și pe Garrone care 'mă aduse o năramză și fugi repede pentru că și mama-sa e rău bolnavă.

Pe urmă mă sculaiu ca după un somn greu și pricepui că'mă era mai bine, fiind-că vedeam pe mama și pe tata că zîmbeau, și auđeam pe Sylvia cântând încetinel. Ah! ce vis urit a fost! Pe urmă începuiu să merg din ți în ți mai bine.

A venit și *zidărașul*; el m'a făcut să rid pentru ântêiaș dată cu strîmbătura lui ca «botul de iepure» și par'că o face și mai bine acum de când 'i s'a tras puțin obrazul de bóla. Mititelul! A venit Coretti, a venit Garoffi și 'mă-a dăruit două bilete de la loteria ce face cu un cuțit cu cincă limbă, pe care 'l a cumpărat în strada Bertola. Apoi, ieri, tocmai când dormeam, a

venit Precossi și 'și-a pus obrăjelul pe mâna mea, fără ca să mă deștepte. Venea de la ferăria tatălui său și, fiind cu chipul încă plin de praf de cărbuni, 'mi a înegrit mâneca halatului. Nu pot să spun ce mare plăcere 'mi-a făcut când m'am deșteptat și am vădut acea urmă a venirii sale.

Cum aū înverdit copacii în aceste puține zile! Și ce necaz imi e când mă duce tata la feréstră ca să privesc puțin și vèd cum mergū băieții tot fuga la școlă cu cărțile la subțioră.

Dar peste puțin o să mă duc și eū. Am așa mare nerăbdare să 'i vèd iar pe toți băieții, să vèd banca mea, grădina, ulițele; să aflu tot ce s'a întemplat în acest timp; să mă așed iar la cărțile și la caietele mele; 'mi se pare un an de când nu le am mai vèdut! Biată mama, ce mult a slăbit și cum s'a tras la față! Bietul tata ce obosit e! Și drăguții mei camaradi cari aū venit să mă vadă, cum umblaū pe vârful degetelor și mă sărutaū pe frunte! Imi pare rău când mă gândesc că într'o zi o să ne despărțim. Cu Derossi și cu vre-o câți-va o să urmăm studiile împreună, pôte; dar toți cei-lalți? Când vom sfârși clasa IV-a, adio, n'o să ne mai vedem; nu o să mai vèd lângă patul meu, când voiu fi bolnav, nici pe Garrone, nici pe Pre-

cossi, nici pe Coretti; ce rău îmi pare! Așa de buni băieți și buni camarazi, să nu'i mai ved eu nici o-dată!

Prietinii muncitori

JouI, 20

Și de ce nu o să 'i mai vezi nici o-dată, Petrică? Acesta atârnă numai de tine. Când vei sfârși cl. IV, tu vei trece la gimnasiu și ei se voru face muncitori, dar poate să rămâneți multă vreme în acelaș oraș. Și pentru ce nu v'ați mai vedé? Când vei fi la Universitate sau la liceu o să te duci să 'i vezi în prăvăliile sau în atelierile lor, și ce mult o să te bucuri când vei vedé pe tovarăși tîi din copilărie — bărbați — la lucru. Aș vrea să știu de ce nu te-ai duce pe la Coretti și pe la Precossi, ori unde s'arü afla ei? Ba e să te duci, o să petreci césuri întregi cu ei, și o să vezi când vei începe a cunoște viața și lumea câte mai ai să înveți de la dinșii; lucruri pe cari nimené n'ar puté să 'ți le spună, asupra meșteșugului lor, asupra societăței și țerei tale.

Află asemenea că dacã nu vei păstra aceste prietenii, va fi greu să mai faci alte legături pe viitor; voiu să dic prietenii din afară de societatea din care faci parte și ast-fel o să trăiesci numai într'o societate, și omul care trăiesce numai într'o societate e ca cel care citește numai într'o carte. Hotărasce-te deci, chiar de acuma, să păstrezi pe prietenii tîi cei buni, chiar și dupe ce veți fi despărțiți, și să 'i vezi pe ei mai cu drag, toc-mai pentru că sunt fi de muncitori. Ascultă-mé bine:

cei din clasele de sus sunt ofițerii, muncitorii sunt soldații muncei; dar în societate ca și în armată nu numai că soldatul nu e mai pre jos de ofițier, pentru că nobleța stă în valorea omului, iar nu în rang; în muncă, iar nu în câștig; dar, pentru că meritul soldatului și al muncitorului e mult mai mare, fiind-că tragă mai puțin profit din munca lor. Iubesc dar și respectă, mai pre sus de toți, pe camarazi tui, pe fiii soldaților muncei; consideră în ei ostentările și jertfele părinților; disprețuiesc deosebiri de sôrtă și de clasă; deosebiri dupe cari numai ômenii de nimic își regulază sentimentele și politeta lor; gândește-te că sângele care ne-a mântuit a eșit mai tot din vinele muncitorilor de prin ateliere și fabrici. Iubesc pe Garrone, iubesc pe Precossi, iubesc pe Coretti, iubesc pe zidărașul tău, cari ascundă în piepturile lor de mici muncitori inimă de prinți, și jură-ți ție însu'ți că nici o schimbare a sôrtei nu va puté smulge aceste sfinte prietenii din inima ta. Jură-mă că dacă dupe patru-șeci de ani, trecând pe la o stație de drum de fer, de veți recunósce sub hănele unui mașinist pe bătrânul tău Garrone cu obrazul înegrit,.. O! nu, n'am nevoie să jură... sunt sigur că îl veți îmbrățișa chiar de ai fi senator al regatului.

TATA TĂU.

Mama lui Garrone

Sâmbătă, 29.

Indată ce mă întorseiu la școlă, auđiu o veste tristă. De multe șile Garrone nu mai venea, pentru-că muma-sa era rău bolnavă și sâm-

bătă séra ea își și dete sufletul. Ieri de dimineță, îndată ce intră profesorul în clasă, ne duse :— «Sérmanului Garrone 'i s'a întemplat cea mai mare nenorocire ce póte isbi pe un copil. A murit mamă-sa. Măine, bietul băiat o să vie iar la școlă. Vě rog, băieți, să respectați grozava durere ce îi sfâșie inima. Când va intra, salutați'l serios și prietinește, nici unul să nu glumescă, nici unul să nu riđă cu el, vě rog.»

Ađi de diminéță, puțin mai târđiú de cât cei-l'alți, intră bietul Garrone. Mi se rupse inima când îl věđuiu. Era tras la față, avea ochii roșii și abia se ținea pe piclóre : par'că ar fi fost bolnav de o lună de đile ; nu 'l-ai mai fi cunoscut ; era îmbrăcat în negre din cap péné în piclóre : ce milă ne era de el ! Nici unul nu cărcni, toți ne uitarăm la densusul. Cum intră și věđu iarăși clasa de unde mamă-sa venea să'l íea mai pe fie-care đi, banca aceea pe care ea se plecuse de atâtea orí în đilele de examen ca să'í dea cele din urmă povețe și unde el se gândise de atâtea orí la dinsa, nerăbdător de a alerga întru întempinarea ei, isbucni într'un hohot de plâns desperat. Profesorul îl luă lângă sine, îl îmbrățișă și 'i duse : — «Plângi, plângi, băiete ; dar fă'ți inimă. Mama-ta nu mai e aici, dar te vede, te iubescé încă, tot

trăiesce lângă tine și într'o zi o s'o revești, pentru că ești un suflet bun și cinstit ca și dinsa. Fă'ți inimă.» — Dupe ce țise acésta îl aduse în bancă lângă mine. Nu îndrăzneam să mă uit la el. Garrone 'și scóse caietele și cărțile, pe cari nu le deschisese de multe zile; și deschidând cartea de citire, unde e o gravură care representă o mamă cu fiul ei de mână, isbucni iarăși în plâns și 'și plecá capul pe braț.

Profesorul ne făcu semn să'l lăsăm să stea așa și începu lecția. Eú aș fi vrut să'i spun ce-va, dar nu sciam ce. Il atinseiu cu mâna și îi șoptiiu la ureche: — «Nu mai plânge, Garrone dragă.» — El nu răspunse și fără să'și ridice capul de pe bancă, își puse mâna lui într'a mea și o ținu cât-va. La eșire nu 'i vorbi nimeni, toți trecură pe lângă el cu respect și în tăcere. Văduiu că mă aștepta mama și alergaiu s'o îmbrățișez; dar ea mă respinse și se uită la Garrone. De o cam-dată nu înțeleseiu de ce, dar băgaiu de sémă că Garrone, singur de o parte, se uita la mine și se uita cu o privire de o întristare nespusă, par'c' ar fi țis: — «Tu îmbrățișezi pe mama ta, eú n'o s'o mai îmbrățișez pe a mea! tu ai încă pe a ta, a mea amurit!» și atunci pricepui pentru ce mama mă respinse; eșiiu cu dinsa, dar nu o luaui de mână.

G. Mazzini

Sâmbătă, 29.

Garrone a venit și ași diminéță la școlă tot galben la față și cu ochii umflați de plâns; de abie s'a uitat la micile daruri ce'i pusesem pe bancă la locul său, ca să'l mai mângâiăm. Profesorul adusese o pagină dintr'o carte ca să'i o citescă, să'l facă să mai prindă inimă, să'i mai aline durerea.

Maî ântéiu el ne înștiință că mâine trebuie să ne ducem toți, punct la duoë-spre-dece, la primărie ca să fim față când se va da medalia de «Virtute cetățenescă» unui băiat care a scăpat pe un copil ce era să se inece în Padu și că luni o să ne dicteze descrierea serbărei, în loc de povestirea lunară.

Pe urmă se întórse către Garrone, care sta cu capul plecat și îi dise: — «Garrone, ia si-lesce-te să scrii și tu ce voiu dicta.» — Toți ne luarăm condeiele; profesorul dictă:

— «Mazzini, născut în Genova la 1805, muri în Pisa la 1872, a fost un mare suflet de patriot, un mare scriitor, cel d'ântéiū apostol și inspira-tor al revoluției italiene; pentru iubirea sa de patrie, el a trăit patru-deci de ani sérac, exilat, persecutat, rétăcitor și tot-d'a-una nestrămu-

tat în principiile și ideile sale. Mazzini, care adora pe muma sa și care moștenise de la ea tot ce avea mai curat și mai nobil în sufletul său curajos și distins, scria ast-fel unui bun prieten al său, ca să-l mângâie pentru cea mai mare din nenorociri. Iată pe scurt cuvintele lui: — «Prietine, tu n'o să mai vezi pe mama ta pe acest pământ. Acesta e gróznicul adevăr. Eă nu viu la tine, pentru că durerea ta e una din acele dureri solemne și sfinte, care trebuiescă înfrânte prin ele înși-le. Înțelegi ceea ce voiă să dic prin cuvintele: — *Trebuie să învingem durerea?* — Să învingem ceea-ce durerea are mai puțin sfânt, mai puțin curat, aceea care, în loc de a imblândi sufletul, îl slăbesce și 'l injosesce. Dar cea-l'altă parte a durerii, partea cea nobilă, aceea care măresce și înalță sufletul, aceea trebuie să rămăie cu tine, să nu te părăsescă nici o-dată. Aici pe pământ nimic nu înlocuiesce pe o mamă bună.

«In durerile și în mângâierile pe cari viața 'ți le mai póte da, tu tot nu o s'o uși nici o-dată. Dar trebuie să 'ți aduci aminte de ea, să o iubesci, să te mahnesci de mórtea ei, într'un chip demn de dinsa. Prietine, ascultă-mé! Mórtea nu există, nu e nimica! Nici nu se póte înțelege. Viața e viață și urméză legea vieței: progresul.

„Aveai ieri o mamă pe pământ, ađi ai un ânger intr'altă lume. Tot ce e bun, trăiesce și după viața pământéscă, mărit în putere. Așa e și cu dragostea mamei tale. Ea acum te iubescé mai mult de cât odinioară.

„Și tu, îi ești tu acum și mai mult răspun-
dător de faptele tale de cum erai mai 'nainte.
De la tine, de la faptele tale atěrnă acum ca
să o întělnesci, să o reveđi într'o altă existență.
Trebuie dar ca tu, pentru dragoste și respect
cătrecă mama ta, să fii și mai bun ca să o bu-
curi. Trebuie decí d'ací înainte, la orí-ce faptă
a ta, să te întrebí:— Ar încuviința-o mama?—
Trecerea ei într'altă lume 'ți-a procurat un
ânger păzitor cătrecă trebuie să îndreptezi
orí-ce rugăciune a ta. Fii curagíos și bun;
împotrivește-te durerei desperate și de rěnd;
dobândescé liniștea pe care o aű numai sufle-
tele mari, în suferințele adânci! Iată ceea ce
cere de la tine dęnsa!“

— „Garrone!— adause profesorul, — fii cu
inimă și liniștit, iată ceea ce voiesce mama
ta! Înțelegi?“

Garrone făcu din cap semn că da, și în tim-
pul acesta lăcrimile îi curgeaű șiróie pe față,
pe mâini, pe caiet și pe bancă.

Virtute cetățenească

(Povestire lunară)

La orele două-spre-zece punct eram toți cu profesorul dinaintea primăriei ca să vedem cum se dă medalia de „Virtute civică“ copilului care scăpase pe un camarad al său, din Padu, unde era să se inneze. Un stég mare tricolor fâlfâia pe balconul fațadei.

Intrarăm în curtea primăriei. Era înțesată de lume. Vădurăm în fundul curței o masă învelită cu postav roșu, hârtii deasupra și în jurul masei un șir de jețuri poleite pentru primar și pentru consilierii.

În dosul jețurilor erau ușierii primăriei, îmbrăcați cu tunică albăstre.

La dreapta în curte se afla rânduie în șir o companie din Garda municipală; soldații din acea companie aveau multe docorații; alături cu ei era o companie de Grăniceri; în partea cealaltă erau Pompieri în uniformă de sərbătore și mulți soldați nerânduieți, veniți acolo numai ca să privescă: Călărași, Vânători, Tunari.

Apoi jur-împrejur, răspândiți prin curte, erau domni, ómenii din popor, câți-va oficeri, dómne și copii cari se inghesuiau unii într'alții. Noi ne rânduierăm într'un colț unde mai

erau și alți mulți copii de pe la alte școli cu profesorii lor. Lângă noi se afla o cétă de băieți din popor, ca de zece și opt-spre-zece ani, cari rideau și vorbeau tare; se înțelegea că erau toți din suburbia Padului, camarași sași cunoscuți d'ăi băiatului care era să primescă medalia.

Pe la ferestrele de sus priveau slujbași de ași Primăriei. Balconul bibliotecii era înțesat de lume. În balconul din față, d'asupra gangului, erau o mulțime de fete din școlile publice și multe din institutul *Fiițelor de militari* cu frumósele lor véluri albastre. Te-ăi fi cređut la un teatru. Toți vorbăiau cu veselie, uitându-se din când în când spre masa cu postavul roșu să vadă dacă nimeni nu venise încă. Musica militară cânta în fund sub gang. Rađele sórelui înălbeau zidurile. Era fórte frumos!

De o-dată toți, din curte, din balcóne, de pe la ferestre începură să bată din palme.

Mă ridicaiu în vârful piciórelor ca să ved.

Mulțimea ce sta la spatele mesei se despărțise și făcuse loc ca să trecă un bărbat și o femeie. Aceștia înaintară. Bărbatul ducea de mână un băiat. Era cel care își scăpase camaradul. Bărbatul era tată-séu, un zidar, în haine de sərbătóre. Femeia, mamă-sa, mică

și bălaie, purta o rochie neagră. Bărbatul bălaiu și mititel era îmbrăcat cu o hăinuță cenușie.

Vedând atâta lume și auzind sgomotul aplauselor, rămaseră câte-și trei înmărmuriți; nu mai îndrăsneau nici să se uite, nici să se miște.

Un ușier de ai Primăriei îi împinse lângă masă spre dreapta. Lumea tăcu cât-va, apoi izbucni iarăși în aplause, din toate părțile.

Băiatul se uită la ferestre, apoi în balconul *ficelor de militari*; el își ținea pălăria în mână par'că nu știa unde se află. Imi păru că sémână puțin la față cu Coretti, dar e ceva mai roșu. Tată-său și mumă-sa țineaă ochii îndreptați spre masă.

Toți băieții din suburbia Padului, cari stau lângă noi, ieșeau din rând, înaintau cât puteau ca să facă semne camaradului lor și 'l chiămau încet pe nume: «Gino! Gino! Ginetto!» Tot chiămându'l mereu, fură auziți. Băiatul se uită la ei și 'și puse pălăria la gură ca să 'și ascundă zimbetul.

La un moment toți soldații 'și prezentară armele. Intră Primarul însoțit de mai mulți domni.

Primarul, cu părul cărunt de tot, cu o eșarpă tricoloră la brâu, se apropie de masă și

stătu în picior; toți cei-lalți stau la spatele lui și în lături!

Musica încetă de a cânta; primarul făcu un semn, toți tăcură și el începu să vorbescă. Cele d'ântei cuvinte nu le auđiu bine, dar înțeleseiu că povestia fapta băiatului; mai pe urmă însă glasul său se întări și se răspândi prin totă curtea așa de limpede și de sonor în cât nu mai perduiu nici o vorbă.— «Când băiatul vedu de pe mal că tovarășul său se sbătea în apă coprins de frica morței, el asvirli hainele de pe dinsul și, fără să se gândescă măcar o clipă la pericolul la care se expunea, el alergă spre riū. Toți îi strigară: — O să te ineci! — el nu răspunse; voiră să 'l opréscă, el se svircoli și le scăpă din mâni; îl chiămară pe nume; el și intrase în apă. Riul era revérsat, primejdia era mare chiar pentru un bărbat. Dar el se aruncă înainte morței cu totă puterea trupului său cel mic și a inimei sale celei mari; ajunse, prinse la timp pe nenorocitul care se dase afund și 'l scóse afară; se luptă cu furie împotriva valurilor cari tindeau să 'i inghiță pe amênduoî; se luptă chiar cu tovarășul său care sta să 'l afunde și pe el; de mai multe ori dispăru și reveni d'asupra apei într'o luptă desperată, stăruind fără preget în sfântul său scop, nu ca un băiat care vrea să scape pe un

alt băiat, ci ca un bărbat, ca un tată care se luptă ca să scape pe fiul său, care e viața și singura lui speranță.

„In fine, Dumnezeu nu îngădui ca o faptă așa de mărinimósă să fie zadarnică. Băiatul răpi din not victima uriașului riú, o aduse la mal și îi dădu împreună cu alții cele d'ântei ajutóre; dupe aceea se duse acasă singur și liniștit ca să'si povestéscă fapta părinților săi, ca un ce fórte simplu. Domnilor! Mare și vrednic de respect este curagiul la un bărbat. Dar la un copil în care nu póte fi nici o bănuială de ambiție și de interes, la un copil care e nevoit să desvólte atât mai multă îndrăznélă cu cât îi lipsescú puterile, la un copil căruia nu 'i cerem nimic, care n'are nici o îndatorire, care ne pare destul de bun și nobil numai când recunósce și înțelege sacrificiile altuia, fără ca el să le îndeplinéscă, la acela bărbăția este un ce dumnezeesc.

„Nu voiu mai spune alt nimic, domnilor. Nu voiu să incarc cu laude de prisos o mărinimie așa de simplă. Iată'l! aci în fața vóstră stă mântuitorul vítéz și generos. Soldați, salutați'l ca pe un frate; mame, bine-cuvéntați'l ca pe un fiú; copii, aduceți-vé aminte de numele lui, întipăriți-vé în minți chipul lui, ca să nu se mai ștérgă nici o-dată din inima vóstră. Vino

aci, băiete! Te decorez în numele Regelui Italiei cu medalia Virtuții cetățenesci!»

Un — «Să trăiască» — izbucni de o dată și resună împrejurul palatului Primăriei.

Primarul luă de pe masă medalia și o prinse de pieptul băiatului. Dupe aceea îl îmbrățișă și îl sărută. Mamă-sa își puse mâna la ochi, tatăl își plecase capul pe piept. Primarul strinse mâna amândurora și, luând decretul decorației legat cu panglică, îl dete mamei.

Indată apoi se întorse către băiat și 'i duse : — «Amintirea acestei zile atât de glorioasă pentru tine, atât de fericită pentru tată-tău și pentru mama ta, să te țină în totă viața pe calea virtuții și a onorei. Rămas bun!» — Primarul eși, musica cântă și totul părea potolit, când compania de Pompieri se despărți și lăsă să trecă un băiețel de vre-o nouă ani. Acesta se repeși de lângă o dómnă, care se și ascunse indată, și se aruncă în brațele băiatului decorat.

O a doua izbucnire de aplause și de urări resună în curte; toți înțeleseseră pe dată că acela era băiatul care fusese scăpat, și că venea să mulțumescă mântuitorului său. Dupe ce îl sărută, îl luă de braț ca să 'l însoțescă afară. Amânduoși mergeau înainte și dupe ei veneau tatăl și mama îndreptându-se cu toții spre eșire; pētrunseră cu greu printre mulți-

mea care se ținea dupe ei : soldați, copii, femei, gardiști, fără nici o ordine. Toți se împingeau sau se ridicau în vârful picioarelor ca să vadă pe băiat. Cei cari erau în drumul lui, îl apucau de mână. Când trecu pe dinaintea băieților din școli, toți ridicară în sus pălăriile.

Cei din suburbia Padului făcură un sgomot nespus; unii îl trăgeau de haină, alții îl apucau de mâini strigând: — «Gino! — Trăiască Gino! — Bravo Ginetto!» — Îl veduși și eu când trecu pe lângă mine. Era aprins la față, vesel, medalia era prinsă cu o panglică albă, roșie și verde. Mama sa plângea și ridea tot-de-o dată, tata-său își răsucea mustața și mâna îi tremura ca și când ar fi fost prins de friguri.... Lumea de pe la ferestre și balcone se tot uita la ei și îi aplauda. De o dată, tocmai când băieții stau să intre sub gang, o adevărată ploie de flori, de buchete de violele și mărgărite, cădu din balconul *Fuicelor de militari*, acoperind capul băiatului, pe al tatălui, pe al mamei și imprăștiindu-se pe pământ. Mulți se apucară să le culégă repede și le deteră mamei... Musica, în fundul curței, cânta incet și dușos o melodie frumoasă, care părea cântecul unor glasuri argintii ce se depărtau binișor în jos pe țermurile unui fluviu.

Portiarul, uitându-se în trecăt la scrisoare, chiamă pe infirmier, și 'i țise să ducă pe bătejel la tată-său,
Pag. 159,

M A I U

Copiii rachiticoși

Vineri, 5.

Ađi nu m'am dus la școlă pentru că nu pré'mi era bine și mama m'a luat cu ea la Institutul copiilor schilođi, unde se dusesese să bage pe una din fetele portarului; dar nu m'a lăsat să intru înăuntru.

Nu ai înțeles de ce nu te-am lăsat să intri, Petrică? Pentru ca să nu aduc în fața acelor nenorociți, în mijlocul școlei, întocmai ca un model, pe un băiat sănătos și zdravăn; bieții copii au destule, ba încă pré multe ocazii ca să facă comparații dureroșe! Ce lucru trist! M'au podidit lacrimile când am intrat înăuntru! Erau vre-o șei-deci, și băieți și fete... Sărmane oșe sucite. Sărmane mâini și piciorușe canonite și schilode! Sărmane trupșore schimonosite! Numai de cât băgaiu de sémă multe obraze drăgălașe, cu ochii plini de deșteptăciune și de iubire: era un obrăjel de fetiță cu nasul subțire și cu bărbia ascuțită, par'că era o băbuță, dar avea un zîmbet așa de dulce!

Câte unii, când te uiți la ei numai în față sunt frumoși; parcă n'ar avea nici o slăbiciune, dar când se întorc.. îți dă un cuțit prin inimă! Venise doctorul să îi vadă. Îi așeza drepti pe bancă, le ridica hainele ca să pipăie pântecile umflate și încheieturile grose; nu se rușinează de loc bietele ființe; se vede că sunt învățate să fie despuiați, examinați, întorși în toate părțile.

Și când ne gândim că acum sunt în periodul cel mai blajin al bolei lor, că acum suferă mai puțin. Dar cine poate spune ce au suferit la cea d'ânteu deformare a trupului lor, când o-dată cu creșterea infirmității vedeau micșorându-se dragostea în jurul lor; bieții copii, lăsați singuri césuri întregi, într'un colț al unei odăi sau al unei curți; rău hrăniți și câte o-dată chiar batjocoriți sau chinuiți luni întregi și în zadar cu legături și cu aparate ortopedice (îndreptătoare). Atât numai că, mulțumită căutărei, hranei bune și gimnasticeii, mulți se facu mai bine. Profesora îi puse să facă gimnastică. 'Ți era mai mare milă când îi vedeai întindând sub bancă picioarele lor schilode, lungi ca nisce fuse, nodorose, diforme; picioruse pe cari le-ai fi acoperit cu sărutări. Unii nu puteau să se scole din bancă și rămăneau acolo, cu capul lăsat pe braț, mângâind cârjile cu mâna; altora întindând brațele, li se oprea răsufarea și cădeau îngălbeniți jos pe scaun; cu toate acestea zimbeau ca să și ascundă năbușela. Petrică dragă, voi cari nu prețuiți indetul sănătatea, vi se pare puțin lucru că sunteți zdraveni! Mă gândeam la băieții sănătoși și voinicii pe cari mamele îi ducă la preumblare, mândre de frumusețea lor, și aș fi strins la pieptul meu toate capetele acelea cu desperare; 'mă-aș fi dis, dacă aș fi fost singură pe lume: Nu mă mai mișc de

aici, voiu să vă închin voe viața mea, să vă servesc, să vă fiu mamă pêne la sfârșitul vieții mele...

Intre acestea, bieții copii cântau; cântau cu nisce glasuri subțiri, dulci și duioase, cari mergeau drept la inimă, și fiind-că profesora îi lăudase, erau foarte mulțumiți; pe când trecea printre bănci, ei îi sărutau mâinile și brațele, căci au multă recunoștință pentru cine îi iubesc; sunt foarte simțitori. Sunt și talentați, ângerășii aceștia! învață; spunea profesora. O profesora, tânăra și drăgălașă, care are în chipul ei o bunătate, o orecare expresie tristă, ca un fel de oglindire a nenorocirilor pe cari ea le mângâie și le ușurează. Drăguță fată! Printre toate ființele omenesci, cari își câștigă viața prin muncă, nu e nici una care să și o câștige cu mai mare sfințenie, copila mea.

MAMA TA.

Jertfă

Mama e foarte bună și soru-mea Silvia e ca și dinsa, are o inimă tot așa de mare și generoasă. Stam aseră și copiam o parte din povestirea lunară „De la Apenini pêne la Ande“, din care profesorul ne-a dat fie-căruia să scriem câte nițel, căci e foarte lungă; Silvia intră pe vârful piciorilor și 'mi duse inctinel și repede:— «Vino cu mine la mama. 'I am auzit ađi diminéță vorbind; tatei 'i au mers rău treburile, era mâhnit, mama căuta să 'l incuragieze:—Suntem strimtorați, ințe-

legi? Nu mai avem bani.» — Tata spunea că trebuie să ne lipsim de câte ceva ca să ne putem ajuta. Așa dar trebuie să facem și noi sacrificii, nu e așa? Spune, vrei și tu? Bine, eă vorbesc cu mama și tu să fii de aceeași părere cu mine și să'mi făgăduiesci pe cinste că o să faci ce 'ți voiu dice eă.» Dupe ce dise acestea, mă luă de mână și mă duse la mama, care cosea stând pe gânduri; eă mă aședăiu lângă dinsa de o parte și Silvia de cea-laltă; Silvia îi și dise numai de cât: — «Mamă dragă, am să'ți spun ceva; amênduoî vrem să'ți vorbim.» — Mama se uită la noi cu mirare. Silvia începu: — «Tata nu mai are bani, nu e așa?» — «Ce spui tu? — dise mama roșindu-se; — nu e adevêrat? Da ce scii tu? Cine 'ți-a spus?» — «Eă știu! — rêsponse Silvia cu ton hotărit. — Nu e așa mamă, trebuie să facem și noi sacrificii, dupe puterea nóstră. Imi făgăduiseși o apărătore pe la sfirșitul lui Maiu, și Petrică își aștepta cutia sa cu culori; nu mai vrem nimic; nu vrem să se risipescă bani; ne mulțumim noi și așa; ai audit, mamă?» — Mama încercă să vorbescă, însă Silvia adause: — «Nu, o să fie așa cum vrem noi. Ne am hotărit. Și pêne ce tatei nu 'i voru merge iar afacerile bine, nu ne mai trebuie nici póme, nici alte lucruri; o să ne fie destul supa, și diminêța o să mâncăm pâne; ast-fel o să se facă mai puțină cheltuială.

pentru mâncare, căci, în adevăr, cheltuim mult. Îți făgăduim că o să ne veđi tot-d'a-una mulțumiți. Nu e așa Petrică?» — Eă îi răspunseiu că da. — «Tot-d'a-una mulțumiți cu ori-ce, — repetă Silvia astupând cu mâna ei gura mamei; — și dacă va trebui să facem și alte sacrificii la îmbrăcăminte saă la ori-ce alt, le vom face cu plăcere; putem chiar vinde tóte darurile ce le am primit. Eă 'mă daă tóte lucrurile, 'ți ajut și în casă, să nu mai dăm nimic de cusut; voiă lucra cu tine tótă ăiua, voiă face tot ce 'mă veđ spune, sunt hotărită la tóte! la tóte! — ăise ea cu tótă inima, luând pe mama de gât; — pentru ca tata și mama să nu mai aibă neajunsuri, și eă să vă vėd pe amėnduoii liniștiți, cu voie bună ca mai 'nainte alături cu Silvia vóstră și cu Petrică al vostru, care vė iubescă așa de mult, care 'și-ară da vieța lor pentru voi!»

N'am vėđut nici o-dată pe mama așa de mulțumită ca în momentul când auđi aceste cuvinte; nu ne a sărutat nici o-dată așa de dulce pe frunte; plângea și ridea fără ca să pótă rosti vre un cuvėnt.

Pe urmă încredința pe Silvia că înțelesese rău, că, din fericire, nu erau așa în lipsă cum credea ea, și ne mulțumi de o sută de ori; fu fórte veselă tótă séra, pėnė ce veni tata, că-

ruia îi povesti totul. Tata nu dîse nimic, dragul meu tată! Dar ađi diminéťă, cînd ne aședărăm la masă, avurăm în acelaș timp o mare plăcere și o mare întristare: eű găsiiu sub șervet cutia cu culori, iar Silvia apărătórea.

Incendiul ¹⁾

Jouí, II.

Astăđi de diminéťă sfērșisem de copiat partea mea din povestirea „*De la Aperenini pêne la Ande*“, și stam căutând un subiect pentru compoziția liberă ce profesorul ne o dăduse să o facem, cînd auđiiu pe scară un glas necunoscut și puțin dupe aceea intrară în odaie două pompieri, cari cerură voie de la tata să se uite la sobă și la coșuri, pentru că eșia fum mult pe coperiș, și nu se scia de unde provine. Tata le dîse: — «uítați-vé!» — și măcar că nu aprinsesem focul încă nicăier, ei începură să cutreere odăile și să pună urechile la päreți ca să auđă de nu cum-va urlă focul în olanele cari se suie în cele-lalte caturí ale casei.

Pe cînd ei cutreeraű odăile, tata 'mí dîse: — «Petrică, iată un subiect pentru compoziția ta: *Pompierii*. Incércă-te să scrii ceea ce 'ți voiu

1) Acéstă faptă s'a întemplat în Turin la 27 Ianuarie 1880.

povesti. Eú 'i-am vėđut la lucru acum două ani, într'o nópte, târđiú, când eșiam de la teatrul *Balbo*. Apucând pe strada Roma, vėđuú o lumină neobicinuită și o mulțime de lume, care alerga într'acolo; o casă era în flacări; limbă de foc și nori de fum isbucniaú pe ferestre și pe coperiș; bărbați și femei apăreaú la ferestre și dispăreaú scotēnd strigăte sfișiatóre; sub gang era o invălmășelă cumplită. Lumea striga: — Ardú de vii! Ajutor! Pompierii! — Tocmai atunci se opri o trăsură, sáriră din ea patru pompieri, cei d'ântei găsiți la Primărie. Se repeđiră înăuntru și d'abia intraseră când vėđurăm ceva ingrozitor: o femeie eși țipând la o feréstră din catul al treilea, se apucă de balustrada ferestrei, sári peste ea și rămase acățată de drugi, atērnată în aer, cu spatele incovoiat sub fumul și flacările cari eșind din odaie era cât p'aci să 'i atingă capul. Mulțimea scóse un țipēt de gróză. Pompierii, oprindu-se din greșelă, la al douălea cat unde chiriașii erau inspăimēntați, dărámaseră aprópe un zid și pētrunseseră într'o odaie când o mie de glasuri isbucniră strigând: «La catul al treilea! la catul al treilea!» Alergară la catul al treilea. Acolo un adevērat iad; grindile se surpaú din coperiș, sálile erau pline de flacări, fumul îneca. Ca să ajungă la odăile unde se aflaú

închiși chiriași, nu era alt drum de cât coperișul. Se urcară numai de cât sus, și un minut dupe aceea vedurăm un fel de stafie neagră sărind pe olane printre fum. Era caporalul care se urcase cel d'ânteu. Dar ca să ajungă în partea coperișului care corespundea cu partea închisă prin foc, trebuia să trecă printr'un loc îngust coprins între o ferestruie și un șghiab; toate cele-l'alte părți erau în flăcări și locul acela strimt era acoperit cu zăpadă și cu ghiată. Bietul om nici nu avea de ce să se sprijine. — «E cu neputință să trecă pe acolo!» — striga lumea de jos. Caporalul însă înaintă spre șghiabul coperișului. Toți se înfiorară, și se uitară drept la el oprindu'și resuflarea. Trecu: un strigăt — «Bravo! Să trăiești» — eși din toate piepturile și se ridică la cer. Caporalul își urmă calea și ajungând la locul amenințat, începu să spargă cu barda țigle, bârne, căpriori ca să'și deschidă un drum spre a pătrunde înăuntru. Intre acestea femeea sta tot atârnată de drugii balustradei; limbile de foc o amenințau din ce în ce mai mult; un minut încă și totul era sfirșit. Drumul se deschise: vedurăm pe căprar scoțendu'și curéoa și lăsându-se în jos; cei-l'alți pompieri îl urmară. În acelaș minut o scară foarte înaltă, adusă înadins, fu proptită de păreții casei dina-

intea ferestrelor din cari eşiaŭ flacări și strigăte infiorătoare. Toți însă credeaŭ că e târziu. Se audea din toate părțile : — „N’o să mai scape nimeni! — Ardŭ pompierii! — S’a sfirșit! — Aŭ și murit!“ — De o-dată apăru la ferestra cu balustradă figura négră a caporalului, luminată de flacări; femeea îl apucă de gât; el o luă de mijloc cu amênduoë mâinile și o trase în odaie. Mulțimea scóse un strigăt de mi de glasuři, care acoperi trosnetele incendiului. Dar unde sunt cei-l’alți? Cum o să se cobóre? Scara proptită de casă în fața unei ferestre era pré mult depărtată, cum arŭ puté ei să ajungă la ea? — Pe când lumea șoptea acestea, un pompier eși afară pe ferestră, puse piciorul drept pe ciubucele ferestrei, cel stâng pe scară și stând ast-fel ca și în aer, apucă rënd pe rënd pe chiriașii ce’i treceaŭ pompierii dinăuntru, iar el îi trecea altor pompieri cari se urcaseră de jos pe scară, aceștia legându’i bine de stêlpii scărei îi lăsaŭ jos sprijiniți de alți pompieri. Femeia de pe balustradă fu scăpată mai ântêiŭ, pe urmă o fetiță, apoi o altă femeie și un bêtrân. Toți fură mântuiți. La urmă se coboriră și pompierii cari remăsese înăuntru. Caporalul care alergase cel d’ântêiu se cobori cel din urmă.

Mulțimea îi primi pe toți cu un tunet de

aplause, dar când apăru cel din urmă, înaintaşul mântuitorilor, cel care înfruntase mai înainte de toţi prăpastia, cel care ar fi murit, dacă ar fi fost vre-unuia scris să móră, mulţimea îl salută ca pe un biruitor, strigând şi întindând mâinile cu un avânt de admiraţiune şi de recunoscinţă: în câte-va minute, numele lui neştiut—Giuseppe Robbino—trecu din gură în gură... Ai înţeles? Acésta e bărbăţie, bărbăţia inimei care nu judecă, care nu se îndoiesce, care merge orbesce ca fulgerul unde aude vaietul celui care móre. O să te duc o-dată la manevrele pompierilor şi o să'ţi arăt pe caporalul Robbino; cred că ai fi fórte mulţumit ca să'l cunoscî?» — Respunseiu că da. — «Uite'l!» dise tata.

Mă întorseiu de o-dată. Cei doui pompieri, sfârşise cercetarea lor şi treceau prin odaie ca să plece. Tata 'mî arătă pe cel mai scund, care avea fireturi de aur, şi'mî dice:— «Stringe mâna caporarului Robbino!»

Caporarul se opri şi'mî întinse mâna, zimbind; eü 'i-o strânseiu; el mă salută şi eşi.

— «Ține bine minte,—îmi dise tata,—că din miî şi miî de mâini pe cari le vei stringe în viața ta, nu o să fie póte nici dece care să prețuiască cât a lui.»

De la Apenninî pênă la Ande

(Povestire lunară)

Odinióră un bălét genovez de vre-o trei-spre-dece ani, fiul unui muncitor, plecă din Genova în America singur singurel ca să-și caute pe mamă-sa. Mama plecase cu duoî ani înainte la Buenos-Aires, capitala Republicei Argentine, cu scopul de a intra în serviciu într'o casă avută ca să câștige ast-fel, în puțin timp cât îi trebuia ca să-și scótă familia din datorii și din sărăcia în care căduse, din cauza mai multor nenorociri ce o bântuise.

Sunt multe femei de inimă cari facă această îndelungată călătorie cu un asemenea scop și cari, mulțumită salariilor mari ce primescú acolo, se întorc dupe câți-va ani în țeră cu câte-va miî de lei. Sërmana mamă plânsese la crimă de sânge când se despărți de copiii sêi, unul de opt-spre-dece ani, cel-l'alt de unspre-dece, dar plecă cu bărbăție și plină de bune speranțe. Călătoria îi fu cu noroc : indată ce ajunse la Buenos-Aires, găsi numai de cât, prin mijlocirea unui negustor genovez, vër cu soțul ei, și stabilit acolo de mult timp, o bună familie argentină, care o plătea mult și se purta bine cu ea. Cât-va timp urmă o cores-

pondență regulată cu familia ei. Se învoiseră ast-fel; bărbatul adresa scrisorile vărului său, și el le da nevestei. Dînsa încredința așîșderea scrisorile ei vărului, el le trămitea la Genova, adăogând și el câte-va rënduri de la sine.

Câștigând opt-deci de lei pe lună și necheltuind nimic pentru sine, putea să trămiță acasă bărbatului, pe fie-care trimestru, o sumă frumușică, cu care el, om cîstit, plătea cu încetul datoriile mai urgente și și redobîndea ast-fel buna sa reputație. In acelaș timp el muncea, era mulțumit de felul cum îi mergeau treburile și trăia cu nădejdea că nevasta i se va întorçe cât de curênd, de óre-ce casa părea gólă fără de dînsa și băiétul cel mai mic, care iubea fôrte mult pe maică-sa, era mereu trist și nu se putea obicinui cu lipsa ei.

Dar un an dupe plecarea ei, in urma unei scrisori scurte in care spunea că e cam bolnavă, nu mai primiră nici o știre. Scriseră de duoé ori vărului; vărul nu rêsponse nimic. Scriseră familiei argentine, unde femeia slujia; dar n'avură nici un rêspons, pentru că scriseseră rêu adresa. Temêndu-se de vre-o nenorocire, scriseră consulatului Italian din Buenos-Aires, ca să facă cercetări, și dupe trei luni primiră rêspons de la consul că de și de-

dese o însciințare prin jurnale, totuși nu se înfățișase nimeni, nici cel puțin ca să dea vre-o deslușire. Și nici că se putea întempla alt-fel, căci sërmana femeie de témă să nu'și injosescă familia, aflând lumea că e servitoare, nu'și dăduse adevăratul nume, familiei argentine. Mai trecură multe luni tot fără nici o veste.

Tatăl și fiii erau desperați. Mai cu sémă cel mic fu coprins de un dor pe care nu'l putea învinge. Ce era de făcut? La ce mijloc să alerge? Cel d'ântëiu gând al tatălui fusese să plece și el în America ca să'și caute nevasta. Dar cine era să muncescă ca să întreție pe copii? Nici băiétul cel mare n'ar fi putut să plece, căci tocmai atunci începea și el să câștige câte ce-va; familia avea nevoie de el.

Trăia în chinurile acestea, schimbând în fie-care și aceleași vorbirii dureróse, sau uitându-se unul la altul în tăcere.

Intr'o séră, Marcu, băiétul cel mai mic, și se hotărît: — «Mă duc eú în America să caut pe mama.» — Tatăl clătină din cap cu întristare și nu răspunse. Era un gând bun, dar un lucru cu neputință. La trei-spre-zece ani, singur să călătorescă pênă în America, un drum de o lună de zile pênă să ajungă acolo!

Băiétul însă stărui iarăși a duoa și, a treia

și așa mereu și dupe și, cu hotărîre și cu judecată rece, ca un om mare.

Dicea: — «Nu s'aũ mai dus și alții și mai mici de cât mine? Când voi fi pe vapor nu o să ajung și eu că orî-care altul? Sosind acolo, mă duc drept la prăvălia vărului; sunt atâția italieni în America; nu o să găsesc dóră vreunul care să mă călăuzescă? Și îndată ce voi găsi pe vărul nostru, găsesc și pe mama. De n'aș găsi-o, m'aș duce la consul, ca să cercetez despre familia argentină, și la orî-ce întem- plare, acolo cine muncesce nu piere; o să muncesc și eu ca cei-lalți ca să'mi câștig cu ce să mă întorc în țeră.»

În acest chip, isbuti încetul cu încetul să înduplece pe tată-sěu.

Tată-sěu îl prețuia, știa că e copil cu minte, plin de rivnă și că tóte aceste daruri s'arũ întări în inima lui cu gândul sfânt de a'si re- găsi pe mama, pe iubita lui mamă.

În aceste împrejurări, un căpitan de corabie, prieten cu un cunoscut al lui, auđind despre acésta, propuse să dea gratis lui Marcu un bilet de clasa III-a pe vaporul sěu péné în Re- publica Argentină.

Atunci, dupe câte-va rěsgândiri, tatăl se invoi, și călătoria fu hotărîtă.

Îi umplură o traistă cu veșminte, îi de-

teră ceva de cheltuială, adresa vărului, și într-o frumoasă seră din luna lui Aprilie, îl imbarcară.

— «Copile! Marculé dragă, — îi duse tatăl, dându'î ultima sărutare cu lacrămile în ochi; — Fii bărbat! Pleci cu o hotărîre sfântă, Dumne-de-ŭ o să te ajute.»

Bietul Marcu! În adevăr el avea o inimă plină de bărbăție și se pregătise de cele mai grele încercări în acea călătorie; totuși când vădu că dispăre de pe orizont frumoasa lui Genova, când se vădu singur și necunoscut p'acel vapor înțesat de țărani emigranți, cu mica lui traistă drept totă avuția, 'i-se strinse inima. Două zile de-a rândul stătu nemișcat la prora corăbiei, mâncând mai nimic și înecat de plâns.

Tot felul de gânduri triste îi trecea prin minte, și cel mai trist, cel care 'i se înfățișa cu mai multă stăruință, era acela că pôte să fi murit mamă-sa.

Când adormea, vedea tot-d'a-una în visurile sale, rele și intrerupte, pe un necunoscut care 'l privea cu compătimire și 'i șoptea la ureche:

— «Mama ta a murit!» — Atunci se deștepta, oprindu-se de a țipa.

Totuși, dupe ce trecu strîmtórea de Gibraltar, și zări oceanul Atlantic, prinse puțină i-

nimă și un pic de speranță. Dar fu o scurtă mângâiere. Marea aceea nemărginită, tot-d'una egală, căldura care mergea crescând, întristarea care se observa în ochii tuturor celor ce 'l înconjuraă, simțimentul singurătăței în care se afla, toate acestea îi provocară o mâhnire și mai adâncă.

Țilele treceaă una dupe alta, triste și uriciose; ele i se incurcaă în minte, așa cum se întâmplă bolnavilor. 'I se părea că e pe mare de un an, și cu toate acestea în fie-care diminéță când se scula, era coprins de o nouă mirare, vedându-se aci singur în mijlocul nemărginitului ocean călătorind către America. Frumôșii pesci zburători cari cădeaă din când în când pe corabie, minunatele apusuri de sóre ale tropicelor cu norii acei uriași, roșii ca-jăratecul și ca sângele, acele fosforescențe nocturne, cari facă din Atlantica o mare de lavă, nu'i păreaă că sunt aievé, ci ca niște minuni vedute în visuri.

Se iviră și țile de vreme rea, în cari el rămânea mereu în dormitoriū, unde toate lucrurile se isbeaă și se răsturnaă, crescând sgomotul blestemelor și al vaietelor de tot felul.

Atunci bietul băiat creău că 'i venise césul din urmă. Insa aă fost și țile frumóse în cari

marea era liniștită și gălbuie, dar de o căldură nesuferită și de un urit îngrozitor! Césuri negre și nesfârșite, în timpul cărora călătorii oboșiți, lungiți și nemișcați pe scânduri, păreau morți cu toții.

Călătoria nu se mai sfârșia; mare și cer, cer și mare, ați ca ieri și mâne ca ați, mereu, tot-d'a-una, vecinic. Marcu rămânea césuri întregi proptit de parapet, uitându-se la acea mare nemărginită, amețit, gândindu-se ca'ntr'un vis la mama sa, pênă ce 'i se închideau ochii de somn și capul îi cădea pe umăr; atunci revedea iarăși chipul acela necunoscut, care îl privea cu compătimire și 'i șoptea la ureche: «Mamă-ta a murit!»

La glasul acela, Marcu se deștepta tresărind ca să și urmeze visul cu ochii deschiși și să privească orizontul neschimbat.

Călătoria ținu douăzeci și șapte de zile! Dar cele din urmă fură cele mai frumoase. Timpul era senin și aerul răcoros. El se împrietenise cu un moșneg Lombard care mergea în America la fiu-său, plugar în ținutul de lângă orașul Rosario. Marcu îi spusese toate împrejurările prin cari trecuse, și bătrânul îi dicea mereu, bătându-l cu mâna pe umăr: — «Fii bărbat, băiete! o să găsești pe mamă-ta sănătoasă și fericită!»

Prietenia aceea îl încuragia pe bietul Marcu, presimțirile sale cele rele deveniră bune. Stând la proră, lângă bătrânul țeran, care trăgea din lulea, sub un cer frumos, instalat, în mijlocul cetelor de emigranți, cari cânta, el își închipuia de sute de ori în gândul său cum are să fie sosirea lui la Buenos-Aires, se și vedea în strada în care locuia vėru-său; îi găsea prăvălia și alerga la dēnsul, întrebându-l:— «Ce face mama? Unde e? Aīdem numai de cât la ea!» Alergau amēduoi, urcau o scară, se deschidea o ușă....

Și aci monologul său se oprea; inchipuirea lui se perdea într'un simțiment de induioșire nespūsă, care îl făcea să scótă pe ascuns o mică iconiță pe care o purta la gât și incetinel să rostéscă, sărutând-o, rugăciunea sa.

Ajunseră în sfirșit la Buenos-Aires a douăzeci și șeptea zi de pe plecare. Era un frumos revērsat de zori din luna lui Maiu, când corabia își aruncă ancora în riul uriaș, La Plata, pe țermul căruia se destinde mărēța capitală a republicei Argentine. Timpul acela minunat păru de bun augur lui Marcu. Eră ca amețit de bucurie și de neastēpēr. Mamă-sa era abie la câte-va poștii de el. In câte-va cėsuri era s'o vadă! Și el se afla în America, în Lumea-nouă, avusese îndrăznéla să vină

singur! Atunci 'i se păru că lunga lui călătorie trecuse ca nimica. 'I se păru că zburase vi-sând și că se deșteptase aci.

Marcu era așa de fericit în cât nici nu se în-tristă, nici nu se miră când, căutându-se în bu-zunar, găsi numai o punguliță din cele duoë în cari își împărțise averea, ca să fie mai sigur de a nu perde totul. I se furase punga, îi rămânea numai câți-va lei, dar lui ce 'i păsa acum când era în apropiere de mamă sa?

Se cobori, cu traista în spinare, d'împreună cu alți mulți Italieni într'un vaporeș care 'i duse pêné aprópe de țerm. Din vapor sări în-tr'o luntre care purta numele de „Andrea Doria“, debarcă la schelă, își luă diua bună de la bătrânul său prieten lombard și apucă cu pași mari către oraș.

Cum intră pe cea d'ântëiu stradă, opri pe un om care trecea și'l întrebă ce drum să apuce ca să ajungă la strada „Los Artes“. Trecătorul se întemplă să fie tocmai un Ita-lian. Acesta se uită cu mirare la dînsul și'l in-trebă de știe să citescă. Marcu răspunse că da.

Atunci, diuse lucrătorul, arătându'i strada din care venea el: — «Mergi drept, tot drept înaintea ta, citind numele ulițelor la fie-care respântie, pêné ce vei găsi pe care o cauți.» Băiétul mulțumi și apucă înainte pe uliță.

Era o uliță lungă, dréptă, nesfârșită, dar îngustă, având pe amândouă laturile case scunde și albe cari păreau nisce căsuțe de țeră.

Ulița era plină de trecători, de trăsuri, de carre, ce făceau un sgomot asurđitor. Ici și colé fálfăiau stéguri mari de diferite fețe cu inscripțiuni în litere mari, vestind plecarea corăbiilor mari către cetăți necunoscute. Din când în când, întorcânduși privirea în drépta și în stânga, el vedea alte uliți cari se întindeau și ele fără sfârșit, tot cu case mici și albe, tot înșesate cu lume și cu carre și tăiate în fundul liniei drepte de nemărginita câmpie americană, uniformă ca orizontul mării. Cetea 'i se părea fără de sfirșit. Se uita cu băgare de sémă la numele stradelor : nisce nume pocite pe cari abié le putea citi; la fie-care capét de uliță 'i se bătea inima, cređend că e strada ce o caută.

Se uita la tóte femeile, sperând că o să vadă pe mumă-sa. Vědu pe una mergend înaintea lui, care 'l făcu să tresară, o ajunsese, se uita la ea : era o arăpóică.

Mergea, mergea grăbind mereú pasul. Ajungend la o respântie, citi și rămase înmărmurit pe trotuar : era strada «Los Artes». Apucă pe acolo, vědu numărul 117, prăvălia vērului era la numărul 175; grăbi și mai tare pasul,

parcă alerga. La numărul 171 fu silit să se oprască ne mai putând se respire și 'și ȃise în sine: — «Mamă, dragă mamă, e ore adevărat că o să te văd peste câte-va minute?»

Alergă înainte și ajunse la o mică prăvălie de mărunțișuri. Era aceea, se opri pe pragul ușei, vădu o femeie căruntă, cu ochelari.

— «Ce vrei băiete?» — întrebă femeia spaniolesce.

— «Nu e asta, — ȃise băietul, cu glasul năbușit, — prăvălia lui Francisco Merelli?»

— «Francisco Merelli a murit!» — răspunse femeia italiennesce.

Băietului 'i se păru că 'l lovește cine-va drept în piept.

— «De când a murit?»

— «De mult, — răspunse femeia — de mai multe luni. Treburile 'i-aũ mers rău, și a fugit. Se ȃice că a plecat la Bahia-Blanca, fórte departe de aici și că a murit sosind acolo. Prăvălia o țiu eũ acuma.»

Băietul îngălbeni. Apoi ȃise repede:

— «Merelli cunoscea pe mama. Ea era în serviciul d-lui Mequinez; numai el știa unde se află mama. Am venit din Italia în America înadins ea s'o caut. Merelli îi trămitea scrisorile năstre.... Trebuie să gădesc pe mama.»

— «Bietul copil!» — răspunse femeia.

«Eü nu știü nimic, dar pot sä întreb pe rândușul din curte; el cunoscea pe băiétul care făcea comisiunile pentru Merelli, póte că știe sä'ți dea vre-o deslușire.»

Se duse în fundul prăvăliei și chiámă pe băiét care veni îndată.

— «Ia spune'mi, — întrebă prăvăliașă; — 'ți aduci cum-va aminte daca Merelli trămitea câte o-dată pe ucenicul său să ducă scrisori unei servitóre ce era băgată la pământeni?»

— «La domnul Mequinez, — răspuse băiétul, — da, dómnă, câte o-dată, tocmai la capétul uliței „Los Artes“.»

— «Îți mulțumesc, dómnă! — strigă Marcu... știi să'mi spuî numărul?»

— «Dați'i voie să vie cu mine; — însoțesc-mé de poți, băiete, mai am ceva gologani.»

El grăi aceste cuvinte cu atâta căldură, în cât fără să aștepte porunca prăvăliașei, băiétul îi răspuse :

— «Aidem, de!» — Și plecă înainte cu pași repeđi. Alergând așa fără să scótă un cuvânt măcar, ajunseră pêne în capétul uliței, intrară sub gangul unei case micí albe și se opriră dinaintea unui grilaj de fer prin care se zărea o curtică plină cu ghivece de flori. Marcu trase clopoțelul. Veni o domnișórá.

— «Aici locuiesce familia Mequinez ? nu e așa ?» — întrebă băietul cu nerăbdare.

— «Sede a aici, răspuse d-șóra, pronunțând italianesce cu un accent spaniolesc. — Acuma locuim noi.»

— «Și unde s'a mutat familia Mequinez ?» — întrebă Marcu căruia 'i se bătea inima.

— «La Cordova.»

— «Cordova ! Unde e Cordova ?» — întrebă Ionel. — Dar femeia care era în serviciul lor ? mama ! servitorea era mama mea ! A luat-o cu ei ?» — Domnișóra îl privi și 'i duse :

— Nu știu drăguțule, póte că știe tata, care 'i a vădut când a plecat. Așteptă puțin.

Plecă repede și se întórse dupe câte-va minute cu tatá-séu, un domn înalt cu barba căruntă.

Acesta se uită un moment la chipul drăgălaș al micului marinar genovez, cu părul bălăiu și cu nasul ascuțit și 'l întrebă într'o italianescă stricată : — «Mama ta e genovesă ?»

— «Da,» răspuse Marcu.

— «Află dară, că femeia genovesă, care era în serviciul lor a plecat cu dinșii. Știu sigur.»

— «Și unde s'a dus ?»

— «La Cordova, un oraș.»

Băietul suspină, apoi dăse hotărît : «Dacă e așa, mă duc și la Cordova.»

— «Sărăcuțule! — strigă Domnul, uitându-se la el cu milă; — Cordova e la o sută de poștii departe de aici.»

Marcu îngălbeni ca turta de cêră și fu silit să se sprijine de grilaj.

— «Ia să ne mai chibzuim puțintel, — dăse domnul mișcat de compătimire, și 'i deschise ușa adăugând: — vino înăuntru puțin să vedem ce e de făcut.»

Îi dete un scaun și 'l puse să 'i povestescă cum de ajunsese aci; il ascultă cu multă bună-tate și dupe aceea rămase cât-va pe gânduri; în cele din urmă îi dăse cu hotărîre:

«Bani n'ai, nu e așa?»

— «Mai am... ceva... fôrte puțin,» — dăse Marcu. Domnul se duse la omăsuță, scrise o scrisóre, o petcetlui și o dete băietului dîcîndu'î : — «Uite, Italianașule. Du-te cu scrisórea asta la Boca, un orașel aprópe genovez, la doué césuri departe de aici, — ori-cine te póte îndruma. Când vei ajunge acolo dă scrisórea asta domnului către care am adresat-o; o să 'l găsești fôrte lesne, pentru că toți il cunoscú ca pe un cal bréz; el îți va procura mijlócele ca să 'ți urmezî drumul pêně la Cordova, unde vei găsi pe familia Mequinez și prin urmare pe mama

ta. De o cam dată ține asta, băiete; — și 'i dete câți-va lei. — Du-te și fii cu inimă! Aici pretutindenă ai de ai tēi cari n'orū să te părăsescă. Du-te cu Dumneșu!

Băietul îi mulțumi, fără să pótă grăi un cuvânt mai mult; eși cu traista sa și luându-și diua bună de la mica lui călăuză, apucă încetinel drumul spre Boca, străbătând orașul cel mare și plin de sgomot, cu inima cuprinsă de o adencă și nespūsă mâhnire.

Tot ce 'i se întemplă din minutul acela pênē a doua și séra, îi rémase incurcat în minte ca un vis urit, așa era de obosit și de desperat.

Dupe ce dormi nóptea într'o odăiță de cărciumă din Boca, alături cu un hamal de la port, și dupe ce 'și petrecu mai tótă diua stând pe o grămadă de bérne în fața portului, amețit la vederea atâtor vase, corăbii și vaporeșe, se pomeni și el imbarcat pe o luntre cu pênze, încărcată cu pometuri, și plutind spre orașul Rosario, mânuită de trei genovesi voinici și pârliti de sóre. Glasul lor și iubitul dialect ce 'l vorbeau îl însuflețiră.

Călétoria ținu trei zile și patru nopti, pricinuind micului călător uimire peste uimire.

Trei zile și patru nopti pe minunatul riú Parana, care întrece de patru ori Italia

în lungime, și pe lângă care marele Padu nu mai e de cât un pârîiaș! Luntrea înainta încet luptând cu acea nemărginită întindere de apă. Trecea printre nisce insule lungi, cuiburi de șerpî și de tigrii, înșesate cu portocali și cu sălcii cari semănau a păduri plutitoare; une-ori intra în canaluri strimpte de parea că nu o să mai pótă eși d'acolo, alte ori se pomenea într'un vast spațiu de apă ce avea înfățișarea unor lacuri mari și liniștite; apoi se iveau iar insule, strimptori încurcate ale unui arhipelag inconjurat cu mari buchete de o vegetațiune încântătoare. Domnea pretutindenî o adâncă tăcere.

De ce înainta mai mult, de ce uriașul riș spăimînta mai tare pe bietul Ionel; își inchi-puia că mamă-sa se află la isvorul seú și că o să 'i trebuiască ani întregi pêne să ajungă la ea. Mánca de doué ori pe și pâine și carne sărată d'impreună cu luntrașii cari, vedîndu'l mereú trist, nu 'i vorbeau de loc.

Nóptea dormea pe coperișul luntrei și se deștepta din când în când buimăcit de stră-lucirea limpede a lunei care se răsfrîngea în unde argintii și înalbea țermurile depărtate. Atunci 'i se strîngea inima. — «Cordova! — ros-tea de mai multe ori acel nume, — Cordova! — ca numele unei cetăți misterioase din basme.

Dupe aceea se gândea :— «Și mama a trecut pe aici, a vădut și ea țermurile și insulele acestea».—Atunci nu 'i se mai păreau atât de stranii și singuratice locurile acelea pe cari trecuse privirea mamei sale.

Nóptea unul dintre luntrași cântă. Acea voce îi aminti cântecele ce 'i cânta mamă-sa când era mic ca să 'l adórmă. Când îl auđi, izbucni în plâns. Luntrașul îi strigă:— «Fii tare de ângerî, băiete, la naiba! s'a mai pomenit vr'o dată să plângă un genovez fiind-că e departe de ai sêi? Genovezii cutreeră pământul, glorioși și biruitori».

La auđul acestor cuvinte, Marcu tresări, simți strigétul sângelui sêu genovez și, ridicând fruntea cu mândrie, bātu cu pumnul pe cârma bărcei și strigă:

— «Da, chiar de ar trebui să ocolesc pământul, călătorind ani dupe ani, mergênd sute de poști pe jos, voiu merge tot înainte pêne ce voiu găsi pe mama! M'aș mulțami chiar să cad mort la piciórele ei, numai să o mai vêd o singură dată. Inainte dar!»

Și îmbărbătându-se ast-fel, sosi în ȓorile unei ȓile rêcoróse și limpede în fața orașului Rosario, zidit pe malul înalt al riului Parană, în undele căruia se oglindea catar-

gurile, impodobite cu stéguri, ale sutelor de corăbii din toate țările.

Indată ce debarcă, străbătu orașul cu dă-saga la spinare, căutând pe un domn argentin, pentru care protectorul său din Boca îi dedese o scrisoare de recomandatie.

Cum intră în Rosario, lui Marcu 'i se păru că intră într'un oraș cunoscut. Erau tot acele uliți nesfârșite, drepte, cu casele mici și albe, încrucișate în toate direcțiunile, cu miș de fire telegrafice și telefonice pe d'asupra acoperișelor cari păreau mari pênze țesute de păiajenî; apoi un amestec și un sgomot de ómenî, de cai și de carre. Mintea bietului băiat se turbură, mai că 'i veni să credă că merge iarăși să caute pe vărul său. Se învêrti un cés și mai bine, și întrebând într'una, găsi în sfârșit locuința noului său protector. Trase clopoțelul. Eși în ușă un om gras și bălan, cu înfățișarea aspră, care părea a fi un îngrijitor; acesta îl întrebă cu mojie : — «Ce cauți?»

Băiatul întrebă de stăpên.

— «Stăpênul? — rêsponse îngrijitorul, — a plecat a-séră la Buenos-Aires cu totă familia.»

Băiatul rêmase măr murit.

Dupe aceea bolborosi : — «Dar eũ... n'am pe nimeni aici... sunt singur.» Și îi intinse biletul.

Ingrijitorul îl luă, îl citi și îi duse cu as-

prime : — «Ce vrei să'ți fac eu ? O să'i dau biletul când s'o întorce, peste o lună.»

— «Dar sunt singur ! ce să mă fac eu ? sunt fără bani !» strigă băiatul cu glas rugător.

— «Aide, cară-te ! — duse omul, — nu sunt destui vagabonđi ca tine în Rosario ? Plécă de cerșesce în țera ta.»

Li inchise ușa la nas și bietul băiat rămase împietrit pe loc.

Pe urmă își luă iar dāsaga și plecă cu inima sfāșiată și cu mintea coprinsă de miș de gânduri prăpāstiōse.

Ce să facă ? În cotro să apuce ? Trebuia să călătorască o ăi întrégă cu drumul de fer ca să ajungă de la Rosario la Cordova, și nu mai avea la el de cât vre-o câțiva lei. Unde să găsească bani ca să 'și plătescă drumul ? Putea să muncască. Dar cum și la cine să céră de lucru ? — Să cerșască ! Ah ! nu, să fie gonit, ocărit, înjosit ca mai adinéorī ; nu, nici o-dată, mai bine mórtea !

Frământat de aceste gânduri și uitându-se la șoséua ce se perdea în nemărginita câmpie, fu coprins iarăși de desperare ; își aruncă jos dāsaga și, aședându-se cu spatele ređimat de zid, plecă capul și rămase cu totul nimic.

Ómenii carī treceaū puteaū să dea peste el ; carrele uruīaū pe drum cu sgomot, mulți bă-

ieși staū pe loc și se uitaū la dinsul. Marcu nu vedea, nu auḑea nimic.

De o-dată fu smuls din nimicirea în care căḑuse de un glas care îl întrebă pe italianesce cu un accent lombard : — «Ce ai, băieṑele?»

Marcu ridică ochii și sări drept în picioṑe, scoṑând un strigēt de mirare : — «Cum, D-ta aici?»

Era bētrānul ṑēran lombard cu care se împrietenise în călētoria lui.

Nici ṑēranului nu 'i se părea mai puțin ciudat de cât lui. Băiatul se apucă să 'i povestēscă în grabă tot ce 'i se întēmplase de când se despărṑiseră.

— «Iată-mē acum fără nici o para ; trebuie să muncesc ; găsesce-mi d-ta ceva de lucru ca să pot stringe câṑi-va lei. Fac ori-ce : hamal, măturător de stradă, chiar și muncă de ṑēră ; mē mulṑumesc cu pâne négră, numai să pot pleca mai repede ca să găsesc pe mama. Fă'ṑi pomana acēsta cu mine, găsesce'mi de lucru, pentru Dumneḑeū, căci nu mai pot!»

— «Ei, drace, drace! ce istorie mai e și asta! — ḑise ṑēranul scārpināndu-se în cap.

— Să lucrezi, e lesne de ḑis. Ia să vedem, nu putem aduna trei-ḑeci de lei de pe la compatrioṑii ce se află aici?»

Băiatul se uita la el măgulit de o nouă nădejde.

— «Vino cu mine!» — îi dîse țeranul.

— «Unde?» — întrebă băiatul, luându'și dă-saga.

— Vino cu mine.

Țeranul porni, Marcu se luă dupe dînsul. Merșeră cât merșeră fără să vorbescă. In sfîrșit țeranul se opri la ușa unui han, unde era drept firmă o stea, sub care sta scris : «Stéoa Italiei».

Țeranul se uită înăuntru și întorcîndu-se spre băiat îi dîse cu veselie :

— «Stăm bine».

Intrară amînduoi într'o sală, unde erau mese multe, la cari ședeaŭ o mulțime de ómenî, bînd și vorbind tare.

Bêtrînul lombard se apropie de cea d'antêi masă, și, dupe chipul cu care ură dîua bună celor șése ómenî cari staŭ la ea, se vedea că fusese în tovărășia lor pêně mai adinéurî.

Eraŭ aprinși la față și ciocneaŭ paharele strigînd și riđînd.

— «Prietenî, — dîse Lombardul stînd în picîore și arătînd pe Marcu, — iată ún biet băiat de aí noștri, care a venit singur de la Genova ca să caute pe mamă-sa la Buenos-Aires. Acolo 'i s'a spus că mamă-sa e la Cordova. El a venit cu barca pêně la Rosario, avînd la sine o scrisóre de recomandație către un domn.

Când a arătat'o, 'l a primit ca pe un milog. Sărmanul băiat n'are nici măcar un gologan în pungă și e aci singur ca un oropsit. E un băiat de inimă, v'o spun eu. Ia să vedem. Nu putem să 'i strîngem atîta cât să 'și cumpere un bilet ca să mîergă pînă la Cordova, la mămă-sa. Ce adică, o să 'l lăsăm aci ca pe un câine?»

— «Ferescă Dumne-de!»

— «Cu nici un preț! — strigară toți de odată, dînd cu pumnul în masă. — Să nu ajutăm pe unul de ai noștri! Vino încoa, mititelule! Nu suntem noi aci! Ia uitați-vă ce frumos ștengărel! deschideți-vă pungile, prieteni! Ai venit singur, foarte frumos! Ești băiat de inimă! Na și ție un pahar, închină, n'ai grije, o să 'ți ajutăm noi ca să găsești pe mama.»

Și unul îl apuca de bărbie, altul îl bătea pe umeri, un al treilea îi luă dăsa.

Alți lucrători se sculară de la mesele vecine și se apropiară. Istoria băiatului trecu din gură în gură; așa că în mai puțin de dece minute țeranul lombard strinse din adunare, 42 de lei.

— «Văduși, băiete? iată cum curg băni în America! Ia mai bea! — îi strigă un altul întinîndu'i un pahar cu vin; — ai să închinăm cu toții în sănătatea mamei tale!»

Sărmana mamă, plânsese lacrimi de sânge când se despărți,
de copiii săi...— Pag. 299.

— «În sănătatea mami-tale!» — strigară toți, ridicând paharele.

Marcu voii și el să țină : — «În sănătatea ma....!» — dar îl podidiră lacrimile de bucurie.

Își puse paharul pe masă și se aruncă de gâtul bătrânului său prieten.

În ziua următoare, în zori el și plecase spre Cordova, vesel și plin de presimțiri bune.

Dar nici o veselie nu poate să țină mult, când natura ne înfățișează o tristă priveliște.

Timpul era întunecat, trenul aproape gol străbătea cu iuțela fulgerului o câmpie nemărginită și pustie. El era singur într'un vagon lung care părea un tren de ambulanță.

Se uita și în dreapta și în stânga și nu vedea de cât singurătate fără sfârșit ; ici și colé câți-va copaci strâmbi, mici, o ierbă neagră și rară care da câmpiei înfățișarea unui vast cimitir. Marcu ațipea puțin, se deștepta și aceeași priveliște îi isbea vedul. Stațiile căilor ferate erau singuratice ca nisce locuințe de pustnici și, când se oprea trenul, nu se auzea nici un cuvânt. Lui Marcu 'i se părea că e singur în acel tren și părăsit în mijlocul pustietății.

Un vânt rece îi ardea obrazul. Plecase din Genova către sfârșitul lui aprilie și tată-său nesciind că în America o să fie iernă, îl îmbrăcase ca de vară.

Pêtruns de frig și obosit de emoțiunile și de nevoile ȃdilelor trecute, adormi.

Dormi mult și se deșteptă ințepenit. Simțind că nu'î pré este bine, fu coprins de gróză să nu se bolnăvască, să móră pe drum, și cavavrul său să fie aruncat și să rămăie prada corbilor și a căinilor, ca stêrvurile de cai și de vaci ce vėduse de-alungul drumului și de la cari își întorsese privirea cu înfiorare.

În acea stare sufletescă așa de îngrijată, în mijlocul tăcerii întunecate a firei, gândurile lui erau pornite tot în spre rău. Óre o să găsescă el pe mama sa în Cordova? Și dacă n'ó fi? Dacă domnul de la Buenos Aires s'ó fi înșelat? Dacă ar fi murit! Adormi iarăși cu aceste gânduri, visă că ajunsese nópte la Cordova și că lumea de pe la uși și de pe la ferestre îi striga: — «Nu e aci! — nu e aci!»

Se deșteptă tresărind, îngrozit, dar vėdend că fusese numai un vis, adormi iarăși și când îl deșteptară, ajunsese la Cordova.

Cu ce ușurare, cu ce avent sări din tren!

Întrebă pe un slujbaș de la gară dacă știe unde șéde inginerul Mequinez; omul îl îndreptă la o biserică lângă care era casa.

Băiatul o luă la picior. Era nópte. Întră în orașul întunecos și liniștit, dar care, dupe grósnicul pustiú, ce îl străbătuse, 'i se páru vesel.

Intelni pe un preot, acesta îi arată biserica și el găsi îndată casa. Trase clopoțelul și mâna îi tremura, bătăile inimei îi opreau răsufierea.

Veni să 'i deschidă o bătrână cu o luminare aprinsă în mână. Băiatul nu putu să vorbească.

«Pe cine cauți?» — îl întrebă pe spaniolesce.

«Pe inginerul Mequinez,» — răspunse Marcu.

Bătrâna își încrucișă brațele și clătinând din cap duse: — «Dar ce Dumneșeu! și tu vii să cauți pe inginerul Mequinez? Ar fi vreme să sfirșim cu istoria asta? Iată trei luni de când ne plictisiți. N'am publicat prin diare? Nu cumva trebuie să o scrim și pe colțurile răspântiilor că domnul Mequinez s'a mutat la Tucuman?»

Băiatul își frânse mâinile de desperare; apoi strigă plin de ciudă: «Ce blestem mă urmăresce, Dómne! Sunt eu óre ursit să mor pe drumuri, căutând pe mama? Innebunesc! Îmi vine să mă string de gât! Dumneșeule, ce să mă fac eu acum?»

Stătu puțin pe gânduri, apoi întrebă:

— «Ia mai spune-mi, te rog, cum se chiamă țera aceea? unde este, la ce depărtare?»

— «Nimica tótă, o fugă de cal,» — răspunse bătrâna, apoi înduioșându-se adăogă:

— «Ei băiete, dragă, află că e la o depărtare de cel puțin patru sau cinci sute de poștii d'aci».

Pe băiat îl podidi plânsul și întrebă suspinând :

— «Și acum ? ce să mă fac ?...»

— «Ce vrei să 'ți spun, — ȕise femeia, — știu și eu ?»

Dar numai de cât îi trecu prin minte un gând și 'i ȕise :

— «Știi ce ? Apucă la drepta pe stradă și o să găsești la a treia casă o curte. Acolo locuiesce un *capataz* (neguțător), care plécă mâne spre Tucuman cu carrele cu boi. Du-te și ró-gă'l să te ȕea și pe tine în schimbul serviciului ce 'i vei face. Alérgă fuga.»

Băiatul își luă dásaga, mulțumi și în două minute intră în curtea aceea luminată cu felinare, unde găsi ómeni cari încărcau saci cu grâu pe nisce chervane uriașe. Un om înalt și bărbos, înfășurat într'o-manta lungă, supraveghia lucrările. Băiatul se apropie de el și 'l întrebă cu sfială dacă vrea să 'l ȕea și pe dânsul, ȕicând că venea din Italia și căuta pe mama sa.

Capatazul îl ochi de sus pêne jos și 'i ȕise réstit : — «N'am loc pentru tine!»

— «Am cinci-spre-dece lei, — réspunse băiatul cu glas rugător, — 'ți'i daū pe toți și pe

drum o să 'ți muncesc. O să car apă și grăunțe pentru boi, fac ori și ce. Îmi ajunge o bucată de pâine. Te rog, domnule, fă'mi și mie un locșor!»

Capatazul se uită iarăși la el și 'i răspunde cu un glas mai blând :

— «Nu 'ți spun că nu e loc ? — Și apoi... — veți, noi nu mergem la Tucuman ; ne ducem la alt oraș, la Santiago del Estero. La un loc ôre-care ar trebui să te las în drum și o să aibă încă o lungă cale de făcut pe jos».

— «Aș face și induoit ! — strigă Marcu. — Să n'aibă grije. Găsesc eu drumul ; fă'mi un loc, domnule..., fie'ți milă, nu mă lăsa !»

— «Gândește-te, e o călătorie de douăzeci de zile !» — adăogă *capatazul*.

— «Nu 'mă pasă !»

— «Drumul e greū».

— «Voiu răbda tôte».

— «O să trebuiască să călătorești singur».

— «Nu 'mă-e frică de nimic, numai să găsesc pe mama. Fie'ți milă de mine, domnule. İea-mă !»

Capatazul apropie felinarul de fața lui și, dupe ce se uită puțin la el, îi țise : — «Bine !»

Băiatul îi sărută mâna.

— Nóptea asta culcă-te p'aci, pe un car, — îi țise *capatazul*, — mâine diminéță în zori de diuă o să te deștept. *Buenas noches* (nópte bună) !»

La patru de dimineță, dupe cum ȕisese negustorul, carrele porniră cu mare sgomot.

Fie-care car era tras de șese boi și urmat de alți boi pentru schimb. Băiatul deșteptat și vîrit într'un alt car se lungi pe saci și a dormi iarăși greu.

Când se deșteptă, convoiul se oprise într'un loc singuratic, la sóre, și toți ómenii staũ in cerc in jurul unui foc ațîțat de vînt, la care frigeaũ într'o frigare lungă un sfert de vițel.

Mîncară cu toții, se odihniră și porniră iarăși. Drumul urmă ast-fel ca un marș soldătesc. In fie-care dimineță porneaũ la cincî, se opreaũ la noă, plecaũ iarăși la cincî séra și se opreaũ la ȕece nóptea. Căraușii mergeaũ călare și inboldeaũ boii la mers, împungendu'i cu nisce prăjine lungi.

Băiatul aprindea focul pentru friptură, da nutreț vitelor și le adăpa, curăța felinarele, aducea apă de b_eut. Ținuturile îi treceaũ pe dinainte ca nisce vedenii nelămurite : dumbrăvi întinse de tufe negre; cătune s_erăcăcióse cu c_ate-va case roșii, presărate incó și in colo. Spațieri nemărginite acoperite cu sare, cari păreaũ că fusese odinióră albiile vre-unor lacuri s_arate, se întindeaũ in depărtare p_ene unde putea s_ă coprindă ochiul. Pretutindenî tot numai c_âmpie, singurătate și liniște ad_ancă.

Intelneaă fórté rar duoï saă trei călători călări, urmați de o herghelie de cai, cari treceaă in gónă ca fulgerul.

Timpul era frumos, dar căraúșii se făceaă din ți in ți mai pretențioși, ca și cum băiatul ar fi fost servitorul lor; uniï din ei îl ocăraă, alții îl amenințaă; îl puneăă să le care legături mari de nutreț, îl trâmiteăă departe dupe apă, și bietul copil, prăpădit, obosit, nu putea nici măcar să dórma nóptea din cauza sguđiturilor carrelor și scărțiitului rótelor. Pe lângă acestea se mai ridică și un vânt uricíos care scormonind o pulbere grósă și roșiatică, și, ridicând-o in aer, acoperea tot, pētrundea in car, îi umplea ochii și gura, tăindu'i rēsuflarea. Sleit de oboséla și de nedormire, cu haïnele rupte și mânjite, ocărât de diminéța pēné séra, bietul băiat era topit și s'ar fi decuragiát cu totul dacă *capatazul* nu 'i-ar fi vorbit din când in când cu blândețe. Adesé plángea pe furiș intr'un colț al carrului cu fața viritá in dāsaga lui, care nu mai conținea de cât trențe. Pe fie-care ți se scula mai slab și mai decuragiát, și uitându-se la câmpia cea nețermurită și cumplită care părea un ocean de pámēnt, își đicea in sine :— «N'o să pot ajunge pēné disérá, o să mor pe drum!» — Oboséla și ocările cresceăă pe fie-care ți. Intr'o

diminătă, pentru că întârziase cu apa, un căreuși folosindu-se de lipsa *capatazului* il bătut. Atunci cei-l'alți căreuși începură și ei să 'i dea câte o palmă de câte ori 'i dedeaū o poruncă și 'i diceaū in bătae de joc: — «Na și p'asta! — Mai dă și p'asta mame-ti, derbedeule!»

Bietul băiat nu mai putu răbda și se imbolnăvi.

Stătu trei zile în car zăcând de friguri; numai *capatazul* venea la el să 'i aducă apă și să vedă ce mai face.

Marcu cređu că și móre atunci; în desperarea lui, chiema de o mie de ori pe mama :

— «Mamă, mamă, ajută-mă! vino la mine că mor! n'o să te mai ved, mamă dragă! Biata mamă o să mă găsească mort in mijlocul drumului!» — Și se rugă la Dumnezeu să aibă milă de el.

In sfirșit se făcu bine.

Dar o-dată cu însănătoșirea sosi și ziua cea mai teribilă, ziua în care trebuia să 'și urmeze calea singur.

Călătoreaū mai bine de două săptămâni, când ajunseră la locul unde se tăiaū drumurile, unul spre Tucuman și cel-lalt spre Santiago del Estero. *Capatazul* il vesti că trebuie să se despartă. Îi dete câte-va lămuriri asupra drumului ce trebuia să urmeze. Îi legă dāsaga în spinare ca să 'i ușureze mersul și 'și luă

diua bună de la el repede ca să nu se induioșeze. Băiatul abia apucă să 'i sărute mâna. Chiar cei-lalți, cari îl trataseră așa de rău, arătară ce-va milă vedându'l că rămâne singur, și 'i făcură un semn de rămas bun cu mâna.

Marcu răspunse scoțându'și pălăria și stătu cât-va peloc, uitându-se lung la convoiul care se depărta ridicând în urmă'i pulverea, o pulvere roșiatică.

Dupe aceea își urmă și el calea oftând din greu.

Un lucru numai îi înviora sufletul; dupe atâtea zile de călătorie printr'acea nemărginita câmpie, vedea în sfârșit în zarea depărtată un lanț de munți foarte înalți și albaștri, cu vârfurile înălbite de zăpadă, cari îi aduceau aminte de Alpi și îi dau impresia că se apropie de țera lui.

Erau Andele, șira spinărei continentului american, lanțul nesfirșit, care se întinde din Țera de foc pênă la Marea înghețată. Iar ceea ce 'l invia și mai mult, era că aerul devenea din ce în ce mai căldicel, din cauză că mergând către mēdă-nópte, se apropia de tropice.

Găsea la mari depărtări câte o căsuță cu câte o prăvălioră, unde își cumpăra ceva de mâncare; întelnea ómenī călări, din când în când femei și copilași ședend nemișcați pe pământ; chipuri cu totul noi pentru dînsul, cu ochii tă-

iați în piez, cari se uitau la el, și își întorcău capul încetinel ca niște automați. Erau Indieni.

În ziua d'ânteu merse cât îl ținură piciorole și nóptea dormi sub un copac. A doua zi umblă mai încet și cu mai puțină speranță. I se rupsesse cismele și piciorolele îi sângerau, iar stomacul 'i se slăbise din cauza hranei próste. Spre séra 'i se făcu frică. Auđise în Italia că în țera asta se aflaú șerpí mulți. I se părea că îi și aude șuerând, se oprea o clipă și iarăși o lua la fugă; îi înghețau ósele de frică.

Une-orí îl apuca o milă grozavă de el și mergend plângea amarnic și își đicea:— «Cum ar plânge biéta mama, când ar sci că 'mi e așa frică!»

Gândul acesta îl îmbărbăta, și, ca să 'și uite frica, își aducea aminte o mulțime de lucruri despre mamă-sa: ultimele ei vorbe când plecase din Genova, cum îl învelea cu plapoma pene la bărbie când era culcat, cum îl lua în brațe când era mititel!

Atunci își đicea insuflețit: — «Da, mamă dragă, într'o zi te voiu vedé! dór o da Dumnezeu să sfirșesc astă cale lungă».

Și mergea, mergea mereu printre copacii cu frunđe necunoscute, printre sădirí nesfirșite de trestie de zahăr, avend tot-d'a-una dinaintea ochilor munții albaștrii ale căror vâruri înalte se atingeau de cer.

Patru, cinci zile, o săptămână întregă trecu. Puterile 'i se slăbeau din zi în zi, și piciorole sângerate 'i se umflaseră. În sfârșit, într'o sérá, către apusul sórelui, 'i se spuse că Tucuman era la o poștă de acolo.

Marcu scóse un țipét de bucurie și 'și grăbi pașii, ca și cum 'și-ar fi redobândit virtutea perdută. Dar fu o scurtă inchipuire. Puterile îl părăsiră de o-dată și căđu prăpădit pe marginea unui șanț.

Totuși inima îi bătea de bucurie.

Cerul, acoperit de stele scânteietóre, nu 'i se păruse nici o-dată așa de frumos. Lungit pe ierbă, se uita la ele, le admira și se gândea că póte tot atunci și mamă-sa le privesce.

Își dicea :— « Dragă mamă, unde ești ? Ce vei fi făcând tu acum ? Te gândesci la băiețelul tǔu ? 'Ți închipuiesci tu că e așa aprópe de tine ? »

Bietul Marcu ! Dacă ar fi putut să vadă în ce stare se află mamă-sa în minutul acela, s'ar fi silit din tóte puterile ca să umble mereú nainte, ca să ajungă la ea cu câte-va ore mai curénd.

Era bolnavă în pat, într'o odaie din catul de jos al unei căsuțe frumoșe, unde locuía tótă familia Mequinez, care o iubea fórte mult și o ajuta din tóte puterile.

Biata femeie era cam șubredă, când inginerul Mequinez fusese silit să plece fără de veste

de la Buenos Aires și nu se însănătoșise de loc, cu tot aerul curat din Cordova.

Pe lângă acestea, a nu mai primi nici un răspuns la scrisorile sale, nici de la bărbatul său, nici de la vărul său, presimțirea unei mari nenorociri, grija continuă în care trăia, stând la înduoială de trebuie să plece sau să rămâie, așteptând pe fie-care și o veste tristă, toate acestea o slăbiseră foarte mult, și în cele din urmă se bolnăvi rău. De cincisprezece zile nu se sculase din pat. Trebuia să 'i se facă o mică operație ca să 'i mântuie viața. Și tocmai în momentul în care Marcu se gândea cu mai mare dor la ea, în jurul patului ei stăteau stăpânul și stăpâna ei, silindu-se cu multă blândețe s'o înduplece ca să se lase a fi operată, iar dînsa nu voia cu nici un chip, și plângea.

Un doctor bun din Tucuman venise și cu o săptămână mai înainte; dar de géba.

— «Nu, dragii mei stăpêni, — dicea ea, — nu mai am putere, simt că aş muri sub cuțitul doctorului. Mai bine lăsați-mă să mor așa. Nu'mi mai trebuie viață de aci înainte. Totul s'a sfîrșit pentru mine. Mai bine să mor înainte de a ști ce s'a întemplat cu ai mei.» — Și la aceste cuvinte isbucni în plâns, etc.

— «Băieții mei! Băieții mei! — striga ea frîngendu'și mâinile, — cine scie dacă mai tră-

iesc.—Nu e mai bine sa mor și eu!—Vé mulțumesc din tot sufletul, bunii mei stăpâni! Mai bine să mor. Știu că n'o să mă fac bine nici cu operația. Vé mulțumesc de atâta grijă. Nu trebuie să mai vie doctorul poimâne. Voiu să mor! Sórta a vrut să mor aici. Sunt hotărîtă să nu mă las să mă opereze! Voiu să mor!»

Stăpânii voiaŭ s'o imbuneze, s'o incredințeze că o să scape:—«Nu, numai spune așa!»—ii dîcîu luând'o de mână și rugând'o. Dar ea atuncî închidea ochii sfîrșită, și cădea într'o amorțire de părea că e mórta.

Stăpânii ei staŭ și priveaŭ cu milă pe mama aceea admirabilă, care, ca să'și mântuiască familia, venise să móră la șese miî de poștii departe de țera ei. Să móră dupe ce răbdase atâtea! biata femeie, așa de cinstită, așa de bună, așa de nenorocită.

A doua zi de diminéță, cu dásaga la spinare, obosit și schiopătând, dar cu nădejdea în suflet, Marcu intra în orașul Tucuman, unul din cele mai nouî și mai înfloritóre orașe din republica Argentină.

Orașele acestea ale Americîi, fondate de puțin timp, séménă atâta unele cu altele în cât lui Marcu 'i se păru iarăși că intră în Buenos-Aires, în Rosario ori în Cordova.

Eraŭ aceleași ulițe drepte și lungi, aceleași

case mici și albe, dar pretutindenî o verdéță veselă și încântátóre, un aer îmbălsămat, un cer limpede și azuriu, cum nu veduse el nici o-dată, nici măcar în Italia.

Străbătând orașul, fu coprins din nou de aceeași neliniște care îl apucase la Buenos-Aires. Se uita la tóte ferestrele și la tóte ușile, se uita la tóte femeiele ce treceaũ, cu speranța nerăbdátóre de a întelni pe mamă-sa. Ar fi vrut să întrebe pe toți câți îi întelnea în cale, dar nu îndrăznea să opréscă pe nimeni. Se uita să vadă un chip mai blând ca să 'l întrebe, când de odátă îi cădură ochii pe o firmă scrisă italiennesce. În prăvălie sta un om cu ochelari și duoé femei.

Se apropié cu sfială de ușă și prinđend inimă, întrebă:

— «Nu știi d-ta, domnule, să 'mi spuî unde șede familia Mequinez».

— «Familia inginerului Mequinez?» — întrebă negustorul.

— «Da, domnule» — răspunse băiatul cu glasul sfirșit.

— «Familia Mequinez—đise negustorul— nu șede în Tucuman».

Un strigăt sfășietor, ca al unui rănit de mórte, răspunse acelor cuvinte.

Negustorul și femeile săriră de o-dată; câți-

va vecini alergară să vedă ce e. — «Ce e! Ce ai, băiete? — îimise negustorul, băgându'l în prăvălie și așezându'l pe un scaun. — Nu te despera așa, ce Dumneșeu! Familia Mequinez nu șede aici, dar nu e departe, e în împrejurimile Tucumanului.»

— Unde? Unde e? — strigă Marcu, însuflețindu-se.

— «Ca la vre-o două poștii de aici, — adause negustorul, — pe țermul riului Saladillo, într'un loc unde se clădesce o mare fabrică de zahăr. Ori cine te poate îndrepta.»

— «Am fost eu acolo acum o lună,» — mise un tîner, care alergase la strigătul lui Marcu.

Marcu se uită la el cu ochii mari și îl întrebă repede, îngălbenind: — «Ai vădut pe servitorea d-lui Mequinez, pe Italiana? — — «Genovesa? Da, am vădut'o.»

Marcu isbucni tot de odată în plâns și în ris. Pe urmă de odată întrebă hotărit. — «Pe unde s'apuc? Curând, arătați-mi drumul, plec pe dată!»

— «Dar e cale de o zi, — îidiseră cu toții, — ești obosit, odihnesce-te, o să pleci mâine.»

— «Nu se poate! Nu se poate! — răspunse băiatul, — arătați-mi calea, plec îndată, chiar de aș ști că mor pe drum!»

Vedându'l așa de hotărit, nu se mai împotrivi nimeni: — «Du-te copile, Dumneșeu să te păzescă!» — îidiseră cu toții.

— «Să bagi de sémă când vei trece prin pădure să nu te rătăcesci.»

— «Călătorie bună, Italienuşule!»

Un om îl însoţi pênă afară din oraş, îi arătă drumul, îi dete câte-va poveşte şi rămase puţin uitându-se la el cum umblă. Peste câte-va minute băiatul se făcu nevedut din dosul copacilor stufoşi de pe marginea şoselei.

.

Nóptea aceea fusese înfiorátótre pentru sërmana bolnavă; avea nisce dureri gróznice, cari o fáceaŭ să ŭipe sfáşietor şi să aiureze. Femeile, cari o îngrijeaŭ, işi perduse capul. Stăpâna intra din când în când îngrijată. La toţi le era témă că nu va scăpa, chiar de s'o lăsa să fie operată; să nu fie pré târđiŭ, medicul venind tocmaŭ a duoa đí. Suferinţa ei cea maŭ adâncă era cea morală. Prăpădită, zdrobită, schimbată la faţă, işi smulgea pèrul cu disperare şi striga:— «Dómne, Dómne! să mor aşa de departe, fără să'mi maŭ vèd copiii! să'l las fără mamă! pe micul meŭ Marcu aşa de bun, aşa de iubitor, D-vóstră nu ştiţi ce băiat este? Să'l fi vedut cum plângea când am plecat, nu se maŭ putea smulge din braţele mele, par'că înţelegea mititelul că n'o să mă maŭ vedă. De ce n'am murit atunci? Nu, nu, să nu rămâie fără mamă. Nu mă lasaţi să

mor! Alergați dupe doctor, să vie, să mă taie, dar să'mi scape viața. Voiu să mă vindec, vroiu să trăiesc! Doctorul! doctorul! ajutor! ajutor!»

Femeile, cari o îngrijeau, o luaă de mână și'i vorbeau de Dumneđu și o încuragiau. Atunci biata bolnavă plângea ca un copil și șoptea din când în când: — «O! frumoșa mea Genova! casa mea! marea cea întinsă!... și Marcu, drăguțul meu Marcu, ce o fi făcend el acuma, sêracuțul!»

.

Era mieđuul nopței și sêrmănul ei Marcu, dupe ce petrecuse cêsuri întregi pe marginea unui șanț, sleit de puteri, trecea prin mijlocul unei păduri întinse, umbrită de copaci uriéși, ale căror vêrfuri, argintate de rađele lunei, păreau ca nisce turnuri de biserică. El zărea prin umbra întunecósă mi de trunchiuri de tóte formele: drepte, culcate, încalcite, cu o infățișare străină și amenințátore: o mărire maiestósă, o neorânduială a firei de o rară frumusețe, priveliștea cea mai grozavă și cea mai mărétă, pe care vegetația pământului o póte infățișa vre-o dată ochilor.

Une-ori Marcu era coprins de gróză, dar indată ce se gândea la mamă-sa, inima 'i se imbărbăta.

Zdrobit de obosélă, cu piclórele sánge-
rate, singur în mijlocul acelei păduri uriéşe,
unde fórte rar se vedea numai nisce mici colibe
omenesci, cari, pe lângă arborii aceia monstri,
păreaú ca nisce furnicare, saú câte un bivol
dormind pe marginea drumului. Marcu, de şi
zdrobit, nu mai simţea oboséla; era singur şi nu
'i mai era frică. Máreţia pădurei îi îmbărbăta
sufletul, apropierea de mamă-sa îi da puterea
şi cutezarea unui om mare. Amintirile ocea-
nului străbătut, neajunsurile, durerile suferite
şi biruite, ostenelile răbdate îl făceaú să ridice
fruntea în sus, şi chipul mame-sei pe care îl
perduse din minte dupe atâţia ani de depăr-
tare, 'i se arată în acele minute lámurit; el ve-
dea péné şi clipéla ochilor, mişcarea buzelor,
în sfirşit tóte gesturile ei.

Aceste amintiri îl făceaú să grăbescă pa-
sul. Mergénd, nu băgase de sémă că pe vârful
copacilor lumina argintie a lunii se imprăşti-
ase la révérsatul zorilor.

La opt ore ale aceleeaşi dimineţe doctorul
din Tucuman, un ténér din republica Argen-
tină, era la patul bolnavei împreună cu un
ajutor al seú. Ei se sileaú s'o induplece să facă
operaţia.

Domnul şi dómna Mequinez cari se aflaú
de faţă stăruiaú şi ei.

Dar totul era zadarnic; femeia vedându-se atât de slabă în puteri, nu mai avea încredere în operație.

Doctorul o încredința că isbînda operației era sigură, precum era de sigură și mórtea dacă nu se lăsa. Stăruia cu toții în zadar. — «Nu, doctore — spunea bolnava — imi rămâne numai curagiul de a muri, dar nu și acela de a mai suferi și operația fără folos; îți mulțumesc, doctore, dar lasă-mă să mor liniștită.»

Doctorul descurajat nu mai stăruia; atunci femeia se întorse către stăpână-sa și cu glasul murind îi făcu ultimele sale rugăciuni: — «Buna mea stăpână, — duse ea sfirșită, — te rog să trămiți prin consulat economiile și lucrurile ce le am aici familiei mele. Am nădejde că se află toți în viață. Presimțirile imi sunt bune în aceste din urmă momente. Te rog, făți pomană și scrie-le.... că m'am gândit tot-d'a-una la ei....., că am muncit tot-d'a-una pentru copiii mei....., și singura mea întristare este că mor fără să'i ved..... Spune-le că mor bine-cuvîntându'i pe toți... Încredințez bărbatului meu și fiului meu celui mare pe micul Marcu... Să aibă grijă de el!» — Și încrucisând mâinile strigă cu desperare: — «Mititelul mamei, sufletul meu!»

Pe urmă, întorcînd ochii plini de lacrimi

vădu că stăpâna-sa nu mai era acolo. Venise cine-va și o chiămasă pe furiș; plecase și domnul Mequinez, rămăsese numai asistentul și două femei. Se auzea în odaia de alături un șgomot neobicînit, șopte și strigăte înăbușite. Bolnava își îndreptă spre ușă ochii împăjejeniți, așteptând.

Dupe câte-va minute intră medicul cu o privire ciudată; apoi domnul și dîmna Mequinez, și ei tot cu fața schimbată.

Toți se uitaū la bolnavă într'un chip particular și șopteaū între dinșii incetinel.

I se păru că doctorul ȝicea stăpâne-si: — «Mai bine îndată. Ea nu înțelegea nimic.» — «Iulio, — îi ȝise stăpâna-sa cu vocea tremurând — am să'ți aduc o știre bună. Pregătește-ȝi inima pentru o veste bună.»

Iulia se uita drept în ochii ei.

— «Pregătește-te — îi ȝise dîmna — să veȝi pe cine-va... la care ȝii fôrte mult.»

Iulia ridică capul cu o mișcare repede și incepu să se uite, când la dîmna, când la ușă, cu ochii înflăcărati.

— «Cine-va, care a sosit acuma, pe neașteptate.»

— «Spuneȝi, cine e!» — strigă bolnava cu glasul năbușit. De o-dată scose un strigăt cumplit, se ridică în sus, rămase nemișcată cu o-

chii holbați și cu mâinile la cap ca 'nainte
unei infățișeri peste fire.

Marcu trențeros și prăfuit sta pe pragul
ușei; doctorul îl ținea de mână.

Femeia răcnì de trei ori: — «Dómne, Dómne,
Dómne!»

Marcu sări înainte, ea îi întinse brațele ei
slabe și strîngendu'l la pept cu o putere de
tigrù, isbucni într'un ris gróznic, intrerupt de
suspine adânci, fără lacrimi, și cădu înăbușită
pe perină. Dar îndată își veni în fire re-
pede și strigă, nebună de bucurie, acoperind
cu sărutări capul copilului.

— «Tu ești? Cum ai ajuns aici? De ce? Dar
mare 'mi te-ai mai făcut! cine te-a adus? Ai
venit singur? Nu ești bolnav? Tu ești, Mar-
cule? nu e un vis? Iea vorbește'mi.»

Pe urmă schimbându'si glasul de o-dată: —
«Nu, tacì, așteptă!» — strigă ea.

Și întorcându-se către doctor îi duse repede:

— «Iute, doctore, voiu să mă fac bine; sca-
pă-mă, sunt gata, nu mai pierde un minut.
Luați de aici pe Marcu, să nu audă. Nu te spe-
ria Marcule dragă, nu e nimica. Mai dă'mi o
sărutare... du-te. Sunt gata, doctore.»

Marcu eși cu stăpânul și cu stăpâna. Rămase
numai doctorul și asistentul, cari încuiară ușa.

Domnul Mequinez vru să ducă pe Marcu în

tr'o odaie mai depărtată, dar îi fu cu neputință. Par'că era pironit de scânduri.

— «Ce e? — întrebă el. — Ce are mama? Ce'î face doctorul?»

Inginerul se silea să'l depărteze incetinel:

— «Vino cu mine, o să'ți spun totul. — Mama, tare bolnavă, are nevoie de o mică operație. Vino cu mine să te deslușesc.»

— «Nu, voiû să rămân aici, — răspuse băiatul — spune'mi aici ce are.»

Inginerul se silea să'i dea curagiu, băiatul începea să se sperie și să tremure, când de odată un țipet ingrozitor resună în totă casa.

Băiatul răspuse și el cu alt țipet sfâșietor: — «A murit mama!»

Doctorul eși în prag și dișe:

— «Nu! e mântuită.»

Copilul se uită o clipă la el, pe urmă se aruncă la piciorole sale plângend și dicend:

— «Dumnezeu să'ți răsplătască, domnule doctor, că ai scăpat pe mama.»

Dar doctorul îl ridică și îi dișe:

— «Scólă-te, sêrmane și inimos băiat, nu eû, tu ai scăpat pe mama-ta!»

Vara

Mercuri, 24.

Marcu este penultimul mic eroù cu care am făcut cunoscința în anul acesta; ne mai rămâne numai unul pentru Iunie, căci nu mai avem de cât două examene lunare, două-deci și șese de zile de lecții, șese joi și cinci duminici. Simțim pene și în aer ceva care ne vestesce sfirșitul anului școlar.

Copacii din grădină stufoși și infloriți umbresc frumos uneltele gimnastice.

Școlarii vin îmbrăcați în haine de vară.

Ce frumos este să privești la eșirea din școlă! câtă schimbare de acum două luni!

Părul, lăsat să crească pene pe căfă, a cădut sub fórfecele bărbierului, și capetele acum sunt toate tunse. Vezi copii cu gâtul și genunchii goi; pălării de paie de diferite forme cu panglici lungi și lăsate pe spate; cămășuțe și gulere de toate fețele, copilași având pe ei câte ceva roșu sau albastru, o funduliță ori un ciucure, o legăturică de colóre vie, agățată de mamă, fie bogată, fie sêracă, doritoare de a'și impodobi copilașul.

Mulți vin la școlă fără pălărie parc'ar fi fugit de acasă. Unii vin îmbrăcați cu costumul alb de gimnastică.

Un școlar al profesórei Delcati este roșu din cap pênă în picióre, tocmai ca un rac. Alții pórtă haîne de marinar, dar cel mai frumos este zidărașul, cu pălăria lui de paie mare cât un coș de rufe; și murim de ris când ne face *botul de iepure* cu obrăjorul lui ce se perde sub namila'í de pălărie.

Coretti a lepădat și el căciula de blană de pisică și a înlocuit'o cu o șapcă veche de mătase cenușie, cum pórtă călătorii.

Votini are un costum dupe portul scoțian, fórte dichisit ca de obiceiú. Crossi vine deschiat la pept. Precossi se perde într'o bluză albastră a tatălui său; iar lui Garoffii, nevoit să se despartă de mantaua lui cea mare sub care își ascundea mărfurile, 'i se vedú acum buzunarele încărcate cu tot felul de nimicuri; colțurile listelor de subscrieri pentru loteriile lui esú din buzunare afară.

Toți vinú la școlá cu câte ceva, cu apărători făcute dintr'o jumătate de ȕiar, cu bumbi de bastóne, cu prăștii de dat în păseri, cu buruieni arșice și altele. Mulți dintre cei mici aducú institutórelor buchețele de flori. Profesórele sunt și ele îmbrăcate în haîne deschise de vară, numai «măicuța călugăriță» e tot în negre; profesórea cu pană albastră la pălărie n'a scos-o și pórtă mereú o fundă de panglică roză la

gât, dar e cam mototolită de mânușițele școlarilor săi, de acei drăculeți cari o facă să ridă și să alerge.

A venit iarăși timpul cireșelor și al fluturilor, al muzicii de pe alee și al preumblărilor la țeră. Mulți băieți dintr'a patra fugă să se scalde în Padu.

La toți ne e gândul la vacanță; în fie-care di eșim din școlă mai nerăbdători și mai mulțumiți. Singurul lucru ce'mi sfășie inima e că ved pe bietul Garrone cu haine negre și pe sërmana mea profesóre de clasa I că slăbesce din di în di și tușesce din ce în ce mai rău.

Parc'că e cocoșată de slabă ce e, și'mi dă diua bună cu un zimbet fôrte trist.

Poesie

Vineri, 26.

Incepî acum să înțelegî poesia scôlei, Petrică dragă; dar scôla în momentul de față n'o veđi de cât ca scolar: o să 'ți se pară mult mai frumósă și mai poetică peste trei-deci de ani, când te vei duce să însorșeci pe copiii tãi și o vei vedé de afară cum o ved eu acuma când aștept să sune clopotul de eșire, și mă învêrtesc prin ulițele tăcute din jurul clădirei de scôlă, și trag cu urechia pe la ferestrele din catul de jos. De la o ferestră aud glasul unei profesóre care dice: — « Ce tăietură urită ai făcut lui t! Nu merge, băiete! Ce ar dice ta-

tăl tēu?.. — La ferestra de alături aud glasul unui profesor, care dictază rar: « Cumpărați cincideci metri de materie, câte 4 lei și 50 de bani metrul, și am revindut... » « Mai departe profesora cu pana albastră citește tare: « Atunci Pietro Micca cu fitilul aprins în mână ». Dintr'altă clasă se aude de odată ca ciripitul a o sută de păsărele, care mă face să înțeleg că profesorul a eșit pentru un moment de acolo. Fac câți-va pași și aud pe un copil plângând și pe profesora dojenindu'l său mângâindu'l. De la alte ferestre se aud versuri, nume de omenii mari și buni, fragmente din sentințe, cari povățuiesc virtutea, amorul patriei, bărbăția.

Dupe acest sgomot urmază timpuri de tăcere adencă ca și cum localul ar fi gol, nici n'ai crede că înăuntru se află șapte sute de copii; acelei tăceri urmază hohote de ris, pricinuite prin glumele vre-unui profesor vesel... Lumea care trece stă puțin pe loc ca să asculte și toți aruncă o privire de dragoste către acea clădire, care coprinde atâta tinerețe și atâtea speranțe!

Nu trece mult și de odată se aude un vuiet năbușit de cărți și de caiete cari se strâng, o tropăitură de picior, o sbărniială care trece din clasă în clasă ca imprăștierea unei vesti bune: pedelul anunță sfirșitul lecțiilor. La acea veste o mulțime de femei, de bărbați, de băieți și de fete se strâng la pörta scölei așteptând pe fii, pe frați, pe nepoți, iar de la ușile claselor isbucnesc în sală băieți, căutându'și paltónele și pälăriile, asvêrlind tot pe jos, pêne ce pedelul îi gonesce iar înăuntru unul dupe altul. In sfêrșit iată'i duoi câte duoi, bătënd din picior. Atunci părinții începură să'i întrebe cu neastêmpêr : — « Ai știut lecția? — Ce 'ți-a dat pe mâne? — Ce notă ai căpêtat? Când treceți examenul lunar? »

Fîne și bițelele mame, cari nu știu să citească, răsfoiesc caietele, se uită la probleme, întrebă ce notă au căpătat.

— «Numai opt? Dece cu mențiune onorabilă?... Nouă la lecție?» — Și se îngrijesc, se bucură, întrebă pe profesori, vorbesc de programă și de examen.

Ce frumoase sunt toate acestea și ce mare făgăduială pentru viitorul lumii!

Fetița surdă și mută

Duminecă, 28.

N'aș fi putut să sfirșesc mai bine luna lui Maiu, de cât cu visita de ađi diminéță. Auđirăm sunând clopoțelul și alergam să deschid, când auđiū pe tata că strigă, cu totul prins de mirare: — «Ce, tu ești, Gheorghe?»

Era grădinarul ce'l avusesem la villa noastră din Chieri. Eșind de la noi, 'și a aședat familia la Condova și a plecat în țera grecésca unde a lucrat trei ani la drumurile de fer. Debarcase numai în ajun la Genova și venea drept de la gară. Purta în mână o legătură mare. A cam îmbetrânit, ânsă este tot vesel și rumen la față.

Tata il chiămă în casă, dar el nu primi și întrebă îndată cu sfială, făcându-se foarte serios:

— «Vé rog, spuneți-mi ce 'mi face familia? Cum merge micuța mea Gigia?»

— «Toți se aflaă foarte bine, acum vre-o două zile,» — răspuse mama, care, recunoscând glasul lui Gheorghe, venise în sala de intrare.

Gheorghe se înveseli.

— «Slavă ție, Dómné! — grăi el cu totul înduioșat; — nu îndrăzneam să mă duc la asilul de surdo-muți, pêne nu voiu afla mai ântăiu ce face Gigia, biată fată! Ingăduiți'mi, vă rog, să'mi las aici legătura asta, ca să mă reped pêne acolo; sunt trei ani de când n'am vădut-o!»

«Tata 'mi ăise: — Du-te și tu cu el, Petrică.»

— «Iertați-mă, vă rog, numai un cuvânt;» — ăise grădinarul pe pragul ușei.

Tata îl întrerupse ăicându'i: — «Dar, ia spune'mi, treburile cum 'ți aă mers?»

— «Bine, — răspuse el — mulțumesc lui Dumneđeu. Am strins ce-va parale. Dar vreaă să întreb. A învățat ce-va mica mea mută? Când am lăsat-o era ca un biet dobitoc, nu pricepea nimica, sěrmana ființă! De, ce să spun! eă nu mă pré incred în făgăduelile școlelor astea. A învățat semnele? Nevastă-mea 'mi a scris în mai multe rënduri: — Fata noastră învață să vorbescă, face progrese. Ânsă eă imi ăiceam: — Ce 'mi folosesce mie că ea vorbesce prin semne, dacă nu sciă să le fac și eă. Cum o să ne înțelegem, biéta fetiță! Acelea sunt bune ca să se înțelégă între ei, un nen-

rocit cu altul. Iar bine și atât! Dar cum merge în tot? Spuneți-mi, vă rog».

Tata zimbi ușor și 'i duse:— «Nu'ți spun nimic; o să veđi singur; du-te, du-te, și nu'î răpi nici măcar un minut din fericirea de a te vedea.»

Plecarăm. Asilul e aprópe. Pe când mergeam cu pași grăbiți, grădinarul imi vorbea cu mâhnire:— «Săraca fată! Să se nască ea cu așa păcat! N'am avut nici măcar fericirea s'ó aud dícendu'mi *tată*; și ea nu m'a auđit nici o-dată dícendu'í *fata mea*! Când mă gândesc că n'a rostit și nici măcar n'a auđit în viața ei grăindu-se un singur cuvânt, mă coprinde gróza. Nu știu cum să'í mulțumesc domnului aceluia milostiv, care a plătit chieltuielele de intrare în Institut. Pécac că n'a putut s'ó priméscă înainte de a fi implinit opt ani. E de trei ani acolo. Acum are un-spre-đece anișori. Ia spune'mi, domnule Petrică, a crescut? e veselă?» — «Mai aibi puțină răbdare și o să veđi singur!» — îi răspunseiu eú grăbind pasul. — «Depart e Institutul,» — întrebă el?» — Plecasem când a dus-o nevastă-mea acolo, așa că nu sciú unde e».

— «Mi se pare că am și ajuns,» — adause. În adevér, tocmai sosisem. Intrarăm în vorbitoriú și un ingrijitor veni să ne întrebe ce poftim.

— «Sunt tatăl copilei Gigia Voggi, — ți se
grădinarul, — te rog chiam-o îndată.»

— «Fetele sunt în curte — răspuse îngri-
jitorul — mă duc să vestesc pe d-na profesora.»

Gheorghe nu mai putea nici să vorbească,
nici să stea la un loc de neastempăr; se uita
la cadrele de pe pereți, fără ca să vedă nimica.

În sfârșit ușa se deschise și intră o profe-
sora ținând de mână o fată îmbrăcată cu o
rochiță albă verigată cu roșu și cu un șorț alb.
Tatăl și copila se priviră mai întâiu o clipă,
apoi scosera un țipet și se aruncară unul în
brațele altuia.

Fetița plângea și se ținea cu amândouă mâ-
nile de gâtul tatălui său.

Tatăl se depărtă puțin ca să o privească de
sus pînă jos, apoi ți se cu bucurie:

— «Ce mult a crescut! Ce frumoasă s'a făcut,
săraca fată! Draga mea mutisora! Domnă,
d-ta ești profesora ei? Te rog spune-mi să-mi
facă câte-va semne, dór voiu înțelege ce-va
din ele. O să mă silesc să le învăț și eu cu
încetul. Te rog, ți-i să-mi spue ce-va, așa
cum vorbește ea.» — Profesora zâmbi și ți se
copilei rar și lămurit, uitându-se drept în
fața ei: — «Cine este domnul care a venit să
te vedă?»

Iar fetița zîmbi și răspuse cu un glas gros, straniu, óre-cum sêlbatic, dar fórtè limpede: — «Este tata!»

Grădinarul sări în sus și strigă ca un nebun: — «Vorbesce? se pôte! Se pôte, Dómne, așa minune! Vorbesci, fata mea? Spune'mi, vorbesci saũ visez?» — Apoi o luă în brațe și o sărută de mai multe ori pe frunte.

— «Dómná profesóra! — grăi el — spune'mi, te rog, cum s'a făcut acésta? eũ credeam că vorbesce prin semne, și vèd că vorbesce, vorbesce ca ómenii. Te rog, deslușesce'mi și mie minunea acésta».

— «Domnule — răspuse profesóra — metódu semnelor nu se mai întrebuinteză; acum avem un alt metódu nou. N'ai aũdit despre acésta?»

— «Nu sciũ nimic! — răspuse grădinarul uimit. — Lipsesc de trei ani din țerà, pôte chiar că 'mí-a și scris nevasta și eũ n'am înțeles. Sunt cam greũ de cap. O, draga mea fetiță, acum mă înțelegi, imi aũdi glasul! Ia răspunde'mi mie, mă aũdi? aũdi ce'ti spun eũ?»

— «Nu, omule, — ñise profesóra, — nu'ti aude glasul, pentru că este surdă, înțelegè dupe mișcarea buzelor cuvintele ce'i spun, dar n'aude vorbele și n'aude nici măcar pe acelea

ce ea îți spune d-tale. Le spune pentru că am învățat-o literă cu literă, cum trebuie să miște buzele și limba, și ce suflare trebuie să și scótă din piept și din gât ca să și formeze glasul.»

Grădinarul asculta cu gura căscată și nu pricepea nimic.

— «Spune'mi, draguță! — ți se el fetei, vorbindu'i la urechiă, — îți pare bine că s'a întors tata?» — El aștepta răspunsul. Fetița se uita nedomirită la el și nu scóse nici o vorbă. Tatăl se turburá.

Profesóra zîmbi, apoi îi ți se: — «Nu 'ți-a răspuns pentru că nu 'ți a vădut mișcarea buzelor. 'I ai vorbit la urechie. Intréb-o iarăși, uítându-te drept în fața ei.»

Tatăl repetă întrebarea, uítându-se la ea: — «Îți pare bine că s'a întors tata și că n'o să mai plece?»

Fetița, care se uítase bine la gura lui, răspunse deslușit: — «Da, imi pare bine că te-ai întors, dar să nu mai plec! să nu te mai duci nici o-dată!»

Tatăl o sărută, nebun de bucurie, apoi ca să se încredințeze că în adevăr vorbesce, îi făcu o sumă de întrebări:

— «Cum o chiamă pe mama ta?»

— «Antonia.»

— «Dar pe surióra ta?»

Ne coborâm alergând și cântând; mergem finându-ne de mână....—Pag. 374.

— «Adelaida.»

— «Cum se numește Institutul acesta ?»

— «Institutul surdo-muților.»

— «Știi să'mi spui cât face de două ori dece?»

— «Două-deci.»

Și, pe când ne așteptam să'l vedem rișând de fericire, el de odată începu să plângă. Erau ânsă lacrimi de bucurie.

— «Fii cu inimă, — îi duse profesóra. — Trebuie să te bucuri, iar nu să plângi ; nu veđi că 'ți intristezi fata ?»

Grădinarul luă mâna profesórei și o sărută de mai multe ori, dícând : — Îți mulțumesc din adêncul inimei, scumpa mea dómna ! Iértă-mă, nu sunt vrednic să 'ți mulțumesc precum s'ar cuveni.

— «Să nu cređi că fetița d-tale știe numai să vorbescă, — adause profesóra ; — ea știe să scrie și să citescă, face socoteli și cunósce numele tuturor obiectelor trebuincióse. Știe asemenea și ceva istorie și geografie. Acum e în clasa a II-a normală ; când le va face și pe cele-lalte două o să știe și mai mult și, eșind de aici, va fi în stare să se apuce de vre-un meșteșug. Avem mulți scolarí de ai noștri în serviciul neguțătorilor, și ei servescú pe mușterii tot așa de bine ca orí-care altul zdraván.»

Grădinarul înmărmurise, par'că 'i se intu-

necase mintea. Se uita la fată, scărpinându'și fruntea. Par'că ar fi vrut să mai întrebe ceva și nu cuteza.

Profesóra porunci ingrijitorului să chîeme o elevă din clasa pregătitoare. Ingrijitorul se întorse cu o fetiță ca de opt anișori, ce intrase de curênd în institut.

— «Fetița acésta, — țise profesóra, — este dintre acelea pe cari le învățăm cele d'ântei elemente. Iată cum procedăm. Voiu s'o fac să scótă sunetul *e*. Bagă de sémă.» — Profesóra deschise gura, cum o deschidem când rostim acest sunet, și făcu semn fetei să o deschidă și ea tot așa. Copila o imită. Atuncî profesóra îi făcu semn să scótă glasul. Copila se sili, dar în loc de *e* grăi *o*. — Nu, țise profesóra, — nu este bine. — Și, apucând amêndoué mânele fetei, își puse una pe gât și alta pe piept, apoi repetă *e*. Copila, simțind mișcarea gâtului și a pieptului profesórei, deschise gura și pronunță fôrte limpede pe *e*.

Tot ast-fel profesóra o puse să pronunțe pe *c* și pe *d* și alte sunete, ținênd mereu pe pieptul seú mânușițele copilei.

— «Ai înțeles acum», — țise ea grădinarului. Bietul om înțelesese, dar părea și mai nedomirit de cât înainte de a fi înțeles.

— «Așa le învățați să vorbescă? — întrebă

el dupe un minut de gândire, uitându-se la profesórá. — Aveți atâta răbdare să vă ocupați de ele, luându-le în parte una câte una? Și acésta o faceți în timp de ani întregi? O Dómné, dar d-vóstre sunteți nisce ființe sfinte, nisce ângerí! Nicí nu se află pe pământ vre-o plată vrednică de o asemenea răbdare! Ce să mai ȃic, sáracul de mine, când ved asemenea minuni? Lasă-mé, te rog, să mai vorbesc puțin cu fíca mea!» — Și luând-o la o parte începu s'o întrebe și ea să'i răspundă.

Bietul om rídea cu ochii plini de lacrimí, bătendu'si genuchii cu palmele și se uita la fícă-sa, uimit de bucurie că o audea vorbind, apoi întrebă pe profesórá dacă 'i se îngăduie să mulțumescă d-luí director.

— «D-l director nu este acasă — răspunse profesóra. — Dar poți să mulțumesci unei alte persóne. Aici fie-care copilă este dată în îngrijirea unei alte copile mai mari, care 'i ține loc de soră mare saú de mamă. Fata d-tale este îngrijită de o surdă-mută de șépte-spre-dece ani, o fată fórte bună, fíca unui brutar; ea îți iubescé copíla și 'ți-o îngrijescé de minune. Sunt doui ani de când o péptănă, o ajută să se îmbrace, o învață să cóse, îi cârpesce rufele și 'i ține de urit. Gigia, spune'mí

cum o chîamă pe măicuța ta de aici?» — Fetița zîmbi și rîspunse: — «Caterina Giordano, — apoi, întorcîndu-se spre tată-său, adause: — e fôrte bună cu mine.»

Ingrijitorul eși din odaie la un semn ce'i făcuse profesóra și se întôrse îndată însoțit de o surda-mută bălaie, voinică, cu chipul vesel și îmbrăcată tot ca fetița, dar cu șorțul cenușiü. Ea se opri pe pragul ușei, roșie la față și cu capul plecat, dar zîbind. Era mare și zdravănă ca o femeie în tótă firea, dar chipul îi era copilăresc.

Gigia alergă la ea, o luă de mână ca pe o copilă și o duse la tatăl său, dicîndu'î cu vocea sa cea grósă: — «Caterina Giordano!» — «Ah! dragă copilă, — exclamă tatăl Gigiei întîndînd mâna ca să o mîngăie, însă o retrase îndată și adause: — Bună copilă! Dumneșeu să 'ți ajute și să 'ți dea tóte fericirile; eü, care 'ți urez binele, sunt un lucrător cîstit, un sêrman părinte, și 'ți urez acestea din tot sufletul!»

Surdo-muta mîngăia mereü pe mica Gigia, suridînd și ținînd ochii în jos. Grădinarul vorbea într'una și se uita la dînsa ca la o icónă.

— «Dacă voiesci, poți să 'ți îei ađi fata,» — dise profesóra.

— «Dar cum să nu voiu! neapêrat! o îeaü cu mine la Condova și o aduc mâne.»

Fetița plecă să se pregătască de plecare și tatăl său continuă: — «Sunt trei ani de când n'am vădut-o! O iewă cu mine la țeră, dar voiu mai ântêiu să mă plimb nițel cu ea prin oraș, ca s'o vedă toți; voiu să mă duc cu ea pe la prietenii mei ca s'o audă ce bine vorbesce. Ah Dómne! frumósă și fu asta! și de dulce mângâiere! Mulțumescu'ți ție, Dómne!»

Fetița sosi și tatăl îi și se: — «Iea-mă de braț, drăguțo. Vă mulțumesc din tot sufletul pe toți și pe tóte. O să mai vin inadins ca să vă mulțumesc». — Apoi oprindu-se în pragul ușei, rămase puțin pe gânduri și, lăsând jos mâna fetei, se întórse și și se: — «Sunt sărac, cu tóte astea vreaș să dau și eu partea mea acestui Institut»; — și, scoțend punga, luă din ea o monetă de 20 lei în aur și o puse pe masă.

— «Nu, nu, domnule! - și se profesóra. — Iea'ți banii, eu nu'i pot primi. Iea'i, îi vei da directorului când il vei vedé, dar sunt sigură că nici el n'o să 'ți'i priméscă. Ai muncit pré mult ca să'i câștigi, păstréză'i; noi iți suntem tot așa de recunoscători pentru generositatea ce ai arătat, ca și cum 'i-am fi primit».

— «Ba nu, — și se grădinarul, — îi las de o cam dată aci, și apoi vom vedé».

Dar profesóra îi băgă moneta în buzunar fără ca să 'i dea timpul de a o opri.

Atunci el nu mai cuteză să ȃică nimic, dete din cap și luându'și ȃiua bună de la profesóra și de la tēnera surdo-mută, își luă fetiȃa de mână și plecă pe ușă, ȃicēndu'ī vesel:— «Aīde, aīde, drăguȃa mea, vino, draga tati!»—Iar fetiȃa, plină de bucurie, cum eși pe pórtă grāi cu glasul ei cel gros: «Ce sóre frumos!»

I U N I E

Garibaldi

3 Iulie. Mâne e sărbătoare națională.

Ađi avem un doliu național! A séră a murit Garibaldi. Sciï tu cine a fost el? E cel care liberă de ce milioane de Italieni de sub robia Burbonilor. A murit de 75 de ani. S'a născut la Nizza, era fiul unui căpitan de corabie.

La opt ani scăpă viața unei femei, la trei-spredece trase la mal o barcă în care se aflau mulți tovarăși de ai lui, ce stau să se înnece; când era de douăzeci și șapte de ani scăpă la Marsilia viața unui ténér ce era să fie înghițit de valurile mării; iar la patruzeci și unu de ani scăpă pe ocean un vapor de foc. Se luptă de ce ani în America pentru neatárnarea unui popor străin; purtă trei războaie în potriua Austriacilor pentru liberarea Lombardiei și a Trentinului; apăra Roma în contra Francesilor la 1849; liberă Palermo și Neapole la 1860, se luptă iarăși pentru ocuparea Romei la 1867; iar la 1870 dete ajutor Francesilor în războiul cel crâncen pe care îl avură cu Germanii. Avea flacăra vitejiei și geniul războiului. A luat

parte la patru-zeci de bătălii și a învins de trei-zeci și șapte de ori.

Când nu selupta, muncea pentru viêtă sa și se retrăgea într'o insulă singuratică ca să lucreze la pământ. A fost profesor, marinar, muncitor, neguțator, soldat, general, dictator; a fost mare, a fost bun și modest. Ura pe toți apăsătorii, iubea toate popóarele, ocrotea pe toți cei slabi; n'avea alt țel de cât binele, refusa onorurile, disprețuia mórtea, adora Italia.

Când el scotea un strigăt de răsboiu, legiuni de viteji alergau din toate părțile sub stégul lui; nobilii părăsiau palaturile, lucrătorii uzinele, tinerii școlile ca să se lupte sub stéua gloriei sale. În răsboiu purta o bluză roșie. Era frumos, bălău și voinic. Pe câmpul de bătăie era un fulger, în familie un copil, iar în durere un sfânt. Mii de Italiani au murit pentru patrie, fericiți la césul morței de a'l vedé de departe trecénd biruitor; și mii de mii și ar fi dat viéța pentru el; iar milioane 'l-au binecuvéntat și îl vorú binecuvénta. A murit! O lume întregă îl plânge. Tu nu'l înțelegi acum, Petrică. Dar vei citi despre isbéndile sale și cât vei trăi vei auzi tot-d'una vorbindu-se de el; pe ți ce crești figura lui va cresce o-dată cu tine; când tu vei fi bărbat, ea va fi uriașă, și când nu vei mai fi tu pe lume, când nu vorú mai trăi nici fiii fiilor tăi, nici chiar urmașii lor, totuși generațiunile vorú vedé sus capul luminat al acestuî mântuitor al popórelor, încoronat cu numele biruințelor sale întocmai ca și cu un cerc de stele, și ori-căruî Italian îi va bate inima când va rosti numele său.

TATAL TÈU.

Armata

Duminică, 11. Serbare națională întărită din cauza morței lui Garibaldi.

Ne-am dus în piața Castello ca să vedem parada. Soldații defilă pe dinaintea Comandantului corpului de armată, în mijlocul poporului înșirat pe amândouă părțile pieței. Pe când ei treceau în sunetul trâmbițelor și al muzicilor, tata îmi numea regimentele și mi spunea gloriele stégurilor. Trecură mai întâiu elevii *Academiei*, vr'o trei sute, aceia cari aș să se facă ofițieri de geniū și de artilerie, îmbrăcați în uniforme negre; ei defilă cu eleganța cutezătoare și sprintenă a soldatului și a studentului. Dupe ei trecu *Infanteria*: brigada din Aosta care s'a luptat la Goito și la San-Martino, și brigada din Bergamo care s'a războit la Castelfidardo, patru regimente, companie dupe companie, sutimi de mi de pompone ce semănau a fi ghirlante de flori roșii ca sângele, înșirate, legănate, prinse de amândouă capetele și purtate prin mijlocul glóței. Dupe infanterie înaintară soldații din *Geniū*, meșteșugarii războiului, cu panășe cărmișii. Pe când defilaū aceștia, vedeam înaintând pe urmele lor sutimi de pene lungi și

sumese în sus, cari treceau pe deasupra capetelor mulțimei : erau *Alpiniștii*, apărătorii porților Italiei, toți înalți, rumeni, vênjoși, cu pălăriile lor calabreze și cu uniforma lor verde și frumoasă ca iarba cea frumoasă și verde a munților lor. Alpiniștii tot mai treceau când se ivi un ôre-care neastempăr în popor ; soseau *Vênătorii* « *Vechiul batalion al douăspre-decelea* », aceia cari intraseră cei d'ântei în Roma prin spărtura de la Porta-Pia, ôcheși, ageri, sprinteni, cu panașurile fâlfâind ; ei trecură ca valul unui pirêu negricios, iar sunetul trâmbițelor lor se imprăstie prin tótă piața ca un strigêt de bucurie. Dar sgomotul trâmbițelor fu copleșit de un alt sgomot intrerupt și greoiu, care ne vesti despre sosirea *Artileriei de campanie*. Atunci trecură frumoșii soldați cu galónele galbene ; ei ședeau cu fală pe chesónele lor trase de trei sute părechii de cai plini de foc ; erau urmați de mărețele lor tunuri, turnate în bronz și oțel, cari schinteiaă la rașele sórelui, se sguduiaă și se sáltaă de se cutremura pământul. Apoi sosi, cu mers încet și maiestos, frumoasă în aspra' infățișare, întocmită din soldați trupeși și din catări șeferi, *Artileria de munte*, aceea care duce turburarea și mórtea chiar pênă unde póte să urce piciorul omenesc. În sfirșit trecu

în góna cailor, cu cascele strălucind sub sóre, cu lăncile ridicate în sus, cu stegulețele fâl-fâind în vânt, cu uniforme sclipitóre de aur și de argint, umplënd aerul de zăngăniri și de nechiezuri, frumosul regiment *Cavaleria Genova*, care a dat vârtej prin dece câmpuri de bătaie, de la Santa Lucia pêně la Villafranca.

— «Tată, ce frumos e!» — strigău eũ.

Tata mă muștră pentru acea exclamație și 'mi duse: — «Nu trebuie să privesci armata ca un ce frumos de vedut. Toți acești tineri, voinicți și plini de speranțe, potũ să fie chămați cât de curënd ca să apere țera și toți să cadă în câte-va ore, străpunși de glónțe și de mitralie. De câte ori, într'o serbare, vei audi strigând: — «Trăiască Armata! Trăiască Italia!» — înfățișeză'ți în zarea depărtată tóte acele regimente ce trecũ, prefăcute în cadavre și inecate în sânge, atunci strigătul de: «trăiască armata!» îți va eși cu mult mai din adencul inimei și chipul măreț al Italiei 'ți se va arăta mai aspru și mai impunător.

Patria

Marți, 14.

Așa să 'ți saluți patria, în zilele ei de sərbătóre: — «Italie, patria mea, mândră și dragă țeră, unde și tata și mama s'aũ născut și vor fi înmormențați; unde sper să trăiesc și să mor și eũ; unde fiii mei vor cresce

și vor muri; frumoasă Italie, de mulți secolî mare și glorioasă, de puțini ani unită și liberă; tu care ai răspândit în lume lumina atâtor minți deesci; tu, pentru care, pe câmpuri de bătăie, ai murit atâți viteji și pe ruguri atâți eroi; mamă augustă a trei sute de cetăți și a trei milioane de fiî; eu, copil, care încă nu te înțeleg și nu ți cunosc întregimea, eu te cinstesc și te iubesc din tot sufletul meu și sunt mândru de a fi născut în tine și de a mă numi fiu al tău.

Iubesc ale tale mări minunate și falnicii tăi Alpi; iubesc ale tale monumente mărețe și ale tale nemuritoare amintiri, iubesc gloria și frumusețea ta; te iubesc și te cinstesc totă ca și draga partinică din tine, unde pentru întâiași dată am vădut sorele și am auzit al tău nume. Vă iubesc pe toate cu aceeași dragoste și cu de o potrivă recunoștință. Vitezule Turin, mândră Genova, învățată Bolonio, încântătoare Venețio, puternice Milan,—vă iubesc cu aceeași cinstire de fiu, gingașă Florențo, strașnice Palerm, Neapole nemărginit și frumos, Romo măreță în nemurirea ta!

Te iubesc, sfântă patrie! Îți jur că voi iubi pe toți fiii tăi ca frați ai mei; că pururea voi cinsti, în al meu suflet, pe marii tăi bărbați, câți trăiesc, și pe cei câți ai murit; că voi fi un cetățen muncitor și cinstit, ducând mereu grija de a mă face mai bun, spre a fi mai vrednic de tine, spre a lucra din micile mele răputeri, ast-fel ca să piară o-dată de pe fața ta nenorocirile, nesciința, nedreptatea, relele, și ca tu să poți trăi pe viitor desvoltându-te liniștită în măreția drepturilor și a puterilor tale! Jur că ți voi servi, pre cât voi putea mai bine, cu mintea, cu brațul, cu inima mea, pururea zelos și pururea umilit; iar dacă cum-va ar veni ziua când va trebui să dau pentru tine

sângele și viața mea, îmi voi da sângele și voi muri strigând până la ceruri numele tău sfânt și salutând cu ultima'mi sărutare stégul tău cel bine cuvântat.

32 grade de căldură

Vineri, 16.

De cinci zile, câte au trecut de la sêrbătórea națională, căldura a crescut cu trei grade. Acum suntem în toilul verei; toți începú să se oboséscă; toți au perdut fețele rumene de astă primă-véră, gâturile și piciórele se móie, capetele moțăie și ochii se închidú. Bietul Nelli, care suferă mult de căldură, s'a îngalbenit ca céra, adórne câte o-dată adenc cu capul pe caiet, dar Garrone stă tot-d'a-una gata să 'i pună dinainte o carte deschisă și naltă, ca să nu 'l vadă profesorul. Crossi 'și plécă capul seú roșcat și sbêrlit într'un chip așa de mucalit în cât 'l ai crede deslipit de trup și proptit alături. Nobis se plânge că suntem pré mulți și că 'i stricăm aerul. Drept să spun, ne vine cam greú să mai învêțăm acuma. Mě uít pe feréstră la copacii cei stufoși, la umbra cărora m'aș așeđa așa bucurós, și mă coprinde necazul când mă vèd silit să staú neclintit pe bancă. Dar îmi cresce inima când vèd pe mama cât e de îngrijată, și cu câtă băgare de sémă se uítă la mine când mă întorc de la șcólă, ca să vèdă dacă sunt galben la față și obosit. Când îmi scriú temele, dupe

fie-care pagină, mă întrebă : — «Poți să mai scrii copile ?»

Iar dimineața la șese césuri când mă deștéptă ca să mă pregătesc de dus la școlă, mă sărută și 'mi dice : — «Mai rabdă, Petrică dragă, peste câte-va zile o să 'mi te odihnesci la țéră sub umbra copacilor de prin liveđi.

Bine face mama că 'mi aduce aminte de copiii cari sunt siliți să muncéscă la câmp sub arșița sórelui, saũ în albiile nisipóse ale riurilor ; la cei cari lucréză în fabrici, mai ales în cele de sticlárie, de staũ tótă ȃiulica plecați la flacára gazului; ei se scólă toți mai de timpuriu de cât noi și n'aũ vacanțe, sěrmani! Înainte, dar! Tot Derossi ne întrece și în asta ; el nu pregetă nici la căldură, nici la frig, tot-d'una vioiu, sprinten și frumos, cu cărlionții lui bălaiori. El învétă ca și astă iernă, fără să se oboséscă și ne ține pe toți din jurul său deștepti, ca și cum ar improspăta aerul cu glasul său cel limpede. Mai sunt încă două, cari staũ mereu deștepti și atenți : Garoffi, neguțătorul, mereu ocupat cu fabricarea apărătorilor de hârtie roșie, împodobite cu gravuri scóse de pe cutiile de chibrituri, pe cari ni le vinde câte cincă bani, și căpăținosul Stardi, care se întépă la nas ca să nu adórmă, scrășnesce din dinți și cască nisce ochi de par'că voiesce să inghită pe profesor.

Cel mai harnic ânsă e Coretti, bietul Coretti! El se scólă în zori de ȝi ca să ajute pe tată-său la căratul lemnelor. La un-spre-dece, în școlă, nu mai pôte să stea cu ochii deschiși, și capul îi atêrnă pe piept. Sărăcuțul se si-lește cât pôte să și scuture somnul, își dă la pumni în cefă, cere voie de la profesor să iêsă ca să și spele obrazul cu apă rece, rógă pe vecini să'l sguđuie de mână.

Ađi diminêță nu și mai putu birui somnul și adormi ca un buștean. Profesorul îl chiâmă tare : — «Coretti!» — El nu ađi. Profesorul, necăjit, îl strigă iarăși : — «Coretti!» — Atunci fiul cărbunarului, care șede cu casa alături cu el, se sculă și ȝise : — «A muncit de la cinci pêne la șapte, a cărat lemne pe la mușterii». — Profesorul îl lasă să dórmă și urmă cu lecția âncó o jumătate de oră. Pe urmă se duse la banca lui Coretti, și incetinel de tot îi suflă pe frunte și 'l deșteptă. Când vêdu dinaintea lui pe profesor, se trase repede înapoi spăimântat. Dar profesorul îi luă capul în mâni și 'i ȝise sărutându'l pe frunte : — «Nu te dojenesc, copilul meů, tu nu dormi de lene, ci dormi de obosélă».

Tata

Sâmbătă, 17.

Sunt încredințată că nici Coretti, nici Garronen'ar răspunde vre-o dată tatălui lor, cum ai făcut tu a-seră, Petrică! Cum se poate? Trebuie să'mi făgăduiești că această n'o să se mai întempe cât voiu trăi eu; de câte ori la vre-o muștrare a tatălui tău îți va veni la gură vre-un răspuns îndrăzneț, gândește-te la ziua ce va sosi neapărat și în care el te va chiăma la patul lui ca să'ți spună: «Petrică, te părăsesc!»

Dragul meu copil, multă vreme dupe ce 'i vei auzi glasul pentru ultima oră când vei plânge singur în odaia singuratecă, în mijlocul cărților pe cari el n'o să le mai deschidă nici o dată, aducându'ți aminte că n'ai avut tot-d'a-una pentru dînsul respectul cuvenit, o să te întrebî tu însuți: — Cum e cu puțință? — Numai atunci vei pricepe că el a fost cel mai bun prieten al tău și că, silit să te pedepsescă, el suferea mai mult de cât tine; că dacă te-a făcut vre-o dată să plângi, a făcut-o numai pentru binele tău. Cum o să te mai căiescî atunci! O să săruți în zadar masa la care a lucrat fără preget, locul unde 'și-a muncit viața pentru copiii lui. Acum el îți ascunde toate greutățile vieții și 'ți arată numai dragoste. Tu nici nu scii că sunt zile în cari e așa de obosit în cât se crede în ajunul morții și că singura lui grijă în acele momente e că v'e lasă mică, săracă și fără ocrotire. Adese întră noaptea, pe când tu dormi, în odaie la tine și te privesce la lumina candelii, apoi, de și rupt de oboselă, se întorce iarăși

la masa lui de lucru și și urmăze lucrarea începută. Tu nici nu'ți închipuiesci că une-orî te caută și stă cu tine de vorbă ca să și mai uite de grijile ce 'i amărăscu vieța și de neajunsurile ce cadă asupra tutulor în astă lume. El caută să găsescă în tine un prietin care să 'i dea curagiu; are nevoie de dragostea ta ca să și îmbărbăteze inima. Iți închipuiesci dar ce durere trebuie să fie pe el când, în locul iubirei, găsesce o inimă rece și o lipsă desevîrșită de respect? Să nu'ți mai mânjesci sufletul, Petrică, cu așa de négră nerecunoscință.

Află, drăguțule, că și de ai fi bun ca un ânger, totuși n'ai puté să răsplătesci îndestul ceea-ce el a făcut și face neconținut pentru tine. Gândește-te că vieța e un nimic; o nenorocire pôte să te facă orfan de tată, pe când ești încă mic, peste două ani, peste trei luni, ba pôte chiar mâine.

Vai, Petrică dragă, cum s'ar schimba tôte în jurul tēu! Ce gólă 'ți s'ar păré casa, fără de el! Ce gróză te-ar coprinde vėdēnd pe mama ta în haîne de jale! Du-te, băiete, du-te pe vėrful piciórelor în odaia în care lucrėză tată-tēu, du-te, cere 'i să te ierte și să te binecuvēnteze.

MAMA TA.

La țeră

Luni, 19.

Tata m'a iertat și de astă dată, ba mă și lasă să merg să petrec la țeră, precum ne vorbisem de mercuri cu tatăl lui Coretti, neguțătorul de lemne. Toți doream să eșim la

câmp ca să răsufliam ceva aer mai curat. Ce bucurie pe noi! Ne întâlneam cu toții, după cum făgăduisem, pe piața Primăriei: Derossi, Garrone, Garoffi, Precossi, Coretti bătrânul, fiul său și eu. Luasem fie-care câte ceva de mâncare cu noi: pome, șuncă, ouă răscópte, cârnați, cozonaci și altele. Luasem plosci cu vin și pahare; Garrone adusese vin alb într'otivgă, iar Coretti umpluse plosca soldătescă a tatălui său cu vin negru; micul Precossi, cu surtucul lui de ferar, ducea în subțioră o gogé-mite pâne de două kilograme. Merserăm în omnibus până la respântia Maicei Domnului, apoi de acolo o luarăm tot în fuga sus pe deluri. Ce verdéță! Ce umbră plăcută și răcorósă! Mergeam de-a-rostogolul prin ierbă, ne spălam pe ochi cu apă rece din isvóre, săream gardurile! Ce nu făceam! Coretti, bătrânul, ne urma de departe, cu haína pe umér, fumând cu luléoa lui de pământ, și din timp în timp ne amenința cu degetul să nu ne rupem haínele prin mărăciní. Precossi fluiera, nu'l auđisem nicí o-dată fluierând. Coretti, fiul, e un omuleț care știe să facă o sumedenie de fleculețe cu bricégul său: róte de móră, furculițe, stropitori; și de bun ce e, vrea să ducă legăturile tuturor; sudórea îi curgea șiróie de pe frunte; totuși alerga sprinten ca o că-

prióră. Derossi se oprea la ori-ce minut ca să ne spună numele plantelor și ale insectelor; nu știu, děu, cum face băiétul acela de știe atâtea lucruri! Garrone mânca pâne, pe tăcute, dar nu mai imbuca așa de voios ca odinóră; bietul Garrone! S'a schimbat cu totul de când a perdut pe mamă-sa. Cu tóte acestea, e tot bun ca pânea caldă: când unul din noi se repedea să sară vre-un șanț, el alerga de partea cea-laltă ca să 'i întindă mâna, și pentru că lui Precossi îi e frică de vaci, din cauză că a fost împuns de o vacă când era mic, de câte-ori trecea vre una, Garrone se punea 'naintea lui. Ajunserăm pêně în vârful S-ta Margareta, apoi ne coborirăm pe povârniș, alergând, sărind, dându-ne d'a-berbelécul ca merele. Precossi se agăța de un mărăcine și 'și rupse o bucată din haină; bietul băiét o sfelclise; sta și se uita speriat la peticul care 'i atârna de pe umăr; din norocire Garoffi, care are tot-d'a-una o provisie de ace cu gămălie, îi prinse așa de bine peticul în cât nu se mai vedea ruptura; bietul Precossi îi dăcea intr'una: Iértă-mě, iértă-mě Garoffi dragă!»

Dupe acéstă mică întêmplare, începurăm iarăși să alergăm. Garoffi nu 'și perdea timpul nici pe drum: culegea buruieni bune de salată, aduna melci și strîngea petricelele cari lică-

reaŭ, cu nădejdea că o să găsească într'insele aur sau argint.

Merserăm mereŭ înainte, alergând, sărind, tărându-ne de-a-bușele, urcându-ne pe copaci, întrecându-ne care de care și la umbră și la soare, repezindu-ne în sus și în jos pe toate cărările pene ce ajunserăm prăpădiți de oboselă pe vârful unui dél, unde ne aședarăm să ne odihnim și apoi să imbucăm din merindele noastre. Ce priveliște minunată! De acolo vedeam, întinzându-se la piciorale noastre o câmpie nemărginită, iar în zarea depărtată Alpii cei albaștri cu vârfulurile albe de zăpadă.

Nu mai puteam de fôme, pâinea dispărea într'o clipă de d'inaintea noastră. Coretti, tatăl ne tăia șunca și ne împărțea feliile pe foi de dovléc, cari țineaŭ loc de farfuri.

Dupe ce ni se mai potoli fômea, începurăm să vorbim toți de o-dată de profesori, de camaradii cari n'au putut veni cu noi și de examene. Lui Precossi îi era rușine să mănânce și Garrone îi băga în gură cu de-a-sila bucățelele cele mai bune de pe talerul seŭ. Coretti se aședase turcesce lângă tată-seŭ. Nică că 'ți-ar fi trecut prin minte vedându'i așa de rumeni la față și veseli, că erau tată și fiŭ; ai fi crezut mai lesne că sunt duoi frați.

Coretti, bêtrânul, inchină în sănătatea noastră, apoi luându-ne din glumă vinul de dinainte, strigă:

— «Voé, băieți care învățați la scóla, nu vă priesce vinul, lăsați'l noé muncitorilor; noi avem nevoie de el». Și apucând în veselia lui pe fiul său de nas, ne dîse: — «Iubiți'l pe acest ștregăruș, să știți că e o flóre de băiat, eú vă spun!» — Toți ne pornirăm pe ris, afară de Garrone. El urma ciocnind, apoi adăogă: — «Pecat, dēú! Acum sunteți cu toții împreună ca nisce bunî camarađi; dar peste câți-va ani, cine știe pe unde veți fi! Petrică și Derossi o să se facă advocați sau profesori, sau ce știú eú, și voi cei-alți veți intra la vre-o právălie sau vă veți apuca de vre-un meșteșug și cine naiba știe în cotro veți meîge! Atunci nópte bună prieteniei!» — «Vorbă să fie! — răspunse Derossi, — pentru mine Garrone o să fie vecinic Garrone, Precossi vecinic Precossi, și cei-alți asemenea, chiar de m'aș face Țarul rusc; unde s'or duce ei merg și eú!» — «Bravo, să trăiesci, băiete! — strigă bētrânul Coretti, ridicând paharul în sus; — așa se vorvesce creștinesce! Ciocnește ici! Trăiască camarađii, trăiască și șcóla, care unesce într'o singură familie și pe cei cari aú și pe cei cari n'aú!» — Noi ciocnirăm cu toții paharele cu el și béurăm pentru ultima dată. Iar el strigă, scurgēnd paharul pēné la fund: «Trăiască escadronul 49! Și dacá veți intra și voi în luptă,

țineți-vă bine, cum ne-am ținut noi, băieți!»

Se făcuse târziu; ne coborîrăm alergând și cântând; mergeam ținându-ne de mână, toți la rând. Ajunserăm la Padu când înopta și o mulțime de licurici sburau pretutindenă ca nisce schinteie.

Tocmai în piața Primăriei ne despărțirăm, dupe ce ne vorbirăm să ne întâlnim cu toții duminică ca să mergem la teatru Victor Emmanuel, să fim față la împărțirea premiilor la elevii din școlile de séra.

Ce și frumoasă! Ce mulțumit aș fi ajuns acasă, de n'aș fi întâlnit pe sërmana mea profesóre! O întâlniiu pe scara casei nóstre, se cobora prin întuneric, și fiindcă mă recunosc, mă apucă de amênduoé mâinile și 'mă și duse la urechiă: — «Adio, Petrică, adu'ți aminte de mine!» — Băgaiu de sémă că plângea. Urcai scara și intrând în casă spuseiu mamei: — «Am întâlnit pe profesóra mea!» — «Se ducea să se așede în pat, — răspuse mama, stápênindu'si cu greú plânsul. Apoi adause cu jale, uitându-se drept în ochii mei. — Profesórei tale, sërmana... îi e fórte réu!»

Impărțirea premiilor la elevii meșteșugari

Duminecă, 25.

Ne găsirăm cu toții, dupe cum ne vorbisem, în sala teatrului Victor Emanuel, ca să fim față la împărțirea premiilor la elevii cari urmază la școlele de séră.

Teatrul era tot așa de înțesat de lume ca în ziua de 14 Martie; atât numai că de astă dată cea mai mare parte a publicului o alcătuia familiile de muncitori.

La parter era corul de elevi și eleve. Ei cântară un imn foarte frumos închinat soldaților morți în Crimeea. Publicul, entusiasmă, aplaudă și ceru să repete. Indată dupe aceea, premiații începură să trecă pe dinaintea primarului, prefectului și multor alți domni cari împărțeau cărți, livrete de case de economie, diplome și medalii.

Zăriiu într'un colț al sălei pe zidărașul; el sta lângă mama lui; ce-va mai departe veduim pe directorul nostru și capul roșcat și sbârlit al profesorului meu din clasa II-a.

Trecură mai ânteu elevii școlelor de desen; giuvaergii, săpători de lemn, litografii; trecură și tîmplari și zidari; veniră în urmă

elevii școlii de comerț, apoi elevii școlilor de muzică; printre aceștia se aflau și câte-va fete din școala profesională, îmbrăcate curat; ele fură aplaudate cu mare entuziasm.

În sfârșit veni rîndul elevilor școlilor elementare de seară, și aci începu să fie și mai interesant.

Era, în adevăr, ceva frumos să vezi trecînd bărbați în toată firea, de diferite vîrste, de diferite meșteșuguri, îmbrăcați în diferite chipuri. Treceau bărbați cu pîrul cărunt, copii de meșteșugari și tineri în flîra vîrstei. Copiii erau sprinteni și veseli, bărbații sficioși, iar publicul aplauda și pe mari și pe mici.

Lumea de prin sală nu rîdea ca la distribuția premiilor școlilor noastre; toate chipurile erau serioase, toți priveau cu băgare de seamă.

Mulți din premiați aveau nevestele și copiii lor în parter. Unii din copii recunoscînd pe părinții lor pe scenă, îi cheamau pe nume, îi arătau cu degetul și rîdea tare. Trecu țărani, hamali; aceștia erau de la școala Buoncompagni. Din școala Cittadella trecu un vîcșitor de cisme, pe care tata îl cunoștea; prefectul îi dete o diplomă.

În urma lui vîduiu ivindu-se o namilă de om care 'mi se păru că 'l mai vîdusem; și în adevăr era tatăl zidărașului.

El căpătă premiul al douăilea. Îmi aduseiu aminte că 'l vėđusem la el în odăița din pod când sta lângă patul copilului său bolnav, și imi întorseiu îndată privirile în parter ca să caut pe micul meu camarad. Bietul băiét se uita la tatăl său plin de bucurie și, ca să 'și ascundă emoțiunea, făcu *botul de iepure*.

De o-dată isbucniră aplause sgomotóse; întorseiu capul spre scenă și vėđuiiu pe un mic coșar, spălat la chip și îmbrăcat în hainele sale de lucru. Primarul îi vorbea ținėndu'l de mână. Dupe el veni un bucătar, un măturător municipal; acesta căpătă o medalie.

Eram înduioșat, simțeam în mine un fel de respect pentru acei ómenii, gândindu-mė la munca silnică ce 'și impusese ca să pótă căștiga premiile. Ce de muncă, peste munca lor! Ce de cėsuri furate somnului, aceluși somn de care aũ așa mare nevoie. Ce povară pentru ei, sėrmanii, mai toți căsătoriți, cu grija casei și a copiilor, să 'și mai frămėnte mintea neobicită cu invėțătura; și ce greũ trebuia să le fie desemnul și scrierea cu mănecile lor gróse și ințepenite de muncii grele!

Printre ei se afla și un băiét de lăcătuș, care, fiind îmbrăcat cu bluza mare și lungă a tatălui său, fu nevoit să 'și sumėță mănecile chiar aci pe scenă, ca să 'și pótă lua premiul. Unii

începură să ridă, dar risul lor fu îndată înăbușit de aplause. În urma lui veni un biet bătrân pleșuv și cu barba albă. Trecură soldați din artilerie, aceștia veneau la cursurile de séra de la școla noastră; trecură și vameși, gardiști din aceia cari ne păzesc școlele și apoi elevii școlelor de coruri începură iarăși să cânte imnul soldaților morți la Crimeea, și'l cântară de astă dată cu așa mult foc, pornit din fundul inimei, în cât lumea nici că mai cutează să bată din palme, atât era de emoționată. Toți eșirăm din teatru încet și fără sgomot.

Glóta se răspândi într'o clipă pe ulițe. Micul coșar sta lângă ușa teatrului cu o carte legată în roșu la subțiórá; mai mulți domni îl incongiurase și'i vorbeau cu blândete. Toți își luaú dioa bună unii de la alții, strigându-se pe nume dintr'o parte a uliței la cea-laltă. Era un amestec de meșteșugari, muncitori, băieți, gardiști, profesori. Profesorul meu de clasa II-a eși din teatru cu duoii soldați tunari.

Vedăai nevestele meșteșugarilor cu copii în brațe; aceștia țineaú în mânușițe premiul tătălui lor și'l arătau cu fală trecătorilor.

Mórtea profesórei mele

Marţi, 27.

Pe când noi stam la împărţirea premiilor, sërmana mea profesórá 'şi da sfirşitul. A murit la duoé dupe amiéđi, şépte đile dupe ce venise la mama. Directorul ne aduse ieri dimineţá acéstá tristá ştire şi adáogá: — «Aceia dintre voi cari aţi învăţat la dinsa, ştiţi ce bună era şi ce mult işi iubea scolarii: era o adevérată mamá pentru ei. S'a dus, a trecut acum sërmana, în vieţá vecinicá! O bólá cumplitá o chinuia de mult. Dacă n'ar fi fost nevoită să muncéscá ca să'şi câştige traiful, ar fi putut să se caute şi póte că ar fi scăpat. Şi-ar fi putut lungi vieţá cu câte va luni de ar fi cerut un congediú, dar ea a vrut să stea cu şcolarii sái pêné la césul din urmă.

Sâmbătă séra, la 17 ale lunei, ea plecá de la scólá cu tristul presimţimént că nu are să'şi mai vadá copiii. Le mai dete bune poveţe, îi sárută pe toţi şi plecá plângénd. Nu o s'o mai vedeţi nici o-datá, să nu o uitaţi, copii.»

Micul Precossi, care fusese elevul ei în clasa I-a, plecá capul pe bancá şi incepu să plângá.

Eri séra când eşirám din scólá ne duserám cu toţii la casa mórtei, ca să o însoţim pêné

la biserică. Dricul cu două cai sta la poartă, și în uliță se afla multă lume; toți vorbeau încet.

Găsirăm acolo pe directorul nostru, pe profesorii și profesorele școlii noastre; veniseră și profesorele altor școli unde sormană Delcati dedese mai înainte lecții. Erau și mai toți copilașii din clasa ei; mumele lor îi țineau de mână. Erau asemenea mulțime de băieți din alte clase și vre-o cincideci de fete din școla Basetti; unele aduceau corone, altele buchețele de trandafiri. Dricul era împodobit cu ghirlande de flori și cu o coronă mare, pe panglica căriia se citea această inscripție: «*Scumpei lor profesore, vechiele ei eleve din clasa IV-a*». Subt acea coronă era una mai mică adusă de micii săi școlari. Printre mulțime se zăreau nenumărate servitoare cu luminări aprinse în mână, trâmise de stăpânele lor; două servitori în livrea țineau făclii aprinse. Un domn bogat, tatăl unui școlar al ei, trimisese trăsura totă îmbrăcată în mătase albă. Lumea se grămădea la poartă. Mai toate elevele plângeau.

Așteptaram încă cât-va în tăcere. În sfârșit coborîră cosciugul și, când îl aședară pe dric, unii din copii din clasa ei începură să plângă și să țipe; s'ar fi dis că înțeleseseră numai atunci, micuții, că le murise profesora. Mumele lor fără silite să plece cu ei.

Dricul porni; înaintea lui mergeau fetele din asilul Concepțiunei, îmbrăcate în verde închis, și apoi acelea din asilul Maria în alb, încinse cu o panglică albastră; apoi veneau preoții. În urma dricului mergeau profesorii, profesóarele și elevii din clasa I-a, mulți din alte clase și mulțimea. Lumea, care se strîngea pe la ferestre și pe la porți, vedînd atîția copii și coróne, dicea: — «Trebuie să fie vre-o profesórá; pécát de ea, sërmana!» — Mamele care și duceau copiii de mână plîngeau mai tóte.

Când ajunserăm la biserică, luară cosciugul de pe dric și'l duseră în fața altarului. Profesóarele aședară corónele împrejurul lui, copiii îl acoperiră cu buchete de trandafiri și lumea strînsă în jur cu luminările aprinse în mână începu să cînte glasul morților. Dupe ce preotul díse «Vecínica pomenire!» luminările se stinseră și lumea plecă; iar biată mórtă rëmase singurá în biserică întunecósă și rece.

Sërmana mea profesórá, așa de bună cu mine, așa de răbdátóre, care muncise atîția ani!.... 'Și-a lăsat puținele ei cărți școlarilor sêi; unúia călimara, altuía o cădriță; 'și-a împărțit tot ce avea. Cu duoé díle înainte de a muri dísesse directorului să nu permită micilor ei elevi s'o însoțescă la mormént, ca nu cum-va să se bolnăvescă de mult plîns.

A făcut mult bine, a suferit, a murit! Sărmană profesore! Ai rămas singură în biserica rece și întunecată! Odihnește-te în pace, bună și iubitore prietenă, dulce și tristă amintire a copilăriei mele!

Mulțumiri

Mercuri, 28.

S'ar dice că biéta mea profesora a voit să și sfârșescă anul școlar; căci sărăcuța a murit numai cu trei zile înainte de a se sfârși lecțiunile.

Poimâine o să audim cea din urmă povestire lunară. Titlul ei este «*Naufragiū*», și apoi. s'a sfârșit!

Sâmbătă, 1-iū Iulie, începă examenele. A mai trecut un an! De n'ar fi murit biata mea profesora, s'ar fi sfârșit cu bine.

Când mă gândesc la ce știam în Octomvrie trecut, îmi pare că știu acum mult mai mult. Cu ce de lucruri noi 'mi am inzestrat eū mintea! Scriu mai bine și 'mi exprim mai lămurit gândirile mele; aș puté chiar să fac socoteli pentru mulți din cei mari cari nu știu, și să 'i ajut în afacerile lor; pricep mult mai lesne și pot să înțeleg tot ce citesc. Mă bucur foarte

mult.... Trebuie însă să m rturisesc că mulţi m'au indemn t  i m'au ajutat ca să inv ţ, unii intr'un chip, alţii intr'altul, acasă, la  col , pe uli , pretutinden  unde m'am dus  i unde am v dut ce-va. A i le mulţumesc tuturor. Mulţumesc mai  nt iu bunului meu profesor care a fost at t de ing duitor  i de blând către mine, pentru care, cel mai mic progres, de care eu mă bucur, a fost pentru el o muncă grea.  i  ie i i mulţumesc Derossi, iubitul meu camarad, pentru deslu irile ce 'mi-ai dat cu at ta bună-voină, f c ndu-m  să in teleg lucruri grele cari m'ar  fi incurcat la examen; i i mulţumesc  i  ie, Stardi, harnic  i st rui-tor b i t, căci 'mi-ai ar tat că o voină statornică biruiesce tot. Asemenea mulţumesc  i bunului, generosului Garrone, care imbun z  pe toţi cei ce 'l cunosc   i'l inconjor ; Precossi, Coretti, cari 'mi-a i dat tot-d'a-una exemplul r bd rei in dureri  i al veseliei la muncă, vă mulţumesc  i vo . Mulţumesc tuturilor, dar mai presus de toţi i i mulţumesc  ie, bunul meu tată, care 'mi-ai fost cel d' nt iu profesor, cel d' nt iu prieten;  ie care 'mi-ai dat at t de multe  i bune pove e  i m'ai inv ţat at tea lucruri! Pe c nd lucrai pentru mine, ascund ndu'mi necazurile tale, te sileai in acelaș timp s mi inlesne ti

studiul și să'mi imfrumusețezi viața. Îți mulțumesc din suflet și ție, bună mamă, ângerul meu păzitor și bine-cuvântat, care ai împărțit cu mine toate bucuriile și toate suferințele, care ai învățat, te-ai oboșit și ai plâns cu mine, mângâindu'mi fruntea cu o mână și arătându'mi cerul cu cea-laltă.

Mă îngenuchiu dinaintea vóstră, cum făceam când eram copil, și vă mulțumesc cu totă căldura, cu totă recunoscința ce ați inspirat sufletului meu în acești două-spre-șapte ani de jertfă și de iubire.

Naufragiu

(Cea din urmă povestire lunară)

Sunt acum câți-va ani, într'o diminéță din luna lui Dechemvre, un vapor mare părăsea portul din Liverpool și pornea spre insula Malta. Intr'însul se afla peste două sute de persoane, socotind și cei șapte-șeci marinari ai echipagiului. Căpitanul și mai toți marinarii erau englezi.

Printre călători se afla și câți-va Italiani: trei dómne, un preot și o trupă de muzicanți. Timpul era întunecos.

Un băiét italian, ca de două-spre-șapte ani,

Când profesorii 'nu șisera': — Eine, lăilete; poli să te duci! — ochii ișchintetară de bucurie.
Pag. 400.

frumos la față, sta singur la o parte în compartimentul călătorilor din clasa III-a. Era cam mic pentru vârsta lui, dar zdravăn, și chipul lui îndrăzneț și hotărît arăta că este Sicilian. Se aședuse pe un mănuchișu de funii și se proptea de un gémantan vechiu și rupt unde 'și virise tótă averea sa. Era ócheș la chip și pèrul său negru și încârlionțat îi cădea pênă pe umeri. Bietul băiét era îmbrăcat săracăcios; își aruncase pe spinare un tartan trențuit și o géntă vechie de piele îi atèrna de umér. Sta pe gânduri și se uita la călători, la vapor, la marinarii cari 'i treceau repede pe dinainte și la marea neliniștită. Infățîșarea lui seriósă era aceea a unui om lovit de curênd de vre-o mare nenorocire. Avea un chip copilăresc și expresiunea unui om mare.

Nu trecuse mult de la plecarea vaporului, și se ivi un marinar bêtrân cu pèrul cărunț, aducênd de mână pe o fetișóra; acesta se opri în fața micului Sicilian și 'i dîse: — «Màrio, iată 'ți aduc o tovarășe de drum.» — Lăsă aci copila și se depărtă.

Fetișóra ședă și ea jos lângă băiét, pe mănuchișul de funii.

Se uitară puțin unul la altul.

— «Unde mergi?» — o întrebă Sicilianul.

— «La Malta, — rêsponse fetica, — tata și

mama mă așteptă acolo; mă duc la ei. Pe mine mă chiamă Iulia Faggiani».

Băietul tăcu.

Puțin dupe aceea, Mărio scóse din géntă pâine și póme uscate; fetița avea pesmeți. Măncară împreună.

— «Bucurați-vă, — strigă un marinar italian trecând repede. — Ce mai joc o să jucăm, și cât de curând!»

Vântul creștea din ce în ce, vaporul se clețina tot mai tare, dar copiii cari nu sufereau de réul de mare nici că băgaú de sémă.

Fetița zimbea mereú. Era cam tot de vârsta tovarășului său, dar mult mai naltă, ócheșă ca și el, și slabă; crescută în lipsă, sărăcuța era îmbrăcată cât se póte de prost. Părul îi era scurt și creț. Purta o basma roșie pe cap și la urechi avea cercei de argint.

Pe când mâncaú, își povestiră nevoile lor. Mărio era orfan. Tatăl său, meșteșugar, murise de curând la Liverpool, și consulul italian îl trãmitea în țera sa, la Palermo, unde bietul băiat mai avea câte-va rude depărtate.

Pe fetiță o luase de un an o mătușă care o iubea ca pe fata ei, și o dusesese cu dinsa la Londra. Părinții copilei, fiind săraci, o dedeseră cu nădejdea să moștenescă pe mătușă-sa. Din nenorocire mătușa murise dupe câte-va luni, călcată de un omnibus, și nu lăsase nici

o para. Consulul italian o trãmitea și pe dinsa in Italia, și întemplarea voise ca amênduoi bieți copii să fie încredințați aceluiaș marinar.

— «Părinții mei, — adause copila, — credeaŭ că mă voiu întorce la ei bogată și iată-mă tot așa de sêracă. Dar ei mă iubescŭ, și o să mă primescă bucuros... Dar frățiorii mei, sărăcuții! Am patru. Eŭ sunt cea mai mare; îi îmbracŭ, îi îngrijescŭ; ce bine o să le pară când mă vor vedé! O să intru la ei pe vârful piciórelor..... — «Vai! îndrăcită mai e marea! — Apoi începu iarăși. — Te duci și tu la părinți?»

— «Mă duc la rude... dacă orŭ vrea să mă primească,» — rêsponse Mاريو cu întristare.

— «Nu te iubescŭ?»

— «Nu sciŭ!»

— «Implinesc trei-spre-dece ani la Crăciun,»
— dise copila.

Incepură apoi să vorbescă despre mare, despre ómenii ce se învêrteaŭ in jurul lor. Stătură împreună tótă ziua; călétorii credeaŭ chiar că sunt frați. Fetita fácea la cio-
rap, băiatul sta pe gânduri, marea se infuria din ce in ce mai tare. Séra, despărțindu-se, fetita dise lui Mاريو: — «Nópte bună!»

— «Nóptea n'are să fie bună pentru nimeni,

bieții mei copii!» — duse marinarul italian care trecea alergând, fiind chemat de căpitan.

Băietul sta să răspundă și el prietenei sale: — «Nópte bună!» — când o împroșcătură neașteptată îl isbi fără veste și 'l asvêrli pe o bancă.

— «Dómne sfinte! te-ai lovit! îți curge sânge!» — strigă fetița apropiându-se de el. Călătorii, cari fugeau să se adăpostescă prin cabine, nu 'i băgară în seamă; Mاريو rămăsese amețit; copila ingenuchie dinaintea lui, îi șterse sângele de pe frunte și, scoțându'și basmaoa roșie dupe cap, îl legă cu ea. Când băietul plecă capul ca să 'l lege, îi pică puțin sânge din rană pe rochia ei cea galbenă, și 'i-o umplu. Mاريو își veni îndată în fire.

— «Ți e mai bine?» — îl întrebă copila.

— «Da, n'am nimica», — răspuse el.

— «Nópte bună!»

— «Nópte bună!» — adăogă Iulia.

Amândouă se coborîră în dormitoriul lor.

Marinarul pređisese bine. Călătorii nici nu adormiseră și o furtună ingrozitoare izbucni de o dată. Valuri furioase năvăliră asupra corăbiei, sfărămară un catarg, răpiră trei luntre atêrnate de vapor și patru boi ce stau la piscul navei, ca și cum ar fi măturat niște frunđe uscate. Prin cabine începuse o turburare, o invălmășelă, o spaimă de nespus. Unii

țipaŭ, alții plângeaŭ, alții se rugaŭ ; era ce-va înfiorător. Furtuna creștea mereŭ ; spre revărsatul zorilor ea ajunsese la culmea furiei sale. Valuri uriașe loveaŭ vaporul în tóte laturile și năpădeaŭ pe punte, zdrobind, măturând și rostogolind în mare tot ce întâmpinaŭ în calea lor. Invelitórea mașinei fu sfărâmatá și apa, cufundându-se în acea prăpastie cu un sgomot spăimântător, stinse focul ; mașiniștii fugiră înfricoșați. Atunci apa începu să pătrundă pretutindení.

Un glas puternic strigá : — « Săriți la pompe ! » — Era glasul căpitanului. Marinarii alergară la pompe, dar un val furios isbi fără de veste spatele vaporului, sfărâmă parapetul și un șiroiu de apă pătrunse înăuntru.

Toți călătorií mai mult morți ca vii se strinseseră în salon. Căpitanul, galben la față, apáru în mijlocul lor.

— « Căpitane ! căpitane ! — strigară toți de o-dată. — Ce ne facem ? cum stăm ? ce speranță ne dai ? scapă-ne, căpitane, scapă-ne pentru mila lui Dumneđeŭ. »

Căpitanul așteptá să se potoléscă strigétele, apoi dișe cu glas liniștit :

— « Nu mai e nădejde de scăpare ! »

Toți amuțiră de gróză. O singură femeie strigá : — « Fie-ți milă, Dómne ! » — Călătorií ră-

maseră cât-va în acea tăcere spăimântătoare, uitându-se unii la alții periți la față. Marea mugea mereu, vaporul plutea cu mare greutate.

Căpitanul voi să încerce scăparea și porunci să se deslege o luntre și să o coboare pe mare. Cinci marinari intrară într'însa, dar luntrea nici n'apucase să atingă undele, când un val uriaș o rostogoli. Două din marinari se înceară. Unul din ei era bătrânul italian, cei-lalți abie putură să se agațe de funii și să se urce pe bastiment.

Atunci chiar marinarii pierdură ori și ce speranță, și două césuri dupe acésta bastimentul se și cufundase pêne la parapet.

O scenă îngrozitoare se petrecea în acel timp pe coperta vaporului. Mumele desperate, stringeau pe copilașii lor la sên; prietenii se îmbrățișau dându'și ultimul adio; unii se coborau prin cabine ca să nu vadă marea cu ochii. Un călător se impușcă și cădu mort pe scara cabinelor. Mulți din acei nenorociți se agățaă, în desperarea lor, unii de alții chiar fără să se cunóscă; femeile își smulgeau părul, își frământau mâinile, cădeaă leșinate. Unii ingenunchiau dinaintea preotului cerându'i bine-cuvântarea. Copiii țipaă, lumea răcnea; se audeă glasuri ascuțite și strani; se vedeaă

persóne înmărmurite, nemişcate, cu ochii mari holbaţi şi aţintiţi fără privire; părea că înnebunise. Zăreaî pretutindenî chipuri pe cari se şi întipărise mórtea.

Cei duoî copii, Iulia şi Mărio, se agăţaseră de un catart al vaporului şi priveau marea în nesimţire, fără să clipescă.

Marea se potolise puţin, dar vaporul se funda cu încetul. Numai câte-va minute şi valurile erau să'l inghiţă.

— «Deslegaţi şalupa!» — strigă căpitanul.

Cea din urmă şalupă, singura rămasă, fu îndată coborită în mare; patru-spre-zece marinari săriră într'insa.

Căpitanul rămase pe vapor.

— «Căpitane! — strigară cei din barcă — vino cu noi».

— «Nu, băieţi, trebuie să mor la postul meu,» — răspuse căpitanul.

— «Vino, vino, póte că vom întélني un vapor care să ne scape; vino, de unde nu, eşti pierdut».

— «Nu, rămân aici».

— «Mai avem un loc! — strigară marinarii, adresându-se călătorilor. — O femeie, să vie o femeie!».

O biétă femeie susţinută de căpitan înaintă, dar vedënd depărtarea la care se afla şalupa,

nu cuteză să sară și leșină. Tóte cele-lalte femei de pe vapor erau și ele leșinate sau pe mórte.

— «Să vină un băiet!» — mai strigară marinarii.

La acea chiámare micul sicilian și tovarășa lui, cari pêne atunci rămăseseră împietriți în fața aceluși spectacol îngrozitor, se deșteptară de o-dată din acea letargie, și, împinși de puternicul instinct al vieței, alergară spre parapetul vaporului strigând amênduoi de o-dată: — «Eú! — Eú!» — și se imbrânceau ca două dobitoce sêlbaticе.

— «Dați-ne pe cel mai mic, — strigară de jos. — Luntrea este pré încárcată, să vie cel mai mic!»

Iulia auđind acele cuvinte rămase ca trăs-nită, lăsă brațele în jos și se uită la Mărio cu ochii stinși.

Mărio se uită și el la ea; vedu pata de sânge pe rochia ei și 'și aduse aminte de bunătatea cu care îl îngrijise. De o-dată se ivi pe chipul lui lumina unei gândiri dumneđeesci.

— «Mai curênd! — strigară cu nerăbdare marinarii de jos, — plecăm!»

Mărio, hotărit, strigă cu un glas care nu mai părea a fi al lui: — «Luați-o pe dinsa, e mai ușórá. Mergi tu, Iulio, tu ai părinți, eú sunt orfan! Iți daú locul meú, du-te!»

— «Arunc'o jos!» — îi strigară marinarii.
Màrio apucă pe Iulia de mijloc și o asvêrli în mare.

Copila țipă și cădu în apă, dar un marinar o apucă de braț și o trase în luntre.

Băiétul sta în picioré pe marginea vaporului, cu fruntea ridicată, cu pèrul filfiind în vènt, nemișcat, măreț.

Luntrea porni, și scăpă cu greū de virtejul ce pricinuia cufundarea vaporului.

Atunci copila, care rămăsese pènè aci ca și lipsită de simțiri, își ridică ochii către Mاريو și isbucni în lacrimi.

— «Adio! — îi strigă ea cu glasul năbușit de suspinuri, întinđendu'si brațele spre el. — Adio! adio!»

— «Adio!» — îi rêsponse băiatul ridicându'si mâinile spre cer.

Luntrea înaintă repede pe marea neliniștită; cerul era întunecos. Pe vapor nu se mai văleta nimeni. Apa ajunsese pènè la marginea punței.

De o-dată băiatul cădu în genuchî, încrucișă mâinile și ridică ochii la cer.

Iulia îngrozită își acoperi chipul cu amènduoè mâinile și, când își ridică iarăși capul, vaporul dispăruse!

IULIE

Cea din urmă pagină a mamei mele

Sâmbătă, 1 Iulie.

A trecut și acest an scolar, Petrică dragă, și mă bucur că, drept amintire a zilei din urmă, îți rămâne întipărită în minte închipuirea vitezului băiet care și-a dat viața ca să scape p'a prietenei sale.

Peste câte-va zile o să te despartți de profesorii și de camaradii tăi, și pe lângă acésta, am să 'ți dau și o veste tristă. Despărțirea n'are să fie numai pentru câte-va luni, ci poate chiar pentru tot-d'a-una. Tatăl tău, din cauza profesiunei sale, este silit să părăsescă Turinul și noi, neapărat, o să mergem cu dinsul; plecăm la toamnă, ast-fel că tu vei fi nevoit să intri într'altă școlă.

Îți pare rău, nu este așa, Petrică? Și cum să nu 'ți pară rău! Sunt incredințată că 'ți iubesci vechea ta școlă unde, în timp de patru ani, ai avut bucuria să te duci de două ori pe zi la învățatură, să te întâlnești cu aceiași conșcolari, profesori și părinți; unde tatăl tău și mama ta veniau voioși să te aștepte la eșire. Sigur că 'ți iubesci școlă unde 'ți s'a deschis mintea, unde

ai întempinat atâția tovarăși bunî, unde fie-care cuvânt ce ai auzit a fost pentru binele tău. Chiar pedepsele 'ți-au folosit. Păstrează tot-d'a-una această dulce amintire și iewa'ți rămas bun din inimă de la toți acești dragălași băieți. Unii din ei voru fi supuși pôte la unele neajunsuri, la pierderea părinților, alții voru muri tineri; alții voru vërsa sângele lor pe câmpul de bătăie; mulți se voru face cinstiți și bunî meșteșugari, părinți muncitori și cine scie dacã vre-unul din ei nu o să aducã vre-un mare folos țerei sale, și nu 'și va câștiga un renume prin vre-o faptã însemnatã? Desparte-te de ei cu iubire; lasã o pãrticicã din inima ta în această mare familie pe care tatãl tău și muma ta o iubescũ, pentru cã ea te-a iubit pe tine; în care ai intrat copilaș și eși băiet în totã firea.

Scõla 'ți-a fost mamã, ea te-a luat din brațele mele pe când nus ciai încă să vorbesci lãmurit și acum 'mi te înapoiazã mare, voinic, bun și silitor. Eũ o binecuvintez, iar tu să nu o uii nici o-datã, fëtul meu. E chiar cu neputință să o uii. O să te faci mare, să colindã lumea, o să veđi orașe mari, monumente minunate și o să uii multe din lucrurile veđute; dar clãdirea modestã cu oblõnele ferestrelor închise, mica grãdiniță unde a îmbobocit cea d'ântëiu flõre a inteligenței tale, îți voru rămãne întipãrite în inimã și 'ți le vei aminti pênã la cea din urmã đĩ a vieții tale, precum eũ imi voiu aminti în veci casa în care am auzit pentru prima orã glasul tău.

Examenele

Marți, 4.

Iată-ne în examene! În ulițele de prin prejurul școlii nici că se mai aude vorbindu-se de alt-ceva. Părinți, copii, guvernante, toți vorbesc despre note, teme, medii, promovări și repetiri. Ieri dimineță am dat examenul de compoziții, adică de aritmetică. Ți e milă când vezi părinții îngrijați aducând pe copiii lor de mână și auzindu'și cum le dau cele din urmă povețe; mumele îi aducă pene la bancă și se uită să vadă dacă au cernelă; le încercă penițele și, plecând, se mai întorc spre ei de la pragul ușii ca să le mai strige: «Fii cu inimă, cu băgare de seamă, nu te zăpăci!»

Ni se dedese ca profesor supraveghiator pe d-l Coatti, acela cu barba neagră, care vorbește copiilor cu un glas înfiorător și nu pedesce nici o dată. Unii din băieți erau galbeni ca turta de ceară.

Când profesorul despecetlui plicul trimis de la Primărie, în care se afla problema, nu s'a mai auzit nici o suflare. D-l Coatti ne dictă problema tare, uitându-se când la unul din noi, când la altul cu o privire amenințătoare; cu toate acestea se vedea bine că dacă ar fi pu-

tut să ne dicteze în același timp și deslegarea ei, ca să trecem toți clasa, ar fi făcut'o din tot sufletul.

Incepurăm lucrarea, și, dupe o oră de muncă, mulți din băieți începură să se turbure, fiind-că problema era lungă și grea. Unul începu să plângă, Crossi 'și da cu pumnul în cap. O mare parte din ei nu sunt vinovați dacă nu știu; bieții băieți n'aũ vreme să învețe și părinții nu se îngrijesc de ei. Din fericire providența intrupată în bunul Derossi nu era departe. El făcea în toate chipurile ca să le vie în ajutor. Le trecea cu mare îndemânare câte o cifră, saũ le sufla operațiunea fără a atrage băgarea de sémă a nimenui. El îngrijea de toți ca și cum ar fi fost profesorul nostru. Garrone, fiind tare în aritmetică, ajuta și el cât putea. Ajuta chiar pe Nobis care, de astă dată simțindu-se încurcat, devenise foarte amabil. Stardi stătu mai mult de un cés nemışcat, cũ ochii pe problemă, cu fruntea între mâini, apoi o deslegă în cinci minute.

Profesorul se preumbla printre bănci, strigând:— «Tăcere, fiți liniștiți!» Și când vedea pe vre-unul turburat, îl insufleția cu privirea.

Pe la un-spre-dece, uĩtându-mă printre obłone, vedũiu mulți părinți cari se preum-

blaău cu nerăbdare. Cunoscuïu pe tatăl lui Precossi, așa cum scăpase de la lucru cu obrazul înegrit de cărbuni și de fum. Era și mama lui Crossi, preocupăta; mama lui Nelli, tot îmbrăcată în negre; biéta femeie nu putea să stea locului de neliniștită ce era. Puțin înainte de două-spre-dece, sosi tata și 'și ridică ochii la ferestra unde scia că șed eă. Scumpul meu tată! La două-spre-dece punct, sfirșiserăm toți. Când eșirăm, ce imbulzélă! Părinții alergaă la copii lor întrebându'i, luându-le caietele și răsfoindu-le. — «Câte operațiuni v'a dat? Ce total v'a ieșit? Scăderea cum 'ți-a ieșit? Dar virgula decimalelor?»

Profesorii eraă chiămați în drépta și în stânga, nu mai sciaă cui să răspundă mai curând. Tata îmi luă din mână copia mâsgălită, se uita la ea și 'mă dîse: — «E bine!»

Lângă noi sta lăcătușul, se uita și el la lucrarea fiului său, dar era cam încurcat bietul om, căci nu se pré pricepe. — «Te rog, domnule, — dîse el tati, — te rog spune-mi totalul.»

Tata 'i spuse cifra. El se uita la caietul fiului său; cifra era exactă. — «Bravo, băiete!» — strigă el fôrte mulțumit.

Privirile tatei și ale lăcătușului se întel-niră și 'și zimbiră unul altuia ca două buni

prieteni. Tata îi întinse mâna, el 'i o strinse și se despărțiră ȳicând : — « Acum sã vë vedem la oral ! »

Abié făcusem câți-va pași și auȳirãm pe cineva cãntãnd voios ; întõrserãm capul, lãcãtușul cãnta.

Cel din urmã examen

Vineri, 7.

Aȳi diminetã sfișirãm și cu examenul oral. La opt ore ne aflam cu toȳii în clasã, la opt ore și un sfert incepurã sã ne chiãme patru cãte patru în sala cea mare.

Directorul și patru profesori, între cari și d. Perboni, ședeau în jurul unei mese imbrãcatã în postav verde. Më chiãmarã și pe mine printre cei patru d'antetii. — Drept sã spun, bun e profesorul nostru ! Aȳi diminetã am vëȳut mai bine de cãt ori cãnd ce mult ține la noi ! Nu ne perdea din ochi ; de vedea cã ne incurcãm în rãspunsuri, schimba fețe, și dacã rãspundeam bine, se veselea ; ne făcea o mulțime de semne cu mâinile, cu capul, — pãrea cã ar fi vrut sã ne spunã : E bine ! — Nu, nu e bine ! — Bagã de sëmã ! — Mai rar ! fă-ȳi inimã ! » — De ar fi putut, ar fi fost în stare sã ne sufle tot.

Chiar dacă părinții noștri ar fi fost în locul lui, nu ne-ar fi putut ajuta mai mult. Imi venea să 'i strig în gura mare: Mulțămim!

Când profesorii imi ȃiseră: — «Bine, băiete! poți să te duci!» — ochii lui schinteiară de bucurie.

Mă întorseiu în clasă ca să aștept pe tata. Băieții erau încă mai toți acolo. Mă aședai lângă Garrone și mă întristai la gândul că ședeam pentru cea din urmă oră lângă el. Nu 'i spuseseam încă nimica despre plecarea noastră din Turin. El sta plecat pe bancă, împodobind cu desemnuri marginile unui portret al tatălui său, om mare și voinic, îmbrăcat în haine de machinist, cu chipul tot așa de bun și serios ca al fiului său. Cămașa lui Garrone se desfăcuse puțin la piept și zării cruciulița de aur ce 'i-o dedese mama lui Nelli când aflase că ocrotea pe fiul ei.

N'aveam ce face, trebuia să 'i spun în sfârșit, de aceea prindend inima îi ȃiseiu:

— «Știi, Garrone, că tata pleacă de tot din Turin».

— «Plecă și tu cu el?» — mă întrebă Garrone.

— «Neapărat!» — îi răspuseiu.

— «Așa dar, nu o să mai fim împreună în clasa IV-a».

— «Nu!» — îi dîseîu, încercând să 'mî ascund părerea de r u.

Garrone t cu c t-va și își urmă desemnul; apoi, imi d se fără să'și ridice ochii.

— «O să'ți aduci tu aminte de camarađii t i dintr'a treia?»

— «Da, fără induoială! — îi r spunseiu, — de toți și mai cu s m  de tine... Cine ar putea să te uitate?»

El se uita lung la mine cu o privire seri s , una din acele priviri cari d ic  mulțime de lucruri, și nu spuse nimica, dar imi intinse m na st ng , pref c ndu-se că vrea să 'și urmeze desemnul cu cea-lalt . E  strinseiu din t te puterile m na aceea prieten s  și credinc s .

De o-dată intră in clasă profesorul nostru, aprins la față și vesel; el ne d se repede: — «Bravo, băieți! bine ați ieșit! de vor răspunde tot aș  și cei cari a  mai rămas, ar fi minunat! — Fiți cu inimă, copii, e  sunt f rte mulțumit.» — Și ca să ne arate mulțumirea sa, și mai cu s m  să ne inveselesc  și pe noi, se prefăcu că alunec  și că se sprijină in zid ca să nu cadă.

Să glumescă el aș ? — Domnul Perboni pe care nu'l vedusem nici o-dată, nici măcar zimbind!

Gluma ac sta copil r sc  ni se păru aș  de

ciudată, în cât noi în loc de a rîde, rămăserăm cu toții uimiți. Mie, pare că 'mi păru rău. Clipa aceea de veselie era pentru el unica răsplată a 9 luni de muncă, de răbdare și de neodihnă!

Iată pentru ce lucrase atîta timp! pentru ce venise de atîtea ori să ne facă lecția, adesea chiar fiind bolnav! Iată tot ce cerea de la noi, bietul profesor, în schimbul unei așa mari iubiri și al atîtor îngrijiri! Mi se pare că multă vreme o să 'mi aduc aminte de dinsul cum a glumit și, când voiu fi mare, de va mai trăi și îl voiu întîlni, o să 'i spun că gluma lui m'a atins la inimă, și o să 'i sărut pîrul său cel alb cu respect.

A d i o

La două-spre-dece césuri ne întîlnirăm cu toții pentru cea din urmă óră la școlă, ca să aflăm rezultatul examenelor și să ne luăm atestatele de promovare. Strada era plină de părinți, cari cutroprișeră pînă și sala, mulți intraseră chiar prin săli, grămădindu-se pînă aprópe de catedra profesorului: în clasa noastră umpluseră tot locul dintre zid și bănci. Venise tatăl lui Garrone, mama lui Derossi,

lăcătuşul Precossi, Coretti, dómna Nelli, preocupéta, tatăl zidăraşului, tatăl lui Stardi şi mulţi alţi pe cari nu'í mai vădusem. Se auđia de pretutindení un murmur de glasuri, o sbirniială, de par'că se aflaū in tērg. Intră profesorul şi se făcu o mare tăcere.

El ținea în mână catalogul şi începu îndată să chîame: — «Abatucci promovat; Archini promovat, zidăraşul promovat; Crossi promovat. Dupe aceea citi tare: — Derossi, promovat cu premiul I. — Toţi părinţii, cari eraū de faţă şi 'l cunosceaū, îi điseră: — «Bravo, bravo, Derossi!» —şi el îşi scutura cărlionţii lui cei bălai cu zîmbetul său nesilit şi frumos, uitându-se la mama sa care îi făcu semn cu mîna.

Garoffi, Garrone, Calabrezul, promovaţi. Pe urmă trei sau patru, cari urmară, rămăsese repetenţi; unul începu să plîngă, pentru că tatăl său îl ameninţa de la uşă cu degetul.

Domnul Perboni încercă să'l îmbúneze, đicēdu'í: — «Nu, domnule, nu e tot-d'a-una vina lor, adesea e şi nenorocul. Şi tocmai acesta e casul lui. Apoi începu iar să strige: — Nelli, promovat. — Muma sa îi trâmise o sărutare cu mîna.

Stardi, promovat! — Ca de obicei el nu arătă nici o bucurie, nu'şi deslipi pumnii de la tēmple.

Cel din urmă promovat fu Votini; el venise foarte dichisit.

Profesorul se sculă și duse: — «Băieți! astăzi ne aflăm pentru cea din urmă oră cu toții la o-laltă. Am trăit un an împreună și ne despărțim prietenesce, nu este așa? Îmi pare foarte rău că mă despart de voi.—Aci se opri, apoi adause:—Daca am fost vre o-dată cam nerăbdător, daca am fost fără voia mea nedrept sau pré aspru, iertați-mă!»

— «Nu, nu — strigară părinții și o mulțime din elevi, — n'ai fost nici o-dată nedrept!»

— Iertați-mă! — începu iarăși profesorul—și iubiți-mă. La anul n'o să mai fiți cu mine, dar eu tot vă ved, căci ați rămas întipăriți în mintea și în inima mea. La revedere, băieți!»

Apoi veni printre noi și toți 'l apucam de mână, de haîne; cei mai mici se suiaū pe bănci, mulți îl sărutară. Cincî-șeci de glasuri strigară de o-dată: — «La revedere, domnule Perboni! Vă mulțămim! Rămas bun! Să nu ne uși!»

Eși din clasă emoționat. Plecarăm și noi grămădindu-ne la ușe. Tot atunci eșiau și băieții din cele-lalte clase. Ce învălmășelă! Ce sgomot! Toți își luaū rămas bun de la profesori și de la profesóre și se salutaū.

Profesóra cu pana albastră era înconjurată de micii săi elevi : patru sau cinci îi săriră în spinare și vre-o douăzeci o trăgeau în toate părțile, nici nu mai putea să resufle, biéta fată ! Profesórei poreclită «măicuța călugăriță» îi smulseseră pălăria și îi prinseseră la încheietorile rochiei vre-o deuce buchețele de flori.

Mulți sərbătoreau pe Robetti, care își lepădase cârjile pentru ântêiaș dată. Auđiai din toate părțile : — «La anul, băieți ! Să ne vedem la anul, la Octomvrie !»

Toți ne luam rămas bun, unul de la altul, uitând în acel moment orî și ce pică. Chiar Votini, care pismuise așa de mult pe Derossi, îl luă de gât și 'l sărută.

Eū sărutaïu pe zidărașul tocmai când drăguțul băiat îmi făcea cel din urmă «bot de iepure». Îmi luaïu rămas bun de la Precossi, de la Garoffi. Acesta 'mî spuse că câștigase la loteria din urmă și 'mî dăruï un bloc de acelea care ține foile de hârtie pe pupitru ; era de porțelan dar spart la un colț. Imî luaïu rămas bun de la toți. Bietul Nelli se lipea de Garrone, nu putea să se despartă de el. Nu'î venea numai lui greū să se despartă de bunul Garrone, ci și noē tuturilor. Care de care se întrecea să'l strîngă de mână, să'l sərbătoréscă.

Tatăl său se uita cu mirare la dragostea ce-i arătau camaraziilor lui și zîmbea cu mulțumire. Garrone fu cel din urmă de la care 'mi am luat rămas bun; îl sărutaiu pe uliță, ascunzându-mi chipul de pieptul său, ca să nu vedă că plîng; el mă sărută pe frunte, iar eu alergaiu îndată la tata și la mama.

Tata mă întrebă: — «'Ți ai luat dioa bună de la toți camaraziilor tîi?»

— «Da, tată!» — răspunsei.

— «Dacă ai supărat pe vre-unul, du-te și cere-i iertare».

— «N'am supărat pe nimeni, tată dragă!» — răspunsei.

«Așa dar, rămas bun!» — dîse tata cu glasul tremurînd, aruncînd spre școlă cea din urmă privire.

Mama dîse și ea: — «Rămas bun!» — Eă nu putui să dîc nimica.

SFÎRȘIT

TABLA MATERIILOR

	<u>Pag.</u>		<u>Pag</u>
Precuvântare de d. A. Odobescu	V	Băiețelul lombard la pândă (Istorie lunară)	57
Notița traducătoarei	IX	Săracii	64
Prefața autorului	XI		
OCTOMVRIE		DECHEMVRIE	
Ânteia și de scôlă	1	Negustorul	66
Profesorul nostru	4	Deșertăciune	70
O nenorocire	6	Cea d'ântei ninsore	72
Băiețelul calabrez	8	Zidărașul	75
Camarașii mei	10	Un bulgăr de zăpadă	77
O faptă generoasă	13	Profesorele	81
Profesóra mea din clasa I superiôră	15	Casa rănitului	83
Intr'un pod de casă	18	Scriitorășul florentin (Istorie lunară)	86
Scôla	20	Stăruință	96
Micul patriot padovan (Istorie lunară)	22	<i>Recunoștință</i>	99
Micul coșar	26		
<i>Diua morșilor</i>	28	IANUARIE	
		Profesorul suplinitor	101
		Biblioteca lui Stardi	104
		Fiul lăcătușului	106
		O vizită plăcută	109
		Inmormântarea Regelui Victor Emanuel	112
		Franti gonit din scôlă	114
		Micul toboșar sard (Istorie lunară)	117
		<i>Iubirea de patrie</i>	129
		Invidie	131
		Muma lui Franti	133
		<i>Speranță</i>	136
			1
NOEMVRIE			
Prietenul meu Garrone	30		
Cărbunarul și boierul	33		
Profesóra fratelui meu	35		
<i>Mama</i>	38		
Camarașul meu Coretti	40		
Directorul	46		
Soldajii	49		
Aperătorul lui Nelli	52		
Cel d'ânteu din clasă	54		

